MIHAIL SADOVEANU

CUTEZĂTORII

FRAȚII JDERI

EDITURA TINERETULUI

MIHAIL SADOVEANU

FRAȚII JDERI

ROMAN ISTORIC

Ediția a VI-a

Vol. II

EDITURA
TINERETULUI

Coperta de
ADRIAN IONESCU

IZVORUL ALB

1936

CAPITOLUL I

CÎND A FOST CUTREMURUL CEL MARE

Era către amiază și soarele bătea cu putere în zidăria sură a Cetății. Nu sufla adiere de vînt ; se boltea deasupra un cer alburiu de secetă.

De douăzeci și una de zile nu plouase. În partea cîmpului, gospodarii nu mai puteau cosi otavă. Asemenea bucurie n-o puteau avea, ca totdeauna, decît oameni din munte. Într-o sfîntă zi ca aceea, a Tăierii Cinstitului Cap al lui Ion Botezătorul proroc, era acum mare sfat între munteni, la Ieslele lui Vodă și la Timiș, și sub Rarău, și la Hangu, ca să iasă cu toții de a doua zi, cu femei și copii, să înceapă a cosi acea ierbușcă de matasă, poreclită de ei «dulceața cerbilor». Pe cînd aici, împrejurul Sucevii, mirištile și imașurile erau cafenii. Țăranii își purtau oile și vitele sub poala pădurilor, spre apa Siretului și tocmai dincolo de Moldova. Se dovedise, deasemenea, puțin spor la stupi. În acea vară nu ieșiseră nici paroi, nici nu putuseră prisăcarii să reteze a doua oară fagurii mătcilor neroite, cărora ei le zic «buhai». Nu ieșise spor nici la fruptul oilor, deoarece oile merg una cu albinele. Se împuținase apa și în fîntîni.

Spuneau unii oameni vechi că să fie asta semn, ca în anul de la zidirea lumii 6963, cînd a detunat spurcatul Mehmet-Sultan cetatea Țarigradului. Și în acel an s-a prelungit seceta asupra toamnei, pînă în luna noemvrie ; și monahii de la Aton au scris despre un rîu de la Machedonia, care, la 7 noemvrie a acelui an pustiu, s-a vîrît sub pămînt într-un loc anume, lăsînd albia uscată ; și numai după ce s-a vestit căderea Cetății Împărătești și pieirea lui Constantin-Împărat, au pornit puhoaie mari de ploi și apa acelui rîu numit Vardar a prins a curge iarăși în albia ei. Asemenea acum, de pe zidurile Cetății

Domnești, străjerii văd peste zăvoaie Siretul curgînd împuținat : pare un brîușor de argint. Și ziua și noaptea, în lungul ceasurilor, fîlfîie cînd și cînd dinspre miazăzi aceeași aburire caldă. La a treia strajă, în puterea nopții, cînd ies spaimele și înlemnește firea, așa de tare se subțiază văzduhul sub clipirea stelelor, de s-aude un cucoș cîntînd stîns dintr-așa depărtare, încît nu poate să fie decît de pe celălalt tărîm. Cînd se descopăr în răsărit genele zilei, întăi se scrijelează zarea cu sînge și după aceea se arată soarele în senin. Străjerul din chindia de cătră tîrgul Sucevii își înalță ochii spre flamura de pe palatul măriei sale ; boarea dimineții n-o poate desfășura. Acea flamură de matasă albastră, cu stema Moldovei — cap de bour și stea cu cinci crengi — cusută cu fir de aur, a fost adusă măriei sale de cătră doi cinstiți boieri greci de la Domnia Mangopului, dar de la Împărătița Maria Comneanca. Acei boieri grași cu bărbi pătrate au plutit pe Marea într-o caravelă genoveză, de la Cafa pînă la Cetatea Albă ; și de la Cetatea Albă au venit la Suceava cu călăreți domnești și cu Luca Pîrcalabul, aducînd și alte daruri de la Mangop, mai ales brocart italienesc, pentru straiul de mire al măriei sale Ștefan, și, pe lîngă asta, și cu bună vestire că va sosi chiar Împărătița Maria nu tîrzie vreme la Moldova. Cătră mijlocul lunii septemvrie se va sili înălțimea sa luminată să fie la Suceava. Deci se va bucura țara de mireasă din vița autocratorilor de la Bizanț.

— Să știi că atunci se vor deslega ploile, dădea încredințare cuviosul Timoftei Sîrbul, dascalul măriei sale Alexăndrel-Voievod. Mai mult fost dascal, căci acuma coconul domnesc era ieșit de subt ascultarea lui.

— Se poate, a răspuns dumnealui Petre Hărman, căpitanul siimenilor din Cetate ; dacă acesta-i semnul secetei, apoi nu văd în el nici o minune. După secetă nu poate să urmeze decît ploaie, așa cum, după văduvia destul de lungă a lui Vodă, urmează bucuria pe care ne-au vestit-o solii de la Mangop.

Acești tovarăși care vorbeau despre toate se aflau într-un fund de pridvor, la chilia căpitanului. Era un fund adăpostit de vedere, numai bun pentru lucrarea ce se săvîrșea. În ziua aceea se întîmplase să deie dovadă de hărnicie la cuvînt mai ales cuvioșia sa Timoftei, — după

vorba pe care i-o scornise călugărul nebun Stratonic, de care vorbă binevoise a zîmbi însuși măria sa Vodă :

Este la noi un dascal de sîrbește
Care, cînd vorbește,
Clipește, bolborosește, pufnește.
Dar, cît bea vin,
Bolborosește mai puțin
Și grăiește
Moldovenește
Ca apa.

— Așteptînd ploaia de la Dumnezeu și bucuria domnească, eu aș zice să nu stăm întru lenevie, urmă a da spor sfatului căpitanul Petrea.

— Bun cuvînt, a încredințat cu grabă cuviosia sa Timoftei. Pe cît de mare arșiță e în pălistea soarelui, pe atît de plăcută e umbra sub boltă. Toate-s cu rînduială, căpitane, la curtea măriei sale și bine este de trăit întru această Țară a Moldovei. Cînd arată ceasornicul de soare al cincilea ceas, știm că numaidecît medelnicerul bate cu polonicul în caldarea de aramă la cuhnii ; fiind tocmai un ceas înaintea amiezii, copiii de casă deschid canaturile ușilor și poftesc pe măria sa la prînz în spătăria cea mică. Au fost chemați astăzi unii boieri mari și nu lipsește înalt prea sfințitul Teoctist, ca să binecuvinteze bucatele. Vine miros gras de batal fript și știu că, pe lîngă ulciorașul de vin, arnăutul domniei tale n-are să uite să aducă partea ce se cuvine căpitanului său.

— N-are să uite.

— Așa că, urmă călugărul sîrb, avînd eu slăbăciune atît pentru friptură de batal cît și pentru vin de Cotnari, așa de bine mi se desleagă limba, încît s-ar mira părintele Amfilohie auzindu-mă ce fel mă bucur. Adevărat că, după aceea, pentru lăcomia mea, cad întru mare întristare ; și cerînd de la cuviosia sa iertare pentru păcătoșenia mea, îmi caut pe jos vorbele ; însă bucuria cea de a doua, a iertării, n-aș avea-o fără aceasta dintăi.

Această dintăi bucurie — o bucată de friptură din locul cel mai gras, de lîngă coadă, și un ulcioraș de vin — tocmai o înfățișa arnăutul căpitanului Petrea, și trupul mare și gras al cuviosiei sale părintelui Timoftei păru

că se subțiază deodată, lungindu-se în partea aceea. Căpitanul trase de la cingătoare jungherul și desfăcu două bucăți.

Monahul sîrb înghiți un rînd, apoi se opri, băgînd de samă ceva nou în ograda castelului. Neamțul îl urmărea zîmbind cu ochii lui albaștri, care păreau solzi de cicori pe obrazu-i ars de soarele verii.

— Prea cinstite căpitane...

— Ascult, părinte.

Cuviosul Timoftei mai înghiți o dată cu putere, după care, dobîndind iarăși răsuflet, își scutură pletele.

— Poate domnia ta cunoști, căpitane Petre, cine-s acei munteni mari, pe care-i văd ieșind de la cămări.

— Îi cunosc, răspunse căpitanul ; sînt feciorii starostelui Nechifor.

— Doritor sînt, prietine, să aflu ce veste au adus, urmă cu viclenie sîrbul.

— Au adus veste bună de la staroste : două căprioare și un mistreț tînăr, de șaizeci de ocă ; deasemeni au adus și alt vînat mărunt, precum și lipani, dintr-un tău din munte. Cum se știe, lipanul îi place măriei sale mai mult decît păstrăvul ; însă trebuie adus cu cea mai mare grabă. Deci vînatul mare a fost pornit de ieri dimineață cu slujitori anume ; iar feciorii au prins lipanii asară ; au schimbat în două locuri, la poștele domnești, caii și au ajuns aici tocmai la ceasul potrivit, ca să aibă mulțămire măria sa.

— Știu, se grăbi să încuviințeze sîrbul. Dumnealui Toma stolnicul are obicei de vine el însuși cu tipsia și o așază furiș în stînga lui Vodă, cînd măria sa întoarce obrazul spre dreapta ca să spuie ceva părintelui mitropolit. Cînd întoarce ochii, măria sa vede lipanii și se bucură de dragostea slujitorilor săi.

— Mai poftești, cuvioase părinte ?

— Mai poftesc ; bună friptură. N-ar fi fost chip să ne dăruiască acei feciori și nouă cîțiva lipani ?

— Nu cred, zîmbi neamțul, chiar dacă i-ai fi rugat însuți cuviosia ta. Acești doi feciori ai lui Nechifor Căliman nu cunosc nici milă, nici slăbăciune. Ar fi ascultat fără să clipească rugămintea cuviosiei tale și ar fi dat numai din cap, împotrivindu-se. Uită-te la dînșii cît îs de mari și de grei : parcă ar fi niște inorogi.

— Atunci, căpitane, numai degeaba ai vorbit de lipani, ca să se amărască inima în mine.

— Îndulcește-o numaidecît, cuvioase părinte, ca să nu mi se scrie pacat la catastiful cel mare din cer.

Părintele Timoftei se adăpă îndelung și îndesat din ulcica de lut.

Neamțul clătină din cap :

— Îngăduie, prea cuvioase, zise el, să-ți fiu dascal întru acest meșteșug. Învățătura o am de la un meșter care îngrijește vinul armaș, din care, în această clipă, gustă și stăpînul nostru.

— Pe cît înțeleg, e folositor să fii prietin cu pivnicerul Cetății.

— Sînt prietin cu pivnicerul, părinte ; dumnisale Andronic Drăgotescu i-am botezat al doilea copil, deci sîntem și cumetri ; însă n-am cutezat, nici eu nici domnia sa, să ne atingem de buțile pe care stă pusă pecetea măriei sale. Aceste buți, de cincizeci de vedre tocmai, sînt trimese de la Cotnari de către dumnealui Feltin, pivnicerul de-acolo al Domniei, precum cunoști cuviosia ta ; și Vodă știe socoteala acestor buți, care sînt anume ale măriei sale. Plăcut îi este să închine pocalul la petreceri cu soți, precum face astăzi. Uneori gustă și singur, cînd are griji și gînduri. Îi place să dea singur ; s-ar supăra dacă i s-ar lua fără voie. Ai văzut poate și cuviosia ta, uneori, mînia măriei sale : boier, oștean și mișel nu pot s-o înfrunte fără a-și primejdui capul. Încît vinul care te îndulcește acum pe cuviosia ta nu-i de aici ; ci de la dumnealui Feltin pivnicer, care-și are partea sa, și care Feltin pivnicer e socrul meu prea iubit și învățătorul meu. Domnia sa Feltin m-a învățat că vinul acesta domnesc nu se bea ca apa, ca să se audă cum gîlgîie în gîtlej, ci îl primești pe limbă ca pe un șirag de mărgele, ca să-i prinzi agerimea și mireasma.

— Așa ? se miră lung călugărul.

— Da, și dacă vrei cuviosia ta să te mai aduni cu mine la această lucrare, primește legea pe care ți-o dau. Dumnealui Feltin pivnicer mi-a dăruit și patru cupe de cleștar : în ele se prevede limpezimea cotnarului ca o nestemată ; plăcerea vederii sporește pe a gustului. Cînd îmi vin prietini buni, scot cupele.

— Vrei să spui domnia ta, căpitane, că eu nu-ţi sînt prietin ?

— Îndrăznesc să spun, cuvioase părinte, că nu-mi eşti, deoarece bei armaşul ca pe o apă de rînd.

— Sînt păcătos, sînt lacom, se tîngui părintele Timoftei. Ai găsit domnia ta băutori care gustă cum spui ? Mira-m-aş !

— Am găsit.

— Doresc să aflu care sînt acei prietini ai domniei tale.

— Sînt puţini, părinte, şi-i văd rar. Unul e comisul Simion Păr-Negru.

— Cinstite căpitane Petre, trebuie să-ţi mărturisesc alt pacat : al zavistiei. Cînd voi vedea pe acel comis, am să-l urăsc de moarte !

— Ba iartă-l, părinte Timoftei, căci comisul Simion e ca şi acest vin, întru care nu se află răutate.

— Oi, căpitane, atunci mie mi-i scris să rămîn cel mai netrebnic, cel mai lacom şi cel mai rău. Încaltea avînd sub nas cîte sînt trebuitoare ticălosului trup, îmi simţesc limba slobodă ; dar îndată ce trec la spovedanie şi la ispăşire, mă încîlcesc ca şi cum aş uita cu desăvîrşire limba moldovenească. După ce mi-ai spus că nu-ţi sînt prietin, nu-mi mai rămîne decît să lepăd lacrimi şi să mă duc să caut pe stareţul meu, părintele arhimandrit Amfilohie.

Dînd odată de dușcă ulcica de vin şi umilindu-se în aceeaşi clipă pentru asemenea faptă, cuviosul părinte Timoftei se ridică de pe laiţă şi se sprijini pufnind într-un stîlp al pridvorului. Neamţul îl privea cu zîmbetu-i neclintit ; numai ochii i se ascuţiseră în două ace de lumină.

Deodată căpitanul de siimeni avu o tresărire. I se păru că s-a clătinat, de şi era liniştit în toată făptura lui bine legată. Ori se mutase, pieziș faţă de stîlp, călugărul sîrb ? Dar între monah şi stîlpul pridvorului, păruse a se mişca, pieziș, faţă de stîlp, turnul de pe rîpa dinspre tîrgul Sucevii. În aceeaşi clipă adîncimile subpămîntene ale Cetăţii sloboziră un freamăt depărtat de năruire. Petrea Hărman primi prin tălpi simţirea acelui vuiet al afundului.

Cuviosul monah Timoftei privi nedumerit faţa schimbată a oşteanului şi începu a rîde.

Chiar atunci, dinspre partea palatului unde era gangul ce ducea la spătăria cea mică, zvîcni în lumina soarelui amiezii o arătare firavă, brîncind într-o parte și în alta aprozii zăpăciți. Era călugărul cel nebun Stratonic de la mănăstirea Neamțu. Răsuflînd o dată cu putere aerul liber, se opri ca să privească dacă toate ale acestei lumi sînt încă în ființă ; după aceea, ca și cum ar fi fost ars de un șfichi de foc, porni în goană spre pridvorul căpitanului Petrea Harman. Din cinci în cinci pași, își zbătea în laturi brațele, tinzînd să salte în zbor în afară de orice primejdie ; și de cîte ori pîlpîia cu brațele și cu rantia, țipa scurt ; groaza din el nu găsea destulă trecere prin gîtlejul lui : se frămînta în lăuntru-i ca o epilepsie. Cînd cutremurul se desluși deplin ca o unduire de val în toată Cetatea, cuviosul Stratonic căzu cu fruntea la pămînt în pulbere ; apoi se ridică în genunchi, cu brațele înălțate, privind halucinat spre un Dumnezeu al răzbunării în adîncimea cerului. Cuviosul Timoftei, otrăvit și el de aceeași groază fără măsură, dădu drumul răcnetului pe care celalalt nu-l putuse elibera.

— Ne prăpădim ! vine sfîrșitul lumii ! urlă cu disperare călugărul sîrb și bătu și el metanie, sorbind în gură nisip și mestecîndu-l în măsele.

Hărman se uită în juru-i, căutîndu-și armele. Puse mîna pe toiagul lui de căpitan și dintru-ntăi, fără știre, năzui să meargă spre turnul care se clătise.

Cîteva clipe, freamătul pămîntului conteni. În palatul domnesc se stîrni larmă ; cîteva țipete de femei sfredeliseră gangurile. La cămările slujbașilor domnești se țeseau alergări fără noimă ; boiernași cu capetele goale, unii cu sabia în mînă, se îmbulzeau la uși. Siimenii, la odăile lor, se băteau la praguri și în ferestre ca să iasă la lărgime. Al doilea val al cutremurului scutură pămîntul cu mai multă putere și mai îndelung decît întăia oară, cu aceleași detunete subpămîntene. În cornul dinspre răsărit al Cetății, turnul numit al Nebuisei își lepădă în rîpă o aripă, cu mare sunet, și clopotul lui dădu zvon prelung, atins ca de zimții unei aripi a Demonului.

— Bate clopotul ; se dărîmă Cetatea ! se tînguia monahul sîrb. Întins la pămînt, pe o coastă, nu se mai putea ridica. Stratonic zvîcni în sus, îl privi piezîș și cu groază

ca pe însăşi dihania cutremurului, şi se duse în goană, pălălăind din nou din aripi, spre zvonul clopotului.

Frămîntarea de spaimă se opri deodată. Măria sa Vodă ieşise în soare, sunînd grăbit din pinteni. Privirea sa verde, cu sprînceana uşor încruntată, se ridică întăi spre ziduri, la străji, apoi se aţinti la odăile siimenilor. Orice tumult încetă acolo într-o clipă.

În vremea aceea, la sfîrşitul anului 1471, măria sa Vodă avea încă înfăţişarea tînără, de şi fruntea îi pleşuvise întrucîtva şi în plete avea sămănat argintul căruntelii. Era cu capul gol. Purta strai de catifea roşă. Căpitanul de siimeni veni în fugă, piezişş, spre măria sa.

— Ce este, căpitane Petre ?

— Măria ta, răspunse neamţul, nu-i nimic alta decît că trebuie să chemăm mîni meşteri zidari pentru turnul Nebuisei.

— Nu cumva, întrebă măria sa privind cu străşnicie spre oştenii buluciţi la odăile lor ; nu cumva trebuie să chemăm şi nişte babe de sub Cetate, ca să descînte şi să afume cu păr de lup pe siimenii tăi ?

Căpitanul Petrea Hărman încremeni, fără a îndrăzni să scoată un cuvînt de răspuns. În vremea asta, şiragul boierilor îmbrăcaţi în haine grele se desfăcu din gangul spătăriei în lumină, avînd în frunte pe prea sfinţitul mitropolit Teoctist. Pe obrazurile tuturor se încreţea acel dumnezeiesc semn al spaimei, pe care omul îl ţine de obicei ascuns în sine. Glasul veşniciei şi al morţii sunase din adîncimi spre pacea neclintită a cerului. Domnul izbutise să-şi ţie, sub zîmbetul batjocoritor din afară, zbuciumul lăuntric. Deasemeni, privind în tăcere pe boierii săi, îşi domolea gîndurile şi îndoielile de prevestire care legau întîmplarea aceea catastrofală cu alte întîmplări năprasnice din anii trecuţi. Destinul ne pîndeşte din umbră în fiece clipă. În fiece clipă putem trece, ca acest glas din ceruri.

Un glas striga din ceruri. Era un zvon prelung de chemări ale unor paseri străine care treceau prin înălţimea amiezii pe deasupra Cetăţii.

— Aceştia-s puhoieri, zise cineva.

Vodă întoarse fruntea, ca să cunoască pe cel care grăise. Era unul din feciorii cei mari ai starostelui Nechifor

Căliman. Glasul acela gros și fără nici o urmă de sfială în el aduse un fior de veselie strîmbă pe obrazurile curtenilor.

— Înalt prea sfințite părinte, vorbi măria sa către bătrînul mitropolit, te rog să binevoiești a te întoarce în palat și să găsești pe măria sa Chiajna și pe copii în paraclis, unde le-am poruncit să se ducă. Liniștește-i cu sfatul și încredințează-i că Domnul Dumnezeu este ocrotitorul nostru. Veștile pe care le dă El sînt pentru căderea vrăjmașilor noștri. De va fi bună-voia lui Dumnezeu, cum a căzut aripa turnului Nebuisei, așa va cădea fala lui Radu-Vodă de la munteni, care se dovedește viclean către credința noastră și supus ismailitenilor. A detunat în fundul pămîntului și s-a dat zvon în înălțime, pentru ca să nu mai întîrzie domnii și împărații ; să nu se mai desfrîneze în lene, ci să purceadă împotriva lui Antihrist război pentru credința dreaptă. Duceți-vă domniile voastre, boierii noștri, unii să cerșiți gînd bun, alții să vă rugați de iertare, alții ca să isprăviți vinul pe care l-ați lăsat nebăut în cupe. Eu vreau să cunosc cît de tare s-au înfricoșat oștenii mei, în care mi-am pus nădejdea.

Cît cuvîntase Vodă, ca să-și stăpînească el însuși furtuna gîndurilor și inimii, căpitanul Petrea Hărman se înturnase în loc, uitîndu-se urît la nemți și la siimeni. Cînd fu în preajma odăilor lor, le dădu o poruncă scurtă, amenințîndu-i cu toiagul. Nu le trebuiră oștenilor domnești decît puține clipe ca să se întoarcă la paturile și la firidele lor, să-și ia platoșele, coifurile și sulițile. C-o repede rînduială ieșiră, înșirîndu-se în fața pridvoarelor. Panțirii cu platoșe și coifuri de metal erau într-o parte. Alți lefegii, cu platoșă de piele de bour și cu arcuri nalte, se rînduiră în altă parte. Slujitorii de la balimezuri se urcară pe podul zidului, în straiele lor roșe, cu lăduncl la șold și chivere cu pene de cocor în cap. Cînd se întoarse măria sa de către boieri, ca să certe pe oșteni, văzu opt sute de oameni așteptîndu-i porunca, într-o neclintire de stîncă. Căpitanul Petrea singur nu-și pusese coif și platoșă, nici n-avea la coapsă sabia. Își păstrase toiagul ; era cu capul gol ca și stăpînul său și aștepta nemișcat voia măriei sale.

Vodă a făcut cîțiva pași pe dinaintea șiragurilor. Și-a prelungit cercetarea cu ochii. Șutașii erau la locurile lor.

Unii bătrîni alvaniţi, pe care măria sa îi păstrase dintru început, de cînd venise cu ei ca să ia în stăpînire domnia, se uitau în vîrful turnului castelului, unde începea să se desfacă de vînt flamura. Simţind asupra lor privirile măriei sale, nu-şi puteau stăpîni un tremur al mustăţilor lor cărunte. Însfîrşit măria sa zîmbi şi bătu de două ori pe umăr pe căpitanul Petrea.

— Toate semnele lui Dumnezeu sînt bune pentru cei care cred în el, a grăit măria sa. Căpitane Petre, dă din partea noastră poruncă lui Andronic pivnicer să străpungă un vas pentru slujitorii mei. Fiecare să închine o oală pentru sănătatea noastră şi pentru biruinţa crucii.

— Întru mulţi ani să trăieşti măria ta ! au strigat şiragurile de oşteni.

Vodă s-a întors către spătărie, urmat de boieri. Căpitanul Petrea Hărman a ridicat în sus toiagul şi lefegiii s-au desfăcut în clipă. Numai străjerii au rămas la locurile lor în cele patru cornuri ale Cetăţii. Un vînt dinspre munţi a început să zbată matasa albastră din boldul de pe vîrful castelului.

CAPITOLUL II

AICI SE ARATĂ FECIORII CEI MARI AI STAROSTELUI NECHIFOR

Înainte de a pătrunde în gangul ce ducea în spătărie, Vodă se oprise întorcîndu-se cu faţa către ogradă. Spusese un cuvînt unui copil de casă din preajmă, iar acesta îşi făcuse loc cu grăbire printre curteni, trecînd spre grupele rămase în faţa pridvoarelor. Îndată se vestise porunca : măria sa chiamă pe feciorii starostelui Căliman. Tinerii vînători domneşti se înălţară greoi în sus, păşind cu paşi mari spre locul unde se oprise măria sa.

Erau c-un cap mai nalți decît toată mulțimea aceea de oameni care se afla de față. Cînd se apropiară, descoperindu-și capetele pletoase, Domnul le făcu semn cu degetul, zîmbind spre ei cu o bunăvoință pe care arar o arăta. Unii curteni se priviră pieziș, clătinînd în sus bărbile cu o înțelegere ascunsă a lumeștilor slăbăciuni, de care nu-i scutit nici stăpînul lor, oricît s-ar arăta că-i făurit din altă criță decît lumea de rînd. Măria sa are ca o dezvăluire de șagă după primejdie. S-a înfricoșat întăi, de aceea nici n-a cutezat să se ducă pînă în marginea Cetății, unde s-a dărîmat o aripă a unui turn, iar acum găsește de cuviință să spuie cîteva vorbe unor vînători de rînd. Îi întreabă cum îi chiamă, trimete sănătate lui Nechifor Căliman starostele. Îi înștiințează pe ei că are de gînd, ca și-n alți ani, să iasă la munte la vînătoare de bouri ; căci acuma, în septemvrie, la începutul anului, fiarele acestea încep a avea fierbințeala dragostei și se caută unele pe altele ; mai ales buhaii mugesc cu putere, pălindu-se cu frunțile și împungîndu-se cu coarnele, războindu-se pentru stăpînirea poienilor unde pasc bouroaicele. Mugetul bourului e mai adînc și mai înfricoșat decît al cerbului care umblă după ciutele lui tot la vremea asta. Feciorii lui Căliman au dat răspunsurile cu sfiala pe care se cuvenea s-o aibă ; după aceea s-au întors la pridvorul căpitanului Petrea, pe cînd siimenii și panțirii se alinau la odăile lor. Căpitanul neamț și repezise un aprod la pivnicerul Andronic, ca să-l înștiințeze de bunăvoința stăpînitorului pentru oștenii Cetății. După ce măria sa intră în umbra gangului cu alaiul său de curteni, se desfăcu dintr-acolo ființa subțiratică, naltă și ciolănoasă a cuviosiei sale arhimandritului Amfilohie. Înaintînd lin pe lîngă zid, cuviosia sa părea cufundat în niște gînduri ale sale, străin cu desăvîrșire de zarva care avusese loc numai c-un pătrar de ceas înainte. Soarele se afla înălțat drept în crucea amiezii ; cînd sfințitul Amfilohie se opri iarăși, jucîndu-și în neștire mătăniile între degetele uscate, păru a-și căuta la picioare umbra și n-o găsi ; se răsuci ca s-o vadă îndărăt și n-o descoperi nici acolo. Abia atunci păru cuprins de neliniște, întrebîndu-se oarecum dacă n-ar trebui s-o caute în adunarea de la pridvorul căpitanului Hărman. Stătu întăi în cumpănă ascultînd clopotele din tîrgul Sucevii, care sunau

primejdia trecută. Făcu după aceea cîțiva pași în straiu-i cernit, în care trupu-i schilav mișca numai unghiuri. În cadrul camilafcei, obrazul lui avea un alb vechi de fildeș. Ca un paianjen strîmb, care-l pîndea dintr-o umbră ascunsă, se arătă dintrodată nu se știe de unde Stratonic. Acest nemernic monah de la Neamțu umbla de-o vreme rătăcind prin tîrguri și pe la curți boierești. Cîte un răstimp se oploșea și la Cetatea Domnească. Atunci era ajutor sfințitului Amfilohie Șendrea la slujba paraclisului. Uneori avea primire și la masa lui Vodă, ca să-i spuie unele din nebuniile lui, de care măria sa binevoia să facă haz. Ridicînd mai sus de umeri coatele, își mișcă degetele negre lîngă ochi ca și cum ar fi voit să ia în cîngi pe arhimandrit.

Cei de la pridvor priveau cu uimire, de și știau că nu-i nici o primejdie. Cum ajunse la trei pași de mai-marele său, Stratonic se supuse în genunchi ; cu mînile sprijinite în pămînt și cu fruntea plecată așteptă binecuvîntarea. Sfințitul Amfilohie îl atinse cu mătăniile ; Stratonic tresări și se căță prin aer spre mîna dreaptă a arhimandritului cuprinzînd-o și sărutînd-o. Părea mai degrabă c-o mușca rînjind. El însă arăta o mare desfătare a sufletului.

— Cuvioase frate Stratonic, zise arhimandritul cu blîndețe, după cît știu, aveai o anume rînduială poruncită pe ziua de azi.

— Sfințite stăpîne, răspunse monahul, după ce ies cnejii de la prînzul luminăției sale, mă duc și eu la tîrg. Are să fie față, la acel botez al nepoatei dumnisale marelui logofăt, și înalt prea sfîntul.

— Se știe asta, frate Stratonic, însă lumea nu-i alcătuită numai din cneji ; sînt și cneaghine, care au mare putere de vorbă. Cîteodată tac și atunci le place să asculte sfaturile unui vraci iscusit cum ești cuviosia ta, care ai picături de felurite buruieni, pentru patimi ale trupului și ale inimii. După ce le-ai dat ce le trebuie, domniile lor vorbesc iar. Toți boierii care-or veni după aceea... cîți sînt ?

— Nu știu anume, sfințite stăpîne. Poate să fie peste douăzeci de bărbi.

— Toți acești douăzeci de boieri, cuvioase frate Stratonic, nu grăiesc — toți la un loc — cît o jupînească vrednică.

— Așa este întocmai, sfințite stăpîne. Fiind lipsită de podoaba bărbii, muierea a dobîndit de la Domnul Dumnezeu spor limbii sale. Deci-dar binecuvintează, părinte.

Arhimandritul privi în locul unde stătuse monahul și nu mai văzu nimic. Umbra lui strîmbă dintr-un umăr se prelingea în lungul pereților spre poarta cea mare a Cetății.

Sfințitul Amfilohie închise o clipă ochii oftînd, urmînd a-și petrece printre degete mătăniile. Apoi, căutînd dinaintea pașilor săi ceva pierdut, veni spre adunarea căpitanului neamț.

Deși era după tată din neam de venetici așezați la Cotnari, căpitanul Petrea se dovedise bun pămîntean și credincios slujbaș al măriei sale. De la maică-sa, care fusese moldoveancă, moștenise meșteșugul vorbirii. Iar de la părintele său, răposatul Hărman Neamțu, îi rămăsese bună cunoaștere a meșteșugului armelor celor nouă. Boierii moldoveni, mai ales cei bătrîni, se uitau la el pieziș, domniile lor avînd în mare cinste sabia și sulița, singurele arme care pot dovedi vitejia unui bărbat. Și arcul îl socoteau o armă vicleană care trimete de departe săgeata. Însă de la o vreme se născocise pe lume un meșteșug de puțini cunoscut, al pulberei de pușcă și a unor sacalușuri mari de bronz care detună și bat cu ghiulele de piatră și de fier. Asemenea drăcărie cunoștea căpitanul Petrea și îndemnase pe măria sa Ștefan-Vodă să aducă meșteri turnători de la cetatea Dantig ; după care măria sa încuviințase să fie suite la unghiurile Cetății cîte două bombarde, iar la poarta cea mare una deosebită în turn, deasupra, în total nouă. Întrebarea era dacă se poate îngădui unor creștini drept-credincioși să se folosească de arme care dau putere slabilor împotriva adevăraților viteji. Luminăția sa Ștefan-Voievod zice că orice născocire a minții omenești e bună, întrucît însăși mintea omului e de la Dumnezeu și întrucît acea născocire slujește adevărul, adică legea lui Hristos. Dacă măria sa Vodă spune așa, boierii trebuie să se plece și să tacă, fără a fi încredințați. Numai unii dintre cnejii tineri, cătră care măria sa

are deosebită luare-aminte, s-au înduplecat să creadă în asemenea rătăcire, însă bătrînii nu primesc cu dragă inimă decît cele bune de demult, iar stricăciunile noutăților nu le primesc decît în silă. Mare mirare le era tuturora că și sfințitul Amfilohie Șendrea încuviința născocirile neamțului. Ba încă făcuse ceva și mai nechibzuit : că îl binecuvîntase întru ortodoxie. Aici iarăși era o întîmplare ciudată și întrucîtva nelegiuită. Hărman Neamțu cel bătrîn dusese pe prunc la episcopia catolică în Cotnari, ca să-i toarne popii lor în creștet aghiasmă din niște cănățui de steclă. Asta s-a săvîrșit la opt zile după nașterea copilului și se chiamă la dînșii botez. Dar Smaranda Ursache, mama pruncului, rămăsese acasă bocind pierderea celui dintăi odor al ei. După ce a plîns cît a putut, au găsit-o adormită și i-au pus la sîn pe Petrea. Pe cînd pruncul sugea, femeia a avut un vis : i se părea că a încolăcit-o pe după grumaz un balaur negru. Supunînd ea această vedenie soborului de creștine de la Hîrlău, unde era locul său de baștină, județul moașelor și babelor a hotărît să fie adus pruncul în taină, la biserica Sfîntului Dumitru din tîrg, și acolo să fie cu adevărat botezat în legea dreaptă: ceea ce s-a și făcut. Așa că Smaranda Ursache s-a liniștit și n-a mai avut visuri de groază ; iar copilul a crescut în capiștea catolicilor, necunoscînd decît mult mai tîrziu taina botezului său. Deci sfințitul Amfilohie l-a îmbrățișat pe căpitanul Petrea întru ortodoxie și boierii cei bătrîni au scuturat și pentru aceasta din bărbi și au cîrnit din nasuri. Însă arhimandritul îi privea cu aceeași blîndeță, și-i binecuvînta cu dulceață, fără să se supere de vorbele lor, care se rosteau mai ales într-ascuns.

Ziua aceea a Tăierii Capului Sfîntului Ioan Botezătorul era o zi de ajunare întreagă pentru arhimandrit. Rînduiala monahicească a sfințitului Amfilohie, așa cum venise cu ea de la patriarhia Țarigradului, era să mînînce de două ori pe săptămînă legume la amiază. În trei zile ale săptămînii își îngăduia pîne cu puțintel vin la prînzișor și la asfințitul soarelui. Iar miercurea și vinerea ținea post desăvîrșit. Ființa lui, de și uscată, avea în ea lumină duhovnicească, care-i înfrumusețea mai ales ochii și fruntea naltă. În pielea străvezie a tîmplelor erau scrise vine albastre din care un vraci bun și iscusit cetitor de stele —

ştiind că arhimandritul e născut în zodia cumpenei, luna septemvrie în 14, sub domnia planetei Jupiter, cu strălucire mare a luceafărului pe cerul dimineţii — ar fi cetit izbîndă mare într-ale spiritului, ceea ce se vădea într-adevăr în toate ale sfinţiei sale. Ştiindu-se de asemeni că măria sa Ştefan-Vodă s-a născut într-aceleaşi împrejurări ale semnelor cereşti, însă cu şapte ani mai tîrziu, aceiaşi vraci ar fi lămurit la Voievod puterea stăpînirii prin sabie şi ar fi dovedit pricina pentru care sfinţitul Amfilohie este cel mai apropiat sfetnic de taină al măriei sale. Şi asta era o pricină de nemulţămire pentru sfatul bărbilor

Cuviosul Amfilohie Şendrea ajunse, fără să pară că vede, la pridvorul unde începuse sfat şi unde feciorii lui Nechifor Căliman se întorseseră. Vorba conteni ; cei de faţă se închinară. Arhimandritul cunoscu pe căpitan şi-i zîmbi într-un chip cu totul prietinesc. După acel zîmbet păru că s-a deşteptat deplin şi privi în juru-i. Feciorii starostelui veniră şi sărutară mîna dreaptă, în care sfinţitul Amfilohie ţinea mătăniile de chilimbar roş.

— Voi sînteţi vînătorii domneşti cei noi ? întrebă arhimandritul.

— Într-adevăr, cuvioase părinte, răspunse unul dintre feciori.

La acest răspuns, se amestecă monahul sîrb, urnindu-se greoi de lîngă stîlpul de care sta rezemat. Grăi cu glas tare :

— Vi se cuvine vouă, feciorilor vînători...

Sfinţitul Amfilohie se întoarse deodată spre el, privindu-l ţintă.

— Ce li se cuvine, cuvioase frate Timoftei ? suspină el moale.

Subt acea privire cu scînteieri cenuşii de oţel, călugărul sîrb deveni în clipă gîngav.

— Am vrut, sfinţite stăpîne...

— Ce-ai vrut, cuvioase frate ?

— Am dorit...

— Ce-ai dorit, cuvioase frate al meu ?

— Ma-mai întăi, sfinţite stăpîne, mă rog cu umilinţă de iertare. În faţa lui Dumnezeu şi a fraţilor creştini care se află aici, rog a mi se ierta destrăbălarea întru care ia-

răşi am căzut. Am mîncat carne într-o sfîntă zi în care monahul are datoria să ajuneze. Am dorit să îndrept limba acestor feciori neştiutori, ca să se ştie că un arhimandrit nu e numai cuvios. Voi neştiutorilor, se întoarse el zbîrlit către vînători, aflaţi cum e cuviincios să închinaţi vorba voastră sfinţitului părinte arhimandrit.

Cei doi oameni mari îl priviră cu mirare şi sfială. Arhimandritul făcu un semn uşor cu mîna. Monahul sîrb îşi astupă cu palma vorbele care i se grămădeau iarăşi pe buze şi se feri din ochii stareţului său, căutîndu-şi un loc de umilinţă mai îndărăt, în spatele creştinilor. Mai erau în preajma căpitanului Petrea şase dintre sutaşii panţirilor şi siimenilor, între care se găsea şi mustăciosul Atanasie Alvanitul. Sosise deasemeni şi Andronic pivnicerul, ca să i se lămurească mai bine porunca Domniei. Cum se dădu la o parte cuviosul sîrb, avu şi domnia sa loc ca să se aşeze cu tot trupu-i mare şi cu obrazu-i rotund de coloarea stacojului fiert.

Amfilohie Şendrea zîmbi iar spre vînători, privindu-i cu luare-aminte şi cercetîndu-i din creştet pînă la picioare.

— Precît înţeleg, sînteţi feciorii starostelui Nechifor.

— Într-adevăr, cuvioase şi sfinţite părinte, răspunse de data asta cel de al doilea, care avea glas mai gros.

— Cum vă chiamă ? pînă acuma nu v-am cunoscut. Prietinul nostru Nechifor Căliman starostele nu mi-a vorbit de voi niciodată, nici nu v-a adus la curte.

— Apoi, cuvioase şi sfinţite părinte arhimandrit, răspunse tot cel cu voce groasă, noi am fost acasă, la părintele nostru, şase feciori. Doi, aceştia care ne aflăm de faţă, am fost mai mari ; ceilalţi s-au născut mai în urma noastră. Aşa că noi am fost rînduiţi de tineri în munte, la oile bătrînului. Am purtat oile ş-am stăpînit ciobanii. Am umblat de la Rarău pînă la Căliman, de unde-i baştina noastră, şi pînă la Ceahlău. Ne-am bătut uneori cu lotrii, cu lupii şi cu urşii. Aşa am stat noi mulţi ani, pînă ce s-au ridicat cei de acasă. Atuncea ne-a poruncit bătrînul să coborîm la vale ; şi în locul nostru s-au suit în munte ceilalţi patru. Acuma, fiind flăcăi ungureşti, în vîrstă de treizeci şi cinci de ani, trebuie să ne căutăm soţii, ca să

avem și noi feciori. Tot la aceeași vîrstă ca și noi s-a însurat și starostele. Deasemeni am fost rînduiți vînători domnești și facem slujbă și la Cetatea Neamțu.

— Am înțeles tare bine, zîmbi Amfilohie Șendrea. Rămîne să-mi spui numai cum vă chiamă.

— Apoi, sfințite părinte arhimandrit, pe mine mă chiamă Onofrei ; iar pe frate-meu acesta îl chiamă Samoilă.

— De ce rîzi ? îl întrebă monahul, privindu-l lung.

— Avem noi ale noastre... răspunse cu îndoială Onofrei.

Samoilă rîdea și el, arătîndu-și toți dinții. Erau amîndoi îmbrăcați cu straie groase de pănură și-n cap cu căciuli brumarii de pielcică de miel. Mijlocul le era încins cu curea ; la șoldul drept aveau junghere lungi în teacă. Purtau cizme, semn că nu erau țărani de rînd. Amîndoi erau ciolănoși, sprîncenați, arși de soare și cu mustăți dese castanii. Aveau mîni mari, pe care le strîngeau din cînd în cînd : la pumnii aceia se oprea mai ales cu stăruință admirația sfințitului arhimandrit. Onofrei părea mai gros, și mai spătos decît Samoilă.

— Dacă aveți ale voastre, bine, urmă a zîmbi cu îngăduință monahul ; eu nu vă cer să-mi spuneți tainele voastre.

— Nu-i nici o taină, se amestecă Samoilă.

— Bine, bine. Ce v-a spus măria sa ? A rămas mulțămit de vînatul pe care l-ați adus și mai ales de lipani ?

— A rămas mulțămit mai ales de lipani. I-am prins asară într-un tău al nostru. Măria sa zice că are să ne dăruiască semne domnești de argint, cu stema măriei sale, cum are bătrînul, și cum mai are cineva, care-i tovarăș de vînătoare cu noi.

— Și asta-i bine. Ce v-a mai întrebat măria sa ?

De astă dată dădu răspuns glasul cel mai gros, adică Onofrei :

— Mărira sa ne-a întrebat dacă ne-am înfricoșat de cutremur.

— Și voi ce i-ați răspuns măriei sale ?

— Noi i-am răspuns că nu ne-am înfricoșat. Se chiamă, sfințite părinte, că zilele noastre sînt în mînile lui Dum-

nezeu și sfîrșitul nostru e de mai nainte scris așa că n-avem de ce ne teme. Dac-ar fi fost să se dărîme peste noi Cetatea, se dărîma, și gata ! Mulțămim lui Dumnezeu, nu s-a dărîmat. Căci n-a dat din coadă prea tare...

— Cum ?

— N-a dat din coadă prea tare peștele cel mare pe care stă așezat pămîntul. Precît spun oamenii vechi, este apă fără sfîrșit care se chiamă Marea. Și la fața apei stă peștele cel mare, cu poruncă de la începutul zidirii să ție sub soare pămîntul. Din vreme în vreme acel pește are și el nevoie de somn, adoarme, îi intră în nări apă și strănută ; ș-atunci se deșteaptă și bate o dată din coadă ; pe urmă bate ș-a doua oară. Așa s-a cutremurat zidirea lumii de două ori și azi.

Amestecă și căpitanul Petrea cuvînt :

— Prea multă apă nu-i bună.

— Știu, încuviință Șendrea ; de aceea a binecuvîntat Dumnezeu rodul viilor.

Îndrăzni, cu multă umilință, fără să iasă la lumină, și cuviosul Timoftei :

— Cînd m-oi duce la dreptul județ, să dau samă pentru ticăloșia mea, Dumnezeu are să mă rînduiască în locul chitului, ca să nu simțesc în veac, pe limbă, decît apă.

— Apă sărată, adaose arhimandritul.

Cuviosul sîrb rîdea ; însă ochii bulbucați îi erau plini de lacrimi. Vînătorii lui Căliman se uitau la el c-o uimire nemaipomenită.

— Gîndul care a venit de sus iubitului nostru frate întru Hristos e singura pedeapsă adevărată, urmă Amfilohie, ca și cum și-ar fi vorbit sieși. Apoi ridică privirile-i deodată întristate spre neamț. Precum ți-am mai spus domniei tale, căpitane, a fost un filosof grec, cu numele Pitagora, care ne-a învățat să cunoaștem pe lună umbra pămîntului ; asta se chiamă eclipsis și înseamnă deșertăciunea eresurilor. Fericiților prietini, de ce rîdeți iar ? A venit poate vremea să spuneți taina voastră ?

— Avem un prietin, boier tînăr, zise Samoilă Căliman, care ne-a pus alte porecle decît cele pe care le avem. Umblăm cu el la vînat, și nu este în acest meșteșug altul mai

priceput decît dînsul. Așa-i de ager încît chiar la o bătălie noi nu l-am putea birui, cu toată vîrtutea noastră. Așa, dacă avem de vînat un mistreț, noi nu luăm cu noi ajutor decît o slugă a lui, un tatar pe care-l chiamă Gheorghe ; ș-o capaucă iscusită care are un glas ca de clopot, ce s-aude din cel mai îndepărtat afund de rîpă. După ce am vîrît mistrețul în strîmtoare, noi ne pregătim țepușile cele mari, așa cum am învățat să le întocmim, lungi și groase, pîrlite la vîrfuri. Cînd se izbește mistrețul, noi ne proțăpim în el. Tovarășul nostru are alt meșteșug. Vine c-o suliță numai cît o trestie, și pe aceea o aruncă așa încît străpunge fiara subsuoară, drept în inimă.

— E vorba de feciorașul comisului Manole, dădu lămurire, cu glas încet, căpitanul Hărman.

Arhimandritul Șendrea asculta cu mare luare-aminte.

— Vra să zică, stați sub ascultarea lui Ionuț Păr-Negru ? Acest boiernaș bezmetic se află deci tot în slujbă la Cetatea Neamțului ? Într-adevăr măria sa Vodă a binevoit a-l uita acolo, pînă ce s-a cuminți deplin. Spuneți-mi dacă e în bună sănătate.

— Ce să spunem ? E barbat frumos și fudul, sfințite părinte. Iar cînd e cu noi domnia sa, avem o putere mai mare, încît nu ne mai temem de nimene pe lumea asta. Ș-avem mare plăcere să ne veselim cu domnia sa. Așa că uitîndu-se el de mai multe ori la noi și cîntărindu-ne pe fiecare după cît putem, mi-a spus mie Farmă-Piatră, iar lui Samoilă, Strîmbă-lemne. Este o poveste cu acești doi moldoveni de demult, cum s-au dus ei cu Făt-Frumos la Împărăție. Apoi va veni vremea, zice domnia sa, ca să pornim și noi la fel, să facem niște isprăvi. Noi stăm sara la foc, îl ascultăm și rîdem de năzdrăvăniile lui : nici nu ne mai trebuie vin.

— Parcă spuneați că vă aflați în slujbă la Cetatea Neamțului. Cînd aveți vreme să stați în petrecere la focuri, prin codri ?

— Avem, sfințite părinte arhimandrite. Nu știe, se vede, toată lumea, cum umblă slujba la noi, la Cetate. Dacă nu știi sfinția ta, care ai de-a face cu altele, apoi să-ți spunem noi. Trei săptămîni facem slujbă. Stăm strajă la poarta cea mare și în chindie. Cînd vine pîrcalabul nostru, suim sus steag. Cînd se duce pîrcalabul la ale sale treburi

dăm jos steagul. Noaptea, ridicăm puntea și grapa. Cînd răsare soarele, sună din trîmbiți cîntăreții și dăm jos puntea. Grijim să fie apă ; și la luna lui iulie, curățim fîntîna din mijlocul Cetății. Deasemeni băgăm de samă să avem, la cămări, malai pe trei luni de zile, pentru toți străjerii, cînd sînt cu toții grămadă, în număr de două sute. După trei săptămîni de slujbă la ziduri, avem o săptămînă slobodă a noastră ; atuncea umblăm cu tovarășul nostru. Are și el o poreclă, de la moșneag ; dar nu-i place cînd o aude, de aceea noi ne păzim să i-o spunem. Cînd face cîte o ispravă care nouă nu ne place, apoi eu numai mă uit așa într-o parte la Samoilă ș-apoi el știe ce vreau să spun.

— Ce vrei să spui ?

— Vrea să spuie, se amestecă Samoilă, că Ionuț al nostru e un mînz — precum îi zice bătrînul. Adică tot n-a uitat să zburde fără grijă. Dar acum i-au mai trecut incurile ; numai stă pe gînduri și cîteodată oftează. Zice că i-i urît într-asemenea închisoare.

— Stăi dumneata, Strîmbă-Lemne, rîse Onofrei, că mai am eu de dat și altă lămurire părintelui arhimandrit. După acea săptămînă slobodă, mai avem de slujbă în afară de Cetate, fie la podul Moldovei, fie la poșta domnească, fie de scos gospodarii din sate în podvezi, fie de adunat cai de jold. În alte părți, slujba asta o fac răzășii de rînd. Acolo, două poște împrejurul Cetății, slujba o facem noi vînătorii. Dacă vrei să știi sfinția ta, noi avem rînduială, în acest cuprins, să prindem și pe hoți ; dar bătrînul spune că sămînța acestor mișei s-a stîrpit de cîtăva vreme, de cînd s-a statornicit cu putere asupra Țării Moldovei măria sa Ștefan-Vodă. Deci și noi dinspre partea asta avem mai puțin de lucru. În această săptămînă slobodă, ne adunăm noi cîteodată cu comișelul Ionuț ; dar nu totdeauna, căci domnia sa, pe lîngă toate, mai are un nacaz și o lucrare. Are poruncă de la măria sa să se ducă în fiecare vineri la sfînta mănăstire Neamțu, să se spovăduiască la părintele Nicodim, fratele domniei sale. Iar în săptămînile slobode, trebuie să steie la părintele Nicodim trei zile : vineri, sîmbătă și duminică, la învățătura cărții. Acesta-i un lucru greu și neplăcut vînătorilor, ne gîndim eu și cu Samoilă. Cartea-i bună s-o

știe popii și călugării ; nouă ne sînt date altele. De aceea îl vedem uneori pe comișelul Ionuț Păr-Negru că se tulbură la ochi și se rătăcește, umblînd așa prin Cetate, grăind singur și scriind cu cărbunele pe pereți.

Pe cînd Onofrei Căliman dădea aceste deslușiri, părintele arhimandrit încuviința din cap, plăcîndu-i să asculte, și se mișca încet spre palatul domnesc, ducînd cu sine pas cu pas pe cei doi vînători nemțeni. Sfatul căpitanului Petrea rămase astfel deoparte.

— Veniți după mine, porunci apoi sfinția sa.

Samoilă și Onofrei se văzură cu sfială în umbra gangurilor și pătrunseră după sfinția sa într-o chilie în care soarele răzbătea foarte împuținat printre zăbrele, luminînd într-un colț un iconostas cu candela aprinsă. Între icoanele schivnicilor credinții, se afla o înfățișare a Domnului nostru Hristos, răstignit. Vînătorii nemțeni își plecară grumazurile și se descoperiră, făcîndu-și grăbit cruce. Se uitară în jurul lor și văzură cărți legate în scoarțe, și suluri de hîrtii, într-o ocniță cu rafturi. În toată încăperea se mai afla o măsuță, un scaun scund și un pat îngust, care nu era nici după lungimea sfinției sale.

— Mi-au plăcut toate cîte mi-ați spus, grăi părintele arhimandrit, așezîndu-se pe scaun, și ținînd pe feciorii lui Căliman în picioare dinaintea sa. Vi se pare că-i mai bună rînduiala la Cetate, de cînd măria sa a trimes acolo pîrcalab nou ?

— Ce să spunem ? răspunse Samoilă Căliman cu îndoială, noi am făcut slujbă și cu răposatul Albu, dar nu multă vreme. Ne place mai mult un stăpîn tînăr. În fiecare zi cînd sună trîmbițașul și se înalță steagul, domnia sa ne aduce aminte că slujim pe măria sa Ștefan-Vodă ; iar măria sa Ștefan-Vodă, zice pîrcalabul nostru cel nou, are moștenire și legămînt să scoată Țarigradul din mînile necredincioșilor. Atuncea tot are dreptate domnia sa Ionuț Păr-Negru, că avem să ne ducem cîndva la acea Împărăție.

— Are dreptate, suspină arhimandritul privindu-i visător.

Se întinse în jurul lor o tăcere de ziduri sure, în care li se părea muntenilor că se înăbușă. Se mișcară domol, dînd înapoi, spre ușă.

— Staţi, le porunci monahul.

Ei se opriră, cuprinşi de un fel de neliniște. Întoarseră capetele de către privirea tare, care-i cerceta.

— Aţi spus că cunoaşteţi munţii, cu văile, piscurile şi potecile.

Onofrei veni iarăşi un pas înspre scaun :

— Cunoaştem, sfinţite părinte. Cincisprezece ani am hălăduit în acele singurătăţi, şi am avut megieşi numai fiarele din codru.

— Aţi umblat cu turmele starostelui pînă la Căliman ?

— Am umblat. Ne-am suit pînă într-un pisc unde este o peşteră veche. După porunca părintelui nostru, am stat acolo şi ne-am închinat, punînd într-o firidă apă şi pită. Ne-a spus bătrînul nostru cum că acolo e un mormînt vechi.

— Însă nu v-a spus cine-i îngropat în acel mormînt vechi ?

— Nu ne-a spus ; nu ştie nici el.

— Aţi fost şi la Ceahlău ?

— Am fost, sfinţite părinte

— Cunoaşteţi toate potecile care suie către Panaghia ?

— Cunoaştem şapte poteci, pe care le ştiu şi ceilalţi ciobani. Iar odată, fiind cu bătrînul, el ne-a dus pe o carare pe care n-o ştie nimeni. Am ajuns pînă într-un loc unde se face o rîpă. Acolo am stat. Bătrînul a lăsat acolo o oaie înjunghiată şi doi desagi de malai măcinat ; l-a pus pe Samoilă să sune din bucium de trei ori — de două ori lung şi a treia oară scurt. Am înţeles că acolo ar fi trăind un schivnic. Am umblat şi prin alte locuri cu turmele ; cînd şi cînd venea şi bătrînul la stînile noastre.

— Aţi putea voi să găsiţi poteca aceea, a opta, pe care n-o cunoşteau alţii ?

— Nu ştim, sfinţite părinte ; de-atuncea a trecut vreme. Chiar de-atuncea uitasem de toate, căci treburile noastre sînt altele, nu să ne căţărăm la peşterile schivnicilor ; însă cînd te-ai uitat sfinţia ta la mine pînă în dosul ochilor mei, unde stau cele uitate, mi-am adus aminte. Poteca anume însă tot n-aş putea-o alege.

— Să ştii, Onofrei : cînd te vei întoarce sub munte, ai să cunoşti iarăşi toate.

— N-avem de ce ne întoarce ; acuma stau la oi fraţii noştri cei mai mici.

— Dacă primiți poruncă de la măria sa, vă întoarceți.

— Dacă primim poruncă de la măria sa, ne întoarcem, răsuflă cu anevoie Samoilă. Onofrei își înghiți răspunsul, rămînînd mut și înfricoșat. Cu toată blîndețea pe care o punea în vorbă, arhimandritul Șendrea avea în glas o ascuțime amenințătoare.

Călugărul se întoarse spre masă, puse dinaintea sa o foaie de hîrtie, muie pana în cerneală și trase cîteva semne, pe care vînătorii le priveau holbat. Îndoind foaia, arhimandritul întinse la candelă un bețișor de ceară roșie și lipi marginile scrisorii. Scoase din degetul inelar de la mîna stîngă inel și-l apăsă cu pecetea în ceară.

— Onofrei și Samoilă, vorbi călugărul privind rînd pe rînd pe amîndoi vînătorii; vă încredințez acest răvaș, ca să-l dați mîni, dumnealui pîrcalabului Luca Arbore, în Cetatea măriei sale, la Neamțu. Să știți că am scris aici o poruncă a luminăției sale stăpînul nostru. Domnul fie cu voi, sărutați-mi mîna și duceți-vă.

CAPITOLUL III

VEDENIILE ȘI ISTORISIRILE LUI STRATONIC CEL NEBUN

«Călugărul cel nebun», cum îi zicea toată lumea în Suceava, ieși pe poarta cea mare a Cetății în soarele puternic de amiază. Cum dădu în cîmp, se opri o clipă și se întoarse cu fața la asfințit, smîrcîind de cîteva ori și trăgînd în nas un vîntișor harnic ce venea de cătră munți. Pe codrii din acea parte a zării plutea acum o pîclă fumurie. Stratonic păru a-și face socoteli, dînd din cap și mormăind. «Pînă în sară nu plouă, își zise el, avem vreme să ne ducem și să ne întoarcem. Sfințitul stareț Amfilohie nu se culcă pe pătuțul lui de un lat de mînă, pînă ce nu mă întorc eu să-l ospătez cu veşti. Atîta

bucurie are acest monah, care-i mai nebun decît Stratonic : să știe toate cîte se întîmplă și se spun pe lumea asta.» Deși umbla acum cu barba în piept și pripit, cotind pe o potecă la dreapta, între risipituri de pietre vechi, deși nu înceta de a mormăi către sine însuși, monahul cerceta cu luare-aminte împrejurimea. O vedea întrucîtva strîmb, însă o pricepea. De altminteri de multă vreme curtenii băgaseră de samă că nebunia lui era mai mult o înțelegere sucită a lucrurilor, sau o mască sub care se ascundea ori sfială, ori șiretenie.

Cînd ajunse în vederea tîrgului, la o cotitură unde drumeagul poticnea în rîpă, Stratonic ridică ochii lui tulburi și privi depărtarea răsăritului. Peste Siret, cine știe unde, și mai departe, dincolo de Prut înspre Nistru, era o pustie de pulberi. Dedesubt, din cotlonul văii, dintr-o baltă aproape uscată, căptușită cu giulgiu de matasă verde, izbucni fără samă orăcăitul broaștelor. Era la un ceas cînd aceste vietăți de obicei tac. Glasul lor izbucni încă o dată, pe urmă tăcu.

Are să vie ploaie mare, cugeta Stratonic, cu privirile pierdute în adîncimea răsăritului. Sucevenii au să se mire că un călugăr sărman le dă vestea ; au să se mire mai ales cînd, nu peste multe ceasuri, au să audă sunetul puhoaielor ; și n-au să știe că nebunului i-au spus broaștele.

Ha ! ha ! au să se bucure cei de departe, care trăiesc lîngă pustia Ucrainei, întru sărăcie și înfricoșare. De mult vitele și oile de acolo au fost lăsate slobode, ca să caute singure apă și pășune ; iar nemernicii pămînteni își strîng în fiecare dimineață mai tare brîiele, ca să-și subțieze pîntecele ; în puținul malai care le-a mai rămas, amestecă humă. De-acolo, dintr-acea parte de lume, dintr-un sat cu bordeie scurmate în pămînt, a fugit Stratonic, cînd i-a venit vremea înțelegerii. Cînd era băitanaș și trăia acolo, îl chema Sava și umbla cu ceilalți prunci la paza vitelor. Marginea aceea de țară, ca și acum, era supusă secetei la șapte ani o dată ; însă în ceilalți ani dădea Dumnezeu oamenilor atîta bielșug, încît n-aveau ce face cu el. De vîndut n-aveau cui vinde, nici grîu, nici orz, nici malai. Mîncau și părăduiau. Unii învățaseră a face vinars din pîne. Înțelepciunea cea de obște îi îndemna să strîngă în șase ani de bielșug, pentru vreme de lipsă, în care vreme de lipsă

omul are mai cumplită poftă de mîncare decît în anii buni. Însă o altă înţelepciune, a ticăloşiei lor şi a nestatorniciei, de mult îi învăţase că gropile agonisite sînt prada lotrilor cazaci şi tatarilor. Tocmai în acei ani de lipsă şi arşiţă se ridicau nohaii de la Crîm şi flămînzii din Ucraină şi veneau să le răpească puţina hrană pusă deoparte.

În anul 1444, cînd ieşise zvon în lume despre marele război cu păgînii, Sava trăia într-acea latură tătărască şi era un flăcăuaş ca toţi ceilalţi din sat, la marginea Nistrului. Aşezării neamurilor lui îi zicea Prigoreni. Cînd au sunat în alte sate clopote şi s-a dat de pe dealuri sfară în cuprins cum că iar vin nelegiuiţii în pradă, oamenii au lăsat bordeiele şi au mînat înaintea lor vitele în stufării şi smîrcuri, ascunzîndu-se şi ei acolo, pînă ce a trece furtuna.

Atunci Stratonic, chemîndu-l Sava şi fiind un copilandru numai de cincisprezece ani, a început a înţelege glasul vieţuitoarelor — dobitoace şi paseri. Vitele aveau un boncăluit ca de lup ; cînii urlau între bordeie bocind morţii care aveau să fie. Cum au intrat la stuf, vitele şi-au contenit mugetul, iar cînii au amuţit. Cînd au apărut pe creasta dealului călăreţii tatari, împungînd cerul cu suliţile, nimene n-ar fi putut bănui că în vale ar sta creştini, tupilaţi în ascunziş. Numai iată că au venit pe o învăluire de vînt nişte nagîţi, rotindu-se în zbor pe deasupra pămătufurilor stuhului. Au prins a se mira şi a da glas : Aici ! Aici ! Cum au auzit călăreţii de pe deal, au dat răcnet chemînd şi pe alţii. Coborînd cu toţii, îndată au prins a împunge cu suliţile printre trestii. Una dintr-acele suliţi cu ghimpe de fier l-a pălit în umărul stîng pe Sava. Îndată ce s-a simţit străpuns, băitanaşul s-a răsucit pe o coastă şi şi-a vîrît obrazul în mlaştină, ca să-şi înăbuşe răcnetul de durere. Mulţi gospodari s-au dat robi şi au ieşit cu vitele. Copilul a rămas în covrul lui. Şi-a desfăcut din strai umărul şi l-a îndesat în mîl, ca să oprească sîngele ; pe urmă a trăit patru zile singur în mlaştini, tîrîndu-se din loc în loc, hrănîndu-se cu rădăcină dulce de papură şi cu ouă. De şi avea umărul sfărîmat, flăcăuaşul rîdea cînd găsea cuibarele cu ouă pestriţe, din preajma cărora nagîţii săltau în zbor ţipînd.

Astfel a învățat și alt glas, al nagîților. Dintr-acea spaimă și dintr-acea risipire a rămas răsucit și strîmb într-o parte, avînd și acuma visuri urîte și rînjete de nebun ; însă înlăuntrul său Stratonic se socoate mai înțelept decît toți oamenii. Căci țăranii cei proști, de și erau spîrcuiți astfel din șapte în șapte ani, au urmat să stea tot într-același loc, și nici vreo apărare nu și-au făcut ; nici arme nu și-au întocmit ; pe cînd el a fugit singur în lume așa cum era, bolnav și strîmb, căutînd țară așezată. A găsit ocrotire la sfînta mănăstire Neamțu.

Cînd și cînd i se arătau în vedenie căpcăunii. Atuncea îl apucau o durere de cap și o greață și-i venea o negură de sînge asupra frunții și ochilor. Cădea copleșit ca-ntr-un vîrtej, țipînd cu spume între dinții încleștați. Cuviosia sa părintele Ifrim vraciul, de la bolnița sfîntului lăcaș, se grăbea numaidecît să-i aducă toate ușurările la asemenea suferință. Îl cufunda cu capu-n apă, îl bătea cu vergi la tălpi, îl afuma întăi cu pucioasă, pe urmă cu tămîie de la Ierusalim ; după care venea și-i cetea și Varlaam cel bătrîn schivnicul poruncind Diavolului să iasă. Cînd bătea a douăsprezecea oară din picior încruntîndu-se, Demonul nu mai putea răbda și trebuia să se ducă ; Stratonic deschidea ochii și ofta uitîndu-se în juru-i. Îi mai trebuia un răstimp pînă ce înțelegea unde se află.

Iată că de doi ani suferința nu i s-a mai întors : de cînd sfințitul Amfilohie l-a luat lîngă sine la Cetatea Domnească. Sfințitul Amfilohie are alt meșteșug. În loc să înfricoșeze și să bată pe Diavol, după ce a intrat în păcătosul trup, spune niște vorbe tainice, oprindu-l la ușa chiliei lui Stratonic. Acolo poate el lua felurite forme, de mîță ori de liliac, ori de pasere de noapte și poate chema în felurite chipuri : Stratonic nu-i răspunde — trece subt icoană, se așază în genunchi și cere fără cuvînt sprijin de la Cel care-i cumpăna lumii. După ce strigătul lui mut sună de multe ori în el, ca un tunet lăuntric, îi vine o putere, o liniște și o bucurie. Ca să se îndeplinească, în trupul cel slăbănog, asemenea minune a milei, sfințitul Amfilohie i-a pus strașnică rînduială a postului monahicesc și, din cînd în cînd, canonul muțeniei și al umbletului. Canonul muțeniei îl are noaptea, în cele trei luni de vară. Iar canonul umbletului i-l po-

runcește sfințitul Amfilohie, cînd în cîșlegile de toamnă cînd în cele de primăvară. Atuncea trebuie să umble fără încetare fie în Țara-de-Sus, fie în Țara-de-Jos, neavînd deslegare de popas decît o singură noapte. Drept este că popasul are învoire să-l facă subt acoperiș de curte boierească, unde află bună hodină ; însă ospățul nici în vremea umbletului nu i-i îngăduit. Tot la două săptămîni rînduiala lui Amfilohie Șendrea îl trage pe Stratonic înapoi la Suceava. Intră în chilia cu măsuță și scaun și cu pat strîmt, se duce și se închină în genunchi la Domnul Isus, după care se întoarnă spre starețul său și spune toate cîte a văzut și a auzit.

Pentru lumea cealaltă deci, el a rămas Stratonic cel de la bolniță. Însă, dimpotrivă, înțelegerea lui s-a luminat. Dar s-a luminat, învăluindu-se și ascunzîndu-se în sine. S-a luminat așa ca să spuie neghiobii boierilor măriei sale și chiar măriei sale însuși ; dar ce vede și aude păstrează curat numai pentru urechea starețului său. Nu se află om pe lume care să asculte mai cu luare-aminte decît Amfilohie Șendrea.

S-ar părea că sfințitul arhimandrit are slăbăciunea și plăcerea asta, să asculte istorisiri. Însă înțelegerea lui Stratonic s-a luminat și întru aceasta : nu pare a pricepe pentru că așa se cuvine ; însă pricepe că arhimandritul îi cetește și-i despică într-un anumit chip istorisirile. Nu-l întreabă anume despre un om și o întîmplare. Ci-i cere să vorbească despre toți oamenii și toate întîmplările. Încît Stratonic pare a nu ști ce-i place ori ce-i trebuie lui Amfilohie Șendrea.

Iată ce s-a întîmplat :

Domnia sa Neculai Albu, pîrcalab de Neamțu, s-a dus la vedere cu feciorul său Niculăieș, la domnia sa Iațco Hudici, cel mai bogat dintre boierii din Țara-de-Sus. Așa-i de bogat acest boier, încît nu i se mai știe sama zlo ților și a pietrelor nestemate. Are așezare la puțină depărtare de scaunul Sucevii, anume între luncile Siretului, pe o ridicătură de pămînt, în marginea dumbrăvilor. Negu țătoria acestui boier mare e mai ales cu prisăcile. Are domnia sa șase prisăcari malorosieni în șase poieni, în lungul apei Siretului. Taina pe care o cunoaște el în privința acestor muște a încredințat-o cu jurămînt celor

șase prisăcari ; și într-așa chip călăuzesc ei roii și mătcile, încît nimene nu umple la Sîntilie, ca domnia sa, atîtea buți cu miere și nu clădește în cămări atîtea sloiuri de ceară. Se spune că ar fi avînd o buruiană și ar fi învățat pe prisăcarii săi un descîntec, de nu ucid mătcile ; ci cu trei săptămîni înainte de Sîntilie prigonesc musca din știubeie grase în știubeie slabe. Astfel, după porunca descîntecului, gîngăniile cele harnice părăsesc știubeiele pline de miere și intră la lucru în faguri goi și mai adună un rînd de dulceață din fînațuri tocmai cînd au cea mai bogată floare.

Deci mierea și ceara le neguțează la Liov.

Pe lîngă asta, are acest boier Iațco Hudici la curtea lui niște grajduri mari pentru vite. Cătră toamnă, slujitorii lui aduc, de la saraiurile din Țara-de-Jos, vacile sterpe și boii de doisprezece ani. Pînă în primăvara următoare, acele vaci și acei boi primesc atîta hrană încît își sporesc greutatea și-și adaogă multă grăsime. La aprilie, vin neguțătorii nemți de la Danțig și ridică marfa aceasta ducînd-o vie în țara lor. Un bou, un galbăn ; trei vaci, doi galbini. Prin strunga asta trec vitele și un pristav le strigă, pe cînd un slujitor al neguțătorilor le pune pecete cu fier înroșit în foc ; iar în cerdac dumnealui Iațco primește galbinii și-i sună unul cîte unul și îi caută la zimți cu unghia.

Cînd are un om atîta avere, nu-i mai trebuie nici o dregătorie ; așa că Iațco Hudici a ajuns la cărunteță rugînd pe măria sa Ștefan-Vodă să-l lese a-și vedea de neguțătoriile lui. Vine la sfatul Domniei de cîte ori este divan ; umblă și prin țară uneori cu alaiul măriei sale ; dă vistieriei o dajdie pentru slujitorii de la Cetatea Sucevii, care dajdie n-o mai dă nici un alt boier, însă el o dă pentru că are liniște într-ale sale și e ocrotit mai mult decît la orice domnie. În vremea asta a lui Vodă Ștefan, nici în Lehia nu este ca în Moldova așa liniște la drumuri și vămi pentru neguțători și tihnă la treburi pentru gospodari. Prin urmare la care fecioară din domnia Moldovei se putea gîndi un boier semeț ca Albu pîrcalabul, ca s-o agonisească pentru feciorul său Niculăieș Albu ? Alții încercaseră fără izbîndă. Domnia sa a nădăjduit să iz-

bîndească ; pentru aceasta a poftit cu sine pe unii din boierii mari ai lui Ştefan-Vodă.

Domnia sa Iaţco Hudici i-a primit cu bine. Şi-a deschis cămările. A pus pe masă miere nouă şi nuci. A poruncit să se sloboadă vin tocmai din fundul pivniţii, din cel care număra ani mai mulţi, şi s-a veselit foarte de toate vorbele şăgalnice ale pîrcalabului şi a arătat că-i place şi înfăţişarea lui Niculăieş. «Însă ce să spun dinspre partea fetei noastre ? a adaos domnia sa. O singură copilă avem şi ei îi vom lăsa toate cîte agonisim, însă e prea crudă, încă nu ne gîndim s-o măritäm. Este obicei în Ţara Moldovei să se mărite fecioarele şi la paisprezece ani ; dar eu şi cu doamna mea am hotărît s-o ţinem lîngă noi pînă ce-a împlini şaisprezece. Aşa am mărturisit şi măriei sale şi nu ne putem lua vorba înapoi ; pe lîngă asta măria sa binevoieşte să fie naş la nunta copilei noastre şi trebuie întăi să vie să se aşeze, la Cetatea Sucevii, nuna, adică o Doamnă nouă. Atuncea trebuie să-şi spuie şi măria sa Ştefan cuvîntul, în privinţa mirelui. Pînă atuncea mai este. Vă poftesc pe toţi să nu ascultaţi cu supărare vorbele mele, ci să le primiţi ca pe o bună rînduială a celui care ţine în dreapta sa buzdugan de poruncă. Binevoiţi a gusta din toate cîte se află întinse pe mese şi mai cu seamă a bea cu mine nu numai o cupă de vin, în cinstea unui oaspete scump al meu.»

Oaspetele acela scump, pîrcalabul Albu, mai mult s-a întristat decît s-a bucurat. Totuşi s-a silit să arate obraz vesel şi s-a îndemnat a bea. Au băut şi ceilalţi boieri, între care se aflau doi dintre cei mai apropiaţi ai măriei sale, anume : Isaiia, vornicul Ţării-de-Sus, şi Negrilă paharnicul.

Stratonic se afla din întîmplare la curtea lui Iaţco. Nu băga de samă la ce se face şi se spune. Era bucuros, ca un pui de veveriţă care şade pe o creangă uscată în marginea dumbrăvii. Din cînd în cînd clipeşte şi hîrîie la soare. Aşa că monahul spunea din vreme în vreme cîte o nebunie a lui şi rîdea într-o parte întorcîndu-se apoi cu sfială spre asemenea luminate obraze boiereşti.

Au boierii moldoveni mare dragoste de băutură. Şi cu cît închină mai multe cupe, cu atîta vorbesc mai mult şi mai frumos. După aceea unii se bucură mai tare ; alţii cad întru oarecare mîhnire ; iar alţii arată o vitejie şi o

fală pe care, socotea Stratonic în mintea lui, n-o arătase nici Alexandru Machedon-Împărat.

— Poți să dai pe copila domniei tale acestui tînăr fecior al prietinului nostru, a hotărît într-o vreme vornicul Isaiia. Încuviințăm noi nunta și sîntem noi nași. Noi și cu paharnicul Negrilă, împreună cu jupînesele noastre.

— Ascult cu umilință asemenea poruncă, a răspuns Iațco. Însă îngăduiți să amînăm pe altă dată acest sfat. Vom hotărî atunci, după ce va afla cele de cuviință și măria sa.

— Aici nu-i vorba de măria sa, ci de copila domniei tale, s-a împotrivit vornicul. Ne-o dai, ori nu ne-o dai?

— Copila noastră nu-i încă vîrstnică pentru însoțire; trebuie să cer deslegare de la Vodă; am să mai adaug, cu toată plecăciunea ce se cuvine unor înalți dregători ca domniile voastre, că nu fac învoială și nu rup preț cu neguțătorii mei niciodată după ce am băut două pahare de vin. Iar astăzi, pe cît mai sînt în stare a socoti, am băut ceva mai mult.

Stratonic părea că știe socoteala. A scos capul de după un stîlp al pridvorului.

— Socoteala este de două ori cîte douăsprezece, a rînjit el.

Vornicul a zvîrlit în el cu pocalul:

— Piei de acolo, popă.

Pe urmă s-a întors iar cu mare putere către boierul Iațco:

— Ascultă ce poruncesc. Dă fata.

Iațco și-a mîngîiat barba căruntă și s-a așezat în jîlț, tăcînd deodată.

— Nu te lasă Vodă? s-a grămădit asupra lui, cu glas dintrodată scăzut, Isaiia vornicul. Află domnia ta, Iațco Hudici, că trebuie să-ți faci din vreme prietini. Află domnia ta, Iațco Hudici, că vremea trece și oamenii sînt schimbători.

— Așa este, a răspuns suspinînd Iațco.

— Ba noi boierii cei vechi de țară nu sîntem schimbători! s-a împuternicit, bătînd din picior, Isaiia vornicul.

S-a întîmplat asta în toamna trecută, adică la începutul anului de la Hristos 1471, și boierii cei doi, vornicul și paharnicul, au stat pînă tîrziu cu mare ceartă asupra

lui Hudici. Acesta și-a pus mînile pe piept și a suferit în tăcere, privind cum asfințește soarele în apa Siretului. După ce a asfințit soarele în apa Siretului, a venit un rob c-o tabla de argint din partea doamnei lui Iațco. Dumneaei trimetea oaspeților mere domnești, care, după cum se știe, alină tulburarea.

La ceasul al treilea al serii, cuviosul Stratonic povestea starețului său, în chilia cea scundă din Cetatea Domnească, cum a urmat acea adunare veselă de boieri. Mai cu samă i-a plăcut lui Stratonic să rîdă de ce a spus el însuși. Sfințitul Amfilohie a făcut mai mult haz de ce a spus vornicul Isaiia și a poftit să i se mai spuie o dată cuvintele acelea, întocmai. După aceea a îngenunchiat la iconostas, rugîndu-se puțin. S-a ridicat și a ieșit cu pași măsurați, ca să afle dacă Vodă veghează încă.

Nimene n-a știut de mirările de-atunci ale lui Stratonic, căci el adormise în chilia lui și uitase toate.

La miezul nopții, pe cînd boierii oaspeți ai lui Hudici intrau în tîrgul Sucevii călări și se împrăștiau pe uliți, spre gazdele lor, Atanasie Alvanitul, însoțit de slujitori ai cetății, a poprit pe vornic și pe paharnic, care se aflau împreună și încă se certau veseli, și i-a poftit să-l urmeze. Cînd domniile lor au dus mîna la săbii, lefegiii domnești i-au sprijinit dintr-o parte și dintr-alta în suliți. Doi slujitori au prins caii de căpăstru. Alți slujitori au apucat pe cei patru oameni boierești, care călăreau în urmă. În aceeași noapte s-au făcut cercetări la gazdele din Suceava. Călărești au purces cu cea mai mare grabă la curțile de la țară ale boierilor, ca să ridice dulapurile și răcliții cu hîrtii. Umblătorii vorniciei din Țara-de-Sus și călărești de la Cotnari ai marelui paharnic au fost aduși pînă în trei zile, ca să se mărturisească sfințitului Amfilohie, sub jurămînt.

Iată, din niște vorbe, fără nici un amestec al unui sărman călugăr, arhimandritul a putut ceti o taină, pe care, curînd după aceea, a dat-o pe față. Anume : și Isaiia și Negrilă primiseră scrisori, cu trei ani înainte, de la Petru-Vodă Pribeagul, cel care-și găsise osînda de la măria sa Ștefan-Vodă în Secuime. Primiseră scrisori și întorseseră răspuns.

Deasemenea se aflaseră scrisori, gătite numai cu două zile înainte, pentru Radu-Vodă, la Țara Muntenească. Se

arăta în aceste scrisori, luminăţiei sale izbăvitorului boierimei Moldovei, că tiranul îşi găteşte oşti pentru război istovind biata ţară ; şi cînd vor fi gata oştile, are să fie prea tîrziu ; deci lucrarea cea bună trebuie săvîrşită fără întîrziere. Acea lucrare bună, care trebuia săvîrşită fără întîrziere, era întoarcerea ţării la vechea ei slobozenie. «Căci de paisprezece ani e atîta strînsoare în Ţara Moldovei, cum nu s-a mai cunoscut asemenea strînsoare în veacuri. Iar Domnul Dumnezeu nu va îngădui să se stîngă cerbicia de odinioară a boierilor de baştină. Însă dacă măria sa Radu-Vodă întîrzie şi nu săvîrşeşte cele despre care a fost înţelegere şi jurămînt, atunci vai nouă : în aceste locuri desmierdate vor rămîne numai slugile tiranului şi mişeii de rînd. Aşa a ajuns ţara la vremea de apoi, încît nu mai conteneşte prostimea cu pîrile împotriva boierilor săi. A ajuns prostimea să găsească dreptate la un Voievod nătîng, care nu s-a pomenit în veci în această ţară, nici se va mai pomeni cu ajutorul măriei sale Radului-Vodă şi a Domnului Dumnezeu, ţiitorul cerului şi al pămîntului, văzutelor tuturor şi nevăzutelor.»

La 12 ianuarie trecut, pe cînd măria sa Ştefan-Vodă se afla în tabără la Vaslui, a venit poruncă la Cetate să fie scoşi din temniţa cea mai dedesubt cei trei boieri cu scrisorile. Pe lîngă vornic şi paharnic, adăugise plîngerea sa către Radu-Vodă şi domnia sa Alexe stolnicul. Toate le descurcase cu rugăciunile şi farmecele lui acest sfinţit arhimandrit Amfilohie.

În ziua de 14, foştii dregători ajungeau la Vaslui cu paza, avînd îndată în urmă şi pe Dimcea Tatarul, gîdele. Divanul osîndise pe vicleni, fără de nici o şovăire ; însă măria sa Ştefan-Vodă stătuse o bucată bună de vreme în cumpănă, pentru pieirea lor. Tot sfinţitului Amfilohie i se arătase, în rugăciuni ori în vis, deslegarea sub chipul sfinţilor părinţi mucenici ucişi în muntele Sinai, a căror prăznuire cade tocmai în ziua de 14 a lunii ianuarie. După ce a avut vedenia, sfinţitul Amfilohie s-a dus la măria sa şi s-a plecat cu smerenie, spunîndu-i numai aceste vorbe : «Pentru întărirea credinţii drepte, au căzut capetele multor fii buni ale căror suflete au fost curate, ca lamura ; iar măria ta cutezi a sta la îndoială, cînd ai

de plinit o datorie către același Hristos Dumnezeu ?» Deci, la sfințitul soarelui, Dimcea a făcut să cadă capetele viclenilor, lovindu-i numai cîte o singură dată, cu o pană de oțel ageră ca un brici.

Îndată ce se iscase pricina unora dintre oaspeții săi din sara aceea de toamnă, dumnealui Iațco Hudici n-a mai simțit dulceața mierii de la cele șase prisăci ale sale. Dimineața, cînd se scula, și sara, cînd se culca, i se părea că are venin la rădăcina limbii. În ziua sfîntului praznic al Arhanghelilor, fiind o vreme lină de iarnă în anul acela, la curtea lui de pe Siret a venit o sanie ușoară cu doi cai murgi, pe care o mîna din picioare un țigan domnesc. Cînd a ajuns sania în dreptul pridvorului, s-a dezvălit din cergi arhimandritul Amfilohie și s-a închinat către stăpînul locului, zîmbind. A mărturisit după aceea domnia sa Iațco Hudici că, orișicît era de mare și de gras și orișicît de bogat boier era, cînd a văzut acea arătare cernită și subțiratică, i s-a înegrit toată priveliștea din valea Siretului. Cît alb era pretutindeni, ca un argint dumnezeiesc, totul a scăzut într-o pîclă amurgită.

— Solul măriei sale e negru într-adevăr, a zis cu zîmbetul lui știut și cu glasu-i moale sfințitul Amfilohie, însă te roagă să cunoști în el, cinstite boier Iațco, semn bun de la înalta milă. Numai un om care n-are nici o vină se poate teme așa de sabia dreptății. Nu te-ai dus domnia ta la acei vicleni, ci au venit ei aici, ca să-ți facă silă. Tot așa de vinovat ai fi de fapta unor lotri care ți-ar răpi domniei tale știubeiele de la o prisacă. Măria sa Vodă te poftește să vii iarăși în fiecare duminică la sfînta leturghie, în paraclisul Cetății, și îți trimete răspuns prin mine că n-a uitat că va să fie naș copilei domniei tale, cînd i se va alege mire.

Din acea zi a Arhanghelilor i s-a întors lui Hudici somnul. Însă a căzut la grea scîrbă alt boier al măriei sale. Tot atunci un călăreț domnesc suia la Cetatea Neamțu, c-o poruncă pecetluită cu inel domnesc în ceară roșie. Dumnealui pîrcalabul Neculai Albu era poftit să se tragă un timp la moșia sa de pe apa Cuejdiului și să steie acolo nelipsit, pînă ce i-a venit altă poruncă a măriei sale.

Se află în Ţara Moldovei unii călugări care ştiu să scrie nişte vorbe pe un petec, pentru izgonirea frigurilor rele. Între aceştia se număra chiar cuviosul Stratonic. Iată însă un petec de pergament, care a adus boala în loc s-o alunge ; domnia sa pîrcalabul Albu n-avea decît şaizeci şi doi de ani şi se gîndea să dănţuiască la nunta feciorului său. Nu s-a mai gîndit la asta şi a căzut la pat întru amară mîhnire. A tot mers în scădere zi cu zi, de i se prevedeau ciolanele prin piele şi toate neamurile veneau să-l vadă ca pe o minune şi-i plîngeau de milă. Într-o zi a cerut să sărute crucea şi s-a mărturisit preotului său, după care s-a săvîrşit şi s-a mutat întru veşnica vieţuire.

Preotul a făcut mărturisire în biserică, lîngă sicriu, că răposatul s-a dus în acea lume cu inima curată şi fără nici o vinovăţie. A fost întristare grea în boierime cînd l-au coborît în lăcaşul de veci. S-a zvonit cum că s-ar fi rostit şi unele vorbe de cîţiva la praznic. Îndată s-a aflat că nici măria sa n-avea vreun prepus anume împotriva pîrcalabului său ; chiar nici nu-l schimbase din dregătorie cît se aflase în această viaţă ; însă curtenii au a suferi de multe ori asemenea obijduiri ce par neînţelese. Nici Niculăieş Albu n-a fost scos din boieria lui de jitnicer. La înmormîntarea de pe Cuejdiu a fost faţă şi portarul Sucevii din poruncă domnească. A rămas o vreme ca un fel de abur otrăvit peste suflete. Ascunzişul tainei poate îl va fi ştiut Vodă, ori poate îl cunoştea sfinţitul Amfilohie. Altcineva nu era să fi avut ştiinţă : nici Niculăieş, feciorul pîrcalabului. S-ar fi cuvenit ca jitnicerul Niculăieş Albu să se arate ofilit la chip şi să ceară de la măria sa uitarea unei necuviinţi, dacă nu a unei vinovăţii ; el însă îşi împuţinase şi mai tare grijile după ce intrase în moştenirea părintească. Îşi trimisese cele două surori la mănăstire şi petrecea în tîrg la Roman şi în tîrg la Piatra, cu alţi boiernaşi prietini ai săi, vrednici băutori de vin.

Toate aceste imagini tulburi se învălmăşeau în vedenia lui Stratonic, deoarece auzise broaştele orăcăind la marginea stufului, în balta secătuită, şi văzuse o ţarcă pe cumpăna fîntînii.

La acea fîntînă, jumătate de cale pînă la tîrg, călugărul nemţean avea obicei să se oprească.

Cum vedea ciutura goală deasupra colacului de piatră, îl cuprindea o sete nebiruită. Apa nefiindu-i oprită în rînduiala lui monahicească, numaidecît cobora găleata şi o scotea plină la lumină, ca pe un ochi al adîncului.

De data asta, ţarca bătu spre el batjocoritor.

— Caragaţ ! caragaţ !

— Vreau să-mi potolesc arşiţa ! îi răspunse Stratonic, răsucind spre pasere tîmpla şi privind-o numai c-un ochi.

— Caragaţ !

— Aha ! pricepu monahul : este iar om străin la marginea crîngului ?

— Este, încuviinţă paserea. Bagă de samă. Dă-mi o nucă.

— Îţi dau şi două, răspunse rîzînd Stratonic.

Vîrînd o mînă sub rantia de şiac mohorît, scurmă în săculeţul pe care-l avea aninat la coapsa dreaptă şi scoase două nuci. Le sparse în măsele şi se duse să le aşeze deoparte, la zece paşi, pe o margine de lespede. Cînd veni iar spre colacul fîntînii, ţarca fîlfîi şi se duse să ciugulească nucile. Stratonic ridică apă rece din fîntînă ; îşi făcu întăi semnul crucii ş-apoi se plecă asupra ciuturii şi se adăpă cu mare poftă. Se ridică în sus pufnind zgomotos.

— Îs bune nucile ? întrebă el, rînjind, spre pasere.

— Caragaţ ! Dar apa-i bună ?

— Dacă-i vinul lui Dumnezeu, cum să nu fie bună ?

Ţarca luă o nucă în plisc şi se duse mai departe. Stratonic înţelese că omul dosit în marginea crîngului s-a apropiat. Deci se întoarse şi-l cunoscu. Era acelaşi, pe care-l mai văzuse şi altădată. Rîdea cu voie bună.

— Parcă vinul cel adevărat nu-i tot de la Dumnezeu, părinte ?

— Ai dreptate ; toate sînt de la Dumnezeu ; dar eu, ca un călugăr păcătos, n-am deslegare decît pentru apă.

— Vorbeai cu paserea aceea ? Ştii ce spune ?

— Firește că ştiu.

— Ţi-a spus poate că văd negru înaintea ochilor de foame ?

— Asta ţi se cunoaşte după obraz, cinstite creştine. De cînd aştepţi, ai flămînzit şi mai ales ai însetat. Aş putea să te sfătuiesc să te potoleşti cu apă, însă, după nasul

dumnitale, cunosc că ai rînduiala vinului și apa n-o poți suferi.

Omul se înveseli rîzînd gros și se apropie lîngă colacul fîntînii. Purta încălțări de piele roșă, straie de postav și cușmă de miel. În brîu, sub cotul drept, avea un jungher. Părea un slujitor de boier bogat. Era prea bine îmbrăcat, ca să nu se înțeleagă că stăpînul său trebuie să fie un om semeț. După vîrsta slujitorului se putea presupune că și stăpînul e tînăr. Bine hrănit și rumenit în lenevie, se vedea că omului îi place șaga.

— Stăpînul dumitale întîrzie la petreceri cu tovarășii săi, zise monahul.

— Se poate ; dar cînd dumnealui se îndestulează, nu se cuvine să rabd eu. Vine iar țarca, să-i mai dai o nucă. Totdeauna stai așa cu dînsa de vorbă ?

— Da. Însă de unde știi domnia ta ? se miră Stratonic.

— Nu știu ; te-am mai văzut trecînd.

— Tot pe aici ?

— Da.

— Mă mir mult ; eu trec rar. Sînt un păcătos monah, la ascultarea starețului meu.

— Acum nouă zile, într-o duminică, nu m-ai văzut tot aici ?

— Nu, mărturisi cu nevinovăție Stratonic.

— Ba eu eram tot aici și te-am văzut. N-ai stat și atunci de vorbă cu paserile ?

— Ia și eu un biet rătăcit, suspină monahul, închizînd o clipă ochii. Oamenii rîd de smintelile mele, cum faci și domnia ta acum. Dar, cum spuneam mai înainte, toate sînt de la Dumnezeu. Primesc și eu, umilindu-mă, starea în care mă aflu ; îngăduie-mă și domnia ta, așa smintit cum sînt. Așa cum dau nuca asta țărcii, după ce am sfărîmat-o în măsele...

— Caragaț !

— Cum dau nuca asta țărcii, așa dau oamenilor tămăduire de unele boli. Dacă n-ai știut pînă acuma, află că Stratonic cel prost știe să scrie frigurile și cunoaște rădăcini de buruieni pentru junghiuri și tusă. Știe să oblojească și răni de suliță și de săgeată.

— Am auzit de cuviosia ta, zise omul stînd cu mînile în șolduri și privindu-l de sus. De mirare este cum poate pune Dumnezeu putere într-asemenea slăbiciune.

— N-am nici o putere, cinstite frate.

— Se spune că nebunii nu sînt lipsiți de șiretenie.

— Cinstite frate, n-am nici un șiretlic. Nici bun nu sînt, căci îs singur. Bețiv nu sînt, căci nu pot bea. Bătăuș nu-s, căci toți mă bat. Dator nu-s, căci nimeni nu-mi dă pe datorie.

Slujitorul se veseli iar, coborîndu-se oarecum din înfățișarea-i disprețuitoare.

— Ce boli știi să mai tămăduiești, părinte ?

— De știut nu știu ; eu dau leac ; Dumnezeu hotărăște viața și moartea.

— Leacuri de dragoste știi ?

— Asta nu mi-i îngăduit. Pentru asta sînt babe vrăjitoare ; toate au să se ducă în focul cel nestîns al Gheenei.

— Nu m-ai înțeles, părinte. Te întreb de leac pentru părăsire de dragoste. Ca să nu mai stau eu aici răbdînd, cu dinții rînjiți. Ascultă-mă ce-ți spun eu. Nu-i mai mare ticăloșie pe lumea asta decît umbletul acestei nebunii. Nu are stare pe loc nici la Cuejdiu, nici la Piatră, nici la Roman. Noaptea numără stelele grăind singur ; ziua se uită la mine. M-aduce după dînsul la Suceava, bucurîndu-se. Se întoarce de la Suceava întristat. Iar ne ducem la Roman, iar ne ducem la Piatra. Pe urmă se întoarce spre Suceava, și, cînd poposim, stă fără somn, numărînd iarăși stelele.

— Despre cine vorbești, cinstite creștine ?

— Despre stăpînul meu.

— Socoteam că boala asta e a domniei tale.

— Domnul Dumnezeu să mă ferească.

— Amin. Află, cinstite frate, că la suferința asta sînt două leacuri. Unul îl știe starețul meu cel vechi, de la bolnița mănăstirii Neamțu, părintele vraci Ifrim. Duci pe stăpînul domniei tale la părintele vraci Ifrim. Îl afundă pînă la gît într-un poloboc cu apă rece și-l ține acolo legat, pînă ce-i trece. Doftoria asta e bună la felurite boale ; așa m-a lecuit părintele Ifrim și pe mine de

ducă-se pe pustii ; socot că-i bun leac și pentru fierbințeala de care spui.

— Poate-l ține cam mult, în acel poloboc.

— Îl ține pînă ce-i trece. Îl mai scoate la soare să se zvînteze. Dacă trebuie, îl bate cu vergi.

— Atuncea nu-i tocmai bine. Nu vreau să rămîn fără stăpîn. Îmi dă simbrie șase taleri pe an, și straie, și hrană cît oi fi vrednic să mînînc. M-am învățat c-un stăpîn falnic și-mi place ; n-aș vrea să se prăpădească. Poate-i mai bun leacul de-al doilea.

— E bun ș-acela, însă nu-l am eu. Îl are muierea.

— Nu-i muiere nevastă ; e o fecioară.

— Atuncea leacul e în mîna părinților acelei fecioare. S-o ceară și să i-o deie.

— Greu. Stăpînul meu mai bucuros ar îndura vergile, numai să-i fie răsplătită osînda. Fata e o copilă neștiutoare ; însă boierul cel bătrîn e un neînțelegător hapsîn.

— Cine să fie ? Cine să fie ? se întrebă închizînd numai un ochi Stratonic și scărmănîndu-și barba rară cu ghiarele.

— Nu se poate spune.

— Și de ce nu vrea să i-o deie ?

— Nici asta nu se poate spune.

— Atuncea eu aș cunoaște, dacă nu-i cu supărare, al treilea leac.

— S-aud și ți-oi fi mulțămitor.

— S-o fure.

— Apoi la leacul acesta, cuvioase părinte, m-am gîndit eu mai întăi și întăi. Dar iarăși nu se poate ; căci e leac mai cu primejdie decît al vraciului. Înainte vreme era mai bine în țara asta a Moldovei, cum aud că spune și stăpînul meu și cum mărturisesc alți boieri prietini ai domniei sale. Se ducea feciorul și fura fata care-i plăcea, —și gata. Tot astfel a făcut și părintele meu. A furat pe maică-mea și a dus-o într-o pădure. Se supăra Domnia mai mult pentru răpiri silnice de fete de boieri ; dar venind neamurile și stăruind, Vodă își făcuse obicei să se înduplece. Cînd iaca, măria sa Ștefan-Vodă întărește legea veche ; și nici vrea să primească sfat nici să se înduplece. Pentru o fată ușoară ca o pană cum e a noas-

tră, dacă o purtăm în brațe de la apa Siretului pînă la apa Bistriței, ne prăpădim capetele. Încă să zicem că pe stăpînul meu îl descăpățînează ; se chiamă că și-a luat de o grijă și atuncea într-adevăr că s-a tămăduit de toate ; dar pe mine mă poate trimete în fundul ocnei, ca să-mi încep de pe acuma schingiuirea cea din veac.

— Cine să fie ? Cine să fie ? Întreb de boierul dumnitale !

— Caragaț ! caragaț ! dădu de veste țarca.

Boierul slujitorului venea dinspre tîrg călare și suia poteca spre fîntînă. Era într-adevăr un tînăr mîndru, cu mustața neagră, c-o mantie de postav roș aruncată pe umărul stîng și prinsă la gît în sponcă de aur. Ținea dreapta în șold. Avea cizme roșe cu pinteni de argint ; cușmă de jder cu pană neagră și creață de cocor. Era smead, cu ochii ca de păcură și cu obrajii rotunziți.

Țarca zbură pe deasupra lui rîzînd. El nu-i băgă în samă cîrcîitul. Era posomorît, apăsat de scîrbă lăuntrică.

— I-a spus pe nume, șopti monahul către slujitor. Acesta-i jitnicerul Niculăieș.

— Cine nu-l cunoaște pe stăpînul meu ? se fuduli slujitorul.

Călugărul se închină cu smerenie și se dădu la o parte. Boierul cel tînăr trecu peste el cu privirea.

— Drăghici, pasă și-ți ia calul, porunci el cu nerăbdare oprindu-și harmasarul murg. Slujitorul se repezi către marginea crîngului, unde-i sta în pripon calul. Boierul dădu pinteni, urmîndu-l.

— Iar am umblat degeaba ; ar fi mai bine să fac cum mă hotărîsem eu întăi și să nu mă iau după o minte proastă ca a ta. Am căutat la toate bisericile. Nu se vede nicăieri.

— Pe urmă măria ta te-ai dus și ai mîncat, iar eu am răbdat de foame.

— Nu-i nimic. Cînd mînîncă stăpînul, se satură și sluga. Grăbește-te. Nu te opri la nici o crîșmă. Ispitește de ce n-a venit în duminica asta. Nu doresc nimănui starea mea ; vreau cel puțin s-o văd de departe.

Cuviosul Stratonic înțelese și mai bine cîrcîitul paserii, întorcînd numai o ureche spre vorbele stăpînului. Se furișă

la vale pe poteca semănată de bolovani și cunoscu de departe, numindu-le, toate clopotnițile bisericilor domnești, care împodobeau acel vestit tîrg de scaun.

Dinspre acele clopotniți și turnuri veneau prigorii, plutind în văzduh la mică înălțime. Și glasul acelor zburătoare cu pene verzi și azurii îl înțelese monahul. Cereau ploaie, de către munți, unde începeau să se desluşească îmbulzeli de nouri. Mormăind vorbe numai de el înțelese, nebunul grăbi pașii sub soarele copleșitor și în curînd pătrunse în ulițile întortocheate ale tîrgului. Toma, logofătul cel mare, își durase case nouă nu de multă vreme în partea joasă a tîrgului, în cea mai mare apropiere a Cetății. Lîngă curțile cu pridvor, larg streșinite cu șindrilă, se întindea un șirag de odăi, unele pentru robii înălțimii sale logofătului, altele pentru slujitorii domnești și pentru scriitorii de care logofeția avea cînd și cînd nevoie. Toate clădirile acestea erau împresurate de zaplaz. În uliță dădea o poartă mare de lemn, arcuită și acoperită, împărțită în două. Prin deschizătura cea mai largă intrau carîtele boierești și călăreții ; prin portiță intrau pedeștrii.

Călugărul se strecură la odăi, după aceea la cuhnii. La odăi găsi puțini slujitori. La cuhnii stătu puțin. Mirosurile mîncărilor n-aveau nici o putere asupra ființii lui uscate. Bucătarii se hodineau ; masa boierească se sfîrșise ; plăcintele dulci fuseseră cărate la iatacul jupîneselor. Îmbielșugarea fusese mai mult într-acestea deoarece înălțimea sa logofătul se dusese la prînzul domnesc în Cetate ; iar tagma femeiască — după socotința lui Stratonic — mînîncă puțin, pentru că vorbește mult. După ce se adună iar la iatacul lehuzei jupîneasa Aglaia, fiica dumnisale marelui logofăt, — cneaghinele bagă de samă că nu s-au îndestulat la masă ; ș-atunci poruncesc să le vie acele lucruri dulci pe care bucătarii nu uită să le pregătească ; și dintr-însele ciugulesc cu hărnicie și necontenit.

Cînd se află strînși bărbații în adunarea lor, femeile ospătează deoparte. Această rînduială se ține din vremuri vechi la Moldova, pentru că bărbații tac. Pe lîngă asta, chiar cînd vorbesc, bărbații au de pus la cale numai politicești treburi și taine. Deci soborul jupîneselor tinde totdeauna

să se aleagă deosebit, ca să poată descoase și descurca toate cîte sînt pe lumea asta.

Jupîneasa Aglaia, lehuza, după ce dăruise lumii un fecioraș de trei ocă, stătea acum în pat, înălțată între perini, și zîmbea adunării din jurul ei ; pe cînd doica roabă alina pruncul într-un colț ferit de lumină, cumpănind înainte și înapoi leagănul. Acel leagăn, ca o sănioară încovoiată în lături, suna pe dușamele. Jupînesele așezate pe scaune și divanuri vorbeau necontenit cu glasuri scăzute. Copilul ațipise în zgomot și descîntec. Cînd și cînd tresărea. Doica țigancă se apleca asupra lui, dîndu-i sînul.

Se aflau în acel sobor femeiesc bătrînele familiei logofătului : mama logofătului Toma și soacra logofătului Toma ; amîndouă erau tot așa de zbîrcite și de încovoiate din grumaz și se priveau furiș cu aceiași ochi neprietenoși ca și cu cincizeci de ani în urmă, pe vremea cînd era stăpînitor în Moldova Alexandru-Vodă Bătrînul. Soția logofătului de mult părăsise această lume : «de binele pe care l-a avut de la soțul său iubit», suspina în taină soacra logofătului, cneaghina Marghita Dănuțeanca. Mai erau în sobor vere, cumnate și nepoate, în număr de douăsprezece, — și cu bătrînele paisprezece. Lehuza, frumoasă și zîmbitoare, în floarea primăverii sale — era a cincisprezecea. Straiele boieroaicelor moldovence din acel timp erau cu mult mai întunecate și mai cuviincioase decît ale doamnelor din Lehia. Nu se cuvenea unei cneaghine să-și arate părul. Toate aveau legături de mătasă peste frunte, pînă la urechi și ceafă. Cele mai tinere purtau cercei mari : singura podoabă strălucită. Fustele, în falduri, li se împrăștiau peste piciorușe. Cînd și cînd li se arăta cîte un vîrf de condur ; asta nu s-ar fi putut întîmpla nici într-un chip, dacă s-ar fi aflat un bărbat în acea adunare. Cu neputință li se părea cneaghinelor moldovence de-atunci să-și închipuie alt port și altfel de cuviință decît cele pe care le moșteniseră din zile vechi. Orice schimbare le-ar fi părut ca un sfîrșit al timpurilor. Îndrăznelile noutăților erau numaidecît osîndite. Patru ani au vorbit jupînesele din scaunul Sucevii despre oarecare soție a unui boier de mîna a doua, cu numele Candachia, care se fudulea cu zorzoane leșești. Cînd au îndrăznit unii dintre bărbați să gă-

sească plăcere în înfățișarea acelei venetice venită tocmai de pe ceea lume, de la Bîrlad, și așezată aici în Țara-de-Sus, apoi supărarea acelui sobor prea înalt n-a mai cunoscut margine. Nu s-a găsit altă pedeapsă mai grea, decît ca numele acelei Candachii să nu se mai rostească. Ieșise însă o știre tainică printre roabele țigănci, că cneaghinele cele mai fudule cearcă singure podoabe străine în iatacurile lor, fiind încredințate că așa-zisa frumuseță a acelei Candachii a lui Cristea Păr-Negru nu se datorește decît acestui meșteșug.

Boieroaicele acelui sobor țineau rînduielile vechi și în alte privinți. La nunți ori la nașteri, ori la înmormîntări, erau alcătuiri anume care nu puteau fi împuținate ori adăogite cu nici un chip.

De pildă, acum, lehuza trebuia numaidecît să aibă adunare în jurul ei. Și trebuia să stea numaidecît așa, în perini, avînd foalele strîns legate c-un brîu de lînă. Și trebuia să rontăiască din orice rodin i se aduce dacă-i ceva de mîncare, și să se bucure de orice rodin care i-i adus pentru podoabă ori îmbrăcăminte. Trebuie să fie cu luare-aminte la sfaturile celor bătrîne în ce privește bolile pruncilor, care sînt nenumărate. Răul-copiilor este cel mai primejdios ; însă cea mai supărătoare pentru mame e acea suferință a pruncilor care se chiamă plînsori.

— A venit călugărul cel strîmb, șoptește doica, înaintînd cu umilință și neîndrăznind să-și ridice ochii spre slăvitele obrazuri. Cuviosul Stratonic știe să scrie plînsorile.

— Într-adevăr, n-ar fi rău să i se scrie pruncului plînsorile, e de părere cneaghina Marghita, subțiindu-și buzele. Asta n-a făcut răposata maică-ta, adaogă ea, întorcîndu-se către lehuză, ș-a avut ce te asculta plîngînd. De la două săptămîni ai prins a plînge, ș-a tot plînge, de stătea toată casa în picioare.

Roaba lepăi cu picioarele desculțe pînă la ușă ; acolo se răsuci în loc :

— Zice călugărul că vine de-a dreptul din Cetate. A fost acolo mare zvoană cu cutremurul.

Atuncea să vie numaidecît cuviosul Stratonic, să afle soborul jupîneselor ce s-a întîmplat la Cetate. Se zice

că ar fi fost prăbușire și ar fi sunat un clopot în adîncul pămîntului. Deasemenea, zice că s-ar fi simțit putoare de pucioasă. Dacă a fost așa, apoi să știți dumneavoastră că nu-i bine. Să vedem ce spune călugărul. Spune degrabă, cuvioase Stratonic, s-a întîmplat prăbușire mare și a fost spaimă ?

— Cum să nu fie spaimă ? mărturisește călugărul închinîndu-se smerit către aleasa adunare. Cît despre scrisoarea de plînsori pentru pruncul cel nou, pot s-o fac numaidecît. Cum îl chiamă ?

— Neagu. Însă acuma răspunde la altele de care te întrebăm.

Cneaghinele ronțăiesc cu hărnicie aluaturile dulci.

— Acea scrisoare pentru plînsori, urmează monahul, ca și cum n-ar fi auzit nici dintr-o parte, nici din alta, am învățat-o eu de la un grec, carele și el a aflat-o la Sfîntul Mormînt, însemnată pe marmură. Bună este pentru prunci, deoarece aduce din singurătate și din pădure hodina căprioarelor ș-a urșilor, ș-a lupilor ș-a paserilor, adică a tuturor viețuitoarelor care au somn viu, și nu primește la copil hodina pămîntului și a pietrelor, fiind acestea cu primejdie de moarte.

— Ce-a spus măria sa ? E vorba de cutremur.

— Măria sa n-a spus nimica, fărădecît a certat pe oștenii care se înfricoșaseră.

— Dar boierii ?

— Dumnealor boierii cei mari ai divanului s-au înfricoșat și ei ca mișeii cei de rînd.

— Asta nu-i de crezut.

— Bine, vă poftesc pe luminățiile voastre să nu credeți. Știu că aicea domniile voastre ați rîs ș-ați cîntat cînd s-a scuturat zidirea.

— Ba asta nu se poate ; că e puterea lui Dumnezeu. Am dat strigăt mare și am ieșit în uliță, uitînd aicea pe lehuză și pe prunc.

Lehuza și pruncul n-aveau nevoie de nimic, fiind subt ocrotirea Maicei Domnului. Care turn s-a prăbușit ? Și ce clopot a sunat în fundul pămîntului ?

— Nu s-a prăbușit nimic ; au căzut niște pietre de la chindia Nebuisei ; și n-au sunat clopote, ci tunete, cum se

și cuvenea, vădindu-se puterea veșnică. Bine este că s-a înfricoșat toată suflarea, ca să-și aducă aminte că fala nu slujește la nimic. Fiind vechi căpătăile pămîntului, Dumnezeu a poruncit slugei sale să le schimbe. Deci sluga sfinției sale Diavolul, — ptiu ! cruce de aur în această casă ! —a săvîrșit lucrarea cînd a fost vremea amiezii. A schimbat căpătăile putrede și pămîntul s-a mișcat de două ori. Să vedeți luminățiile voastre, însă, că prorocul Ilie, care nu știe bine treburile gospodăriei de dincolo, fiind jidov, are să înceapă iar să prigonească pe Belzebut, cu varga de foc. Chiar și-a adunat nourii pe munte și acuși are să înceapă a tuna. Pînă în sară avem ploaie. Să scrie umilitul Stratonic plînsorile ?

— Să le scrie. Va fi fiind așa cum se spune, că n-au sunat clopote ; totuși e destul că s-a auzit din adînc tunetul ; ba s-ar putea spune că acesta e un semn și mai mare. Sînt de spus multe care nu se pot spune ; altele se pot spune, dar se află prea multe urechi care ascultă ; treburile nu merg bine de la o vreme în țara asta. Am fi, de o pildă, doritoare să știm de ce-i lăsat un oarecare venetic, putred de bogat, să se înfumureze într-atît și să înfrunte pe un boier de neam pămîntean, tînăr și frumos, cum e acela pe care-l știm cu toții ?

— Pot să-i scriu și aceluia plînsorile... mormăiește Stratonic.

Cneaghinele se uită una la alta și rîd de nebunia monahului.

Intră o roabă și șoptește ceva, dînd o veste.

— Tocmai vorbim de lup și lupoaicele-s la ușă... rîde jupîneasa Țura a lui Moțoc. Vin ruștele.

— A, vin ruștele ?

Întoarce și Stratonic fruntea și vede pe jupîneasa cea mare a lui jupîn Iațco Hudici. Rareori s-a putut vedea o îngîmfare mai mare și un umblet mai legănat. Însă jupînița Marușca a lui Hudici e un fel de sfiiciune balaie. Prea subțirică și pășind prea mărunt. Parc-ar fi înfricoșată ; numai cînd și cînd aruncă într-o latură o căutătură iute. Ar putea fi frumușică, o prețuiesc cneaghinele, dacă ar fi grasă. Cum se poate uita un bărbat falnic la asemenea gînganie ?

CAPITOLUL IV

MĂRTURISIREA MĂRIEI SALE ȘTEFAN-VOIEVOD

Într-al doilea ceas al serii, ploaia sosi pe vînt asupra Cetății; nourii coborîră, lumina se împuținã și din văzduhul încărcat de negreață fulgeră foc asupra văilor. Era în înălțimea nevăzută o huruire măreață ce părea că răspunde abia acum, însă cu mai multă strășnicie, tunetelor subpămîntene de la amiază. Vîntul avea un sunet înalt, care creștea ascuțindu-se în meterezurile zidurilor și-n ferestrele înguste ale turnurilor. Străjerii primeau în firide snopii de ploaie care se abăteau pieziș asupra lor. La cămările domnești se aprinseseră făcliile de la Paști. Sfințitul Amfilohie trecu în paraclis și îndeplini singur treburile de rînd ale eclesiarhului, aprinzînd luminile în fața chipurilor sfinte, după aceea se așeză în analoghion, lîngă strana Domniei, murmurînd cu glas încet rugăciunile ceasului de sară.

Aștepta pe Voievod. Măria sa nu putea să întîrzie. Domnița Chiajna veni însă înaintea măriei sale și-și căută un loc de umilință în laturea stîngă a naosului. Își sprijini coatele pe marginile stranei și rămase cufundată în întristarea-i mută și în straiul negru care o învălea de sus și pînă jos. Părea că ascultă șopotul rugăciunilor, însă ea era atentă, ca totdeauna în asemenea împrejurare, la vedenia lăuntrică a unui șirag de nefericiri.

Cînd intră Vodă, ea nu se clinti. Amfilohie conteni numai o clipă scurtă, ca să se încline, cu mîna stîngă pe inimă, îndată ce stăpînul său se așeză în jîlțul cu stemă. Glasul lui mai sună un timp sub cerul paraclisului, grăbind sfîrșitul rugăciunilor. Sfinții se uitau la măria sa cu albul ochilor neclintit de după flacările lumînărilor de ceară. Ca și una din aceste zugrăveli colțuroase, Amfilohie stătu fără mișcare, cugetînd. Vuietul ploii de afară ajungea de departe și stîns în paraclis.

— Părinte Amfilohie, grăi Domnul cu jumătate de glas, trebuie să mă mărturisesc sfinției tale. Astăzi sufletul meu s-a cutremurat în fața puterii lui Savaot.

— Toți sîntem frunze la suflarea lui de vifor, îngînă arhimandritul. Totuși pe aleșii săi Domnul Dumnezeu îi ocrotește, căci așteaptă să se plinească întâi lucrarea lor în această lume și în această viață.

Voievodul plecă fruntea.

— Părinte Amfilohie, făgăduința mea către Domnul Hristos și către prea curata lui Maică Fecioară, mi-am împlinit-o în parte. Unele biserici au fost înălțate ; altele se isprăvesc acum ; altele se vor clădi. Apucînd Ismailiteanul Cetatea Împărăției, a spurcat lacașurile sfinte și le-a schimbat în geamii. Dumnezeu a îngăduit asta ca o pedeapsă grecilor, pentru destrăbălarea lor. Țarigrădenii de mult nu mai ascultau nici de Dumnezeu, nici de împărat. Fără aceste două ascultări, nici o împărăție nu poate sta. Deci varvarii surpînd pe bizantini, Hristos a rămas sărăcit de-atîtea odoare. Unde a fost dulceață a inimii întru slava lui Isus, acuma-i capiște idolească. N-am putut fi mai harnic, căci am găsit țara bîntuită de răi și sărăcită ; însă am sporit pe cît am putut, în acest pămînt, cetățuile credinții. Paguba de acolo întrucîtva am răscumpărat-o.

— Slăvite stăpîne, la județul cel din veac se va ține samă.

— Nu-i destul, părinte.

— Știu, stăpîne. Această hotărîre ascunsă a măriei tale, de care eu umilitul am avut înștiințare, nu o vei mai întîrzia.

— Crezi sfinția ta că acesta este înțelesul semnului ce mi s-a arătat azi ?

— Luminate stăpîne, am fi lipsiți de credință dacă am înțelege altfel. În fiecare zi răsare și asfințește soarele, arătînd trecerea timpului. Dumnezeu cere și alte fapte.

— Nu voi întîrzia, sfințite părinte Amfilohie. Acesta e gîndul meu cel mai din adînc, pe care sfinția ta l-ai înțeles. De doi ani oastea mea e gătită. Aștept să se miște domnii și craii, precum e înțelegerea. Fără un sprijin de pretutindeni, nu pot pași înainte. Cînd au purces de la crăiia franțuzească și de la Italia luptători pentru Sfîntul

Mormînt, au ieşit de pretutindeni puterile creştinătăţii, ca să deie sprijin, şi astfel au biruit cetăţile necredincioşilor şi au dobîndit locul sfînt. Tot aşa acum ; vreau să văd aur şi fier punîndu-se în mişcare ; vorbele şi făgăduinţile nu folosesc dacă nu-s sprijinite de oşti. Sînt în lume crai şi împăraţi ; puterea lor e slăbăciune dacă nu înţeleg de ce răsare şi asfinţeşte soarele, cum bine spui sfinţia ta. Numai prostimea vieţuieşte pentru pîntece ; domnii şi craii au altă rînduială. Cine nu vede primejdia ismailitenilor, nu-i nici domn nici crai. Cine nu se pune pe sine jertfă pentru credinţă, nu-i vrednic să ţie în stăpînirea sa noroadele ; e mai puţin decît cel din urmă mişel.

Măria sa tăcu un timp. Apoi oftă, coborî din jîlţ şi se duse în partea stîngă a naosului, ca să îngenuncheze la icoana Prea Curatei. Înflăcărarea sau mînia sa se potoliră încet-încet.

— Cînd eram pribeag şi sarac, zise el privind aţintit în trecut, am poposit într-o sară la marginea Mării cu părintele meu Bogdan-Vodă. Măria sa mi-a spus unele lucruri, ca unui copilandru ce mă aflam ; apoi primind poate de la Dumnezeu o înştiinţare că sfîrşitul măriei sale va să fie năprasnic, m-a dus la o bisericuţă de ceamur din marginea acelor pustietăţi pe unde umblam ; a pus pe călugărul de acolo să facă slujbă, după aceea mi-a poruncit să îngenunchez şi m-a legat cu jurămînt înfricoşat. «Cînd vei ajunge stăpîn în moştenirea părintelui tău, — mi-a spus măria sa, — să-ţi aduci aminte că zilele vieţii tale sînt numărate. Din ziua întăia să dai lui Hristos slavă, şi din ziua a doua să ridici sabia. Căci domnia Moldovei s-a întemeiat pe această poruncă de la Dumnezeu.»

— Măria ta, îngînă arhimandritul ca pătruns de o întristare ; toate acestea ai binevoit a mi le încredinţa, mărturisindu-te mie păcătosul. De aceea n-am încetat zi şi noapte de a mă ruga pentru izbînda măriei tale. Dumnezeu binecuvintează lucrarea ce săvîrşeşti. Înainte de a lovi pe ismailiteni, această sabie a bătut întăi pe aceşti ticăloşi pămînteni, care n-au cunoscut alcătuirea dintru început a ţării şi care s-au destrăbălat în huzur. Popii măriei sale Domnului Moldovei nu cunoşteau decît praznicele ; boierii măriei sale Domnului Moldovei erau vameşi ai neguţătorilor, globnici ai noroadelor, se bucurau

prea mult de vin și se bucurau și mai mult să fure femei și fete ale altor creștini. Măria ta ai pus cu sabia aici lege tare și sufletul meu s-a bucurat. Căci așa a fost porunca din veac, despre care binevoiești a pomeni iarăși măria ta. Pînă acuma am socotit că nu mi-i îngăduit să vorbesc și eu. Astăzi socot că am deslegare. Deci am să rog umilit pe măria ta să binevoiești a asculta. Pe cînd eram prunc de cincisprezece ani vîrstă, mă aflam la ascultare în această sfîntă mitropolie a Sucevii. Pe urmă am fost trimes de către maimarii mei la Țarigrad la învățătură. Atunci, la vîrsta de care vorbesc, mă găseam slujitor în acest paraclis, și, fiind măria sa Alexandru-Vodă Bătrînul în ceasul izbăvirii, am intrat cu înalt prea sfințitul mitropolit Gheorghie la măria sa, ducînd sfîntul potir, ca să fie măria sa împărtășit. Nu era de față nimenea altul, decît un monah foarte bătrîn, cu înfățișare de schivnic. Îmi aduc aminte că era încins cu o funioară de tei și purta opinci de piele nerasă de mistreț. Își ținea vîrîte mînile în mînicile rantiei și își avea fruntea plecată asupra măriei sale. Îi ajungea barba pînă pe genunchi. Nu-i vedeam ochii din sprîncene. Copiii de casă fuseseră scoși afară din camară ; boierii fuseseră poftiți să lese singuri pe măria sa cu acel schivnic. Cînd am intrat noi și am înțeles eu poruncile care au fost date, am vrut să mă trag îndărăt ; însă schivnicul s-a întors spre mine, a scos mîna dreaptă din mînică și mi-a făcut semn, poruncindu-mi să stau.

— Acest prunc curat să fie martor, a zis el. Să audă, să ție minte și să tacă, pînă ce-i va porunci Dumnezeu să vorbească. Măria ta te duci în limanul cel fără de vifor, unde nu mai este aducere-aminte pămîntească și în curînd ai să taci de-a pururi. Poruncesc acestui popă să tacă și el. (Popa era înalt prea sfințitul mitropolit.) Mult nu are și se va duce și el după măria ta. Au venit la mine în munte doi călăreți domnești și m-au chemat. Măria ta vei fi avînd nevoie de mine, ca să-ți spun întru acest ceas ce va fi mîni în țara măriei tale. Cît ai fost în putere, măria ta ai uitat pe acei monahi singuratici care trăiesc în munte într-anumit loc și au binecuvîntat pe voievozii cei dintăi din această parte de lume. Acuma ți-ai adus aminte. Iar eu m-am uitat asupra măriei tale mai de demult

și în vedeniile mele mi s-au arătat numai spaime. O, Alexandre-Vodă, în semeția și bielșugul tău, ai uitat de ce v-a rînduit aicea Dumnezeu stăpînitori. Căci Dragoș-Voievod, cel dintăi, și Bogdan-Voievod, cel de-al doilea, au fost legați cu jurămînt înfricoșat, și li s-a pus cu foc, pe umărul drept, pecete și au fost trimeși dincoace de munți, la marginea lumii, ca să tocmească apărarea creștinătății.

Măria sa Alexandru-Vodă a făcut semn c-o mînă, dorind să spuie ceva.

— Dumnezeu să se milostivească de sufletul meu. a zis. Dac-am greșit, mă rog să fiu deslegat, ca să nu sufăr pedeapsă în veci. Poftesc să știu ce va fi după mine.

Schivnicul n-a dat răspuns. A lăsat pe părintele mitropolit să rostească iertarea și să deie împărtășania.

Măria sa mai avea puțin răsuflet și și-a întors iarăși ochii spre bătrîn.

— O, suflete, treci spre uitare, a rostit schivnicul.

Măria sa a închis ochii și a adormit de-a pururi.

Mie-mi bătea inima cu spaimă. Părintele mitropolit a slăbit și s-a așezat în jilțul de la capătul celălalt al crivatului.

— Alexandre-Vodă, a urmat schivnicul, punînd mîna dreaptă pe fruntea mortului, va fi în țara asta, după tine, mișelia răzvrătirii și a uitării de Dumnezeu. După această pedeapsă, se va alina furtuna răutății, și va ieși din nouri un bour tînăr care va sufla pe nări foc îngemănat, și coarnele lui și le va îndrepta spre răsărit.

Arhimandritul se opri, răsuflînd ca după un urcuș greu.

— După aceea ? întrebă Vodă.

— Atîta-i, măria ta. Sfîrșitul va binevoi să-l arate Dumnezeu.

— Ce s-a făcut prorocul ?

— S-a întors în singurătatea sa. Nu l-a mai chemat nimeni ; nici el singur n-a mai coborît din munte. Într-adevăr, asupra țării au venit răutățile una după alta, într-același număr ca cele care au lovit pe egipteni.

— Doresc să știu dacă bătrînul acela mai trăiește.

— Nu mai trăiește, măria ta ; de-atuncea sînt patruzeci de ani. Dar am înțeles că, în singurătatea unde sălășluia el, ar fi viețuind acuma un ucenic al lui.

— Proroceşte şi acesta ?

— Da. A avut dar, de aceea a fost ales. După ce învaţă toate tainele şi cunoaşte semnele vieţii şi morţii, şi stelele cerului, poate proroci. Deci proroceşte.

— Îl ştii în care munte are salaş ? Căci aş dori să-l cercetez.

— Măria ta, am aflat de la un slujitor vechi al Domniei, anume Nechifor Căliman, că schivnicul s-ar fi aflînd ; însă n-a cutezat să-mi spuie unde anume se află. Bănuiesc, după unele ştiri ce am de la oameni tari de vîrtute şi slabi de minte, că am putea da de urma lui ori în nişte pustietăţi din Călimani, ori într-o altă peşteră, meşteşugit ascunsă în rîpile Ceahlăului. Dacă poruncesti măria ta, am să aflu calea şi locul.

Vodă îşi zbătu palma mînii drepte la tîmplă ca şi cum ar fi vrut să alunge o muscă supărătoare. Stătu puţin cu sprînceana încruntată, apoi se mişcă.

— Părinte Amfilohie, vino cu mine, zise el.

Călugărul închise cartea în care cetise, dar lăsă făcliile aprinse. Vodă se abătu înspre strana Domniţei Chiajna.

— Să nu te duci ! îi şopti ea, cu ochii măriţi de înfricoşare.

Apoi ieşi din locul unde stătuse, ca să îngenunche la icoana Panaghiei.

Arhimandritul urmă pe stăpînitor.

Măria sa purta straiul de catifea, însă fără cingătoare. Îşi păstrase pintenii, care sunau pe lespezile gangului. Copiii de casă rămaşi la intrarea paraclisului, afară, ridicară făcliile, luminînd umbra. Încă se învăluiau afară ploaia şi vîntul. Vodă intră în camara lui obişnuită, unde primea pe dregătorii cei mai de credinţă şi unde avea plăcere să poruncească diacilor să scrie, după cuvîntul său, cărţile, — fie cele latineşti către Lehia ori Ţara Ardealului, fie cele obişnuite către pîrcalabii cetăţilor. Se afla în acea încăpere un divan cu scorţuri, avînd pe părete deasupra podoabe de arme. Lîngă o masă joasă de abanos, cu încrestături de sidef, se află jilţul său. La o parte erau măsuţele pentru scriitori. În părete dinspre răsărit, iconostasul de argint, cu candelă, alcătuit din trei bucăţi ce se puteau închide una peste alta. Acest iconostas,

lucrat de argintarii din Cafa și sfințit de egumenul Varlaam în mănăstirea Zografu la muntele Atonului, întovărășea pe măria sa în expediții și-n taberi.

Vodă rămase în picioare, după ce intră în camara sa de taină. Amfilohie Șendrea închise ușa. Pașii copiilor de casă se depărtară. Străjerii bătură cu sulițile în pardoseală de două ori, vestind că sînt la datoria lor.

— Ai spus, sfințite părinte, că ai putea afla calea și locul.

— Dacă măria ta poruncește...

— Nu poruncesc, ci doresc, — zîmbi domnitorul. Aici este o taină, ce stă mai sus decît puterile pămîntești.

— Eu de mult aștept de la stîpînul meu acest ceas, ca să-l încredințez că are și datoria să se ducă acolo, după o datină veche.

— Cine sînt acești proroci, sfințite părinte ?

— Nu se poate ști, măria ta. Din graiul bătrînului pe care l-am văzut eu cu ochii mei, am înțeles că e băștinaș din munte. Grăia ca un cioban, însă fără repezușuri de glas și fără asprime. Se pare că bacii cei vechi și muntenii stăpîni de oi, care-și duc turmele în singurătăți o dată pe an, știu mai bine decît noi ce este, dar se tem ca de moarte să spuie. Am înțeles de la starostele Nechifor că semințiа lor ar fi domnească. Unii au ieșit voievozi și războinici ; alții au fost închinați pustiei.

— Sînt creștini ca și noi ?

— Sînt, măria ta ; altfel nu se poate ; dar au și o știință veche. Acuma mă gîndesc că n-a sărutat atunci mîna înalt prea sfințitului și i-a spus altfel decît se cuvine.

— Orișicum ar fi, după cîte mi-ai arătat, trebuie să-l cercetez, părinte Amfilohie.

— Nu se știe dacă-l vom putea face să vorbească, măria ta, căci acești singuratici sînt uneori îndărătnici și răi. Eu aș vrea să-l întreb, măria ta, așa lucruri, încît să pot ceti gîndurile tuturor dregătorilor și boierilor mari și mici ai măriei tale.

— Socot eu, sfințite părinte Amfilohie, că ai mai multă dreptate decît mine. Eu pe toți cîți îi am lîngă mine, care mînîncă pînea mea ori se bucură de mila domniei mele, îi socotesc că sînt fără vicleșug. Le-am deschis su-

fletul meu și i-am îmbrățișat. Dar iată că unii au început să mă vîndă, ca Iuda pe Domnul Hristos.

— Sînt mulțămit, stăpîne, că ai dovedit, atunci cînd a trebuit, o mînie binefăcătoare. Cum ai spus însuți măria ta, robul e totdeauna vrednic de iertare pentru minciună ; iar pentru furtișag îl bați, fără să-l strici. Pe cînd un boier, care se bucură de dulceața vieții, se face așa de vinovat, nedreptățind, sau viclenind, sau minținд, încît nu poate fi judecat decît cu ascuțișul săbiei. De la bătrîn am înțeles că tot așa de tare e și pedeapsa stăpînitorilor de noroade, dacă nu stau în scaunul lor cu dreptate și curăție de suflet ; numaicît județul lor e de la Dumnezeu, care-i lovește cu o sabie cu mult mai cumplită. Așezînd măria ta așa lege în țară, întru slujba lui Hristos Dumnezeu, nu-ți poți îngădui nici o milă după cum nu-ți îngădui slăbăciune către pruncul măriei tale.

Vodă rîse cu amărăciune :

— Crezi că nu-mi îngădui slăbăciune, sfințite părinte Amfilohie ? Am de multe ori încredințarea că sînt slab față de unele fapte ale lui Alexandru-Vodă. Bag de samă că ești un curtean cu limbă destul de ascuțită, părinte. Cunoști iarăși ceva despre urmările coconului domnesc ?

— Încă nu, stăpîne. La Roman, unde ai binevoit a-l trimete măria ta, are bun sfătuitor pe sfințitul vlădică Tarasie. Măria ta te gîndești poate să-l înfățișezi schivnicului ?

— Cel care cetește gîndul semenului său e cît și un proroc, zîmbi Vodă. Sfinția ta crezi că nu i-a venit vremea ?

Amfilohie Șendrea șovăi să dea răspunsul. Vodă oftă, întristat.

— Am și eu destule asupra sufletului meu, începu iar măria sa.

— Toate au trecut, stăpîne.

— Am dat morții os din osul părintelui meu.

— Dacă ai fi șovăit, măria ta, ai fi săvîrșit greșală. Pentru iertarea acelei fapte s-au rugat toți preoții și călugării bisericilor măriei tale. Te-a deslegat și părintele mitropolit Teoctist. Canonul postului, pe care ți l-ai rînduit pe nouă ani măria ta în fiecare vineri, zi în care a fost judecat cu sabia Aron-Vodă, este și el bine primit. Nici eu

nu încetez a striga în toate zilele, dimineaţa şi sara, către Pururea Fecioara, arătîndu-i cum şi de ce trebuie să înlăture această pîră de la faţa Domnului Dumnezeu. Măria ta poţi să te înfăţişezi oriunde, fără grijă.

Voievodul îşi clătină fruntea :

— Cu grijă şi cutremur mă voi înfăţişa cînd va bate ceasul. Nădăjduiesc că Domnul şi judecătorul meu, cel care stă pururi în lumină şi vede în inimile noastre ca într-un cleştar, va cerceta fără greş şi va zice : Acest trup s-a zămislit prin bună-voia mea ; această inimă a fost cumpănită de mine. Acesta este slujitorul meu Ştefan, carele a păcătuit pentru ca să se întemeieze dreptatea mea în moştenirea părinţilor săi. A prigonit pe lotri ; a bătut peste fălci pe duşmani, a grăbit sfîrşitul viclenilor ; toate le-a făcut spre slava credinţii, ca să întărească oştile credincioase mie.

— Prorocia măriei tale pentru judecata ce va să fie mi se pare bună, măria ta, zîmbi arhimandritul.

— Totuşi să ascultăm şi pe alţii mai cuminţi decît noi. Să afli locul. Mă voi duce să văd pe pustnic.

— Voi face cum porunceşti, stăpîne.

Voievodul începu să se plimbe prin chilie, de la uşă la iconostas.

Se opri. Alungă iar de la tîmplă bîzîitul îndoielii şi tulburării.

— Părinte Amfilohie, mărturisi el, m-am simţit astăzi lovit şi clătinat. Mulţămesc pentru cuvintele pe care mi le-ai spus, ca un adevărat învăţător de la Bizanţ. Mă simţesc mai luminat, cu atît mai vîrtos cu cît am văzut în preajma mea frunţile unora încreţite şi ochii altora tulburi. Ascultă, părinte Amfilohie, naravurile bătrînilor noştri sînt ca nişte răni vechi : se tămăduiesc cu greu, ori lasă urme neşterse. Uneori mă gîndesc că totul trebuie înoit de istov. Trebuie casă nouă.

— Trebuiesc, stăpîne, boieri şi dregători tineri, care au crescut întru credinţa şi frica măriei tale. Ridicînd boierime nouă, măria ta, îţi găteşti şi ostaşi care să umble cu vrednicie înainte, nu să-şi caute papucii în urmă. Aşa că şi întru aceasta ai lucrat cu spor, slăvite Doamne.

— Îţi mulţămesc, prietine. Totuşi spovedania mea trebuie să fie întreagă. Cunoşti că vor fi şi alte pîri, care se

vor tîrîi ca niște gîngănii spre talgerul cîntarului din veac. Căci acest ticălos trup se desfătează uneori întru beție, și alteori în plăcere trupească.

— Noi te-am deslegat de asta, măria ta. Pentru strădania măriei tale în această viață, nu poți avea altă plată. Om fiind nu te poți desface de cele omenești. Este asta ș-o moștenire a neamului moldovenilor. Cumpănind bine, tot de la Dumnezeu vine și această păcătoasă desmierdare a pămîntenilor, avînd ei atîta vrăjmășie în jur, atîtea valuri și vînturi ale nestatorniciei, a tatarilor și ismailitenilor. Cel puțin se bucură de vin bun și de femei frumoase. N-ar fi nimic asta, dacă n-ar fi iubitori și de minciună și de nedreptate. Deci strînsoarea care le-o dai măria ta e bună. «Iert desfătările, lovesc minciuna.» Măria ta ai grăit bine și mulți au luat aminte. Bătrînilor li s-a părut că sînt struniți prea tare ; calul vechi nu se învață buiestraș ; cei tineri cunosc frîul.

Măria sa veni însfîrșit la jîlț, ca să găsească hodină mai mult inimii decît trupului. Amfilohie îl cercetă cu ochii pe jumătate închiși, ca pe un bolnav căruia i s-a potolit arsura frigurilor.

— Binevoiește, măria ta, să dai poruncă pentru alaiul de nuntă. Cu ajutorul lui Dumnezeu, Domnița Maria nu va întîrzia nici o zi și o vom avea aici la 14 a lunii septemvrie, ziua de naștere a măriei tale.

— Crezi că nu va întîrzia ? O aștepți cu mare dorință ? surîse Vodă.

— Nu va întîrzia, stăpîne. La vremea asta clocește paserea alchion, în stîncile mării, și nu-i încuviințată valurilor nici o răzvrătire. Iar de dorit, dorim cu toții domniță de neam împărătesc. Zestrea măriei sale nu-i cea de acum, adică stîncile pustii de la Mangop, ci Țarigradul.

Vodă privi visător iconostasul :

— Măria ta cată să amîi celelalte treburi... stărui călugărul.

— Care ?

— În ziua de 17 ale lunii septemvrie, se întemeiază tabără de oști la Vaslui. La o săptămînă după aceea se adună la Bîrlad călărimile din Țara-de-Jos.

— Asta-i o altă nuntă, părinte, pe care o pregătesc de paisprezece ani. Cu nici un chip nu o voi întîrzia. Poftesc cupa mea. Ţine-mi sfinţia ta tovărăşie ca bună şi credincioasă rudă a noastră. Văd că ploaia tot curge ; pămîntenii noştri sînt şi ei bucuroşi în sara asta.

CAPITOLUL V

UNDE ONOFREI CĂLIMAN ŞI SAMOILĂ CĂLIMAN DUC O SCRISOARE LA CETATEA NEAMŢULUI

Feciorii starostelui nu mai zăboviră la curte. Îşi căutară numaidecît caii şi le strînseră chingile, scoţîndu-i la lumină din dosul unde stătuseră. Erau nişte animale cu păr îmbielşugat ca o lînă, cu cozile prea lungi şi cu moţurile de coamă revărsate asupra ochilor. Nu erau nici roibi, nici murgi ; se ţineau într-o coloare amestecată. Păreau prea scunzi pentru făpturile stăpînilor lor. După ce se cumpăniră în tarniţile nalte, căptuşite cu perinile pe care, noaptea, şi le puneau căpătăi, Onofrei şi Samoilă ieşiră de sub boltă, apoi mirosiră vîntul şi se îndreptară spre apa Moldovei către tîrgul Baia. Picioarele lor lungi erau încîrligate în scări prea scurte, după obiceiul călăreţilor de stepă, ca să se poată din cînd în cînd înălţa cît de sus, priveghind depărtarea. De altminteri şi căluţii murgi-roibi erau de neam răsăritean de la Mongolia, cu boturi lungi şi frunţi berbecate. Aceşti cai nu fug prea tare, însă merg într-o întinsoare şapte poşte. Pot să rabde setea şi foamea. În vremea iernii nu stau în alt adăpost decît al coamei lor spulberate.

După ce ieşiră în cîmp, călătorii se uitară numai o dată unul la altul în tăcere, fără a îndrăzni să înceapă sfat. Erau îngrijoraţi cît de zvoana şi spaima ce văzuseră

în Cetate, cît, mai ales, de taina scrisorii, pe care Onofrei o purta în torbă.

Mai întăi, arhimandritul s-a uitat lung la dînşii, cercetîndu-i de sus pînă jos cu luare-aminte şi cu supărare. Pe urmă, fără să se gîndească mult şi fără să întrebe ce şi cum, a pus mîna pe o pană de gîscă tăiată ca o săgeată şi a muiat-o în catran. După ce a scos-o din catran, a împuns cu dînsa în hîrtie, zgîriind tot în colţuri şi făcînd nişte semne de ameninţare. S-a oprit într-un timp şi s-a uitat la ei ; după aceea a împuns iar în hîrtie. A lepădat pana şi a păturit hîrtia, uitîndu-se iarăşi la dînşii, pe sub sprîncene. Apoi cînd a pus pecetea inelului în ceara roşie, a mormăit ceva singur, parcă ar fi zis : Bun.

Ce poate să fie bun într-o carte ca asta, închisă şi pecetluită ?

Nu poate să fie nimica bun. O poruncă de la măria sa poate cuprinde multe supărări. Poate cuprinde asemenea supărări, încît să nu le mai găseşti leac. Cînd primeşte o poruncă scrisă şi închisă de la măria sa, orice dregător, fie el cît de mare şi de tare, îngălbeneşte. Sărută pecetea, deschide hîrtia şi pe urmă se luminează la obraz ori se face vînăt ca veninul.

— Să ştii că pînă desară plouă, grăi Samoilă privind zarea munţilor.

Onofrei încuviinţă :

— Asta numaidecît. Se văd burhai de neguri pe Halăuca. Însă în trei ceasuri noi sîntem la sfînta mănăstire, şi nici nu ne pasă. De acolo avem puţin pînă la locul nostru.

— Ne oprim o ţîră la părintele Nicodim ?

— Ne oprim la părintele Nicodim.

Vorbele acestea le schimbară abia în şleahul Nimircenilor. Imaşurile erau pustii, între crînguri ofilite de secetă. Fiind zi sfîntă, nu se zăreau oameni nicăieri la lucru. Vîntul bîzîia în spini cu pămătufuri roşii. Stoluri de mii de grauri se ridicau şi se înclinau coborîndu-se, ca nişte pale de fum. În urmă se zăreau pe jumătate, ca dintr-o apă, numai turnurile Cetăţii Domneşti. Tîrgul Sucevii se scufundase.

Samoilă Căliman, mai vioi și mai neliniștit, ocoli iar întrebarea îngrijorătoare :

— Cînd a spus că vine Domnița cea nouă ?

— Cine să spuie ? Eu n-am auzit pe nimeni anume. Vorbeau slujitorii. Ai auzit și tu.

— Am auzit. De ziua Crucii. Înainte de asta are să trebuiască să ne întoarcem iar cu vînat și cu pește.

— Dacă a vrea Dumnezeu, om veni ; dacă n-a vrea Dumnezeu, n-om veni.

— Cine știe ! oftă Samoilă.

Onofrei se alătură de tovarășul său, trăgînd dinainte tașca, de la șoldul stîng, și cotrobăind în ea.

— Ascultă, frate. Mai poart-o și tu. Nu știu ce va fi avînd, dar mi se pare grea ca un pietroi.

— Bine, dă-o încoace.

Samoilă o primi și o cîntări în degete. I se părea totuși ușoară. Dar după ce o așeză cu grijă în torba lui și mai călări un timp pînă la dealurile de unde se vedea iazul cel mare al Șomuzului, simți și el greutatea lucrului pe care-l ducea. Parc-ar fi fost un farmec. Nu era cu putință să fie lucru curat. Cu toate acestea era o carte alcătuită de un sfințit arhimandrit.

— Socot eu că nu se poate să se afle la curtea măriei sale arhimandrit vîndut, rosti cu hotărîre Samoilă. Mi se pare grea și mie.

— Ce ?

— Cartea.

— Ți-am spus eu, frate Samoilă. De aceea m-am gîndit eu mai întăi și mai întăi să ne oprim la părintele Nicodim. Cît despre arhimandrit, m-am uitat bine la el, și n-am văzut nici un semn să fie celalalt.

Celalalt era cel pe care nu cutezau să-l pomenească. Își făcură amîndoi cruce, îndemnîndu-și caii. Umbrele lor fugeau alungite pe luciul încrețit al iazului. Așa trecură în rîpa Rădășenilor, după aceea suiră la dealul Horbaza și de acolo văzură apa Moldovei. Făcură popas.

Ca să-și împărtășească deopotrivă suferința, aici schimbară o dată torbele, — ca să n-o mai scoată la lumină. După ce-or trece dincolo de apa Moldovei ș-or apuca poteca muntelui Pleșu, or mai schimba o dată.

Soarele se cufundase în îmbulzelile de nouri. Vîntul sufla acuma aprig și răcoros.

Pe Pleșu era negură ; căluții suiau harnic pocănind în piatră cu copitele nepotcovite. Brazii aveau șuiet de șuvoaie. Întîlniră un cîrd de ciute cu cerbul lor. Stăteau în marginea unei poieni în neclintire, ascultînd larma codrului. Numai cînd fantasmele celor doi călăreți fură la cinci pași asupra lor, cerbul pufni scuturîndu-și coarnele cu multe raze și făcu o săritură în laturi, căzînd în rîpă, cu ciutele după el.

Coborîră la mănăstire, după patru ceasuri de cale, tocmai cînd sunau clopotele. Pe munții de dincolo de apa Nemțișorului, ploua. Mai aveau vreme pînă în sară.

Pîrâul era cu desăvîrșire secătuit. Îl trecură prin prund, într-un loc unde apa puțină fugea pe subt alvie, ca să iasă mai departe. Șfichiuiți de ploaie, grăbiră la căsuța părintelui Nicodim.

— Poate să găsim aicea și pe Ionuț Păr-Negru, își dădu cu părerea Samoilă.

Onofrei se veseli, ca unul ce se socotea însfîrșit ajuns la liman.

— Dac-ai fi mai înțelegător, măi Samoilă, și ți-ai face socoteala pe degete, dădu el sfat fratelui său, atun cea n-ai mai spune o vorbă ca asta. Știi bine că asta nu-i săptămîna slobodă a tovarășului nostru.

— Știu ; însă poate să fie o întîmplare.

— Întîmplare poate să fie numai una ; să nu găsim pe părintele Nicodim.

— Pușchea pe limba dumnitale, bădică.

Onofrei rîse și-și bătu torba cu palma stîngă :

— Acuma nu mi se mai pare grea ; s-a ușurat iar.

Fratele Gherasim, slujitorul cel uscat al monahului le deschise poarta.

— Acasă-i cuviosia sa ?

— Acasă.

Coborînd de pe cai, suiră în pridvor. Caii se duseră singuri sub șopron. Fratele Gherasim veni după ei și căută la coburi trăistile de orz, petrecîndu-le fiecăruia după urechi. Le slăbi chingile și-i bătu cu palma peste

şale, deasupra cozii, pînă ce căluţii răspunseră rîncheZînd înăbuşit.

După rînduita închinăciune către sfintele icoane şi în faţa cuvioşiei sale, feciorii starostelui se aşezară pe laiţă alături unul de altul, tuşind. Deci erau doritori să întrebe ceva, ori să ceară un sfat.

— Spuneţi, zîmbi părintele Nicodim venind asupra lor. Ce este ? ce vi s-a întîmplat ? Mă uit şi cetesc în ochii voştri. S-a întîmplat ceva bătrînului ?

— Bătrînul e tare, slavă Domnului, îl încredinţă Onofrei. Au să mai mînînce încă multă vreme caii orz din sicriu. Ştii cuvioşia ta că dumnealui s-a semeţit să-şi facă raclă şi s-o suie în pod. Pe urmă, văzîndu-se că întîrzie să moară, s-a scos racla lîngă corlata cailor.

— Ştiu asta. Socot eu că vreţi să-mi vorbiţi despre altceva.

Onofrei se scărpină în cap. Luă de alăturea căciula şi o cercetă.

— Se chiamă că noi venim de la Domnie, mărturisi el însfîrşit. Am dus acolo nişte căprioare şi nişte peşte.

— A fost ş-acolo cutremur ?

— A fost ; s-a auzit detunînd în fundul pămîntului. S-a înfricoşat lumea ; dar noi nu ne-am înfricoşat.

— Cum să vă înfricoşaţi ? căci voi nu vă temeţi nici de puterea lui Dumnezeu.

Onofrei şi Samoilă se ruşinară întrucîtva. Cel de-al doilea, însfîrşit, dădu el lămurire deplină.

— Grija noastră e din altă parte, cuvioase părinte Nicodim. Dumneata ce zici, bădică Onofrei ? să arătăm ori nu cartea aceea părintelui Nicodim ?

— Despre ce carte grăiţi voi ?

— Apoi avem cu noi carte scrisă şi pecetluită de la Domnie. A scris-o sfinţitul Amfilohie arhimandritul. Şi i-a pus pecete cu inelul măriei sale. Şi ne-a dat-o nouă, cu poruncă. Numaidecît să ne înfăţişăm cu ea la domnia sa pîrcalabul nostru.

— Ei, şi voi ce faceţi ?

— Noi ne ducem la Neamţu. Avem la noi cartea.

Onofrei trase cu grijă din torbă scrisoarea. Nicodim o primi, o cercetă pe faţă şi pe dos şi o dădu înapoi.

— Foarte bine. Duceți scrisoarea ș-o dați pîrcalabului. Ce știți voi de vă temeți ?

— Nu știm nimica. Ne gîndim numai să nu fie ceva rău.

— Să vă spun eu ce trebuie să faceți, zîmbi cuviosul Nicodim apropiindu-se de ei și punîndu-le pe rînd mîna pe frunte. Aveți să mîncați cîte-un dărăb de pită și să beți cîte-o ulcică de vin. După care încălicați și vă duceți drept la Cetate ca să înfățișați pîrcalabului scrisoarea. Spuneți lui Ionuț sănătate.

Feciorii lui Căliman au făcut așa precum le-a poruncit călugărul, în ceea ce privește pita și vinul. Însă din partea cărții nu s-au liniștit deplin. Tot a mai rămas în ei o drojdie de îndoială.

S-au învălit în dulame și au purces spre Cetate prin ploaie. Căluții împrăștiau necontenit raze de apă din ghiolurile drumului. Ploua cu repeziciune și des. Cînd ajunseră la apa Ozanei, găsiră valuri tulburi. Părerea lui Onofrei, ca cel mai mare și mai înțelept, era că numaidecît trebuie să se oprească și la casa părintească. Bătrînii își împuținează vîrtutea, dar își sporesc cumințenia. Trebuie întrebat și moșneagul.

— Dacă zici dumneata așa, să ne oprim, se învoi numaidecît Samoilă. Avem vreme să ajungem înaintea stîngerii lumînărilor, cînd se zăvorăște poarta.

Era acasă și Căliman bătrînul și-și scoase asupra lor jumătate de trup, pe ușă, mirîndu-se de graba cu care descălecau. El nu-și cunoștea feciorii așa de harnici, fiindcă ciobanii au toate ale lor mai domoale ; chiar și mintea. Însă după ce acei ciobani se prefac în vînători și se mai duc și-n lume, pe la curți domnești, — se vede că se iscă într-înșii o agerime.

— Ptiu, drace ! Dar de unde veniți voi, măi feciori ? Ați și fost la Cetate și v-ați și întors ?

— Am și fost și ne-am întors.

— Mă bucur pe de o parte, răspunse bătrînul, că ați umblat bine ; însă pe de altă parte îs tare scîrbit. Mi s-a iscat de ast'dimineață durere la o pustie de măsea și, vedeți, mi s-a umflat falca. Chiar cînd ați căzut voi, mă gîteam să mă duc în grajd, unde m-așteaptă Șandru fierarul.

M-a mai durut o dată și n-am scos-o. Acuma trebuie s-o scot numaidecît. Ungurul acesta faur e bun meșter; o trage afară într-o clipă. Vreți să-mi spuneți ceva? Se cunoaște după ochi.

— Vrem să-ți spunem ceva, tătucă.

— Apoi atuncea spuneți degrabă, cît îs alinat. Pe urmă mă apucă alt răstimp de junghiuri. Mai stăi oleacă, Șandrule! răcni el pe ușa deschisă; după care se întoarse în mijlocul odăii. Spuneți degrabă, că dă iar peste mine un val. Asta-i a doua pe care o scot. Se apropie, măi băieți, funia de par.

— Tătucă, se grăbi să înștiințeze Samoilă, aducem cu noi o carte domnească.

— Bine. Să chemăm dascalul s-o cetească.

— Porunca-i s-o dăm jupînului pîrcalab.

— Atuncea de ce v-ați oprit aici? Duceți-vă s-o dați pîrcalabului. Ptiu, drace! Duceți-vă, flăcăi, eu nu mai pot să rabd. Dar ce să fac? Am să rămîn numai în optsprezece măsele și gata. Iaca vin! răcni el către fierar.

Rămași singuri, feciorii starostelui se uitară unul la altul: după aceea își luară de samă și ieșiră să-și caute caii. Onofrei cugetă cu glas:

— N-am făcut nimica.

Cînd ajunseră sub Cetate, suna muntele de puhoaie și de rostogoliri de bolovani. Ozana venea cu harmasari de spumă. De sus, ploaia nu mai contenea. Zidăria neagră a Neamțului atîrna sub nourii coborîți. Încă era o lumină leșietică de sfîrșit de zi, cînd urcară sus. Straja îi cunoscu, slujitorii aplecară puntea.

— Poate nu-i jupînul pîrcalab la Cetate, se gîndi, tot cu glas, Onofrei.

Însă, pe cît mărturiseau slujitorii, jupînul pîrcalab era la Cetate.

— Atunci tot ne mai rămîne una, zise Samoilă.

— Ce ne mai rămîne? Nu ne mai rămîne nimica.

— Ne mai rămîne una; să ne ducem întăi la prietinul nostru. Să vedem ce zice și el. Ș-apoi, după aceea, cum a vrea Dumnezeu.

— Asta-i vorba cea mai înțeleaptă pe care ai spus-o azi, Samoilă, — se învoi Sfarmă-Piatră.

Ionuț Păr-Negru era la chilia lui, cu tatarul. Îi crescuseră iar pletele, însă îi rămăseseră mai scurte decît înainte vreme ; în schimb, li se mai întunecase castaniul. Deasemenea i se mai întunecase și pata de jder de cătră tîmpla stîngă și-i era mustața bine rotunzită. Totuși nu avea înfățișare deplină de bărbăție, din pricina ochilor, care rămăseseră tot copilărești.

Tatarul trăgea pe piatră jungherul și avea alături sabia lui Ionuț, pentru aceeași lucrare. Pîcla ploii și a norilor era afară așa de deasă, încît trebuise, alături de piatră, să aprindă opaiț.

— Iaca oamenii noștri, zise Jderul cel mititel, săltînd vesel de pe divanul lui. S-au întors degrabă. Ce să fie asta ? N-a pierit nimene la Suceava de cutremur ?

— Nu, răspunse cu părere de rău Onofrei.

— Ce-ai pățit, meștere ? Ți s-a întîmplat ceva pe drum ?

— Nu.

— Ce-i, Strîmbă-Lemne ? De ce mîrîie așa frate-tău ? Poate i-i foame. Am aici slănină, pită și usturoi. Știu că-i place să puie felie de slănină pe felie de pită, și peste dînsele, un cățel de usturoi. Cît ai zis cranț ! a și înghițit. Pe urmă i-i sete. Te înștiințez că n-avem vin.

— Este destulă apă în ploaia de afară, mormăi Onofrei.

— Aici este un drac la mijloc. Spune tu, Samoilă.

Cu destule cotituri, Samoilă mărturisi întîmplarea cu scrisoarea.

Jderul cel mititel ascultă cu liniște, privindu-i pe rînd. Pe cînd povestea Samoilă, Onofrei ducea întruna mîna la torbă ; dar se stăpînea și nu deschidea taina. Tatarul își contenise treaba și se uita la ei cu mirare.

— Hm ! într-adevăr, poate să fie ceva la mijloc, se învoi zîmbind Ionuț.

Onofrei înghiți două noduri de supărare :

— Părintele Nicodim și tătuța spun că n-a mai fi nimica.

— Așa spun ei, cu vorbele lor ?

— Nu. Așa am înțeles eu ; așa a înțeles și Samoilă.

— Ei, atuncea poate să nu fie nimica. Este un obicei la împăratul Turcului. Dacă vrea să piardă pe cineva, îi dă carte și-l trimete la cutare dregător al său. Acesta ia cartea, o deschide, o cetește ; pe urmă trage paloșul și retează celuia capul.

— De ce ? se îngroziră feciorii.

— Nu știu. Ați săvîrșit cumva vreo faptă necuviincioasă ?

— Da' de unde ! Am spus numai acelui părinte arhimandrit că a dat peștele din coadă.

— Care pește ? cel pe care l-ați închinat voi măriei sale ?

— Nu. Cel pe care stă pămîntul. De aceea a fost cutremur.

— Să văd cartea.

De mult Onofrei aștepta această poruncă. Trase cartea domnească și o înfățișă. Ionuț o duse întăi la ochi, pe urmă la nas.

— Asta-i porunca măriei sale ?

— Asta.

— Atuncea ce-mi stați aici, spunînd povești cu împărăția Turcului și cutremurul pămîntului ? Haideți cu mine numaidecît la dumnealui jupînul pîrcalab Luca. Dac-a fi rău, să mă taie pe mine, — căci m-am săturat de cînd viețuiesc într-această robie.

— I-am spus noi acelui părinte arhimandrit cum viețuiești domnia ta aici.

— Atunci de aceea am eu vestire în inima mea că nu poate să fie nimica rău.

Vînătorii se încredințară și ei numaidecît de asta, rîzînd. Însă oricum, o scrisoare închisă poate cuprinde uneori primejdie. Asta se știe : dovadă împăratul Turcului. Ciudat este că și cel nevinovat se simte înfricoșat : dovadă Samoilă ; dovadă Onofrei. A fost și cutremurul ; mai este și ploaia asta cu neguri despletite.

Cum a prins a rîde Ionuț, lor li s-a părut că beau vin vechi.

Jupînul pîrcalab Luca Arbore chemase la poruncă schimburile de străji ale nopții. De și de ani era tihnă la Neamțu, domnia sa schimbase rînduiala moale a răposa-

tului pîrcalab Albu. Căci ostașul și cetatea trebuie să fie în orice clipă gata. De la hotarul unguresc nu-s decît puține ceasuri de cale ; într-o noapte poate descăleca o oaste sub Cetate. Deci în fiecare ceas, domnia sa, ucenic tînăr al măriei sale, punea o grijă neînduplecată.

Ionuț intră, închinîndu-se. Vînătorii se opriră mai în urmă.

După ce se dădură lămuririle, cartea se desfăcu dintrodată și străjerii ridicară opaițile la înălțimea privirilor jupînului pîrcalab. Iată care era cuprinsul cărții :

«Cătră prea cinstitul pîrcalab Luca, sănătate.

Porunca măriei sale Ștefan-Voievod. Cinstite pîrcălabe Luca de la Cetatea Neamțului, cum vei primi această carte să chemi la domnia ta pe Ionuț feciorul comisului Manole și să-i poruncești să ia pe fratele său mai mare comisul Simion de la Timiș și să se înfățișeze la Cetatea Sucevii fără întîrziere, cu slugile lor și cu acești doi vînători, Onofrei și Samoilă, iar altfel să nu faci, ci să urmezi întocmai, făcînd trebuință măriei sale acești slujitori. A scris Amfilohie arhimandrit.»

Pîrcalabul se întoarse din nou de la început și ceti cu glas, după aceea întrebă, păsind cătră vînători :

— Ați auzit ? ați înțeles ?

Amîndoi frații stăteau înlemniți, după rînduiala de atunci a oștenilor, cu picioarele desfăcute în laturi, și nu le venea a-și crede urechilor. Cum se poate face una ca asta că unul zgîrîie cu o pană, la Suceava, pe hîrtie, și altul cetește la Neamțu ? Semnele acelea împunse cu săgeata de pană de gîscă sînt pentru ochi și, cu toate aceste, jupînul pîrcalab le vorbește. Asta-i minune mai mare și decît cutremurul. Iar de înțeles au înțeles. Totuși trebuie să le lămurească mai amănunțit și prietinul lor Jder cum stă treaba.

— Am auzit ș-am înțeles, luminăția ta, răspunse Onofrei cu destulă îndrăzneală. Și ne pare rău că ne ducem la slujbă în altă parte.

Nu era adevărat. Nu le părea rău. Jderul rîdea la ei.

— Vă pare rău că sînteți rînduiți în slujba măriei sale la Suceava ? mă mir, răspunse boierul pîrcalab.

— Ce să facem ? dacă așa a venit vremea... oftă Samoilă, uitîndu-se într-un colț.

— Duceți-vă ! porunci pîrcalabul Luca. Am de vorbit numai cu jupîn Ionuț Păr-Negru.

Oare ce-are să-i spuie lui jupîn Ionuț ? se întrebau ei ieșind. Să mai fie scris acolo și altceva ? Boierul pîrcalab Luca rămase privind lung la Jder și-i zîmbi cu prietinie, ca unui frate mai mic.

— Jupîne Ionuț, îi zise el ; mă bucur și totodată mă întristez. Mă bucur, căci măria sa te-a iertat pentru nebuniile ce-ai săvîrșit și te chiamă la mila sa. Mă întristez, căci mă despart de domnia ta.

La vremea aceea pîrcalabul Luca era tînăr. Era cu opt ani mai vîrstnic decît Ionuț Jder. Purta o barbă rotundă neagră-corb și se uita cu ochi focoși. Era aprig între slujitorii cei noi ai măriei sale și cunoștea bine meșteșugul evropenesc al armelor, pe care îl învățase la Cracovia. Își gătise pentru războaiele măriei sale o spată grea și dreaptă, ca a cavalerilor cruciați, pe care știa s-o poarte cu două mîni.

Jder nu simți nici o întristare. Căzuseră de pe el mușchiul și rugina Cetății.

— Mîni împlinești porunca, îi hotărî pîrcalabul, îmbrățișîndu-l.

— Cinstite jupîne pîrcalab, pe cît înțeleg, eu nu pot întîrzia. Trebuie să purced chiar în noaptea asta, după ce pun la cale pe Călimani. Mă duc să găsesc pe bădița Simion și să-i adun și lui cele de trebuință. Am de văzut și de părintele meu. Are să se bucure muța. Dacă nu știi domnia ta cine-i muța, am să-ți spun că-i dumneaei comisoaia Ilisafta Jderoaia.

— Să fie sănătoasă, răspunse pîrcalabul Luca, întrucîtva jignit de graba lui Ionuț.

— Însă nu pot să încalic chiar acum, adaose îndată Jderul cel mititel, pentru că eu și tatarul trebuie să ne împrumutăm și să agonisim cina din astă sară. Cei doi vînători ai măriei sale au nevoie macar de jumătate de baniță de malai ; le mai trebuie și altele. Dacă ar fi mulți ca dînșii, nu știu dacă i-ar putea dovedi jitnițile și cămările măriei sale.

CAPITOLUL VI

UNDE SE ARATĂ ȘI VORBEȘTE IAR CUNOȘTINȚA NOASTRĂ VECHE, COMISOAIA ILISAFTA

Lăsînd poruncă tovarășilor săi vînători să-l ajungă din urmă, Ionuț Jder ieși din Cetate în zori de ziuă, la 30 august, cu sluga sa tatarul. Din vremea nebuniilor, cugeta el singur, coborînd domol apa Ozanei, i-a rămas numai harmasarul pag, pe care călărește și acuma. Încolo toate s-au domolit în el și de-acuma nu mai are alta decît să se facă monah la o sfîntă chinovie. Numai dacă s-ar supăra pe el comisoaia Ilisafta, pocnind din palme și înălțînd ochii spre sfintele icoane, cînd a auzi asemenea hotărîre năprasnică, și numai dacă măria sa i-a porunci altfel, poate s-a învoi să-și ducă veacul tot în lume și între oamenii de rînd. Într-adevăr numai comisoaia și Vodă ar fi putut primi cu bună-credință asemenea mărturisire, izvorîtă dintr-o bucurie ascunsă și vicleană. Toată înfățișarea blîndă și moale a Jderului celui mic cuprindea o bucurie nouă, pe care o alinta ascunzîndu-și-o lui singur, ca să nu i-o știe și să nu i-o risipească alții. Își rosese destul zăbala în plictisul Cetății, îngrășîndu-se ; i s-ar fi părut amar să se întoarcă îndărăt. Nu rămîne îndoială că porunca Domniei cuprindea eliberarea lui. Nu era o amăgire — ca să se ducă la Suceava și să se întoarcă, după aceea, iar, la Neamțu. Chiar dacă va fi să rămîie în cealaltă Cetate, viața de acolo e mai deschisă, cu mai multe tovărășii ; curînd, vine măriei sale și Doamnă nouă ; pe urmă, pe cît înțelege el și pe cît a fost de părere și pîrcalabul Arbore, e chemat totodată la slujba măriei sale și Simion Jder. Parcă l-ar fi întrebat anume măria sa pe Ionuț cu cine i-ar plăcea să slujească. — Eu, cu bădița Simion, mă duc și pînă la Han-Tatar, nici nu-mi pasă ! zise el rîzînd și întorcîndu-se spre Gheorghe Botezatu.

— Cum ai spus, măria ta ? întrebă tatarul grăbindu-și calul și trăgînd după el și pe ceilalți doi, pe care erau încărcate boclucurile stăpînului său, straie, arme și scule de vînătoare. Între straie, arme și scule de vînătoare, vîrîț

într-o desagă pînă la gît și numai cu capul scos afară, se afla și Pehlivan, cățelul cel nou al Jderului.

— Cum ai spus, măria ta ?

— Am spus : cu bădița Simion, eu mă duc și pînă la Bogdihan.

Botezatu primi cu nepăsare vestea.

— Mergem, de ce nu ? răspunse el.

— Tu l-ai văzut vreodată ?

— Am auzit de el, dar de văzut nu l-am văzut. Acela-i un păgîn ; ce am eu cu dînsul ? Dar eu am să-ți spun domniei tale că, pînă la Bogdihan, în Țara Chitailor, e cale depărtată, poate de șase luni, ori de un an, cine poate ști ? Se aude că de-acolo s-aduc cuișoarele și scorțișoara de care se plînge dumneaei jupîneasa comisoaia, că-s așa de scumpe. Dacă ne ducem, apoi n-om uita să-i agonisim dumisale o traistă cu asemenea mirodenii.

— Bine, Botezatule, n-om uita, surîse Ionuț, gîndindu-se că poate să-i vie măriei sale un gînd să-i trimeată la chitai și pe el și pe bădița Simion. Fără tine nici nu se poate, îl încredință el pe tatar. Nu putem uita nici pe Călimani. Luăm și pe Pehlivan.

Copoiul scheună din desagă, privind cu agerime pe Ionuț și cerîndu-se slobod. Era un cățel cu păr fumuriu aspru și cîrlionțat. Era zbîrlit și cîrlionțat împrejurul botului, pînă în ochi. Jder îl avea în dar de la o cățea a răposatului pîrcalab Albu, mare vînător în vremea sa. Tataru îl îngrijise și-l crescuse și, neavînd alta de lucru în lenea Cetății, îl învățase felurite lucruri de mirare, din care pricină oștenii îi și schimbaseră numele, dîndu-i poreclă. La poruncă, se trîntea la pămînt și închidea ochii, mort ; ori se înălța în sus și umbla în două picioare ; ori se dădea tumba. La vînat încă nu-și dovedise destoinicia, dar de două ori, scăpînd în pădure, fusese auzit de străjeri cum mîna pe costișă, țăhnind pînă departe, în funduri de ponoare. Deci trebuia să meargă și Pehlivan la chitai.

— Îl luăm și pe el, se încredință tatarul, ca să se mire de dînsul limbile păgîne, și ca să poată amirosi drumul înapoi, să nu ne rătăcim.

Grăind, trecură prin marginea apei și cotiră la drumul Timișului. Puseră caii în trap. Botezatu se ținea aproape, însă Jder era cercetat de alte gînduri și-și grăbea umbletul.

Soarele încă nu răsărise ; după contenirea ploii văzduhul era greu de pîcle. Puhoaiele curgeau prin rîpi. În anume locuri apa cărase bolovănișul din munte, împiedicînd drumul. La adierile dimineții, pădurea scutura din cînd în cînd stropi reci.

Cînd ajunseră la șes, auziră în înălțime zvonuri de zbor și chemări. Prin ceață, treceau spre revărsările Moldovei stoluri de gîște și rațe sălbatice. Într-o singură noapte șuvoaiele munților umpluseră albia secătuită a rîului. Jder asculta cu luare-aminte glasurile văzduhului, încercînd să le deosebească. I se păru într-o vreme că sus deasupra pîclei sînt ape, în care se rotesc și umblă acele zburătoare străine, sosite odată cu furtuna.

Calea era singuratică. Jder văzu un singur păstor într-un corn de rîpă stînd neclintit cu sarica în spate și privind în depărtare, în șesuri. Oile îi erau risipite la marginea unei bălți. Cînd cunoscu oameni străini, acel cioban ridică toiagul și chiui. Tatarul îi răspunse. Jder tresări din gîndurile lui, rîzînd. Nu mult după aceea perdelele de neguri începură să se tragă la o parte înspre pădurile de la dealuri și soarele luci o clipă asupra așezărilor de la Timiș.

— Ajungem, măria ta ! strigă din urmă tatarul.

Lucirea de soare se stînse. Jder opri.

— Ascultă, Botezatule, porunci el. Eu am întâi și întâi de împlinit porunca domnească, deci mă duc drept înainte. Tu coboară devale la curte și spune dumnealui comisului celui bătrîn și dumnisale comisoaiei că vin și eu numaidecît, după ce văd pe comisul Simion.

— Să spun că slujba noastră la Cetate s-a sfîrșit ? se veseli tatarul.

— Se-nțelege ; dar la Timiș nu poposim decît pentru răsuflet. Are să aibă ce se bucura muța... oftă Ionuț ; apoi îndată zîmbi de vederea apropiată a comisului Simion și de altă revărsare de soare, care se răsfrîngea ca din oglinzi din bălțile umflate ale Moldovei.

Gheorghe Tatarul coti spre curte ; Ionuț spre odăile hergheliilor. Comisul Simion trebuie să fie numaidecît la închisoarea mînzilor, ori a strîjnicilor, unde are obicei să vie întâi și întâi, dimineața. Lui Ionuț i se păru ciudat că nu-l găsește. Întrebă din mers pe slujitori.

— Unde-i comisul Simion ?

— Trebuie să fie la domnia sa acasă.

— Însă are obicei să iasă totdeauna aici. S-a întîmplat ceva ?

— Nu s-a întîmplat nimica. Vine ş-acuma, dar nu în fiecare zi.

— Toate aici sînt în bună stare ?

— În bună stare, jupîne Ionuţ ; să n-ai domnia ta nici o grijă. Are aşa uneori cîte-o toană comisul Simion, precum ştii şi domnia ta. În cîte o zi se îmbată.

Ionuţ îşi grăbi calul printre grajdurile iepelor şi odăile slujitorilor. Îndată sări din şa, în faţa chiliei comisului. Simion auzise tropotul. Ieşi în uşă întăi cu sprîncenele aplecate pe ochi ; îndată însă după aceea obrazul i se limpezi.

«Se poate să fie iar băut», se gîndi mezinul, privindu-l cu luare-aminte.

Veni la el şi-l cuprinse. Îl sărută şi-l strînse de după grumaz. Nu mirosea a băutură.

— Tu eşti, Ionuţ ?

— După cît se pare, eu sînt, bădiţă Simioane. Spune-mi că eşti supărat, ca să-ţi dau o veste bună.

— Nu sînt supărat.

— Atunci n-ai nevoie de vestea mea.

Comisul Simion privi o clipă obrazul mezinului, desfătat de bucurie copilărească, şi dădu din umeri. Ionuţ îl cuprinse iar, cu desmierdările lui viclene.

— Să-ţi spun vestea, bădiţă ?

— De la cine ?

Odată cu întrebarea asta, pusă cu glas schimbat, Simion Jder păru că tresare, cuprinzînd braţul lui Ionuţ.

— O veste care are să te bucure, bădiţă.

— De la Suceava ?

— De la Suceava.

Obrazul lui Simion se lumină ca de o fulgerare.

— Îţi aduc poruncă de la măria sa.

Simion părăsi braţul fratelui său. Obrazul i se umbri iar. Ionuţ îl cerceta cu luare-aminte, căutînd să-l cetească.

— Bine ; spune porunca măriei sale.

— Poate aşteptai veşti din altă parte ? de la cine ?

— De la nimene. Aşteptam aşa o veste. Poate-i asta pe care mi-o aduci. Dacă-i veste rea, nu mi-o spune încă.

Poate mă scoate măria sa de aici, cum era vorba, că să mă trimeată la Vaslui în tabără, ori în ţinutul Putnei la hotarul muntenesc.

— Asta ar fi veste rea ?

— Nu ştiu, Ionuţ. Poate n-ar fi rea ; mai bine ar fi poate să mă duc cît mai departe, la marginea pămîntului.

— Ce ai, bădiţă Simioane ?

Mezinul îi dădu ocol de jur împrejur, privindu-l de sus pînă jos. Bădiţa Simion slăbise.

— N-am nimica.

— Ai ceva, bădiţă Simioane. Pe cît aş înţelege, porunca măriei sale nu-i veste rea. A sosit, ieri, carte la pîrcalabia de Neamţ, cum că să ne ridicăm fără întîrziere noi doi, domnia ta şi cu mine, împreună cu slugile noastre, să ne înfăţişăm la porunca măriei sale în Cetatea Sucevii.

— Măria sa porunceşte să mă duc la slujbă acolo ?

— Nu pot şti bine ; dar aşa mi se pare. «Făcînd trebuinţă măriei sale aceşti slujitori», rosteşte cartea. Aceşti slujitori : adică domnia ta şi cu mine.

Comisul Simion se înseninã. Ochiul ager al mezinului urma să-l cerceteze furiş. Totuşi Simion nu era deplin lămurit şi, în clipa următoare, îşi scutură fruntea. Se întoarse în loc şi intră în chilia lui între pielării şi hamuri lepădate prin colţuri. Mezinul îl urmă ; îşi încrucişă braţele pe piept, privind cu mirare la neorînduiala încăperii. Patul pe care dormise comisul Simion era răscolit, dovadă că hodina lui fusese mai mult o răsucire pe grătar, deasupra unui jaratic. De şi abia deschisese ochii la lume, Jderul cel mic cunoştea ceva din zbuciumele nopţilor nedormite şi avea înţelegere că nimic din alte tulburări ale lumii n-ar putea să îngenunche pe Simion Jder, decît una singură, care-l zugrumase şi pe el, cu ghiare de criţă.

Simion se trînti pe un scaun scund şi-şi rezemă coatele pe genunchi şi fruntea în palme. Ionuţ rămase în picioare.

— Cînd e porunca să ne înfăţişăm ?

— Fără întîrziere.

— Atuncea să purcedem chiar acuma ?

— Da, bădiţă Simioane.

— La Suceava ?

— Întocmai precum spui, bădiţă Simioane. Pentru mine-i bucurie, că mi-am isprăvit osînda.

— Bine că ai isprăvit cel puțin tu. A mea începe din nou.

— Nici la Suceava nu ești mulțămit că te duci ? Acolo nu-i la capătul pămîntului. Ai vreo grijă aici ? Poți veni din cînd în cînd.

— Ce grijă vrei să am aici, afară de slujba mea, care nici pe aceea nu mi-o împlinesc bine ? M-a certat și ieri bătrînul. Are dreptate și l-am rugat să mă ierte. Așa încît, acuma, ori sînt eu aici, ori nu, — tot atîta-i. Rămîne Lazăr Pitărel, care-i barbat vrednic.

— Poate te întorci pentru altele, îl ispiti mezinul.

Simion nu răspunse. Ionuț veni și-l cuprinse de după umăr, rezemîndu-și fruntea de tîmpla lui, viclean :

— Bădiță Simioane, n-ai spus la nimeni ?

— Ce să spun ? De ce te alinți așa ca o muiere ?

— Bădiță Simioane, nu te-ai mărturisit nici părintelui Nicodim ?

— Lasă-mă ; nu-mi avea tu grija.

— Bădiță Simioane, spune-mi mie. Ți-i dragă o fată.

Comisul se smunci îndărăt, apoi se izbi, holbat, spre Jderul cel mic.

— De unde știi ?

— De la domnia ta, bădiță. Se vede. Altceva nu poate să fie.

Dintrodată Ionuț scăpără într-un rîs pe care Simion nu l-ar fi așteptat niciodată ca răspuns la năcazurile sale ascunse ; după aceea se prăvăli într-o parte pe pardoseală, drept în felul lui Pehlivan, rămînînd mort, cu ochii închiși.

— Bădiță, strigă el apoi c-un fel de nebunie, sărind în picioare și îmbrățișînd iarăși pe comis ; asta-i mai bună veste decît toate poruncile lui Vodă.

Comisul îl îndepărtă, apoi se supuse și-l primi, zîmbind, în brațe.

— Nebunule !

— Ba nu-s numai eu nebun ; sînt și alții. Spune-mi repede ce este, căci n-avem vreme de prăpădit ; chiar azi trebuie să ieșim de la Timiș.

Înfățișarea comisului se schimbă întrucîtva, subt învăluirea mezinului său. Intră și soarele în chilie. Răzbătură din depărtare nechezări vesele de la închisorile strîjnicilor și tretinilor :

— Halde, spune.

Comisul stătea încă la îndoială. În închipuirea lui, patima pe care avea s-o mărturisească era un lucru de scădere și de rușine pentru un bărbat deplin cum era el. Ca unul trecut o dată prin foc, s-ar fi cuvenit acuma să primească bătălia cu mai puțină tulburare. Însă dragostea venise din nou întocmai cu aceeași volbură de altădată, ceea ce era ori blăstăm, ori fapt : altceva nu poate fi. Așa-i și socotința comisoaiei Ilisafta.

Simion Jder îngînă și cu glas acest gînd al său.

— Așadar muța știe... îi răspunse încet Ionuț.

— Știe. Mai mult a înțeles domnia sa, decît i-am spus eu. Dumnisale nu-i place fata, de și-i de neam.

— Cum se poate ? răcni Jder cel mic. Mă rog dumnitale, cu fata are să se însoare comisoaia ? Spune-mi, bădiță, cine-i.

—Întăi să-ți spun cum a fost întîmplarea. Eu socot că asta-i mai degrabă o rînduire de la Dumnezeu, decît de la vrăjitoarele de care grăiește muța. Cînd a fost înmormîntarea lui Neculai Albu cel bătrîn, pîrcalabul, a venit de la Cuejdiu un călăreț la curte la Timiș cu mare rugăminte de la jupîneasa Anghelina, văduva pîrcalabului, ca să nu cumva să lipsească dumneaei comisoaia de la slujba îngropăciunii și de la praznic. Deoarece nici una dintre jupînesele din ziua de azi nu cunoaște așa de bine ca dumneaei comisoaia toate cîte se săvîrșesc și trebuiesc în asemenea împrejurare. Fiind domnia sa jupîneasa Anghelina cu inima ruptă și friptă, într-asemenea foc al amărăciunii, nici se mai poate clinti din jîlț, nici nu mai are mintea limpede. Deci să vie comisoaia să stăpînească și să ducă toate. Cînd a primit vestea asta, muța a prins a plînge, după care s-a bucurat și s-a pregătit de plecare. Numaidecît trebuia s-o întovărășească cineva pe cale : s-o ducă, s-o ocrotească, s-o aducă înapoi.

— Eu nu mă pot duce, îmi spune domnia sa comisul Manole. Atîtea are să-mi spuie dumneaei pe drum, încît are să trebuiască să-mi facă și mie toate rînduielile și să mă îngroape lîngă pîrcalab. Te-aș ruga pe domnia ta, comise Simioane, zice tata, să te duci cu dumneaei, și ți-oi fi mulțămitor pînă la sfîrșitul zilelor mele.

Deci muța s-a suit în rădvan și eu am încălicat și am dus-o la Cucjdiu, ascultînd eu cu supunere toate cîte a binevoit domnia sa să-mi spuie. Au fost toate bine alcătuite și săvîrșite și n-a ieșit nimene din poruncile muței. A plîns și domnia sa cu mare glas, după cuviință, și a ocrotit pe toți oaspeții în jurul domniei sale, la praznic, și jupîneasa Anghelina a fost tare mulțămită că s-au isprăvit toate cu bine. Eu am găsit doi prietini și stam așa de vorbă cu ei, ca unul care n-are altă treabă. Vine lîngă noi și Niculăieș Albu, feciorul răposatului. Frumos băiet și vrednic; însă nu mi se părea deloc întristat. Umbla cu capul gol, cum e rînduiala feciorilor mortului, însă avea pe el strai prea împodobit pentru acea călătorie din urmă a părintelui său. Ne poftește în chilia sa și ne cinstește cu vin. După asta ne scoate în cerdac și ne roagă să privegheм la lumea strînsă, să-i spunem care jupîneasă și care jupîniță ne place mai mult. Atuncea mi-a arătat el o jupîniță subțire și bălaie.

— O vezi ? mă întreabă.

— O văd. A cui e ?

— Uită-te lingă dînsa, la stînga, se află o jupîneasă naltă, grasă și frumoasă. Aceea-i mama ei. Și mai încolo un boier mare, smolit și cu nas coroiat, care grăiește c-un fel de blîndețe. Acela-i tatăl ei și-l chiamă Iațco și-i cel mai bogat om din Țara Moldovei. Din pricina acestui Iațco, prietenilor, a pătimit și s-a îngropat pîrcalabul cel bătrîn Albu. Să-mi răspundeți dacă nu se cuvine să-și plătească fapta sa.

Cînd a spus vorba asta, Niculăieș a rîs.

După cîte știam eu mai cu samă de la muța, din cele ce-mi vorbise pe drum, într-adevăr patima pîrcalabului se trăgea dintr-o întîmplare în care au fost amestecați boierii pieriți la Vaslui astă-iarnă. Întîmplarea a fost la casa lui Iațco; iar Iațco și-a păstrat capul. Poate n-a fost vinovat; dar n-a fost vinovat nici pîrcalabul Albu. Poate n-au fost vinovați nici ceilalți boieri, zice muța.

Mă uitam la jupîn Iațco, ascultînd ce-mi spune Niculăieș. Văd că a întors spre noi capul copila acelui Iațco. Cînd a dat cu ochii de noi, a întors repede fruntea. După

aceea iar s-a uitat furișat către noi. A treia oară am văzut că mă privește cu stăruință, deci se uita la mine.

Comisul Simion se opri și întrebă, rîzînd cu puțină amărăciune :

— Din ce se scoate veninul ?

— Din buruieni, bădiță Simioane.

— Nu-i adevărat. Eu am primit veninul din ochii fetei lui Iațco. L-am simțit în mine ca o dulceață, ce-mi pătrundea toată ființa. Se alina un timp și iarăși mă străbătea.

N-o știam. Nu vorbisem niciodată cu dînsa. Nu-i cunoșteam numele. Băgase ea de samă ceva la mine ? Într-un timp, mi-a zîmbit.

Repeziciunea asta cu care m-a prins nu-i place muței. Cuviincios nu este pentru o jupîniță, zice dumneaei, să zîmbească unui barbat. Cu toate acestea, mi-a zîmbit. Uită-te la mine și vezi în ce stare m-a adus.

În după-amiaza zilei a doua, adunarea de la Cucjdiu s-a risipit, urmă bădița Simion. Boierii s-au suit în rădvane și s-au dus. Nu am înțeles de ce a venit către mine jupîn Iațco și m-a întrebat cînd plec cu jupîneasa comisoaie, deoarece și dumnealui are același drum cu noi și ar pofti să mergem tovărășie.

— Nu te mira, jupîn comise Simioane, de rugămintea mea, zice jupîn Iațco.

— Sînt mirat numai că-mi cunoști așa de bine numele, cinstite jupîne.

— Îți cunosc numele și am aflat și de tatăl domniei tale, cinstitul comis Manole Păr-Negru. Eu am, comise Simioane, o nevastă care știe toate din cer și de pe pămînt, așa cum știu toate nevestele. Și mai am o copilă, care deasemeni află toate cîte sînt pe lume. Ea m-a îndemnat să vin să te caut și să cunosc în domnia ta pe cel mai destoinic călăreț și pe cel mai tare mînuitor de sabie din cîți boieri are măria sa. Domnia ta ai prins pe feciorul Hanului Mamac și pe fratele Hanului. Deci dă și domnia ta laudă muierilor, care află toate. Am venit să te rog, comise Simioane, să nu te depărtezi de noi cît vom merge pe un drum, deoarece am eu o taină și o frică, pe care am să ți-o lămuresc altă dată cînd mă voi bucura de prietinia domniei tale.

I-am răspuns că nu trebuie să aibă nici o grijă. Toate drumurile ţării sînt subt ocrotirea măriei sale.

— Nu mă tem de hoţi de rînd, a răspuns Iaţco ; am slujitori buni. Mă tem de duşmani.

Atunci mi-am adus aminte de vorbele lui Niculăieş Albu. M-am gîndit şi la altele, mai ales să văd de aproape ochii ce mă înveninaseră. Am primit rugămintea lui jupîn Iaţco. După ce am ieşit în drumul mare, l-am lăsat să se depărteze cu rădvanul şi cu slujitorii pînă ce se va alina colbul stîrnit de cai şi roţi. Urmam după aceea noi — muţa în rădvan, eu calare. La o cotitură, la margine de pădure, am zărit un căpuşor balai privind în urmă.

Nu mult după aceea s-a întîmplat lucrul de care se temea jupîn Iaţco.

În pădure, la un dîmb prăvălatic, au ieşit din rîpă oameni armaţi, oprind caii. Slujitorii călări ai lui Iaţco au tras săbiile. Erau doi şi mi s-au părut oameni vrednici. Îndată am fost şi eu în sprijinul lor. După ce am pălit pe cîţiva dintre năvălitori, sîngerîndu-i, am rămas stăpîni. Am poruncit celor doi slujitori să-şi repeadă caii după dînşii, ca să apuce pe vreunul din ei. Dar locul era prăpăstios. Lotrii s-au mistuit în rîpă. Slujitorii s-au întors singuri.

Jupîn Iaţco mi-a zis :

— Aşa-i că bănuiala mea se adevereşte ?

S-a coborît din rădvan la mine şi jupîniţa. Atuncea am văzut-o de aproape şi mi s-au împainjenit privirile. Am auzit-o grăind şi n-am înţeles ce spune. Mai degrabă muţa, care ne-a ajuns din urmă, a putut-o deslusi. Mi-a spus domnia sa după aceea că fata lui Iaţco n-ar fi decît o ruscuţă balană, cu ochii de leuştean şi cu obrajii stropiţi de pistrui. Aşa îmi place mie ; dacă ar fi altfel, nu mi-ar plăcea.

După ce ne-am împrietinit noi cu felurite vorbe, am pornit iarăşi — de data asta împreună. Am mers aşa fără nici o supărare pînă la apa Cracăului. Cînd făceam cîte un popas, jupînesele nu mai conteneau din vorbă. Mai ales muţa ; şi mai ales jupîneasa lui Iaţco. Aşa era de blajină jupîneasa comisoaie cu domniile lor şi aşa le zîmbea şi-i poftea, încît eu m-am încrezut ; dar în inima muţei nu era nici o prietinie, precum ai să te încredinţezi singur.

Ajungem noi la apa Cracăului. Trece rădvanul lui jupîn Iaţco întăi. Cînd trecem şi noi prin vad, se întîmplă un lucru la care nu se aştepta nimeni. Se suie o roată de dinainte pe nişte bolovani şi se prăvale rădvanul într-o parte atît cît trebuia ca s-o lepede pe jupîneasa Ilisafta în baltă. Cînd a ţipat dumneaei ca înjunghiată, eu am şi fost alături, apucînd-o de-o aripă şi trăgînd-o la mine în şa. Uitîndu-mă în clipa aceea înainte, am văzut pe fata lui Iaţco rîzînd către mine. Poate rîdea mai mult de întîmplarea comisoaiei şi de fustele dumnisale muiate. Cum am ajuns pe celalalt mal, amîndouă, şi fata şi jupîneasa lui Iaţco, au fost lîngă muţa, împresurînd-o cu mîngîieri. Au dat jos pe jupîn Iaţco împingîndu-l spre rădvanul nostru, iar pe muţa au suit-o în locul lui. Au schimbat foile de pe dumneaei, au învălit-o, au doftorit-o, încît iarăşi m-am gîndit că toate acele întîmplări care urmau una după alta sînt bine orînduite în catastiful cel de sus, la Dumnezeu.

După ce s-a întemeiat asemenea prietinie, jupîneasa Ilisafta numaidecît trebuia să oprească pe străini în popas de sară, la Timiş. Trebuie întăi să se vadă şi să se afle în lume ce fel de gospodărie are domnia sa ; al doilea, ce fel de plăcinte cu brînză de oaie ştie să pregătească domnia sa — dintr-acele din care a gustat şi Vodă, lingîndu-şi degetele. Toate au fost făcute cu voie-bună, ca la o primire de oaspeţi. Bucuros s-a arătat mai ales comisul Manole şi s-a împrietinit numaidecît cu jupîn Iaţco, fără nici un fel de prefăcătorie — mîncînd domniile lor un clapon fript şi bînd cîte un ulcior de vin. Iar jupîneasa Ilisafta părea şi mai bucuroasă şi mai plină de prietinie. A întrebat-o pe jupîneasa Anca a lui jupîn Iaţco despre aşa de multe, încît de la o vreme au trebuit să intre într-un ietăcel, ca să fie sfatul domniilor lor în cea mai mare taină.

Cît au stat jupînesele într-o odaie cu noi, Maruşca mi s-a părut că-i o sfîntă mucenică. Aşa-i numele ei ; cel mai frumos nume.

«Mi se pare că are dreptate comisoaia, îşi zicea în sine Ionuţ ; cum poate cineva să spuie că Maruşca e cel mai frumos nume ?»

— Şedea dreaptă pe divan, urmă comisul Simion, privind-o, văzînd-o aevea şi zîmbindu-i ; şedea dreaptă pe

divan, cu mînuțele în poală. Din cînd în cînd își frămînta degetele ; nu se uita la mine, nu rostea nici o vorbă. Dar după ce au ieșit jupînesele, fără să se grăbească s-a mișcat, a trecut pe lîngă bătrîni care se înțelegeau foarte bine din pahare, la masă ; și, după ce a ajuns în ușa deschisă, m-a întrebat să-i lămuresc ce se vede către pădure, subt asfințitul soarelui.

M-am dus lîngă dînsa, ca să-i dau răspuns :

— Acelea-s grajdurile măriei sale. Acolo se află iepele și mînzii ; și harmasarii cei vestiți ai măriei sale.

Ea m-a lăsat să-i vorbesc, furișîndu-se pe sub roursca cerdacului. Cînd am fost numai eu cu ea, am priceput cît e de înțeleaptă. Multă vreme n-aveam, căci se putea să iasă numaidecît în urma noastră jupînesele. Aș fi vrut să-i spun totuși ceva, de și nu știam ce. Ea mi-a arătat îndată că n-am nevoie de vorbe. A venit sub brațul meu și și-a rezemat fruntea de mine. Am amețit, am închis ochii. Aici comisoaia are poate dreptate : m-a împuns în inimă. Am cuprins-o și ea a ridicat gura spre mine, voind parcă să strige, — dar s-a supus numaidecît și a tăcut. Cînd am vrut s-o sărut a doua oară, mi-a ieșit ușor de sub braț ; a trecut în cerdac, pe urmă a intrat în odaie și s-a așezat iar pe divan, cu ochii plecați, ca o sfîntă mironosiță.

Cum am înțeles focul întru care am intrat, am pornit spre pădure, pe jos și cu capul gol, ca să mă răcoresc și să cuget. Nici nu m-am putut răcori, nici n-am putut cugeta. Cînd m-am întors, se întuneca ; jupîneasa Ilisafta poruncise să se aprindă lumînări și să se întindă iar masa.

Comisul Simion se opri.

— Pe urmă ? îl îndemnă Jder cel mic.

— Atîta-i.

— Cînd s-a întîmplat ? nu mi-ai spus pînă acuma nimica.

— S-a întîmplat de puțină vreme, în vara asta. De atuncea ai mai fost tu la Timiș ; dar era într-o vreme cînd încă mă stăpîneam. Acuma-i gata ; nu mai pot ; mă ia puhoiul la vale.

— Bădiță Simioane, după ce-i vedea-o iar, ai să te potolești.

— Într-adevăr, de-atunci n-am mai văzut-o. Dacă Vodă poruncește să mă duc la Suceava, cred c-am s-o

caut. Jupîn Iaico are așezare destul de apropiată de Cetatea măriei sale. Numai să nu fie vreun duh și o înșelare, cum spune muța. Dumneaei îmi ascunde necontenit în straie buruieni descîntate. Nana Chira cunoaște mai ales desfacerile de farmec și mai cu samă de farmec de dragoste. Dar eu nu cred nimica ; nici nu primesc să-mi desfacă. Știu eu ale mele.

Frații rămaseră o vreme tăcuți, privind afară, pe ușa deschisă. Soarele biruise cu desăvîrșire, risipind negurile și umplînd de strălucire tapșanul Timișului. Ionuț avu o clipă de vis mîhnit și de păreri de rău, apoi își scutură fruntea. Aceeași mișcare o făcu și comisul Simion. Chiar atunci se auzi afară glasul comisului Manole și Lazăr Pitărel se ivi în ușă.

— Acuma eu și bătrînul sîntem împăcați, zise comisul Simion către Jder cel mic. El îmi ține partea ; spune că să mă grăbesc, cît mai are putere să joace la nuntă. Muța însă e potrivnică.

Amîndoi ieșiră în soare. Comisul Manole nici n-avu vreme să descalece. Mezinul se cățărase la el, cuprinzîndu-l și îmbrățișîndu-l.

— Du-te degrabă devale, îi porunci bătrînul, desfăcîndu-se din brațele lui ; te-așteaptă comisoaia, ca să te judece pentru toate răutățile pe care le săvîrșești. Am înțeles că pe comisul Simion îl chiamă la Suceava măria sa. Bună veste, care deasemenea nu-i place comisoaiei. De ce trec anii, de ce-i plac dumnisale comisoaiei tot mai puține lucruri. Am înțeles eu că dorește iar o tinereță ; dar asta nu se mai poate. N-ai pornit ?

— Mă duc numaidecît, cinstite comise și dragă tătuță ; îl aștept numai pe bădița Simion.

— Lasă-l pe el. Trebuie întăi să ne sfătuim, să vedem cum rămîn treburile de aici. După aceea și-a lua caii, boclucurile ș-un slujitor ș-a coborît devale.

Comisul Simion asculta cu fruntea plecată ce se spune și se plănuiește, supunîndu-se destinului.

Jder cel mic încălecă și coborî la curte.

Cum pătrunse în cerdacul de dindos, simți în nări miroază de găină friptă. Și cum vîrî capul pe ușă, se simți cuprins și îmbrățișat.

— Ia să-ţi dai samă, tu răutate a lumii, îl mustra jupîneasa Ilisafta, cum cutezi să treci în altă parte, cînd drumul tău era întăi aici, la maică-ta ?

— Dragă muţă, bate-mă şi pe urmă iartă-mă. Am dus poruncă grabnică lui bădiţa Simion.

— Am auzit. Vină după mine ; spune-mi cît ţi-i de foame. Nu atîta pentru foamea ta te-aduc aici, în camara asta, cît ca să mă pot aşeza. De la o vreme, mă tot dor picioarele. De două săptămîni, nu pot dormi noaptea. Nu ştiu ce să fac, dragul muţei. Am chemat pe popa Dragomir să-mi cetească ; am pus pe nana Chira să-mi descînte ; pînă acuma n-am folosit nimica. Dac-oi ajunge cu bine la Sîntămăria cea mică, am să mă duc la un sfînt schit care se chiamă Negura. Acolo este o icoană făcătoare de minuni pentru dureri de picioare.

— Dragă muţă, zise Jder, pîndind un popas al comisoaiei, ce facem cu bădiţa Simion ?

Jupîneasa Ilisafta tresări şi se zbătu pe divan, parc-ar fi ajuns-o jaratic.

— Ţi-a spus ? ce ţi-a spus ?

— Mi-a spus că i-i dragă fata lui Iaţco.

— Ba eu ţi-oi spune, dragu mamei, că asta-i altceva. Boala se chiamă săptămîna-chioară. El nu vede că fata aceea-i numai cît degetul ? N-ai ce strînge în braţe ; păr de cînepă, obraz stropit ; ce vede el la dînsa ? Of şi iar of ! Acest fecior îmi dă multă grijă şi amărîte gînduri. Aicea vede oricine fără nici o greutate că e un fapt. I-a dat ceva în băutură ; ori i-a aninat de strai o ghiară de liliac. Parcă nu ştim noi cum se săvîrşesc toate acestea ? Acuma ne străduim să-l scăpăm şi nu ştiu cum oi face.

— Se tămăduieşte el singur, după ce i-a fi nevastă.

— Unde se poate asta, dragu mamei ? Tu grăieşti ca un copil neştiutor. Las' că-i o urîtă, — asta-i una la mînă ; dar eu am să-ţi spun ţie că sînt şi alte multe pricini la mijloc.

Întăi şi întăi acest Iaţco Hudici e un venetic, boier nou al măriei sale Ştefan-Vodă. El de neamul lui ar fi arman din Ucraină. Făcînd el bani mulţi cu negoţul în Ţara Leşască, a fost cu credinţă pentru coconul lui Bogdan-

Vodă — şi l-a împrumutat în vremuri grele pe măria sa Ştefan cu douăsprezece mii de taleri nemţeşti. Acuma i s-au întors paralele înapoi cu dobîndă şi are avere de-o măsoară cu baniţa. Dar poate să aibă haznalele lumii ; nu-i decît un eretic din tagma lui Arie. Adevărat este că s-a lepădat de păcătoşenia lui şi l-a binecuvîntat prea sfinţitul de la Suceava în legea noastră moldovenească ; dar eu ştiu de la bătrînii noştri că oala veche nu se mai face nouă. Aşa că Maruşca aceea, pe lîngă toate, e şi fata armanului. Unii spun însă că nu-i copila lui Iaţco. Jupîneasa lui e ruscă din Ucrainâ şi s-ar fi însoţit cu Iaţco fiind văduvă şi avînd pe Maruşca. Altfel acel boier e om bun şi cu dreptate ; în dragostea jupînesei, a luat de suflet pe copilă şi i-i tată mai bun decît celalalt care a lasat-o de izbelişte şi în sărăcie cu maica ei. Acela a fost un pribeag ; nu se mai ştie nimic de el ; a pierit la turci. Apoi te întreb : cum putem noi primi o însoţire cu o asemenea copilă, care se trage din nişte ţărani malorosieni de rînd ? Descurcă-mă tu, dragu muţei, că eu nu pot. Dacă-i fata lui Hudici, nu se poate ; dacă nu-i fata lui, iar nu se poate. Doamne Dumnezeule, zic eu mai degrabă, încurcate-s cărările noastre în astă lume ; numai dincolo ne pui sfinţia ta pe calea cea dreaptă. Vinovat, zic eu în gîndul meu, este şi acest mărit şi slăvit Ştefan-Vodă, care îngăduie în divanul măriei sale boieri venetici. Acuma jupîn Iaţco e cneaz în Ţara Moldovei şi are cele mai mari prisăci ; dar înainte vreme a fost neguţător arman. Ocrotindu-l pe jupîn Hudici şi căutîndu-i în coarne, măria sa Ştefan-Vodă a prigonit pe boierii noştri de baştină. Unora le-a luat capul. Alţii au murit de inimă rea. Aşa a fost bietul pîrcalab Albu, pe care l-am bocit şi eu. Saracii noştri boieri şi cneji de la Moldova au intrat la grea slujbă. Acest Ştefan-Vodă nu-i iartă şi nu-i cruţă, de şi domniile lor au fost temelia Ţării, pe cînd domniile treceau cum trece vîntul. Temîndu-ne de măria sa, toţi trebuie să ne supunem — zic domniile lor, după cum i-am auzit ; însă oftăm după vremea de demult, cînd toate erau în puterea noastră. Ce-au să spuie domniile lor boierii de ţară cînd or vedea că feciorul cel mai mare al comisului Manole se însoţeşte cu veneticii şi arienii ?

Dragu muței, nu se poate cu niciun chip. Am pus pe nana Chira să săvîrșească cele de cuviință. Dacă nu văd izbăvire cît de degrabă, apoi iau cu mine lumînări de ceară, gătite și descîntate, ca să le duc la icoana Maicei Domnului, la schit la Negura. După aceea i-or cădea solzii de pe ochi, și are să se mire el singur de ce i-a fost drag.

Tu o cunoști ? ai văzut-o vreodată ?

— N-o știu, nici n-am auzit de dînsa decît acuma, dragă muță. Însă altfel decît spui domnia ta nu poate fi. O mai chiamă și Maruşca.

— Numele ca numele. A avut și măria sa Ștefan-Vodă, demult, o dragoste cu asemenea nume. Însă ar fi putut să fie batîr frumoasă, — așa cum e maică-sa jupîncasa Anca. Stam și mă uitam la dînsele, mirîndu-mă. Ce să facem ? Toate ale vieții și lumii sînt de mirare. Dacă mi-a primi sfînta icoană rugăciunile și l-oi vedea pe fratele tău mai liniștit iar mie mi s-a mai alina durerea de picioare, apoi tot am să mă învrednicesc să mă duc pînă la Suceava, să mă sfătuiesc cu unele și cu altele jupînese vechi ; și am să trec și pe la curtea lui jupîn Hudici ; astfel, dacă este cumva altă taină la mijloc, o desleg eu și pe aceea.

Jder cel mic se veseli, fiind de părere că jupîneasa Ilisafta are să călătorească la Suceava mai ales ca să-și vadă feciorii.

— Af și of, Ionuț, se tîngui comisoaia ; rămîn aicea singură și comisul Manole e tot mai tiran cu mine. Toate acestea cîte le-ai aflat acum, domnia sa nu mă sufere să i le spun. Închipuiește-ți că domnia sa dă învoire lui Simion. Dacă i-i dragă fata, n-are decît s-o ceară, zice domnia sa. Ha-ha ! vreau să mă bucur de nepoți ! strigă iarăși domnia sa. Ce spui tu de asta ?

Jder cel mic nu găsi de cuviință să spuie nimic. Jupîneasa Ilisafta îl privi bănuitoare.

— Nu cumva ai și tu vreun dor ascuns, dragu mamei ? Spune repede, ca să nu te înăduși. Așa a stat Simion și a tăcut săptămîni de zile, încît m-am spăriat pentru viața lui. Ori te înăduși, ori crăpi : așa-i socoteala acestor suferinți. Dacă te mărturisești, îți vine o ușurare.

— Mulțămesc lui Dumnezeu, se veseli Jder, sînt în deplină sănătate. La Cetatea Neamțului nu se vede obraz

femeiesc nici cu pistrui, nici fără pistrui. Rînduiala noastră este să trăim ca niște călugări.

— Așa-i și la Suceava ?

— Acolo-i întrucîtva altfel, comisoaie Ilisaftă. În Cetate e și curtea măriei sale. Pe lîngă asta, acolo sînt mai multe schimburi de oști și trăim și-n tîrg la Suceava, care-i vestit tîrg în toată lumea pentru frumusețile lui. Trebuie să-ți mai spun, comisoaie Ilisaftă și dragă muță, că slujba măriei sale poate fi și în altă parte. Măria sa ne poate trimite la tabere, ori în hotarul unguresc, ori la hotarul Țării Leșești, după voia măriei sale. Pe cît s-aude, îndată ce face măria sa nuntă, ne gătim ca să batem război cu Țara Muntenească. Mai cu samă pentru asemenea treabă ne poftește pe noi măria sa.

— Am auzit, am auzit ! se tîngui iarăși jupîneasa Ilisafta. Pîn-acuma a avut Domnia alte rînduieli ; își căuta soțiile la leși ori la unguri, între rudele crailor. N-aș putea să-ți spun că-mi place, dar așa a fost datina. Acuma ce-i vine măriei sale să trimeată în cealaltă laturе a pămîntului să-i aducă o împărătiță tătăroaică ?

— E nepoată a împăraților de la Țarigrad, muță dragă și jupînească Ilisaftă.

— Mira-m-aș ! eu am auzit că-i o tătăroaică. Au moldovenii noștri asemenea slăbăciuni.

Jupîneasa Ilisafta se opri deodată, mușcîndu-și buzele ; apoi scuipă ușor asupra Jderului, descîntîndu-l :

— Nu mai știi tu toate ; am spus și eu o vorbă.

— Vorba asta, muță, o cunosc eu, deoarece nu mai sînt prunc. Îți sărut mîna, jupînească comisoaie, și te poftesc să ierți pe comiși pentru dragostele lor, iar măriei sale să-i îngădui să-și aducă mireasa de unde poftește.

— Știu, știu, se umili comisoaia ; ori mi-a plăcea mie, ori nu, Împărătița aceea de la Mangop tot vine. Ce știi tu de alte tătăroaice ?

— Știu de vorbele care se spun împotriva comisului Manole. Una ar fi fost maica mea cea dintăi, pe care n-am cunoscut-o.

— Deasemenea tatarcă, spune comisul Manole, însă nu-i adevărat. Doamne Dumnezeule, oftă și se închină

comisoaia, acestea sînt mucenicîile mele pe care le port cum ai purtat sfinţia ta crucea pe Golgota.

După ce-şi şterse lacrimile, jupîneasa Ilisafta se bucură însfîrşit de vederea mezinului său, îşi uită durerea de picioare şi se duse să-i aducă mîncare şi pită proaspătă. Îi puse talerul dinainte şi privi cu plăcere pe Ionuţ cum rupe cu dinţi albi şi tari ca de oţel dintr-un picior de găină friptă.

După ce se aşeză iar în fundul divanului, îşi urmă sfatul.

— Supărată pentru urmările lui Vodă află că este şi cumnată-ta Candachia.

Ionuţ n-avea cînd răspunde ori întreba.

— Ştiu că eşti doritor să afli numaidecît din care pricină e supărată cumnată-ta Candachia, urmă cu plăcere jupîneasa Ilisafta. A poftit să fie pîrcalabeasă. După ce a răposat jupînul pîrcalab Albu, jupîneasa Candachia, cumnată-ta, a trimis numaidecît pe Cristea la Suceava, să intre la măria sa şi să-l roage numaidecît să se milostivească, dîndu-i pîrcalabia de Neamţu. N-a mai avut nevoie Cristea să se ducă la Suceava. De abia ne-am întors noi de la înmormîntarea pîrcalabului vechi şi s-a zvonit că a intrat în Cetate pîrcalab nou. Atuncea s-a scîrbit jupîneasa Candachia că n-are să mai aibă vînători la scară, nici n-are să trîmbiţeze buciumele pe zid, cînd are să se suie domnia sa cu soţul său la Cetate. Nici n-au să-i iasă înainte oştenii, cînd se lasă puntea pe lanţuri. A venit dumneaei aici şi s-a tînguit că de mult poftește să fie pîrcalabeasă şi iată, a rămas întru suferinţa răbdării. Atuncea a împins pe vistiernicul nostru Cristea să se ducă la unele adunări boiereşti, care s-au scornit după moartea pîrcalabului Albu. Se află boieri şi jupînese care au şi ei suferinţi la fel şi s-adună ca să-şi spuie unul altuia, la ureche, vorbe asupra măriei sale. S-aude că măria sa vrea să bată război la Ţara Muntenească. Să vedem. Întăiul noroc al măriei sale a fost cu Matiaş-Crai, cînd a stropşit oştile lui Matiaş-Crai la Baia. Al doilea noroc al măriei sale a fost cînd a intrat în Secuime, trimeţînd călăreţii săi să pălească pînă la Sighişoara. Atuncea a prins măria sa pe Petru Aron-Vodă şi, cînd a pus să-i deie jos capul, s-au îngurzit grumazurile

tuturor. Al treilea noroc al măriei sale a fost la dumbrăvile de la Lipnic. Atuncea s-au înfricoșat tatarii, căzînd cu frunțile la pămînt. Deci avînd măria sa noroc de trei ori, a patra oară poate să nu mai aibă noroc. Căci Radu-Vodă, de la Țara Muntenească are în sprijinul său pe turci ; iar pe turci nu i-a biruit nimene niciodată de cînd e lumea și pămîntul, fiind ei trimeși ca o pedeapsă împotriva creștinilor și avînd în sprijinul lor și pe Diavol. Deci au nădejde într-a patra oară ; atuncea poate se gîndesc unii să se plece la mila Radului-Vodă.

Ionuț isprăvise piciorul de găină friptă :

— Comisoaie Ilisaftă, zise el cu obrazul plin de îngrijorare ; pentru asemenea gînd au căzut capetele lui Isaiia vornicul și a soților săi. Dacă n-or fi înțelepți vistiernicii, atuncea poate să rămîie, într-o zi, și ei scurtați. Nu i-ai dat domnia ta un sfat jupînesei Candachia ? Asemenea adunări sînt cu primejdie. Măria sa are legămînt de la Dumnezeu, precum au mărturisit și comisul Manole și starostele Nechifor ; biruințile și slava lui sînt mai presus de oameni. Deci va birui pe Radu-Vodă și va tăia pe cei care-și vorbesc la ureche.

— Vai, dragu mamei, cum ți s-au aprins ochii ! Adevărat este : așa am spus și eu jupînesei Candachia, să adune acasă pe soțul său. Măria sa Ștefan-Vodă a împlinit doisprezece ani de domnie, și, după cum i-a cetit planeta sa și zodia sa acel popă învățat din Lehia, dacă a domnit cu bine ani doisprezece, va mai domni doisprezece ; iar dacă va ajunge în putere și în anul al douăzeci și patrulea, atuncea puterea sa va mai ținea încă pe atîția ani.

— Am auzit și eu de asta.

— Aicea la noi a venit într-o sară un călugăr cam împrăștiat la minte, cu numele Stratonic. El ne-a spus despre planetă și zodie ; după aceea a poftit să-i dau de mîncare ; pe cînd mînca a început a ispiti pe comis și a-l întreba de una, de alta. Comisul Manole e ca bourul din pustie : merge drept înainte, sfărîmînd ; așa că el s-a încruntat la monah, poruncindu-i să nu mai întrebe, căci nu poate fi om trăitor în Țara Moldovei care să nu dorească sănătate și izbîndă măriei sale. Atunci monahul acela Stratonic s-a rugat cu umilință să fie iertat. După ce

a ieșit comisul, însă, monahul s-a întors către mine ispitindu-mă dacă n-aș avea cumva altă părere. Eu i-am răspuns că am părere să chem înapoi pe comis — să-l întrebe iar pe dumnealui comisul dacă nu-i mulțămit cu cele ce-a aflat.

Urmînd a vorbi cu el, am înțeles că se duce către acele adunări boierești, deci nebunia lui trebuie să fie mai înțeleaptă decît ne închipuim noi. Cum i-am spus toate acestea, Candachia s-a suit în trăsură și s-a dus numaidecît unde știa domnia sa, ca să-și aducă acasă vistiernicul.

În vremea cît comisoaia Ilisafta urma să spuie toate cîte știa, bucurîndu-se de vederea mezinului său și de pofta lui de mîncare, comișii ceilalți — bătrînul și cu Simion — coborîseră de la herghelie. Venind pînă în preajma acelei cămări, auziseră glas și-și plecaseră urechea, după care se depărtaseră numaidecît în vîrful degetelor, ieșind afară, ocolind casa și trecînd în cerdacul cu rouruscă. Acolo oftară cu mulțămire, așezîndu-se unul lîngă altul și tăcînd. Asta era părerea lor de bine și de rău, într-un ceas de despărțire ca acela. Slujitorul comisului Simion, cu numele Niță Negoiță, și slujitorul lui Ionuț aduceau și grămădeau într-un colț straie și arme. Nana Chira, care avea înțelegere a supărărilor și mîngîierilor omului, aduse și puse pe masă, lîngă cinstiții comișii, un ulcioraș de vin de la camară. Mai veni o dată, ca să lese și patru ulcele, după care se dădu după ușă, așteptînd o vreme. Neauzind nimic, se duse clătinînd din cap.

Bătrînul și feciorul se uitară unul la altul, după ce numărară ulcelele. Abia după aceea își dădură sama că roaba cămărășiță avea și ochi, nu numai urechi, și știa să facă bine numărătorile. Pe poartă, prin umbra teilor, se arătă părintele Dragomir, înaintînd cu greutate și pufnind de puterea arșiții. Îndată după ce se arătă părintele Dragomir, se opri în urma sfinției sale, la poartă, ș-un tropot de cal. Veni îngrijat, la același pridvor, starostele Căliman. Socoti ulcelele, le găsi în număr potrivit și trase la sine pe a sa.

— Gata ! zîmbi comisul Manole către feciorul său.

Cum s-a așezat părintele Dragomir, suflînd cel dintăi în fundul ulcelei, îndată a și dat veste de mirare, cum că nu mai departe decît în nouă zile măria sa dă zvon din bucium și scoală țara la război. Altă lămurire nu are cu-

tremurul de pămînt din ajun. Cînd se va cutremura pămîntul în numărul berbecelui, a cetit dascalul Pamfil în gromovnicul lui, va fi vrajbă și tăiere între împărați și o muiere ismailiteancă va făta scorpie cu chip de om.

— Ptiu, drace ! a ridicat din cealaltă parte glas Nechifor Căliman, pipăindu-și falca de unde-i lipsea a doua măsea. La sfînta mănăstire Neamțu a fost sobor și ieromonahii cei mai învățați au deschis cărțile sfinte, ca să găsească în ele, cum se cuvine, înțelegerea a toate. S-a găsit într-o carte veche scris cum că se cutremură pămîntul atunci cînd iese la fața mării Leviatanul ; atuncea îl fulgeră soarele și el cade iar la întuneric zvîrcolindu-se. Se adevereşte asta mai ales dacă șapte nopți au cîntat cucoșii c-un glas schimbat ca de spaimă —stînd, în toată lumea, atunci cînd cîntă, cu pliscurile întoarse spre răsărit. Adevărat, au zis unii monahi bătrîni, care n-au somn noaptea, cucoșii au cîntat astfel cum scrie la carte. Deci se va ridica război mare împotriva limbilor păgîne. Cînd, nu se știe anume, dar semnele s-au arătat.

Le-am spus și feciorilor noștri asta — cînd am văzut mai ales că au poruncă să se înfățișeze la Domnie.

— Să știți, feciori, tu Onofrei și tu Samoilă, că are să fie război.

Ei au răspuns :

— Las' să fie.

CAPITOLUL VII

JDERII SE DUC LA DOMNIE

Cei doi Jderi, cu slujitorii lor, au intrat la Cetatea Domnească la 2 a lunii septemvrie, adică a doua zi de anul nou 1472. La ceasul al treilea al dimineții, cînd au ajuns ei, măria sa Ștefan Vodă era în divan, ținînd județ pentru o călcare de pămînturi ce s-ar fi făcut la Prut într-un loc

ce se chiamă Vadu Calului. Pricinașii erau de față la ușa spătăriei, împreună cu preoții și bătrînii lor, ca să le fie mărturie. Cum era obicei, Vodă intrase la divan după ce ascultase slujba dumnezeiască în paraclis și luase anafură. Astfel orînduia dreptățile pînă către vremea amiezii, după care oamenii se trăgeau la o parte, fie ca s-aștepte hrisovul domnesc întărit și pecetluit, fie ca să se întoarcă la locurile lor, cu boieri de curte și hotarnici, pentru desăvîrșita încredințare a județului. Toată lumea se înfățișa cu cutremur la măria sa, îngenunchind sub sabia dreptății sale, știind că măria sa stă pe acest pămînt al Moldovei ca să ție statornică rînduiala lui Dumnezeu. Cum pămîntul își dă roada, așa muritorul să-și încheie munca, fără strîmbătate și șireclic. Cel bun să viețuiască la lumină între drepți ; cel rău să intre la osîndă în întuneric. Măria sa veghează neclătit la hotărîrile sale, subt ochiul lui Dumnezeu.

Pe lîngă cei cu judecata, așteptau și alți oameni să aibă intrare la mila Voievodului. Unii erau meșteri zidari, alții turnători de clopote. Se aflau și negustători de la Liov, și un sol al brașovenilor. Deasemeni așteptau, sub ferestrele paraclisului, niște cuvioși monahi, de la Sfîntu Munte.

Un călăreț care intrase în ceasul al treilea, în urma Jderilor, avusese singur intrare numaidecît, ca cel ce aducea veste grabnică de la pîrcălăbia Cetății Albe.

Era ceva în legătură cu sosirea Doamnei Maria. La odăile slujitorilor, se stîrni o șoaptă de îngrijorare. Nu mult după aceea, ieși din palat sfințitul arhimandrit Amfilohie Șendrea. Întăi clipi din ochi în fața soarelui ; după aceea privi de jur-împrejur la lumea adunată ; binecuvîntă pe cei din preajma sa fără a se opri și-și făcu loc de-a dreptul către pridvorul căpitanului Petrea. Privirile călugărului se ațintiră asupra Jderilor și frații înțeleseră că pe dînșii îi caută sfinția sa. Ionuț își îndreptă fruntea cu fudulie, după care își descoperi chica, așteptîndu-și rîndul să sărute și el dreapta sfințitului Amfilohie. Comisul Simion Jder primi cu liniște asupra sa semnul sfintei cruci. Arhimandritul îi puse mîna pe umăr :

— Măria sa cunoaște că ai venit și s-a bucurat, zise el. Să ai îngăduință, comise Simioane, pînă ce vor trece

alte treburi ale norodului, după care măria sa își va alege un ceas pentru prietinii săi.

La glasul acela învăluitor al sfinţitului Amfilohie, comisul Simion își simţi inima bătînd. Ionuţ cercetă pe furiș în jur, să înţeleagă dacă au auzit și alţii acele cuvinte. Era aproape căpitanul neamţ. Mai încolo așteptau în picioare, rezemaţi cu spatele de zid, feciorii cei mari ai starostelui Căliman. Numai după ce Ionuţ le făcu un semn anume din sprînceană, înţeleseră că trebuie să se bucure și ei ; deci se uitară unul la altul, după aceea la Ionuţ, bucurîndu-se. În fundul privdorului, într-un cotlon mai umilit, se găseau însfîrșit și slugile, cu straiele și cu armele Jderilor. Gheorghe Botezatu Tatarul mai avea să privegheze și pe Pehlivan, să nu iasă în lume să stîrnească vreo zarvă, și ţinea pe pumnul stîng și eretele lui Ionuţ, dîndu-i să apuce în clonţ, una cîte una, bucăţele de carne. După trei bucăţele date eretelui, Pehlivan aștepta pe a patra care venea către dînsul, și o prindea din zbor. Privirile și fala lui Ionuţ nu scăpară nici slugilor acestora. Prin urmare — cugetau ei — la curtea măriei sale avem să trăim bine, avînd de toate cu îmbielșugare pentru pîntece și deasemeni vreme destulă pentru somn. Pe lîngă somnul din vremea nopţii, mai este un somn, mai adînc și mai dulce, în căldura sfîrșitului verii, afară la umbră, cînd adie o boare, ca să alunge muștele.

Sfinţitul Amfilohie se întoarse spre Jder cel mic :

— Ionuţ Păr-Negru, să-mi spui dacă cinstita comisoaie Ilisafta se află sănătoasă.

— Slavă lui Dumnezeu, și mulţămim sfinţiei tale de întrebare.

— S-a bucurat că ţi-ai isprăvit mucenicia la Cetate la Neamţ ?

— S-a bucurat, răspunse Ionuţ, simţind că i se suie sîngele pînă în albul ochilor.

— Ne dă voie oare domnia sa jupîneasa Ilisafta să te socotim între slujitorii cei mai de-aproape ai măriei sale ?

Ionuţ își ascuţi limba ca să dea un răspuns ager ; dar se opri la vreme ; îi bătea și lui inima. Monahul îl trăsese lîngă sine, acoperindu-i urechea stîngă cu stufișul sărăcăcios al bărbii.

— Cele puţin bune s-au uitat, îi șopti el.

Monahul adaose cu glas tare, ca s-audă și slujitorimea :

— Să știți că s-a apropiat ceasul celor vrednici.

Cu ochii lui cenușii străbătu în îngrijorarea care se cetea pe fețele unora.

— Să mai știți că a venit un sol, urmă el, repezit de domniile lor Luca și Bîlco, pîrcalabi. Galioanele lui Mehmet-Sultan s-au tras din pricina furtunii într-un loc ce se chiamă Limanul lui Sfîntu Nicolai, după Clonții-de-Fier. Îndată ce s-a luminat de la Dumnezeu vremea, s-a văzut din miazănoapte caravela genoveză, cu comoara pe care o așteptam. Cum s-a cetit măriei sale vestea în divan, s-a făcut soare pe obrazurile tuturor cinstiților boieri. Să se bucure deci și slujitorii măriei sale, după ce dumnealui pivnicerul va da la vremea prînzului cele de cuviință.

Vestea trecu fulger și glasurile se învăluiră întru slava stăpînului. Străjerii de la meterezuri ridicară cușmele în suliți ; cei de la porți dădură strigăt din surle.

În după-amiaza acelei zile, a fost îngăduință să se veselească slujitorii, deci căpitanul Petrea a pus străji, ca să nu aibă îngăduință alți oameni străini a trece la odăi. Nici boierului postelnic Grigoraşcu Jora nu i-ar fi fost îngăduit. Ca să nu se audă vorbele nemților și siimenilor pe care le rosteau asupra boierilor. Unii dintre slujitori erau prea mînioși la beție și își destrăbălau limba. Însă și asupra celor blînzi și asupra celor aprigi avea putere căpitanul Petrea, numai cu toiagul. Cînd ridica domnia sa în sus toiagul negru încrustat cu argint, toți încremeneau ca niște stane ; numai prea ușor se clătinau și nu îndrăzneau să răsufle.

Nici în ziua a doua măria sa n-a avut vreme destulă ca să primească pe comisul Simion și Jder cel mic. Către amiaza acestei zile au sosit la Cetate comisul cel bătrîn Manole și cu starostele Nechifor. Comisul Manole trebuia să primească porunci pentru caii alaiului nunții. Însuși domnia sa trebuia să călărească pe un cal domnesc, de la Cetate la mitropolia Sucevii și înapoi. Starostele Căliman avea să înțeleagă ce fel de vînaturi și pește trebuiesc cuhniilor măriei sale pentru masa cea mare.

N-au putut nici bătrînii să aibă intrare la Vodă. Cum se isprăvise divanul judecăţilor, îşi aşezaseră măsuţe împrejurul măriei sale pisări, cu penele de gîscă gata. Măria sa făcea poftire la Ţara Leşască şi la Ardeal, crailor, voievozilor şi boierilor, înştiinţîndu-i cu cărţi de ţeremonia domnească din scaunul Sucevii. Ca nişte buni fraţi creştini vor fi primiţi toţi cîţi vor pofti să vie ; nu le va lipsi tain şi gazdă ; şi nu vor avea altăceva de făcut decît să se veselească. Alte anumite cărţi latineşti au scris pisării pentru Voievodul Ţării Ardealului şi pentru Riga Lehiei, rugîndu-i să îngăduie boierilor moldoveni, fugari de la Petru Aron-Vodă, să se întoarcă la pămîntul lor în Moldova, unde vor găsi iertare. Pe lîngă aceste cărţi latineşti, s-au scris şi altele sîrbeşti anume pentru unii din boierii pribegi. În una s-a făcut ştiinţă de iznoavă logofătului Mihu, cel care sta fugar la Liov :

«Cu mila lui Dumnezeu, noi Ştefan-Voievod Domnul Ţării Moldovei facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor celor ce-o vor vedea ori o vor auzi cetită că am dat această carte a noastră domniei sale Mihului logofăt. Văzînd această carte a Domniei mele, domnia ta să vii la noi fără teamă, deoarece te-am iertat şi toată mînia asupra ta am lepădat-o din inima noastră ; şi vrem să te ţinem în cinste, deopotrivă cu boierii noştri de frunte, şi cît vom fi în viaţă, nu vom mai pomeni greşalele trecute ; iertate să fie, pe cinstea şi credinţa noastră creştinească, într-o zi de bucurie cînd ne vine nouă Doamnă.»

Cartea aceasta o spunea pe de rost sfinţitul Amfilohie, la pridvorul căpităniei nemţeşti, unde era sfatul cel de obşte al Cetăţii. Comisul cel bătrîn şi starostele Nechifor clătinară din cap cu neîncredere şi în semn de împotrivire.

— Să mă ierţi, sfinţia ta, zise starostele, însă eu sînt ca un cal naravaş al cinstitului comis Manole...

— Noi n-avem cai naravaşi, se lepădă comisul.

— Ptiu, drace ! atuncea numai eu îs mîrţoagă cu narav în Ţara Moldovei. Eu nu cred că Mihu s-a îndupleca. Cel ce-a răspuns dreptului cu strîmbătate e lipsit de credinţă ; aşa că logofătul va fi iar surd cînd va asculta această carte de iertare. Au mai ajuns asemenea cărţi la domnia sa, şi domnia sa Mihu s-a temut să iasă din Liov. Cinstitul co-

mis Manole știe mai multe decît mine. Domnia sa Mihu logofătul a strigat chiar în norod vorbe împotriva stăpînului nostru și a trimes lotri, care să fure pe Catalan, harmasarul cel bătrîn al măriei sale. Bună carte trimete măria sa : glas minciunos are s-o cetească.

— Cu toate acestea, cinstite staroste Căliman, răspunse cu blîndeță arhimandritul, mai bine este pentru domnia sa logofătul Mihu să se supuie. Bine este și pentru țară, ca să nu mai fie acolo, în Lehia, viclenie și ponegrire. Deci zic eu că numaidecît logofătul trebuie să vie să îngenunche la mila măriei sale.

— Ptiu, drace ! Eu și cu cinstitul comis cunoaștem marfa, noi socotim că n-a trece prin vamă.

— Avem să vedem, întoarse răspuns sfințitul arhimandrit tot cu blîndeță. Eu am visat astă-noapte că logofătul Mihu va să se înfățișeze la măria sa.

Bătrînii se mirară de asemenea vis. Ionuț Jder asculta cu luare-aminte încercînd să pătrundă înțelesul ascuns al vorbelor arhimandritului. Simion îl împunse ușor cu cotul, fără să-l privească și fără să-i spuie nimic.

De la divanul măriei sale ieșiseră boierii în ograda Cetății și-și strigau slujitorii ; unora le făceau trebuință cai înșăuați ; alții, mai grași și mai bătrîni, aveau nevoie de trăsură. Rînd pe rînd trecură, purtîndu-și cu fală straiele scumpe și toiegele. Trecu și barba înalt prea sfințitului Teoctist. Îl împresurară monahi, aburcîndu-l în caleașcă. Dumnealui Iațco Hudici încălecase, închinîndu-se cuviincios cătră alți boieri care treceau. Pe obrazul lui era zîmbet. Oricît se pleca spre alții, domnia sa jupîn Iațco se socotea cel mai în putere la curtea măriei sale, avînd galbini destui nu numai la așezarea sa de pe Siret, ci și la casa dumnisale de negoț de la Cracovia. Puterea sa fiind bine cumpănită din două părți, stătea neclintită. Închinăciunile pe care le împrăștia în dreapta și în stînga erau o plăcere ascunsă a domniei sale. Această plăcere avea ca pavăză în afară zîmbetul acela subțire.

Cînd să pornească, jupîn Iațco Hudici văzu obrazuri cunoscute. Descălecă numaidecît și veni la pridvor.

— Nu poate fi pentru mine bucurie mai mare decît vederea prietinilor, zise el.

Bătrînul Manole Jder și Simion se închinară spre el.

— Îi poftesc pe acești prietini la mine acasă, urmă Iațco. Domniile lor vor găsi puțin la sărăcia mea ; mă voi bucura mai mult eu de domniile lor, ca de un bun scump.

— Mă rog de iertare, jupîne, răspunse bătrînul comis ; așteptăm intrare la măria sa.

— N-aș îndrăzni să stăruiesc, cinstite comise, întoarse numaidecît cuvînt jupîn Hudici, dacă n-aș fi auzit anume de la măria sa că va să primească mîni atît pe comișii cei tineri, cît și pe cei bătrîni.

— Dar despre staroști nu s-a auzit nimica ? se amestecă Nechifor Căliman.

— N-am auzit nimica despre staroste, zîmbi Hudici. Domnia ta ești starostele ?

— Eu sînt starostele.

— Să fii sănătos. Eu am spus prietinului meu ce am auzit de la măria sa, vorbind măria sa așa fel ca s-ascult și eu.

— Ptiu, drace ! Atuncea cum facem cu vînatul și cu peștele ?

Părintele Amfilohie dădu numaidecît lămurire :

— Fii liniștit, staroste. Prietinul domniei tale măria sa Ștefan-Vodă te chiamă mîni, cum iese de la paraclis.

— Vra să zică tot mîni ?

— Precum îți spun.

— Atuncea de ce nu s-a auzit și despre staroste ?

— Nu se poate ști de ce nu s-a auzit, se întoarse spre el jupîn Iațco Hudici, după ce se închină cu același zîmbet spre arhimandrit. Ai să fii îngăduitor, cinstite staroste, să iau de lîngă domnia ta pe acest prietin al nostru și pe feciorul său comisul ?

— Prietinul domniei tale mai are și alți feciori, mormăi nemulțămit starostele. Dinspre partea mea ia-i și pe aceia.

— Care sînt, mă rog domniei tale ? întrebă Hudici, întorcîndu-se de data aceasta spre comisul Manole.

Pînă ce se deslușiră prietiniile și feciorii, mai trecu un pătrar de ceas. Părintele Amfilohie se retrase. Jupîn Hudici ieși pe poarta Cetății mînîndu-și de dinapoi musafirii. În frunte era Ionuț ; după aceea comisul cel bătrîn și cu

Simion. La coadă urmau slujitorii. Era alaiul cel din urmă care ieşea de la Cetate. În acest alai, cu toate încredinţările ce dădea jupîn Iaţco, cel mai fericit, însă cu desăvîrşire mut, era comisul Simion Jder.

Deci, după părerea lui, întîmplările urmau să se deşire cum erau scrise.

Comisul cel bătrîn, de şi nu-şi însuşise de la jupîneasa Ilisafta, într-un veac de om, meşteşugul bănuielilor, totuşi cunoscuse în purtarea lui Iaţco mai ales vorbele de bunăvoinţă ale măriei sale. Deasemenea bătrînul cumpănise bine şi bucuria feciorului său Simion. Jder cel mic nu dădea nici un semn ; îşi flutura numai penele în vînt şi din cînd în cînd dădea pinteni calului şi se depărta înainte.

După ce trecură de marginea tîrgului Sucevii, călăreţii intrară în drumeagul Iţcanilor. Soarele dintrodată se învălui în nouri şi vînt de la asfinţit începu să joace. Din ziua cutremurului, la acest ceas al zilei, năvălea fără greş un vînt din munte, cu ploaie viforoasă. Ploua atît cît trebuia bălţilor să nu reverse şi cîmpurilor goale să se umple de oglinzi. Aşa era cumpăneala lui Dumnezeu după secetă. Îndată după viforul de ploaie se alegea iar soarele şi întinderile începeau să fumege aburi. Unde fusese iarbă arsă c-o săptămînă înainte, acuma începea să se frăgezească locul în coloarea buraticului.

Punîndu-şi calul în trap întins şi poftind pe tovarăşii săi să grăbească, jupîn Iaţco Hudici se tînguia de năcazurile îndurate în anul acela.

Întăi au mers prisăcile slab, arăta domnia sa. Au căzut deasemeni multe vite. Grîul a crescut numai de două palme şi a rămas rar, ca barba spînului. Malaiul a dat prea puţin spor. Apoi din orz încaltea nu s-a ales nimic. Acuma au dat ploi. Nu crede omenirea că-i prea tîrziu ? Are să aibă oare vreme iarba să se înfiripeze ?

— Cîtă pagubă am avut eu, dragă jupîne comise, nimeni nu poate să ştie ; numai unul Dumnezeu cunoaşte şi sfinţia sa a avea îndurare să nu mă stîng cu desăvîrşire.

— Sîntem în mîna Celui-de-sus, răspunse bătrînul comis.

— Adevărat ; păcătuim, amestecînd chibzuința noastră puțină în rînduielile sale fără greș. Așa am grăit eu totdeauna, însă m-am plecat și m-am supus, fiind după aceea prea mulțămit în zilele vieții mele de mila sa. Dacă vrea Domnul Dumnezeu, într-o săptămînă crește iarbă pentru vite și nasc flori pentru gîzele mele. Iar dacă nu se întîmplă asta aici, apoi binevoiește Cel-prea-înalt să sporească prețurile negoțului. Socotind toate, văd că, la urma urmei, trebuie să ne mulțămim că sîntem sănătoși noi, și soția noastră, și copila noastră prea iubită.

Tocmai învăluirile de apă se îmbulzeau din urmă pe harmasarii vîntului, cînd călăreții intrară la curtea lui Iațco. Slujitorii trecură la odăile cele mici. Stăpînii se grăbiră să cerceteze masa întinsă, în sufragerie. Jupîneasa de gazdă și fiica ei au stat tupilate la camara lor, pînă ce au ieșit oaspeții în cerdac. Atunci dumneaei jupîneasa Anca s-a arătat singură, aducînd cu mînile sale nuci și miere, după obiceiul casei.

Cunoscînd jupîneasa Anca pe comisul Simion, a țipat cu mirare. A pus numaidecît bunătățile pe masă dinaintea lui jupîn Iațco și a soților săi, și s-a mai mirat o dată, pocnindu-și palmele. Uitîndu-se în stînga, a cunoscut pe comisul cel bătrîn și s-a mirat iar. A vrut numaidecît, după aceea, să știe cine-i feciorașul care zîmbește.

— Ș-acesta-i feciorul domniei tale, cinstite comise, a strigat domnia sa, bătînd a treia oară din palme. Amîndoi îți samănă și au pata castanie lîngă tîmplă. Poate mai ai și alții ?

— Mai am și alții, mulțămesc lui Dumnezeu, care ne-a dăruit cinci feciori, apărîndu-ne de fete.

— Of ! suspină jupîneasa Anca, noi n-avem decît fete.

— Una, jupîneasă Ancă, numai una, zîmbi Iațco.

— E destul, oftă jupîneasa.

Cu deosebită pricepere a lucrurilor lumii, comisul Manole arătă vorbele înțelepciunii celei din veac, — că mai degrabă poți păzi un cîrd de iepuri, decît o fată.

Stăpînii locului se uitară unul la altul, îngăduind și ei asemenea veche învățătură.

— Dar, cinstite comise Manole, adăogi înveselit de vin jupîn Iațco, învățătura asta adevărată a ieșit mai mult din

rînduiala prostimii ; pe cînd noi boierii cei mari sîntem cu multă priveghere asupra copilelor noastre. Cînd am fost cu nevasta și copila noastră la Cracovia, acum doi ani, am poftit la mine la gazdă pe un astrolog iscusit care mi-a adeverit mai întăi numele copilei. După ce a știut cum o chiamă, s-a uitat în scrisorile lui și a cetit că norocul ei va fi de șapte ori cît al maicei sale. Acuma cum se cuvine să înțelegem asemenea vorbire ? Că va avea copila aceasta șapte fii și fiice ? Ori dacă eu singur am fost norocul jupînesei Anca, — atuncea barbații Marușcăi au să fie șapte?

Poruncește-i, cinstită jupîneasă Ancă, să vie aici, să vadă pe oaspeții noștri.

Gazda și oaspeții erau veseli. În cinstea acelei arătări măiestre, jupîn Hudici mai umplu o dată cupele de argint.

Comisul Simion Jder se grăbi să deșarte băutura, întunecîndu-și ochii și îngălbenind la față. Jder cel mic se silea să-și crească ochii în cap, ca și cum ar fi trebuit să i se arate o stea cu coadă.

Jupîneasa Anca se întoarse :

— Zice că nu vrea să vie.

— Cum nu vrea să vie ? Cine nu vrea să vie ?

— Nu vrea să vie Marușca domniei tale !

— Foarte cu uimire ascult eu asemenea răspuns, se cruci jupîn Hudici. Ori nu grăiești domnia ta, jupîneasă Ancă, ceea ce se cuvine, ori mi-am prăpădit auzul și înțelegerea în clipa aceasta.

— Ba eu grăiesc adevărul și domnia ta auzi bine.

— Cum ar fi cu putință asemenea neascultare, jupîneasă Ancă ? Noi i-am dat bune învățături și mai cu samă am crescut-o în frica lui Dumnezeu și a părinților.

— Ăsta e adevărul, se învoi jupîneasa Anca. Toate le-ai făcut domnia ta pentru dînsa. I-ai dat nu numai învățătură, dar și învoire să se împăuneze ca fetele șleahticilor și să se alinte. S-arată, după cum o vede toată lumea, cu frică și cu sfială și-i mai cuviincioasă decît multe copile moldovence ; însă într-o clipă îi vine o încăpățînare și întoarce fruntea. Alt leac nu-i decît s-o iei de mînă și s-o aduci aici domnia ta singur.

— Adevărat, oftă fericit cneazul Iațco. E copila tatei și de noi ascultă.

Jupîneasa Anca își învălui foile în jurul mesei și se așeză în jîlțul soțului său. Era grasă, albă și frumoasă. Comisul cel bătrîn o privi cu mare plăcere. Se auziră șoapte și pași. Pași amestecați : unii greoi, alții mărunți și ușori, ca de șoarece. I s-ar fi cuvenit comisului Manole să se întoarcă spre arătarea așteptată ; însă domnia sa urmă a privi pe jupîneasa lui Hudici, care avea o căutătură dintre cele mai ciudate spre fiica ei prea iubită. Cu acea căutătură piezișă o cerceta, ca să se încredințeze oarecum încă o dată că, pentru a se lumina cerdacul, nu era nevoie de asemenea subțirenie. Copilăria e copilărie și frumusețea se coace cu anii, își făcu în gînd socoteală comisul cel bătrîn, dînd întru totul dreptate jupînesei Anca.

O uimire la care nu se aștepta avu Jder cel mititel. Gîndul lui cel dintăi, cum dădu cu ochii de jupînița Marușca, fu să sară de-a dreptul din cerdac în ogradă, să încalece și să se tot ducă. Să alerge într-o întinsoare pînă la Timiș ; să sară, să cuprindă de după gît pe jupîneasa Ilisafta Jderoaia și să-i strige rîzînd : Muță dragă, a ieșit dreptatea domniei tale, ca undelemnul la fața apei.

Neîndrăznind să facă săritura, rămase locului, întorcînd ochii către luncile Siretului și spre sclipirile depărtate de ape.

— Asta-i copila noastră ! glăsui biruitor jupîn Iațco.

— O cunoaștem, se bucură comisul Manole.

În ochii verzi ai copilei scînteia soarele. Rîdea și-i sticleau și dințișorii.

Cu toate încredințările maicii sale, nu părea încăpățînată ; dar urma să se alinte.

— Pe unii dintre musafirii domniei tale nu-i cunosc, zise ea, subțirel și repede, tatălui său.

— Nu cunoști numai pe comisul cel mic Ionuț, îi dădu lămurire cneazul.

Ionuț întoarse obrazul, ca să bucure vederea jupîniței lui Iațco.

— Îmi place mai mult comisul Simion, zise ea, copilărește.

CAPITOLUL VIII

CE AU VORBIT JDERII CU MĂRIA SA

Cînd intrară Jderii cei tineri cu bătrînul lor în camara de taină a măriei sale, găsiră numai pe sfinţitul arhimandrit Amfilohie. Grijise candela de la iconostas şi o împrospătase cu undelemn, aprinzîndu-i o feştilă nouă de iască. Un fir de fum de tămîie se scria în lumina ferestrei, răsucindu-se spre bagdadie şi risipind mireasmă aspră. Era într-al doilea ceas al dimineţii.

Jderii se închinară către arhimandrit şi rămaseră în picioare, privind iconostasul de argint şi celelalte lucruri scumpe ale cămăruţei. Lui Ionuţ îi plăcea îndeosebi spada cea dreaptă cu mîner scump, pe care o văzuse la sărbătoarea Înălţării de la sfînta mănăstire Neamţu. Stătea în stînga iconostasului, priveghind oarecum şi ea în ceasurile de rugăciune ale măriei sale.

— Aşteptaţi, le zise arhimandritul cu glas moale, făcîndu-le semn de linişte.

Intra soarele dimineţii prin firida naltă a ferestrei. Monahul se întoarse către acea lumină, şoptind o rugăciune. După ce-şi isprăvi rugăciunea, oftă, rămînînd neclintit. Jder cel mic îşi auzea inima bătînd. Comisul Simion avea încă în el, ca o lamură de miere, dulceaţa ceasului de sară, din ajun, cînd avusese iar lîngă sine pe copila lui Iaţco. Se mişcase, vorbise şi se alintase numai pentru dînsul. Găsise prilej să se atingă de umărul lui, în trecere. Îi spusese şi cîteva cuvinte la plecare. Unele din aceste cuvinte fuseseră auzite de toată lumea ; altele le auzise numai el. Mai cunoscuse cîndva această boală aprigă, dar fiinţa lui o uitase. Acuma focul se întorsese iar. Simţind în el nebunia, avea şi spaimă şi bucurie.

Bătrînul comis răsufla prelung în barba-i căruntă, apăsat de aşteptare. Totdeauna în clipa dintăi avea sfială la vederea Domnului său. Fruntea aceea înaltă, pe care o cunoscuse cîndva tînără şi senină, acum era căruntită de

grijă, deasupra unor ochi care se aspreau necontenit. Se spunea că măria sa rîde tot mai rar către prietinii săi.

«Asta nu poate să fie adevărat», cugetă bătrînul, în neclintirea lui, privind iconostasul. Drept în lumina candelei lucea ca o lacrimă a umbrei fruntea încununată de spini a Domnului Hristos. «Poate să fie adevărat, își răsucea bătrînul comis gîndurile ; poate să fie adevărat, pentru multe pricini care se știu și se aud. Vor mai fi fiind și altele care nu se știu.»

— La ce te gîndești, cinstite comise ? îl întrebă sfințitul Amfilohie, tot cu glas moale.

— Mă gîndesc la ce i-om fi făcînd noi trebuință măriei sale... îngînă bătrînul.

Arhimandritul îl înțepă cu ochii, urmînd a zîmbi :

— Nu te gîndești la asta, cinstite comise Manole.

— Poate mă gîndesc la nacazurile măriei sale, mărturisi bătrînul.

Arhimandritul îl binecuvîntă :

— Fericit barbat în gura căruia nu este viclenie, cum se spune în Psalmi. Cinstite comise Manole, domnia ta cetești bine de și nu cunoști meșteșugul cărții. S-a dat de mult poruncă voievozilor : că cel ce vrea să fie mai mare peste alții, să fie sluga tuturor. Prostimea credea la Bizanț că împăratul său nu face alta decît mînîncă și doarme. Iar boierii noștri, care sînt destul de ageri, cred că luminăția sa îi ceartă cu ură. Adevărat că fagure de miere sînt cuvintele bune și dulceața lor e tămăduirea sufletelor ; dar stăpînitorului, pe lîngă limbă dulce, i s-a dat și sabie.

Simion Jder își scutură fruntea și încercă să aibă luare-aminte. Vorbele înțelepților sînt întrucîtva încurcate, își făcea el socoteală în sine.

Măria sa are nevoie de slujba noastră, se deslușea Ionuț Jder, destupîndu-și bine urechile.

Bătrînul Jder îndrăzni să-și dea iarăși părerea :

— Pe cît se vede, toată lumea e ascultătoare de poruncile măriei sale.

— Care porunci ? întrebă arhimandritul, întorcînd numai urechea ca s-asculte răspunsul.

— Măria sa a făcut rînduială în țară, urmă comisul Manole ; fiecare trăiește la locul său în pace. Au

fost tăiați lotrii și s-au liniștit drumurile ; neguțătorii nu mai au de nicăieri sminteală. Iar dregătorii domnești sînt mai puțin grași decît înainte vreme, avînd ceva mai multă trudă. Porunci tari au ieșit de la măria sa ca fiecare sat să-și grijească iazul său ; și la fiecare opust de iaz să fie moară. Deasemenea nu s-a îngăduit unei obște să n-aibă biserică întru care să se închine lui Dumnezeu. Și fiecare obște să aibă prisacă ; să învețe munca de la albine și să agonisească ceară pentru făcliile sfintelor slujbe.

Măria sa poate avea mulțămire.

— Așa este, i se poate spune cu dreptate : Primește, măria ta, ale tale dintru ale tale !

Părintele arhimandrit oftă.

«Ce vrea să spună acest popă ?» se năcăjea să înțeleagă comisul Manole.

Călugărul păstră tăcere un timp ; după aceea se dădu la o parte, lăsînd iarăși să se vadă sub lucirea candelei trupul sfîntului Izbăvitor, pe cruce.

— Adevăr zic ție, bătrînule, șopti el, omul nu trăiește numai cu pîne.

Îi privi dintrodată pe tustrei Jderii, cu ochii umeziți și fierbinți. Parcă ar fi vrut să pătrundă în inima lor.

Urmă cu alt glas, mai ridicat :

— Nu știu dacă aveți să înțelegeți domniile voastre ce vreau să spun eu. Oare Dumnezeu s-a întrupat și s-a răstignit, ca să ne umflăm noi întru îmbielșugare ? Dumnezeu și stăpîn a toate fiind, de ce s-a jertfit ? Au n-ați auzit domniile voastre că Ierusalimul e spurcat de ismailiteni ? Au nu știți că Cetatea Împărăției stă sub sabia păgînului ? Bisericile creștinătății nu mai sînt. Din aurul sfintelor odoare, meșterii de la Cazangilar-Cearșî au bătut budă, unde se scîrnăvește Mehmet-Sultan. Vai nouă ! A spus un înțelept de la Solunt că se vor adeveri vorbele lui Apocalipsis : vor veni zilele acelea cînd vor căuta oamenii moartea și nu o vor afla ! Acel înțelept de la Solunt a dovedit că în numele lui Mehmet se cuprinde numărul lui Antihrist. Și anii cînd a ieșit el la lume, și cînd a bătut el războaiele sale, și cînd a detunat Țarigradul, toți acei ani răspund la numărul lui Antihrist. Numărul lui este 666 ; deci e fără credință, fără lege și fără hodină. Demonul se

desfătează spurcînd cuvîntul, despre care a spus sfîntul Ioan Evanghelistul că este Dumnezeu. Iar noi, după ce a pus măria sa Ștefan-Vodă rînduială în țara aceasta și și-a tocmit oștile, să ne învălim în seul nostru și să ne plecăm în culcușul nostru ca necuvîntătoarele ? Asta n-au înțeles unii dintre boieri, care-și ascut limbile în taină împotriva măriei sale ; n-au înțeles că Ștefan-Vodă are de la Dumnezeu o rînduială. Măria sa singur a cunoscut-o în inima sa ; deci Dumnezeu l-a ales ostaș al său.

Ionuț Păr-Negru se simți mic și-și înghiți lacrimile. Ceilalți doi Jderi se ținură cu tărie, strîngînd din fălci, dar bîntuiți înlăuntrul lor de mare cutremur.

Sfințitul Amfilohie își lăsă barba căruntă și săracă în piept cu obidă și-și frămîntă mînile uscate cu degete ca de vreascuri. Nu mai voia să încredințeze pe nimeni : era ca într-un ceas al desnădejdii sale.

— Eu umilitul Amfilohie, șopti el ca pentru sine, doresc să nu fi fost însemnat niciodată în stele ceasul întru care m-am născut. Am cunoscut Țarigradul, desfătarea lumii, și am învățat la curtea cea veche a Împărăției, la Vlaherne, și la Sfînta Patriarhie. Am privit minunile lumii — bisericile împărătești și nu le-am uitat. Și am plîns în aceste sfinte lacașuri, împreună cu frați și cuvioși părinți, Sfîntul Mormînt cotropit de limbi păgîne și am visat izbăvitori ca acei care au mai fost odată. S-au sculat cîndva luptători ai crucii și au venit asupra Răsăritului ca puhoaiele. Au sprijinit oștile Împăratului și au mers de au bătut Cetatea Antiohia. Acolo la Cetatea Antiohia s-a aflat, în pămînt îngropată, crucea răstignirii Domnului Isus, și, ridicînd acea cruce, oștile creștinătății au cunoscut în ele puterea lui Dumnezeu, spulberînd pe ismailiteni. Atunci s-au arătat în nouri arhangheli cu trîmbiți, amenințînd asupra Cetății Ierusalimului. Deci oștile creștinătății au dobîndit atunci Mormîntul Sfînt. După aceea desfătările lumii făcîndu-i pe toți să uite ceea ce nu trebuie să uităm nici într-o clipă a vieții noastre, și domnii și prostimea s-au întors iar către ticălosul lor trup, uitînd cuvîntul ; prin această viclenie a lui Belzebut s-au prăpădit iar și Ierusalimul, și cetățile. Necredincioșii au cutezat să surpe și Împărăția.

Toate s-au făcut, ca să ne vie a treia oară desăvîrșirea înțelegerii. Căci au fost și puhoaiele lui Han Ghinghis care au bătut asupra noastră și asupra legii lui Hristos. Demonul n-are numai o înfățișare și numai un nume. Deci cînd au venit hoardele potopind și s-au suit în munte la locul unde era baștina voievozilor, s-au înspăimîntat acei voievozi bătrîni și au căutat sfat la luptătorii Sfîntului Ioan, care erau călugări nemți cu arme, apărînd această margine a lumii. Atunci au ieșit voievozii de la munte la cîmpie, avînd legămînt să fie luptători pentru cruce.

Răutățile vremurilor au împuținat sufletul oamenilor și mai mult, învrăjbind și pe creștini unii cu alții. Iar acum Dumnezeu vrea ca vrăjbile să se curme și creștinii să-și aducă aminte de Mormîntul Sfînt și de Cetatea Împăraților. Deci precum se lămurește în cuptor aurul și argintul, așa s-a ales în inima măriei sale, prin voința lui Dumnezeu, gîndul cel bun. Bielșugul vieții nimic nu însamnă. Măria sa vrea să agonisească Adevărului, adică lui Hristos.

Monahul suspină cu lacrimi, ca și cum se socotea singur. Bătu metanie sub candelă, și-și umili fruntea, lovind-o de pardoseala chiliei. Apoi se opri neclintit, în genunchi.

În aceeași înlemnire stăteau și Jderii.

Lucirea soarelui se stînse ; un nour astupă firida ferestrei. Chilia se umbri. Simion Jder tresări : bägă de samă în laturea stîngă a iconostasului chipul Maicei Domnului plîngînd. Pruncul Isus zîmbea în brațele sale ; iar prea curata Fecioară plîngea. Tulburat pînă în adînc, își furișă privirile spre părintele său și spre Ionuț. În aceeași clipă văzură și aceștia plîngerea Maicei Domnului și se spăimîntară. Se uitară tustrei unul la altul, apoi iarăși se întoarseră spre minune. Luci iarăși soarele în fereastră ; sfînta Fecioară îi privi înseninată.

Sfințitul arhimandrit Amfilohie părea că-i uitase. Însă nu-i uitase. Veni către ei.

— Prietinilor și fraților, zise el cu voce moale, ca după o trudă. Ascultați ce am să vă spun, înainte de a veni măria sa aici. După ce-a veni măria sa, eu nu mai pot spune nimic. De doisprezece ani am venit aici de la Sfîntul An-

ton și m-am plecat la mila măriei sale. Înainte de a fi duhovnicul său, am priceput gîndul cel din adînc al măriei sale. Pe urmă am aflat de legăminte și de jurăminte ; gîndul a fost dintru început statornic în măria sa. Toate au mers bine cu voia lui Dumnezeu și măria sa și-a întemeiat oștile.

Au prins a umbla vorbe și cărți la crai și împărați, ca să se ridice iarăși crucea împotriva întunericului. Deci după unele izbînzi pe care Dumnezeu a binevoit a le îngădui măriei sale, Vodă a început a-și face gătire. Precum se știe, măria sa va păși întâi asupra Radului-Vodă, ca să scoată această domnie de sub puterea lui Mehmet-Sultan. Îndată ce săvîrșește măria sa această faptă, se mișcă împărații și craii. Iată că, înainte de a săvîrși fapta pe care i-o poruncește Dumnezeu, măria sa trebuie să supuie lui Dimcea gealat capetele unor boieri ai săi de frunte.

Bătrînul Manole Jder se miră cu înfricoșare.

— Asta este ? Jupînesele noastre, care știu toate, spun altceva.

— Cinstite comise Manole, zîmbi călugărul ; în țara asta muierile grăiesc cam mult : și la botezuri, și la nunți, și la înmormîntări.

— Și la înmormîntări... încuviință comisul Manole. Pe urmă se tulbură deodată și nu-și mai urmă cuvîntul.

Arhimandritul își ascuți iar privirile.

— Să nu socotiți domniile voastre că, dintre cîți boieri sînt în Țara Moldovei, Vodă s-a gîndit la domniile voastre, ca să vă aleagă anume, iar eu să vin și să lămuresc toate cîte am lămurit. Taina asta a început a se vădi de mult și eu m-am ostenit a o lămuri multor boieri ai măriei sale. Măria sa însuși a mărturisit în fața lui Dumnezeu și cu jurămînt această înfricoșată taină a domniei sale ; căci măria sa are pecete pe brațul său drept și legămînt sfînt ; dar boierii se dovedesc tot așa de ușuratici, ca și mișeii. De doi ani poate ați băgat de samă pe obrazul și pe fruntea măriei sale o grijă, ca și cum l-ar roade o otravă. De multe ori stă la îndoială de sine însuși, împovărîndu-și inima, din pricina lumeștilor greșale ce a săvîrșit ca o ființă de carne și sînge. Îndoiala măriei sale vine mai ales de la

acești boieri umflați de seu care s-au destrabalat douăzeci și cinci de ani de cînd s-au tăiat și s-au prigonit feciorii și nepoții lui Alexandru-Vodă Bătrînul. Aceea a fost viața desmierdată a boierilor, cînd n-au avut stăpîn. Atuncea au învățat să se îndestuleze și să nedreptățească, uitînd de sufletul lor. Puține case ale drepților au rămas pe acest pămînt. De trei ani, de cînd îl văd pe măria sa înveninat de răutate și bîntuit de îndoială, am început să pîndesc pe cei puțini și buni, alegîndu-i. Am găsit și între cei bătrîni, să nu te superi, cinstite comise Manole, dar am găsit mai mult între boierii cei tineri. S-a iscat tulburare din pricina asta între corbii cei vechi, dar măria sa mă îndeamnă să aleg înainte grîul de neghină. Nu te-ai supărat, comise Manole ?

— Nu m-am supărat ; eu slujesc cu dreptate pe luminăția sa Ștefan-Vodă. Să mărturisească și acești feciori ai noștri.

Feciorii nu găsiră cuvinte ; sărutară mîna părintelui Amfilohie, mulțămindu-i astfel că i-a ales și pe ei pentru slujba măriei sale.

— Deci am început a pîndi, a căuta și a alege dregători tineri și oșteni buni pentru măria sa. Am înțeles că trebuie să se săvîrșească și altceva, pentru liniștea măriei sale. Deci, fiind Petru Aron-Vodă pribeag și fugar în Secuime, a putut fi ademenit și prins, ca să-i cadă capul, și să nu mai fie alt os de voievod, trăitor lîngă hotarul țării. S-a făcut așa și am văzut că-i bine. Mai sînt unii boieri mari pribegi la leși. Poate va binevoi măria sa să vă vorbească de dînșii. Eu am s-ascult, să văd ce aveți să răspundeți domniile voastre. Are să vă poruncească măria sa și altele.

Sfîrșitul acestei vorbiri, cuviosul Amfilohie îl înșiră cu grabă. Urechea sfinției sale era ațintită și în afară și simțise obișnuitul zvon al apropierii lui Vodă prin gangurile palatului.

Se auzea fîșîitul de pași al copiilor de casă. Străjile bătură în lespezile de piatră cu mănunchiurile suliților. Un aprod deschise de afară ușa de stejar.

Măria sa părea mai senin la față. Poate dormise bine ; ori poate, după cît îndrăznea să-și închipuie Ionuț, se bucura de vederea acestor slujitori ai săi.

Măria sa purta strai ușor de postav cafeniu și încălțări de cordovan de un roș stîns. Era cu capul gol. Pe piept îi atîrna o cruciuliță de aur c-un Hristos subțire tăiat în piatră de onix. Era cel dintăi dar de la Doamna Maria, rămășiță din comorile împăraților Comneni.

Jderii îngenunchiară și sărutară mîna dreaptă a măriei sale, apoi se ridicară și se traseră în laturea ușii.

Vodă se așeză în jilț și-i privi cu asprime. Sfințitul Amfilohie se închină smerit cu mînile pe piept și făcu doi pași spre ieșire, umblînd pieziș, cu fața întoarsă spre măria sa.

— Rămîi aici, sfinte părinte, porunci Domnul.

Amfilohie Șendrea se întoarse la locul său, lîngă iconostas. Atunci măria sa vorbi și întrebă :

— Știe acest boier bătrîn, prietinul nostru, de ce am chemat la mine pe coconii săi ?

— Știe că luminăția ta i-ai chemat la slujba Cetății și se bucură.

Domnul zîmbi și încuviință, întorcîndu-și obrazul spre comis.

— Avem nevoie de oșteni buni, cinstite comise Manole.

— Măria ta, răspunse Jder bătrînul, acești feciori ai noștri nu s-au născut pentru altceva.

— Ai rostit vorbe plăcute pentru urechile noastre, cinsite comise și prietine, zise măria sa. Vine o vreme cînd domnia noastră cerem oameni vrednici și fără frică. Dumnezeu ne poruncește să fim gata pentru războiul sfînt. Nu putem primi lîngă noi decît barbați fără șovăire. Pe lîngă alții, vor fi și acești feciori ai domniei tale. I-am judecat bine ; mai ales în sama lor ne încredințăm domnia noastră viața.

— Slăvite stăpîne, cît va fi într-însii suflare, poți fi fără grijă.

Vodă încuviință, plăcîndu-i iar vorbele bătrînului.

Simion Jder avea întinsă în ființa lui ca o coardă de suferință. Ar fi vrut să mărturisească și el o robie a credinții lui, însă vorbele se descîntau în el, fără răsunet în

afară. Jder cel mic, însă, își găsi iar ascuțișul limbii sale și-și holbă ochii, poftind să vorbească, dar neîndrăznind.

— Ionuț Păr-Negru vrea să ne spuie ceva... bagă de samă măria sa, zîmbind.

— Slăvite stăpîne, se hotărî Jder cel mic să-și apere prietinii ; ai binevoit să chemi sub lumina măriei tale și pe doi vînători, feciorii starostelui Căliman. Au sosit și ei și așteaptă îndurarea luminăției tale. Vrednici sînt ; mai cu samă tari de vîrtute, cum nu se află alți barbați între noroadele măriei tale.

— Pare că i-am chemat și pe dînșii, într-adevăr. Chematu-i-ai și pe dînșii, sfințite părinte Amfilohie ?

— I-am chemat, stăpîne. Puțintel mai nainte pentru dînșii am vrut să ies : căci știu că se întristează, rezemîndu-se de zidul palatului.

Ionuț rîse :

— Mărite stăpîne, dacă s-a supara unul din ei, se opintește cu umărul și dă jos zidurile.

— Care-i acela, meștere Ionuț ?

— Acela-i Onofrei, Sfarmă-Piatră, măria ta. Pe celalalt îl chiamă Samoilă Strîmbă-Lemne.

Măria sa binevoi să rîdă. Sfințitul arhimandrit ieși din chilie ca să caute pe Călimani.

În curînd îi aduse la ușă. Acolo-i opri și le dădu sfat :

— Băgați de samă, feciorilor, le spuse sfinția sa ; cum intrați în chilie la măria sa, să nu uitați : să vă puneți în genunchi și să-i pupați cinstita dreaptă.

Amîndoi încuviințară mormăind asemenea sfat și-și plecară frunțile, ca să împungă în ușă. Aprodul deschise. Ei stătură la îndoială.

— Intrați ! îi îndemnă Amfilohie Șendrea.

Cum intrară, amîndoi dădură cu ochii de iconostas și-și făcură grăbit cruce. Ridicînd ochii în stînga, văzură pe prietinul lor Jder și simțiră în ei puterea îndrăznelii.

— Jupîne Ionuț, unde-i măria sa ? întrebă Onofrei.

— Aicea-i măria sa.

Ei își cîrniră nasurile la dreapta și văzură pe măria sa în jîlț. Stătură în cumpănă o clipă, neștiind bine cum să facă. Se lăsară în genunchi : dușameaua chiliei se cutremură. I se părea lui Samoilă că Vodă-i cam departe de ei.

Întinse mîna ca să tragă jîlțul mai încoace. Înțelepciunea lui Onofrei îi dădu însă mai bună învățătură. Sfarmă-Piatră se tîrîi în genunchi spre jîlț și Samoilă îl urmă.

— Ascultați, vrednicilor slujitori ai noștri, le zise Vodă ; voi sînteți cel mai bun dar pe care mi l-a putut face starostele Nechifor.

— Starostele Nechifor e tata nostru... băgă de samă Onofrei.

Jderii îi făcură semne să tacă.

— Nu mai spun nimica, mormăi el.

Vodă le porunci să se ridice și-i aștepță să se aline. După aceea se îndreptă spre comisul Manole.

— Cinstite comise, ascultă dorința domniei mele și privegheză să se îndeplinească. De astăzi într-o săptămînă, adică vineri 11 septemvrie, dorim să ieșim sub muntele Ceahlău, la vînătoare de bouri. Starostele Căliman, precum i-am poruncit, va fi la Hangu de joi sara, cu cînii și cu zece vînători bătrîni ai săi. Vom fi și noi acolo joi sara, cu puțini boieri ai noștri... Ne vor însoți acești slujitori de credință, care se află de față. Vineri în ziuă, starostele Nechifor va împresura urmele, — după aceea noi vom intra cu vînătorii și cînii. Vom vedea atunci unde facem popasul de amiază.

Comisul Manole se miră :

— Să fie bouri sub Ceahlău ?

— Tot așa s-a mirat și Căliman starostele... zîmbi măria sa.

Onofrei ridică fruntea :

— Este unul ; dar pe acela nu l-a putut prinde nimene de-un vac de om.

— L-om prinde noi, hotărî Vodă.

Onofrei își închină fruntea. El era de altă părere ; însă, dacă Vodă zice într-un fel, nu se cuvine nimănui pe lumea asta să se împotrivească.

— Mai am ceva, grăi înălțimea sa Domnul, privind cu zîmbet pe cei doi frați Jderi. Ascultă domnia ta, comise Simioane, și dă-mi o deslegare.

— Ascult, săpîne, tresări Simion Jder.

— Ieri, precum se știe, urmă Vodă, am trimes o carte de iertare boierului nostru Mihu, care se află pribeag la Liov. De cincisprezece ani stă domnia sa în pribegie. De

două ori l-am cerut Craiului ; de două ori i-am mai trimes cărți de iertare. Nici Craiul nu mi l-a dat. Nici Mihu nu s-a supus. Acuma îl iertăm a treia oară și-l poftim iar. Multe supărări am avut noi pentru uneltirile care s-au săvîrșit la vecinii noștri craii, de către unii voievozi și boieri pribegi. Poftim ca uneltirile să steie. Pribegii să se întoarcă la baștina lor. Căci mîni ori poimîni va binevoi Dumnezeu să arate semn, pentru începutul războiului creștinătății. Domnia ta ce socotești ?

— Eu socot, Doamne, că la porunca măriei tale toată suflarea trebuie să se închine.

— Deci crezi domnia ta, comise Simioane, că boierul Mihu se va întoarce ?

Simion tăcu.

— Sfinția ta ce crezi, părinte Amfilohie ?

— Dacă-mi îngăduie luminăția ta să spun adevărul, eu socot că dumnealui logofătul Mihu n-are să deie răspuns bun nici de data asta.

— Iar gîndul domniei tale care-i, cinstite comise Manole ?

— Eu îl cunosc pe logofătul Mihu ca boier trufaș și îndărătnic, măria ta. Nici eu nu cred c-are să se întoarcă.

Jder cel mic se frămîntă, cerînd cu ochii holbați îngăduire să vorbească și el. Simion Jder îl opri punîndu-i mîna pe umăr, după care se răsuci înspre Vodă :

— Cer îngăduință, Doamne, să spun ce credem noi — eu și cu fratele meu Ionuț.

— Îngăduit îți este, comise Simioane.

— Noi socotim, slăvite stăpîne, că domnia sa logofătul Mihu va veni să îngenunche la mila măriei tale.

Vodă înalță sprîncenele, privind într-o parte. Acolo unde privea măria sa, nu se afla logofătul Mihu.

— Are să vie să stea acolo, unde poftești măria ta, întări Simion Jder.

— Cînd s-ar putea întîmpla asta, comise ? Poate după nunta domnească ?

Simion își plecă fruntea. Ionuț rînji singur, înturnînd fruntea spre ungherul chiliei.

CAPITOLUL IX

VÎNĂTOARE DOMNEASCĂ ŞI BOURUL CEL TARE DE LA IZVORUL ALB

Măria sa porni pe neaşteptate de la Suceava, numai cu vînătorii săi şi cu slujitorii, lăsînd portar al Cetăţii pe boierul său cel nou Hărman. Siimenii care ieşiseră de la odăile lor în urma Domnului, în număr de două sute, erau sub puterea lui Simion Jder postelnic nou al doilea. O samă din vînătorii starostelui erau duşi înainte. Deasemeni răzăşii din trei ţinuturi încălecaseră ca să vie întru întîmpinarea măriei sale la Pipirig. Acest alai petrecu Domnia pînă în valea Largului, de unde se vede ridicîndu-se pieptiş în nouri muntele Pătru-Vodă. Din acel loc pîlcurile de răzăşi cu căpitanii lor se desfăcură în două : unii apucară pe albia Bistriţei la deal, descălecînd la Borca ; alţii coborîră pe albia Bistriţei la vale, făcînd popas la Călugăreni, lîngă Piatra Diavolului.

Copiii de casă întinseră masă de prînz în Poieniţa Mînzului sub culmea lui Pătru. Acolo, lîngă revărsarea brazilor şi treptele puhoaielor, se împrăştiaseră grohotişuri : unele, în chip de lespezi, de mult se înţeleniseră. În jurul lor răsăreau ici-colo din ţărîna săracă brînduşe, florile brumei. Erau cele din urmă podoabe ale toamnei ; cupele lor, în care nu venea să se adape nici o gîză, aveau albăstrimea palidă a cerului. În poiană era pace ; deasupra sunau şuiete ; mestecenii şi cireşii însemnau pe luncă pete de aur vechi şi aramă.

Ciobanii din acel munte dobîndiseră voie de la măria sa ca să se înfăţişeze şi să închine brînză în bărbînţe şi bărbăcuţi graşi. Vodă îi primi între acele grohotişuri şi flori ale brumei.

Erau opt stăpîni de turme, cu cîte un strungar în urma fiecăruia. Fiecare din aceşti feciori aducea de căpăstru un asin, pe samarul căruia se afla aşezat ploconul. La patruzeci de paşi, în marginea poieniţii, stăpînii de turme îngenunchiară şi-şi descoperiră pletele, punînd deoparte la

pămînt căciulile de berbece. Îngenunchiară și feciorii. Numai asinii stătură în picioare ; cîțiva din ei începură să zbiere din surle, cu mare uimire. Locul era plin de slujitori și vînători domnești ; așa mulțime nu se văzuse niciodinioară în acea parte de lume.

Măria sa trimise poruncă stăpînilor de turme să se apropie. Ei își lăsară căciulile în iarbă, ca să vie măgărușii să le miroase, și înaintară la Domnie cu capetele goale, îngenunchind iar.

— Vă mulțumim pentru darul domniilor voastre, zise Vodă.

Starostele lor îndrăzni să răspundă, ridicînd fruntea :

— Poftim sănătate luminăției tale, Doamne : și să guști măria ta din fruptul oilor noastre. Noi facem aici o brînză care se chiamă domnească ; dar nu știm dacă ajunge pînă la Cetatea măriei tale. Noi socotim așa, slăvite Doamne, că de la munte și pînă la Cetatea luminăției tale, se găsesc mulți cloncani care o ciugulesc.

Vodă zîmbi de asemenea îndrăzneală și pofti să i se desfacă, pe lespedea de dinaintea sa, o bărbînță. Copiii de casă se repeziră bătîndu-se în capete spre măgărușii. Aceștia se smunciră cu spaimă din căpestre și se suiră pe rîpi ciocănind repede din copite. Oierii răcniră, din genunchi, cum se aflau, către strungari, cum să facă să prindă asinii, împresurîndu-i.

Bărbînța fu adusă și desfăcută. Vodă luă cu două degete și gustă.

— Ia mai multă, măria ta, îl îndemnă unul dintre munteni.

Măria sa gustă și a doua oară.

— Într-adevăr, se învoi Domnul, brînza asta e mai bună decît orișicare pe lume.

— S-o ospătezi sănătos, slăvite Doamne, se bucurară oierii.

Măria sa porunci stolnicului său să sloboadă acelor stăpîni o bute de vin, ca s-o beie cu soții și să cînte întru slava sa.

Oierii se bucurară a doua oară.

— Aveți nevoie de ceva, domnilor și fraților ? îi ispiti Vodă.

— Nu ; căci ne-am îndestulat de bună-voia măriei tale. Avem destulă lărgime aici de la un unchieș al măriei tale, de la carele am și dat muntelui nume Pătru-Vodă.

Copiii de casă slujeau masa ; vînătorii hrăneau focul din preajmă cu trunchiuri întregi.

— Am înțeles, slăvite Doamne, îndrăzni iarăși unul dintre oieri, că măria ta te duci în petrecere de vînătoare. Se află și aicea la noi destule fiare. În vara asta au ieșit împotriva noastră, cu război, niște urși. Ne-am hărțuit noi cu dînșii o vreme, pînă ce-au trîntit pe Dominte într-o rîpă. Dacă nu știi măria ta, apoi află că Dominte e baciul meu cel mai bătrîn. După ce l-au trîntit, el s-a sculat din rîpă și s-a suit iar la război. Apoi i-am lăsat să ieie cîte-o oaie și după aceea i-am alungat cu cînii și cu parii.

— Sînt și bouri ? întrebă măria sa.

— Sînt. Au ei niște locuri unde hălăduiesc și nu-i tulbură nimeni ; însă măriei tale trebuie să deie dijmă, — fiind luminăția ta stăpîn și al omului și al dobitocului.

După ce alaiul purcese din nou și ieși iarăși la lărgime, măria sa văzu pîclă asupra muntelui celui mare. Cînd se porunci al doilea popas, la asfințitul soarelui, pîcla se lăsă pe poalele Ceahlăului și piscul rămase în lumină nins, dincolo de lume și singur ca o clopotniță a lui Dumnezeu. Starostele Căliman ieșise în calea măriei sale, călăuzindu-l deodată într-o pustietate. Erau în niște poieni ascunse sub zidăriile prăpăstiilor, unde bătea cu putere, ca o vîlvoare de pojar, asfințitul.

Siimenii apucară intrările locului, împînzind străji. Măria sa trecu numai cu cei opt vînători vechi ai starostelui, cu însuși Căliman și feciorii lui și cu Jderii cei tineri, într-un afund mai adînc al singurătății. Cînd se opriră și descălecară, sosi din urmă și sfințitul Amfilohie Șendrea.

Începea să scadă lumina.

Arhimandritul alese loc curat la marginea izvorului ce se prelingea din stîncă și desfăcu iconostasul. Dădu sunet dintr-o simandră mică de aramă, bătînd în ea ca într-o toacă și începu slujba de sară. Cum îngenunche măria sa în fața imaginilor sfinte, se auzi în munte, undeva departe, o toacă de lemn răspunzînd simandrei. Vodă

o ascultă cu luare-aminte ca pe o cîntare a singurătății. După aceea se sculă din rugăciune și veni la foc. Îndată vînătorii se mișcară, ca să pregătească palatul de noapte al Domniei.

După rînduiala oamenilor de pădure, cea dintăi grijă a popasului e focul. Deci dăduseră la pămînt cu topoarele, în marginea poienii, carpeni și fagi. Niciodată lemnul acesta n-a avut altfel de întrebuințare în munte : vîlvătăile și jarul carpănului și fagului au o putere tot așa de mare ca a soarelui în dricul verii. Oamenii starostelui chibzuiră întăi o temelie de trunchi bătrîn ; după aceea clădiră cu meșteșug un jertfelnic de trupuri tinere. Apoi zbătură cu amnarele în cremene, aprinzînd sori mici în vîrfuri de iască ; suflară puterea aceasta în uscăciune de cetină și mușchi, așezînd-o sub jertfelnic ; vîntul învălui deodată vîlvătăile, desfăcîndu-le în limbi aprige.

Starostele Căliman alese locul de hodină al Domniei la un molid, într-o apropiere potrivită a flacărilor. Întăi făcu semnul crucii în scoarță cu toporul, ca să îndepărteze nesomnul, apoi potrivi culmea colibei, pe care ceilalți vînători sprijiniră laturile. Cu solzi de cetini alcătuiră acoperișul. Subt adăpost clădiră așternut gros dintr-aceleași clomburele de brad subpuse treptat. Zvîrliră deasupra poclăzi. Vodă se așeză în dogoarea luminii în deschizătura colibei. În partea cealaltă a focului se rînduiră vînătorii măriei sale, desfăcînd de pe ei cojoacele și prăjindu-se cînd pe-o parte, cînd pe alta. Boierii și sfințitul arhimandrit se așezară într-o latură a colibei măriei sale, unde-i ajungea fumul și-i șfichiuiau cîteodată și flacările. Măria sa nu-i băga în samă, cufundat dintrodată în gînduri.

Într-un tîrziu, măria sa chemă pe lîngă sine pe starostele Nechifor. Într-această clipă vînătorii se mișcară, sporind năprasnic pojarul.

— Cinstite staroste Căliman, întrebă Vodă, ce răspuns ai de la oamenii domniei tale ?

— Măria ta, răspunse bătrînul stînd cinchit lîngă stăpînul său ; am eu doi vînători bătrîni cunoscători de bouri. Am umblat ast'dimineață împresurînd locurile pînă la culme. Am găsit urme la niște hoști. În acele gloduri se

vedeau însemnate copite de bour tare alungînd două vaci. Altă urmă de taur, în acea parte de munte, nu s-a aflat. Alți vînători au găsit în partea Bistriței, drept cînd a stat soarele la amiază, un buluc de șase tineri, care se jucau într-o poiană. Vor fi fiind și alții, dar nu cutează să vie într-această singurătate, unde stăpînește bătrînul. Socoteala noastră este, pe cît înțeleg, să-l urmărim pe acesta. Eu îl cunosc de mult.

Voievodul asculta în tăcere, cu fruntea plecată.

— De cînd, staroste Căliman ?

— Măria ta, eu îl știu de cînd eram ca acești feciori ai mei. Și eu m-am spăriat ca și dînșii, cînd mi s-a arătat întăia oară. Ptiu, drace !

— Cîți ani sînt de-atuncea ?

— Întîmplarea asta am avut-o, măria ta, în domnia lui Alexandru-Vodă Bătrînul. Părintele meu m-a mînat la munte să cercetez turmele, cum am mînat și eu pe Onofrei și pe Samoilă. Într-o zi, m-a apucat un vîrtej de ploaie și m-am oploșit subt o stîncă. Cînd a contenit ploaia, am rămas în nour și nu mi-am mai putut cunoaște drumul. Cu toate acestea, fiind asupra serii și temîndu-mă să nu mă apuce noaptea, am ieșit din locul meu, căutînd calea spre stînă. Am umblat o vreme, pînă ce s-au mișcat nourii de deasupra mea. Atuncea m-am aflat într-un loc cu desăvîrșire necunoscut. Nu-l văzusem niciodată. Eram la un prag, deasupra prăpăstiilor. Am ocolit pe după niște desișuri, mi-am căutat calea înapoi ; n-am mai găsit-o. Era încă lumină cînd, dintrodată, am auzit pufnind și mugind. M-am lipit sub jnepeni. Bourul s-a oprit scurmînd pămîntul cu copitele de dinainte ; după aceea a împuns cu coarnele în desime lîngă mine, a făcut o săritură, și i-am auzit duduitul umbletului la vale.

După ce s-a alinat în mine groaza acelei arătări... Măria ta, era un bour mare cum nu s-a mai văzut niciodată. Cînd a slobozit muget, am băgat de samă cum i se zbate într-o parte limba neagră. Era alb. După ce s-a alinat în mine groaza acelei arătări, am intrat pe urma lui, unde rupsese desimea cu coarnele. Cum am răzbit prin desime, am găsit alt prag. Bourul sărise de-a dreptul peste rîpă, însă eu am aflat trecere, cotind pe o

muche îngustă. Atuncea am văzut în stînga schitul de sub Duruitoare. Mi s-a părut că trece într-acolo ș-o potecă. N-am putut întîrzia : am dat iar de urme și am umblat la vale, pînă ce am cunoscut locurile.

— Domnia ta crezi că bourul e tot acela ?

— Ptiu, drace ! Asta-i numaidecît. Deasemeni feciorii mei l-au văzut. Și ei spun că-i tot el. Bourii ceilalți sînt murgi ; acesta e alb.

Vodă ridică fruntea în lumină. Chemă pe staroste mai aproape.

— Adevărat să fie ce se spune, staroste Căliman, că bourul acela are stăpîn ?

— Măria ta, n-am deslegare să vorbesc ; e cu primejdie.

— Te dezleagă părintele arhimandrit.

— Dacă părintele arhimandrit mă desleagă și amenință cu aghiasmă asupra pustiei, atuncea aș putea să grăiesc, — poruncindu-mi și luminăția ta.

Părintele arhimandrit veni la staroste, apăsîndu-și mîna pe fruntea lui și dîndu-i deslegare. Apoi căută lîngă iconostas, în laturea colibei, apă sfințită, și stropi în patru vînturi binecuvîntînd.

Starostele se așeză la pămînt oftînd, cîrnind cu teamă nasul spre măria sa.

— Măria ta, acest bour alb ar fi fiind al Lui.

— Al cui anume ?

— Al Lui, măria ta. M-a deslegat părintele arhimandrit, însă nu cutez, ca să nu-mi amorțească limba.

Părintele Amfilohie îi înlesni lămurirea :

— Măria ta, zise arhimandritul, starostele socoate că stăpînul bourului e Demonul, adică un vrăjitor. Bătrînii de demult l-au înfricoșat pe domnia sa ; iar domnia sa crede că acesta e un legămînt ca să nu grăiască ; și a poruncit și feciorilor domniei sale să tacă.

— Întocmai așa este ; ptiu, drace ! răsuflă cu greutate starostele Nechifor. A fost obicei să lăsăm, noi stăpînii de oi, tain într-o ocniță a muntelui, în dosul schitului de sub Duruitoare. Așa s-a urmat pînă acum. Bourul vine, ia darul și-l duce la peștera unde acel vrăjitor ar fi sălășluind. Dacă n-am face așa, s-ar isca asupra oilor o primejdie de vîrtejuri, ori o bolișe.

— Din vremuri mai vechi, a rămas cunoștință că la peșteră s-ar fi adăpostind un părinte schivnic.

— Măria ta, noi am știut altfel. Dacă ar fi fost un sfînt schivnic, l-ar fi văzut unii. Așa, noi numai l-am auzit cîteodată strigînd și am văzut bourul. I-am dat tainul, ca să n-avem din partea lui sminteală. Așa se urmează și acuma ; păstrăm datina.

Starostele tăcu. Jarul focului creștea, clipind din ochi nenumărați de pietre scumpe. Împrejurimea era covîrșită de tăcerea muntelui și a singurătății. Vînătorii, trudiți, dormitau de cealaltă parte a vălvătăilor. În văzduhul negru, pe sub stele, trecură cîrduri de paseri străine. Unele trîmbițară la mari depărtări ca niște cocoare ; altele se chemară, mai aproape, cu găgăiri de gîște sălbatice.

Căliman bătrînul le ascultă un timp ; după ce se făcu iar tăcere, își scutură fruntea.

— Mărite stăpîne, începu el din nou cuvînt ; dac-ar fi fost un sînt schivnic, nu ni s-ar fi întîmplat nouă, atunci, să vedem om fărmăcat trecînd calare pe tîrș, deasupra pădurii. Stînd noi mai mulți la foc, în altă parte a muntelui, fiind noaptea tîrziu, ca și acuma, l-am auzit venind ca un vînt și strigînd : apă ! apă ! Unii au zis că-i om vrăjit și trimes pe sus. Alții ne-am temut să nu fie chiar El.

Domnul rămase un timp cu privirile visătoare ațintite asupra jaraticului schimbător. Starostele se trase la o parte.

Arhimandritul veni lîngă triptic. Măria sa se ridică, apoi îngenunche și-și făcu rugăciunea cu mare evlavie. Clipa aceasta o așteptau și străjile din fundul poienii ; își făcură semnul sfînt și se închinară. Jderul cel mic dormea fără nici o grijă. Postelnicul al doilea Simion trecu spre tabăra slujitorilor, în altă poiană, la un pîrău.

Nevoia sufletului măriei sale de a desface o taină, de care era legat trecutul părinților săi, stărui și-n somn. Măria sa avu un vis tulburat, din care se trezi la un ceas după miezul nopții.

În acel ceas al tăcerii de piatră se iscă în pustie un muget, care se rostogoli ca tunetul, din ponor în ponor.

Măria sa avu o înfiorare. Se trezi deplin.

Așteptă un timp, pînă ce se înălță din nou boncăluit, cu alt viers. Acesta era mai prelung, amenințător și mî-

nios. Unul dintre vînători se sculă din locul său din umbră și hrăni focul. Văzu pe măria sa treaz, ascultînd. Grăi pentru sine, însă așa ca să audă și stăpînul :

— Se bat cerbii de la ciute.

Se puse la pămînt și adormi îndată.

Într-alt răstimp, dintrodată, detună iar pustia de mugetul cel dintăi. Măria sa cunoscu singur că acela trebuie să fie glasul bourului alb.

Căliman se ridicase în lumina jarului, ca o fantasmă, ascultînd și el cu urechea ațintită și cu o mînă încovoiată spre tîmplă.

— Ai auzit, măria ta ? șopti el.

— Am auzit. Dintre copoi numai unul dă răspuns.

— Acela-i cățelul... lămuri starostele.

Era vorba de Pehlivan, care mîrîia foarte încet și din cînd în cînd pufnea, cu botul înăbușit în spuză.

Noaptea era înaltă și senină. Găinușa scăpătase din catapiteasmă spre asfințit. Postelnicul Simion se întoarse de la schimbul străjii a treia. Căută în culcuș pe Jderul cel mic ; îl scutură de umăr și-i trecu mîna peste frunte. Îi șopti la ureche :

— Scoală, Ionuț. Trebuie să te duci.

— Îs gata, bădiță Simioane, răspunse Ionuț, ridicîndu-se cu grabă. Așa cum era, încă ametit de somn, ghionti cu mănunchiul țepușii de vînătoare pe tovarășii săi. După ce mormăiră răsucindu-se de două ori, Călimanii crescură în sus. Se desmeticiră și începură a-și culege de pe jos sculele. Gheorghe Tatarul vîrî pe Pehlivan în desagă și se duse să-l anine la oblîncul unui cal.

Cînd cei patru vînători — Ionuț, feciorii lui Căliman și Botezatu — trecură printre străjile care închideau poiana, era încă întuneric, dar se simțea deasupra, în văzduh, o aburire argintie. Steaua Ciobanului săltase deasupra răsăritului. Onofrei Căliman umbla înainte, ca cel ce cunoștea mai bine drumul.

Spre revărsarea zorilor, erau intrați pe pîrăul Buhalniței și de acolo ocoliră numaidecît spre zidăria muntelui, umblînd în tăcere și înșirați unul după altul. Într-o margine de brădet tînăr săriră ierunci, cîrîind. La zborul lor, Ionuț tresări din gînduri. Pehlivan lătră o dată de la oblîncul lui Botezatu. Slujitorul îl strînse de bot și-i po-

runci să tacă. Cînd începu să se lumineze stîncăria, Ionuț se văzu între pereți de rîpă. Caii suiau harnic o cărare destul de lină, ocolind necontenit risipituri din munte.

— Pînă la răsăritul soarelui, trebuie numaidecît să ajungem în acel loc, grăbi într-o vreme Jder pe soții săi vînători.

— Cred că s-ajungem, răspunse Samoilă ; numai dacă n-a fi rătăcit Onofrei calea.

— Dumneata n-o cunoști ? Nu vezi dac-a rătăcit ori nu ?

— Ba o cunosc ; dar poate mă înșel și eu. Pe cît se vede, pînă acuma n-a rătăcit-o ; dar poate s-o rătăcească de acuma înainte. Aicea, în acest munte, să știi domnia ta că se află duhuri și înșelări.

Onofrei își opri căluțul.

— Jupîne Ionuț, grăi el întorcînd obrazu-i pălit de îngrijorare ; drumul îl cunoaștem, să n-ai nici o grijă ; trebuie să ne oprim puțin, ca să răsufle dobitoacele. Dacă s-aud în pisc cucoșii sălbatici, atuncea sîntem și mai încredințați că ne aflăm pe cale bună. Pe aicea nu umblă niciodată ciobanii, fiind un loc primejdios la vreme de ploi repezi ; cad risipituri din pereți și omoară oile. Ascultați.

Sus, într-un pisc depărtat al înălțimii, apăruse răsfrîngerea zorilor pe luciu de stîncă. Se auzea într-acolo zuzuind un gotcan.

Mestecenii de pe coastă începură să se legene la adieri ușoare. Lumina creștea. Jder împinse înainte pe Onofrei, care rămăsese uitat ascultînd înălțimea.

Poteca dădu întâi într-o vale. De acolo se vedea luminiș de drum la stînga. Însă Onofrei coti în loc spre dreapta și începu a sui pieptiș. După o jumătate de ceas de umblet prin întunecime, într-o rovină de izvor, ieșiră în lumină la un prag.

Soarele încă nu răsărise. Dar se vedeau deplin frămîntări de rîpi și costișe care, din alte părți, erau cu totul ascunse privirilor. Undeva foarte departe, sub rîpa dreaptă a muntelui, scînteia o pînză de apă în cădere : acolo era o duruitoare. Se bănuia și un colț de turn al unei mănăstioare. Într-acolo, înspre acel schit, trebuia să se miște vînătoarea domnească. De la schit, în rîpile și frămîntările care se vedeau din pragul unde cei patru vî-

nători se opriseră, cotea o cărare. Cînd o vedeau, cînd o pierdeau din ochi, o dată într-un bunget, a doua oară printre niște zimți de țancuri. În valea pe care părea că o urmează acea cărare răsucită, se învolbura cu spume o altă apă, izbucnind din afund.

— Acolo-i Izvorul Alb, dădu lămurire Onofrei Căliman.

Erau acolo niște singurătăți pe care, dintru începutul zidirii, oamenii nu le călcaseră. Muntele își risipea necontenit rîpile, și costișele erau cu totul lipsite de pășune. Înspre Izvorul Alb locul era așa de prăpăstios, încît numai o sălbătăciune ar fi putut avea pe acolo hățaș cotit de intrare. Dinspre schit locul iarăși era tare : duruitoarea curgea pe stînci oable. Prin fundul pustietății cărarea arăta că o ființă bătucise loc de umblet.

Din cele ce înțelesese de la sfințitul arhimandrit Amfilohie, numai aici ar fi putut să aibă sălaș pustnicul — pe care vînătoarea măriei sale îl căuta. După arătarea lui Onofrei și a lui Samoilă, de aici, din acest prag, bourul sare în desime nestrăbătută și iese după aceea la poteca din fund.

— Aceea-i poteca bourului celui bătrîn... dădu el încredințare. Dacă domnia ta, jupîne Ionuț, socoți că putem sări și noi pe unde sare el, atuncea poruncește să dăm pinteni cailor și sărim.

Înțelegînd ce va să spuie fratele său, Samoilă rînji adăogind și el o încredințare :

— Pînă jos, ne facem mii și fărîme.

— Totuși, zîmbi Ionuț, pe unde trece sălbătăciunea pot trece și eu.

Din porunca lui Jder, descălecară și-și adăpostiră caii într-un brădățel din apropiere. Ionuț cercetă cu luare-aminte împrejurimile pragului. Se strecură în desime, într-o rîpă care părea fără fund. I se auzi glasul într-o vreme dintr-o mare depărtare, ca de pe ceea lume. Într-alt răstimp, răzbi chemarea lui din altă parte. Călimanii îi răspunseră îngrijorați, aplecîndu-se către întunericurile de jos.

— Strigă și cere ceva, se desluși la urmă Samoilă, făcîndu-și cu amîndouă palmele pîlnie la o ureche.

— Ce cere ? întrebă cu neliniște Onofrei. Poate poruncește să ne ducem și noi după el.

Veni și Gheorghe Tatarul, aplecîndu-și urechea.

— Cere să dăm drumul cînelui, lămuri el.

Intră în brădățel, ca să sloboadă pe Pehlivan din dăsagă. Îl aduse la prag și-l puse pe urma lui Jder. Auzind glasul, copoiul începu să schiaune numaidecît. Se strecură în desime și dispăru.

Dintr-altă parte a muntelui de dincolo de țancul Izvorului Alb, începură să sune cornurile vînătorii domnești. Răsăritul lucea înspre Panaghia, însă pe plaiul Ocolașului se tîrîiau neguri.

Ionuț se sui din rîpă cu cînele după el.

— Este loc de coborît, zise el. Se află un loc de trecere și prin altă parte. Trebuie să căutăm acest coborîș de deasupra, ca să trecem cu caii în vale. Vînătoarea măriei sale rămîne în afară de rîpa asta ; trebuie să ne aținem noi la țiitorile ei. Întăi ne lăsăm spre izvor ; pe urmă încercăm să ne ridicăm la schit.

Trecerea pentru cai era mai greu de găsit. Ocoliră un gorgan de piatră, căptușit cu tufe de afine. Desimea în partea aceea era ca o perie.

În înaintările ei cotite, vînătoarea domnească urma de la o vreme aceeași linie pe care o străbătuse Ionuț cu soții săi. Copoii țăhneau, cînd cu glasuri înalte pe pripoare, cînd cu glas stîns, în adîncimi.

Se bănuia, din înălțimea pragului, o altă urmărire pe după laturea cealaltă a pustietății. Cîntau și într-acolo cornuri și țăhneau înăbușit cînii.

Vînatul fusese deci sculat și era prigonit din două părți. În același timp, urmînd porunca anumită a măriei sale, postelnicul Simion Jder împînzise o parte din slujitori către acele locuri ascunse unde era bănuială, după credințile localnicilor și vorbele bătrînului Căliman, că-și are așezarea schivnicul, cel ce nu se arată niciodată oamenilor de rînd. Oștenii aveau poruncă anumită : îndată ce dau de peștera lui, stau pe loc și trimet vestire. Căci numai măria sa poate avea îngăduință să intre acolo, să audă prorocire pentru gîndul cel nebiruit al măriei sale. Dacă, precum se spune și precum se știe că e adevărat, iese la arătare bourul cel bătrîn al schivnicului, atunci fie oștenii, fie vînătorii aveau îndatorirea să-l ție de-aproape, căci calea bourului era tocmai aceea pe care o căutau.

După o socotință bună, deși nemeșteșugită, a feciorilor lui Căliman — pe unde a trecut bourul într-alte rînduri nesilit, va să treacă numaidecît și acum, cînd i-au adulmecat copoii urma. Fiind pustia aceasta a muntelui numai în stăpînirea lui, pe el trebuia să-l fi sculat și-l alungă cînii vînători.

Așa era. Țăhnitul copoilor se apropia ; într-o vreme stătu cu îndîrjire într-un pisc ; după aceea înmulți ecouri în altă vale, mai apropiată.

Jder cel mic își conteni cercetările și porunci soților săi să stea cu luare-aminte.

Țepușile pîrlite la vîrf pe care le purtau nu trebuiau să le slujească decît de apărare, dacă fiara ar fi dat năvală asupra lor ; însă porunca măriei sale era ca acel bour să nu fie jertfit, ci numai urmărit, — pentru ca să se afle ceea ce dorea măria sa să găsească.

Pe neașteptate poteca pe care suiseră ei la prag începu să sune. Călimanii se holbară unul la altul și se vîrîră cu spatele în păretele de stîncă. Ionuț abia avu vreme să se ferească din marginea rîpii, cuprinzînd pe după cap pe Pehlivan și grămădindu-l în pămînt. Tataru năvălise la cai, ca să-i stăpînească. Bourul veni năprasnic la deal, fumegînd și pufnind. Aducea din cînd în cînd coarnele scurte spre genunchi și împungea într-o latură, zvîrlind spumă pe nări. Din urmă îl goneau adulmecînd patru cîni, înșirați unul după altul și chefuind cu glasuri diferite. Era un bour bătrîn cu coama murgă, însă cu celălalt păr deschis aburiu. Ochii bulbucați negri priveau cercuiți cu roș. Veni ca într-o bătaie de furtună, ocoli pe la prag, se cumpăni o clipă și făcu o săritură sprintenă peste peria de afiniș.

Îndată Jder dădu drumul lui Pehlivan, care-și scurmă drum pe dedesubt. În curînd glasul lui subțire prinse a suna în rîpă. Îmbulziți la prag, vînătorii căutau să vadă fiara între stîncile sure din prăpastie. N-o vedeau nicăieri ; cățelul totuși o urmărea.

Cei patru cîni domnești se opriră sus, amirosind urmele. De două ori se întoarseră îndărăt, ocoliră și veniră iar la gorganul de piatră. Numai după ce Jder își dădu iarăși drumul în rîpă, ei aflară din nou putoarea bouru-

lui și începură să alunece la vale. Glasul cățelului se depărtase spre Izvorul Alb.

Cu multă chibzuință, căluții munteneşti fură coborîți sub mal, printr-o hrubă astupată de perdele de verdeață. Era un loc care părea închis ochilor. Bourul îl străpunsese cu ușurință pe deasupra ; cățelul ajunse la el pe dedesubt. Urmînd glasul depărtat și cotit al cinilor, Jder cel mic coborî cu piciorul rîpa, ducîndu-și calul de căpăstru. Veneau cu anevoie și ceilalți după el. Cînd ajunseră destul de departe în fund, Jder se întoarse și văzu pragul de stîncă, în înălțimea cerului. Doi vînători domnești priveau de acolo împrejurimea pustie, neînțelegînd cum ar putea un om trece în prăpastie, fără ajutor de la paserea măiastră.

Ionuț și soții săi stătură un timp pe loc, chibzuind. Cealaltă parte a vînătorii era către valea Izvorului. Într-acolo li se părea că au mînat și cînii. Deci încălecară și urmară cu repeziciune fundul rîpii. Nu vedeau deasupra lor decît o dungă de cer, în care umbla rotindu-se și țipînd din cînd în cînd un vultur negru.

Ieșiră din rîpă la o culme de piatră ; după aceea ajunseră la un tapșan pravalatic. Sub molizii cei mai din fund forfotea Izvorul Alb. Drept lîngă coamele de spumă ale izvorului, se deschidea o ușă îngustă de peșteră. Vînătorii descălecară. Jder așteptă un timp cercetînd împrejurimea, înainte de a păși mai nainte. Nu era nici un semn că ar fi viețuit acolo ființă omenească. Nu se afla urmă de vatră afară ; dinlăuntru nu ieșea fum.

Bătătura era căptușită cu iarbă și cu fragi. O veveriță roșcată ieși prin firida peșterii, care ținea loc de fereastră ; la vederea oamenilor se cățără înfricoșată pe un trunchi de molid ; se duse înșurubat pînă sus și se dosi după o crenguță ; apoi pluti prin aer cu coada răsfirată și ajunse în furca unui frag.

— Unde a putut trece bourul ? se întreba Jder.

Glasul copoilor nu se mai auzea.

Descălecă și lăsă în urmă pe tovarășii săi. Păși cu frică pînă la intrarea peșterii. Se descoperi lîngă izvor ; privi de-acolo înlăuntrul încăperii. Nu era nimic înlăuntru. Îndrăzni să pătrundă doi pași în acea încăpere în care se mai păstra un miros vechi de fum. Cîndva, trăise

aici un om. Era și-un loc de hodină scobit în părete. Acolo își adunase veverița alune și jir.

Ieșind la lumină, Jder îngenunche la marginea grumazului alb de ape și-și potoli setea. Atuncea își aduseră aminte și ceilalți vînători, ieșind din uimirea lor, și se adăpară odată cu caii. Pe pîrăul care se împînzea la vale din bulucul izvorului, înverzea o țesătură de buruiană străină, cu foaia grasă și lucie. Tatarul o cunoscu ; o culese și o mestecă în gură.

— Asta-i frunza-pustnicului, zise el ; stă vie și verde în puterea iernii.

După ce au înțeles și treaba asta, vînătorii se traseră îndărăt ascultînd pe spinările de deal din laturile acelei închisori zvonurile vînătorilor măriei sale. Nu s-auzea nimic. Nici copoii care răzbiseră în rîpă nu mai dădeau semn. Valea pustie, ocrotită de orice adiere de vînt, începea să-și înfierbînte în soare stîncile.

Într-un tîrziu găsiră o frîntură de potecă, pe spinarea unui muncel. Din locul acela mai înalt văzură turnul schitului și, ținînd sfat, se îndreptară într-acolo. Porunca lui Vodă era că acolo urma să fie popasul de seară al acelei zile. Cum mișcară de pe muscel, nu mai văzură turla și crucea schitului. După ce coborîră, doi dintre copoii domnești le ieșiră întru întîmpinare, trudiți și cu limbile atîrnînd. Tatarul puse cornul la gură și dădu și el semn lui Pehlivan. După un sfert de ceas, îl găsiră cu pîntecele la pămînt, cu botul lîngă o umezeală ce se prelingea din stîncă. Se bucură numaidecît că a fost găsit de stăpînul său. Înștiințare că ar fi aflat ceva despre bourul cel bătrîn nu putu da. Deasemeni veniră și ceilalți copoi domnești, trudiți de umblet. Era tîrziu și soarele se aplecase dincolo de crucea amiezii ; în toate împrejurimile depărtate nu s-auzea nici un fel de zvon, nici țăhnit de cîne, nici glas de corn. Vînătoarea măriei sale contenise. Cei patru vînători singuratici descălecară, pentru hodina amiezii.

Oamenii n-aveau merinde cu ei ; se mulțămiră să ciugulească cîteva afine. Caii găsiră, printre pietrării, puține smocuri sărace de iarbă. Cît stătură pe loc, după obiceiul muntenilor, scăpărară și aprinseră un foc de vreascuri. Abia după ce stîlpul subțire de fum se ridică în înălțime,

auziră cornul de pe munte, din partea schitului, și înțeleseră că e chemare pentru ei. Deci se ridicară flămînzi și trudiți, închingară caii și luară drumul la deal, cotind necontenit.

Cînd se coborî soarele spre săgețile brădeturilor, auziră aproape zvonind toaca mănăstioarei și clopotele. Slujitorii le ieșiră întru întîmpinare, chiuindu-i. Măria sa Vodă se afla la schit și intrase la slujba de vecernie.

Mănăstirea aceea a Duruitoarei era un adăpost numai pentru trei monarhi : un cărturar și doi muncitori de rînd. Era țărcuită între munți, cu împrejmuire de zid tare și porți ferecate. Lîngă bisericuță, cîteva chilii în care locuiau cuvioșii monahi și unde aveau și o trapeză, precum și arhondaric, întru așteptarea unui slăvit oaspete, care abia acum sosise.

Bourul alb fusese văzut de toți vînătorii, însă acuma nimene nu mai știa nimic despre el. Întîmplarea aceasta era de mirare pentru toți și părea o minune.

Postelnicul Simion și Căliman bătrînul cercetară pe cei patru vînători despre cele ce văzuseră și aflaseră și avură un adaos în uimirea acelei zile. După ce desăvîrșiră rînduiala slujitorimii între ziduri și la intrarea văii, postelnicul intră în bisericuță la măria sa, ca să-i împărtășească cele ce se mai aflaseră.

Era o bisericuță de lemn, nu mai înaltă decît două staturi de om, avînd toate icoanele și toate podoabele la locurile lor — însă mai grămădite și mai mici.

Măria sa stătea în strana domnească. Părintele ieromonah Ioil slujea singur. În umbra punctată de cîteva făclioare și candele, părea că stă în tăcere duhul lui Dumnezeu și al muntelui.

După ce cîntă un axion întru slava măriei sale, părintele Ioil se închină către strana domnească și pătrunse în palatul cel tainic al altarului. Măria sa ieși la lumină urmat de postelnic.

După ce înțelese cele aflate de Jderul cel mic, chemă la poruncă pe părintele Ioil. Acesta veni cu supunere, îmbrobodit în camilafca-i cernită și barba-i căruntă și dădu măriei sale toate lămuririle, grăind cu supusă sfială și stînd plecat lîngă jilțul stăpînitorului.

— Într-adevăr, slăvite stăpîne, mărturisi părintele ieromonah Ioil, la peștera de lîngă Izvorul Alb s-a așezat acum treisprezece ani un sfințit schivnic, carele a fost venit de dincolo de munți, aducînd cu el acel bour alb, pe care vînătorii măriei tale l-au văzut. Să știi, Doamne, că acel bour e îmblînzit și nu face nici un rău nimănui. Și acel bour a fost slujitorul schivnicului, cît sfințitul schivnic a trăit. Avînd ciobanii obicei să puie pentru sfinția sa daruri într-o ocniță în dosul schitului nostru, noi i le trîmeteam legîndu-le în coarnele bourului. Cînd i se puncea, bourul venea aici și noi îl împovăram, după care el se întorcea devale. Voie ca să ne ducem și să ne închinăm acelui sfînt părinte n-aveam decît după sfînta Înviere, cînd ne coboram la el cu lumini, dîndu-i vestea. Dar dacă era încă iarnă și vifor în munte, nici atunci nu ne duceam. Așa că schivnicul trăia singur, poruncind să nu-l cerceteze nimeni din lume, avînd el canon singurătatea și muțenia. Era un om schilav și bătrîn tare, slab de vîrtute, și nouă ni se părea că-i și cu mintea tulbure, dar el vedea și auzea altfel decît noi, atît în somn cît și în trezie. L-am văzut în cîțiva ani, primăvara, după sfînta Înviere, ieșind în răsăritul soarelui, îngenunchind și punînd urechea la pămînt, — ca s-audă glasul pămîntului. Atîta ne putea spune în acea zi sfîntă, cînd avea slobozenie să grăiască. Și ne-a mai spus că rînduiala lui a fost să ajungă pînă la măria sa; dar e slab și a îngenunchiat aici și are să vie măria sa la dînsul. «Căci noi sîntem prorocii acestor voievozi», a adăogit el. După ce s-a alinat iarna, acu doi ani, de ziua lăsatului de sec, cap de primăvară, s-a întors bourul cel alb cu darurile și atunci am înțeles că pustnicul a trecut în limanul cel fără de vifor. Ne-am coborît și l-am căutat ca să-i aducem sfințitul trup aici. Fusese slab, numai ca o vedenie. N-am găsit nimic la peșteră. Poate să-l fi furat puhoiul, cînd s-a dus să ia apă și a căzut; ori poate să se fi înălțat cu aburii cînd s-a aplecat după cum îi era rînduit, ca s-asculte glasul din afund. N-am putut afla nimic. A rămas bourul singur. Uneori, cînd îl supără cînii ciobanilor, ori vînătorii, vine la noi la schit; bate cu fruntea în poarta de dindos, iar noi îi dăm aici sălaș. Cînd se cere, noi îl lăsăm iarăși slobod.

Măria sa a stătut mult pe gînduri auzind acestea și părea apăsat de mare părere de rău.

— Altceva nu s-a știut nimic ? și nu s-a aflat nimic ?

— Nu s-a mai știut și nu s-a mai aflat nimic, slăvite stăpîne.

— Ce glas spunea c-ascultă ?

— Noi n-am putut să știm, slăvite stăpîne. Poate cunoștea el ceva, noi însă nu înțelegeam. Avea o cunoștință ascunsă despre mersul stelelor și al soarelui : cetea pe cer zodiile ; știa întocmai noaptea sfîntă cînd se vestește Învierea Domnului. A spus odată că ascultă să audă tropot, cînd se va ridica sfîntul mare-mucenic Gheorghie împotriva balaurului, dar eu am socotit că acestea-s vorbe de om slab.

După ce ieși ieromonahul Ioil, ca să se îngrijească de cină și de așternutul măriei sale, Vodă rămase într-aceeași întristare plină de gînduri. Sfințitul Amfilohie își desfășură cărțile și desfăcu iconostasul. Înălțimea sa ascultă cu gîndul dus stihurile sfinte, care totuși pătrundeau ca o dulceață în simțurile sale.

Într-un tîrziu cunoscu, între vînători, lîngă ușă, pe Jder cel mic și se întoarse spre el, cercetîndu-l chiar măria sa cu luare-aminte, asupra tuturor lucrurilor văzute la Izvorul Alb. Măria sa se miră de fragi : unii cu roadă roșie ca mărgeanul, alții numai înfloriți.

— Aceștia-s drept dinaintea ușii, unde stătea el și se închina, fu de părere Ionuț. Deasemenea, am văzut, măria ta, pe pîrău, iarba care se chiamă a pustnicului, care nu se usucă niciodată. E pusă acolo ca să-și aducă oamenii aminte de cel ce-a sămănat-o.

Măria sa asculta, dus.

— Se închina lîngă ușa peșterii ?

— Da, înălțate stăpîne. Este acolo prag de piatră. Și de cît a îngenunchiat ani și ani numai într-același loc, lespedea e roasă și scobită.

— Mîni, înainte de plecare, trebuie să cobor și eu acolo să văd acel loc... suspină măria sa.

Starostelui Căliman nu-i plăcea mîhnirea măriei sale.

— Slăvite stăpîne, fu el de părere, eu socot că nu-i adevărat.

— Ce nu-i adevărat, staroste ? tresări Vodă.

— Ptiu, drace! Nu-i adevărat că schivnicul ar fi murit. Ciobanii din munți spun că s-ar fi aflînd în viață la un loc cu bourul său.

Vodă își clăti fruntea.

— Unde putem noi găsi cheia de deslegare, părinte Amfilohie?

— Slăvite Doamne, răspunse arhimandritul, nu ne este îngăduit să credem în vrăjitorii; deci acel om sfînt s-a săvîrșit. Prorocirea pe care a ținut-o închisă în el va lua ființă tot prin voia Celui-prea-înalt, cînd se va plini timpul și cînd se vor mișca împărații și craii, și va ieși Veneția cu nави pline de galbini, și sfințitul urmaș al apostolului Petrea de la cetatea Romei va binecuvînta pentru biruința dreptății noroadele din acea parte de lume. Atunci se va mișca și aici pămîntul cu toate ale sale.

Vodă cugeta, cu sprînceana coborîtă pe luminile ochilor. Avea în sine o șoaptă: Adîncurile s-au mișcat, dar noi n-am fost gata.

— Doresc să fiu singur numai cu sfinția ta, urmă luminăția sa cu glas. În astă sară să nu mi se aducă cina.

În acea noapte, adormind tîrziu după rugăciune, Domnul a avut o vedenie în vis, întocmai cu cea din ajun. I se arătă schivnicul înălțat pe munte și binecuvîntînd un pojar uriaș care cuprinsese satele și tîrgurile țării. Însuși măria sa stătea acum lîngă bărbatul sfînt și simțea în sine cu mare cutremur tîlcuirea aevea a visului.

CAPITOLUL X

DESPRE NUNTA DOMNEASCĂ ȘI DESPRE NĂCAZURILE LUI NICULĂIEȘ ALBU-JITNICER

Voievodul se întoarse fără întîrziere la Cetatea Sucevii, ca să gătească primirea Doamnei Maria. Pe urmă, gîndul său era statornicit în hotărîrea de a-și desfășura către

miazăzi cît de degrabă amenințare de război spre hotarul ismailitenilor.

Cel dintăi boier tînăr care-i ieși întru întîmpinare cînd se întoarse din petrecerea de vînătoare fu domnia sa Mihail Vrînceanu, spatarul cel nou. Pe acesta îl orîndui măria sa ca să iasă întru întîmpinarea Împărătiței la Iași, cu boieri și călăreți din Țara-de-Sus. Prea vrednic și credincios i se arăta acest boier mare-spatar. Încă n-ajunsese la cărunteță, nici purta barbă, nici nu era mare. Dar în acel trup puțin de om negricios și uscat era o putere de dragoste în Domnul său, ce se răsfrîngea în afară prin ochii lui mari și bulbucați. După pilda lui Mihail spatar, măria sa nu înceta de o vreme să suie în trepte oameni noi, prețeluindu-i numai după vrednicie. La alte vremuri, trebuiau alți oameni ; bătăliile jertfei, pe care măria sa urma să le viseze în nopți de neliniște, cereau inimi arse de credință.

Odată cu Mihail spatar, trebuia să încalece și postelnicul Simion Jder, cu două sute de slujitori.

Vremea de toamnă urma să fie lină ; întinderile de cătră Marea scînteiau în țesături de funigei, aninate în bolîndarii stepei.

Împărătița Maria ieși de la Cetatea Albă în ziua de 8 a lunii septemvrie, după sfînta leturghie la biserica Sfîntului Ion cel Nou. Cerînd ocrotire de la acest sfînt mucenic, cum și de la prea curata Fecioară, a cărei naștere cădea în acea zi luminată, măria sa își luă rămas-bun de la unii din neguțătorii genovezi care o întovărășiseră pe mare și care aveau a se întoarce la Cafa cu caravela lor. Trimese printr-înșii închinăciune părinților săi prea iubiți și grădinilor încîntate de la Mangop. Niciodată în viață n-avea să mai vadă trandafirii de-acolo atîrnați pe coasta Mării Pontice ; iar cu Olobei, părintele său, și cu Despina Maria, maica sa, aveau să se adune întru duh în veacul veșnic, sub lumina cea fără de amurg.

Cu lacrimi deci se desfăcu Doamna Maria de aceste ființi ce se întorceau în patria sa. După ce-și șterse pleoapele cernite cu naframă de borangic, măria sa oftă și văzu înaintea sa pustia deșartă de toamnă și cerul miezului-nopții. Într-acolo, departe, erau Cetatea Sucevii și soțul său, pe care încă nu-l cunoștea.

Pîrcalabul Luca de la Cetatea Albă își rîndui oștenii ; trîmbițile sunară pe ziduri ; flamura domnească se sui în boldul suliții pe turnul cel mai înalt. Călească cu opt cai se urni. Doamna avea lîngă sine patru din slujitoarele sale, înveștmîntate în feregele țesute cu fir de aur. Însăși măria sa purta asemenea haină răsăriteană și conduri persienești trandafirii. Pe sîni i se revărsau șiraguri lungi de mărgăritare. În laturile călești și în urmă avea șase slujitori tatari cu coif și suliță, încălecați în șăi nalte cu scări scurte. Apoi în jur erau slujitorii Voievodului. Cel mai apropiat în laturea stîngă a călești se afla Luca pîrcalabul ca să deie Doamnei deslușiri în limba grecească, singura pe care măria sa o vorbea.

Alaiul merse destul de spornic pînă la cel dintăi popas, care a fost Vîrtejeni. Acolo au ieșit înaintea măriei sale optzeci de răzăși tineri de la ținutul Lăpușnei, călări pe cai albi. Căpitanul lor Leca Tătăranu a închinat măriei sale pîne și sare.

În ziua de 9, s-a făcut popas la tîrgul Lăpușnei. Acolo s-a adaos la alaiul domnesc sfințitul Varlaam, egumenul de la mănăstirea Zografu din Sfîntu Munte, cu soții săi monahi. Sfințitul Varlaam a binecuvîntat pe Împărăție și i-a dăruit un firișor de lemn din crucea răstignirii, învălit într-o foiță de aur.

Al treilea popas a fost la tîrgul Fălciului. Părintele episcop Inochentie a ieșit cu clerul său și cu mult norod înspre laturea Prutului cădelnițînd și binecuvîntînd pe măria sa, dînd slavă lui Dumnezeu că s-a învrednicit să vadă cinstit obrazul miresei domnești. Hodina Împărăției a fost la sfînta episcopie. Cum a coborît măria sa la odăile domnești, s-a înfățișat domnia sa Mircea, vornic al Țării-de-Jos, care ține scaun de judecată la tîrgul Bîrladului, avînd cu sine doi vornicei ai săi și o sută de călăreți bîrlădeni, cu cercei de flori la urechile cailor.

Foarte s-a bucurat măria sa de această priveliște pe care o vedea din cerdac. Călăreții și norodul înălțau cușmele hăulind. Nu era nimene între cei de față ca să dea lămurire ce se spune și ce se strigă, deoarece pîrcalabul Luca, după două zile de cale, se întorsese la Cetatea Albă. Cinstitul boier vornic de Țara-de-Jos se trudea, fel și chip, scurmîndu-și barba pe dedesubt cu degetele, să grăiască

în limba măriei sale, însă, neavînd suflare de la Duhul Sfînt, nu putea rosti decît cuvinte moldovenești și acelea cu totul neînțelese. Deci de la un timp Împărătița a prins a zîmbi și a rîde, după care a rîs și vornicul ; molipsindu-se după aceea de veselie toți cîți erau de față în cerdacul episcopesc. Băgînd de samă norodul asemenea plăcută înțelegere, a prins a rîde și norodul, chiuind. Din porunca vornicului, umblau în preajmă, printre noroade, opt cară cu opt buți de vin nou. Unii aprozi vornicești împărțeau oale nouă ; alții slobozeau vin prin cepurile buților : cîte patru cepuri la fiecare bute.

A fost după aceea un popas la Iași, în Cetățuia Domnească. Acolo, în calea măriei sale Împărătița, a ieșit Simion Jder postelnic cu cei două sute de slujitori în armuri de fier luciu, pe cai negri. Singur Jder era pe cal alb. Așa fel s-au înfățișat acei oșteni sunînd din arme și coborînd odată toți din scări în aceeași clipă, încît inima Împărătiței a tresărit de spaimă.

Prea sfințitul vlădică Tarasie de la Roman a binecuvîntat și a dat și deslegare limbii măriei sale. Căci prea sfințitul Tarasie grăia slobod grecește. Adăogindu-se și sfințitul Varlaam de la Aton, s-a ținut sfat despre puterea măriei sale Ștefan-Vodă, care se vădea în oștenii săi. Postelnicul Simion a pășit pînă la carîtă, a pus genunchiul stîng în pămînt și s-a închinat. În acea clipă slujitorii cu caii de dîrlogi au stat neclintiți, ca de stîncă. Cînd, la un semn al postelnicului, călărețiii au bătut c-un picior în pămînt și s-au zvîrlit în șa, ridicîndu-și caii pe loc într-o învăluire, Domnița și-a simțit a doua oară inima înfricoșată. Totuși i-au plăcut acei oșteni și a poftit să afle cine-i boierul care le poruncește :

— E un postelnic al măriei sale, cu numele Simion Păr-Negru, a dat lămurire prea sfințitul Tarasie.

— Văd lîngă el un alt boier mai tînăr, cu surguci alb la coif, a urmat a întreba Împărătița.

— Slăvită Despină, acela e fratele mezin al postelnicului, răspunse vlădica.

Domnița zîmbi acelui mezin cu ochi îndrăzneți.

Din Cetățuie, în amurg liniștit de toamnă, se vedeau în mari depărtări păduri ruginite pe coaste de dealuri, și printr-o vale, într-acele păduri curgea o apă. Sub Cetă-

ţuie, acea apă se aduna într-un iaz întins al Domniei pe care umblau la pescuit luntri cu pînze. Pîrcalabul de Iaşi dăduse poruncă să se caute numaidecît în acea zi, fie cu năvoadele fie cu ostia, un crap de şase ocă, pentru cina Doamnei.

Întăia oară de cînd intrase în Ţara Moldovei, Împărăţiţa Maria avu o simţire de linişte şi de tihnă. Călăreţii domneşti descălecaseră la odăi şi mezinul postelnicului rînduia străjile pe ziduri. Slugile de la cuhnii umblau cu grabă. Pe rîpa dinspre iaz suiau pescari, purtînd crapi ai căror solzi scînteiau în bătaia asfinţitului de soare. Dincolo de iaz, în tîrg departe, s-auzea un pristav strigînd poruncă pîrcalabească neguţătorilor, meşterilor şi mişeilor — să se bucure de sosirea luminăţiei sale Doamnei Maria. După ce se alină glasul pristavului, începură a trece pe deasupra Cetăţuiei, cu vîjîiri de vînt, raţe sălbatice venind de cătră răsărit, din bălţile de la Jijia şi curgînd înspre pojarul asfinţitului. Unele cădeau pe luciul iazului din vale. O luntre cu vîntrele umflate de boarea înserării pluti încet-încet pînă în fund, sub sprînceana pădurilor.

Însfîrşit, cel din urmă popas al Doamnei înainte de Suceava a fost tîrgul său Botoşani. Carîta s-a oprit la curţile măriei sale, sub paza aceloraşi slujitori ai postelnicului, pe care măria sa îi priveghea cu deosebită plăcere. Melinte, marele cămăraş al Doamnei, s-a înfăţişat cu cheile pe tabla de argint, îngenunchind.

— Cine este acest boier şi ce poftеşte ? a întrebat zîmbind măria sa Împărăţiţa.

Melinte, marele cămăraş, era prea gras şi gîfîia de trudă stînd în genunchi.

Prea sfinţitul Tarasie a dat lămurire :

— Înălţată Doamnă acesta este jupîn Melinte, mare cămăraş al măriei tale. Căci acest tîrg întru care ne aflăm în popas e tîrgul măriei tale. Aici se află buni neguţători, precum şi iscusiţi vameşi. Neguţători armeni duc mărfuri la Lehia ; jidovi din Lehia şi din Ţara Nemţască vin cu postavuri şi cu piei căutînd fie miere, fie lînă, fie vite. De la toţi aceştia vameşii măriei tale iau dreptul domnesc. Deasemenea de la roadele pămîntului lasă băştinaşii partea cuvenită la cămările măriei tale.

Atunci a înțeles Doamna Maria de ce se află cămărașul său întru atîta îndestulare a trupului și a poftit pe cei de față să binevoiască a-i ajuta acelui boier să se ridice din genunchi.

În ziua de 14 septemvrie alaiul a ajuns în vederea Cetății Sucevii. Puntea era lăsată ; porțile se aflau deschise ; străjile pe ziduri. Un pîlc de călăreți a purces dintr-acolo în trap mare. Se vedeau între ei bărbați în strălucite vestminte. În frunte, cu platoșă de oțel și coif cu pană de struț, călărea Vodă pe harmasar alb.

Cînd fură la o bătaie de săgeată unul de altul, amîndouă alaiurile se opriră. Boierii descălecară întăi. După ce puse și măria sa piciorul la pămînt, dregătorii îl împresurară. Coborîtă din carîtă, Împărătița stătu pe loc, cu vălul de matasă acoperindu-i fața. Vodă veni repede către ea ; își descoperi fruntea dînd unui copil de casă coiful ; își desfăcu de pe el platoșa dînd-o altui copil de casă și rămase în straiul său de catifea vișinie, cu cruciuliță de aur atîrnîndu-i pe piept. Se apropie de Doamnă. Se închinară unul altuia, cuprinzîndu-și mînile. Domnul îi ridică apoi vălul și o îmbrățișă cuprinzînd-o cu dreapta de după umăr.

Oștimea stătea neclintită ; boierii priveau în tăcere : din tunurile cetății detunară bombardele. Împărătița tresări ; apoi zîmbi ; oștenii înălțară cușmele și coifurile cu mare glas, urînd bună venire Doamnei Moldovei. În latura Cetății, spre rîpă, stătea bulucit norodul tîrgului care și acesta dădu mare glas. Clopotele bisericilor din vale prinseră a suna toate odată. Ținînd mîna dreaptă a miresei sale, Domnul o călăuzi cîțiva pași ; apoi iarăși se închinară unul altuia ; Împărătița se sui în căleașcă ; surugiii pocniră din harapnice. Domnul își puse iar jumătatea de armură încălecînd și venind în laturea dreaptă a căleștii. Împărătița își lăsase vălul.

În răstimpul cît i se dezvălise fața, Doamna cea nouă arătase supușilor săi ochii cei mai migdalați și mai sprîncenați cu putință, negri ca pana lăstunului ; însă obrazul său nu avea o deosebită frumuseță. Nas ușor încovoiat și bărbie puțină ; o albeață palidă și fără strălucire. Cînd zîmbea nu-și arăta dinții ; zîmbetul îi era întristat, însă

plăcut. Nu părea să fie în întâia tinerețe, totuși era subțire în boi și mlădioasă ca o copilă.

Curțile din Cetate și din jur erau pline de oaspeți mari. Sosise solul venețian Chiaparelli cu daruri de vestminte ; deasemeni Ludovic Sforța Maurul, ducele Milanului, trimesese doi nobili ai săi cu dar de arme scumpe. Doi soli de la Matiaș-Crai și doi de la Cazimir-Crai. De cîteva zile se afla la Cetate, cu șase boieri, Birtoc-Voievod de la Maramureș, cu care Ștefan-Vodă avea planuri de încuscrire, măria sa Ștefan avînd cocon în vîrstă și măria sa Birtoc avînd o domniță. Legătura aceasta avea să sporească o înrudire mai veche — de pe descălecătorii cei de demult ai domniei Moldovei. Sosise de la Ardeal, între boierii de acolo, și Laiotă Basarab-Voievod, avînd a rămînea la Cetatea lui Ștefan-Vodă pînă la plinirea războaielor măriei sale Ștefan-Vodă, împotriva Radului-Vodă. Acest Basarab Laiotă era ajuns la bătrînețe și slăbie, totuși pofta stăpînirii stăruia în el neînduplecată. Cum ajunsese la Cetatea Sucevii, pusese un genunchi pe lespedea paraclisului și se legase cu jurămînt de supunere către măria sa Ștefan. În alaiul acesta, călărea în stînga lui Vodă Ștefan, avînd pe chica sa albă cucă domnească.

În sara aceea de 14 s-a făcut la Cetate slujbă de vecernie. A doua zi curtea întreagă a coborît în tîrgul de scaun, la sfînta mitropolie, și înalt prea sfințitul Teoctist, cu mare sobor de episcopi, a desăvîrșit prin taina nunții legămîntul lui Ștefan-Vodă cu Împărătița Maria. Se cuprindea în acest legămînt nu numai o taină sfîntă ci și una politicească.

De și părinții și unchești Doamnei Maria se aflau de multă vreme desfăcuți de scaunul Țarigradului și unii se amestecaseră cu hanii și mîrzacii tatari, lepădînd legea adevărată, totuși se păstra între ei amintirea unui drept al sîngelui lor de Comneni. În sipetele lor se mai aflau rămășiți de odoare. Crucile de olmazuri ale coroanelor, smaragdele de la cerceii împărăteselor, inelele cu peceți îngemănate ale autocratorilor alături de despine țineau în ascuns o legătură între trecut și viitor.

De la Dumnezeu, prin înțelegerea iscusită a patriarhului celui bătrîn din Țarigrad, a ieșit această unire a Împărăției de la Mangop cu luptătorul cel mare care-și

gătea jertfa pentru Hristos ; și în numele sfîntului patriarh sta la acea ceremonie sfințitul Varlaam de la Zografu. Către această unire cele opt care de zestre, care veneau de la Cetatea Albă sub privighere tare de slujitori, aduceau unele odoare împărătești cum și multe postavuri și țesături rare.

Din petrecerea aceea strălucită, lumea nu înțelegea decît ceea ce se arăta ochilor : lumini, colori, cîntece, prin fumul de miresme, sub bolta sfîntului lăcaș. Jupînesele din Țara-de-Sus, dintre care nu lipsea nici una, arătau frumusețI care de care mai slăvite — unele slăvite cu treizeci de ani în urmă, altele slăvite în vremea de față, — și pîndeau înlăturarea hobotului miresei dintre rîurile de bețeală de aur, ca să aibă încredințare de bucurie. Împărătița nu-i frumoasă ; în schimb nu-i nici tînără ! Are pe ea însă nestemate care nu s-au văzut niciodată în Țara Moldovei. Se zice că ar fi fiind la Mangop în Cetate optsprezece haznale în care stau tăinuite și alte juvaeruri fără preț ale Împărăției de la Țarigrad. Ciudat este cum frăgezesc asemenea podoabe obrazul unei femei !

Cîți ani va fi numărînd Doamna Maria ?

I se pot socoti anii și după creturile de la coada sprîncenelor și după colțurile gurii. Însă nici nu s-ar fi cuvenit să fie altfel, căci și măria sa Domnul e cărunt și văduv. Alexandru-Vodă lipsește, ca să nu pară măria sa prea vîrstnic ; însă ceilalți coconi domnești sînt de față între Doamna Cătălina și Domnița Chiajna, mătușele măriei sale : stau trei la rînd : Petru, Bogdan și Iliaș.

Doamna Cătălina, — cea mai veche mătușă a măriei sale, — s-a trudit poate de cea din urmă oară din singurătatea schivniciei sale. Cuviosia sa și-a căutat pacea și iertarea într-o singurătate a unui schit cu puțini monahi, care se chiamă Pîngărați. A venit subt ocrotirea sfințitului Teodor de la mănăstirea Bistrița. Încă e obosită de cale și ascultă cu ochii pierduți cîntările nunții, — visînd pentru sine izbăvirea altei nunți, a ispășirii celei din urmă. Schilavă ca și măria sa Cătălina, cu privirile umplute de vise de spaimă, Domnița Chiajna suspină din cînd în cînd, străină de cîntece și de strălucire. Sînt ceasuri cînd nu mai poate deosebi pe cei de azi de cei de ieri și amestecă pe coconii de astăzi : Iliaș, Bogdan și Petru cu ceilalți Mușatini care au

fost copii altădată. E soră măria sa cu aceştia ori cu cei de demult ? Cei de demult nu mai sînt ; s-au omorît unul pe altul. Poate aceştia de acum nu sînt decît o răsfrîngere a celor de odinioară. Măria sa plînge încet clătindu-şi fruntea. Cu toate acestea se înalţă sub bolta sfintei mitropolii cîntări de bucurie şi de slavă.

Părintele Teoctist a aşezat pe frunţile mirilor cunună şi i-a binecuvîntat. După o rînduială de la Bizanţ, mireasa s-a închinat întăi Împăratului său. Apoi a primit de la Birtoc-Voievod şi de la Basarab-Voievod două făclii, cîte una în fiecare mînă. Cu aceste făclii Doamna mireasă s-a întors spre boieri, înclinîndu-se ; apoi a venit şi către jupînese cu aceeaşi înclinare a frunţii. Obrazul îi era descoperit, ca să fie cunoscut de toţi. După ce s-a închinat boierilor şi dregătorilor, Doamna Maria a trecut printre cei de faţă, cu pas măsurat. Din naos a ieşit în pronaos, salutînd. Însfîrşit a dat în pridvor şi în lumina soarelui de amiază asupra ogrăzii, unde stăteau bulucite rîndurile de slujitori şi noroadele. Către toţi s-a închinat din nou, ţinînd în mînă făcliile. Apoi s-a întors către stăpînul său, dîndu-i făclia din dreapta şi punînd mîna sa dreaptă în dreapta măriei sale, cerînd milă şi apărare.

Psalţii cîntau cu glasuri înalte prin fumegarea binemirositoare a lumînărilor de ceară. Prin acel fum ţesut subţire cinstitele jupînese ale tuturor boierilor de faţă băgau de samă cu cea mai mare luare-aminte la toate cîte se săvîrşeau şi, prin zvon, îşi ţineau aţintite urechile una către alta, ca să nu piardă nimic din ce se putea spune. Dintr-aşa adunare măreaţă nu se putea să lipsească mai cu samă jupîneasa Candachia. Ochii ei mari, sprîncenele arcuite, obrajii rumeniţi erau desfătare pentru mulţi bărbaţi, în privirile cărora dumneaei îşi cetea propria sa bucurie. Tot bucurie erau pentru jupîneasa Candachia şi căutăturile piezişe ale celorlalte jupînese, care de care mai frumoasă şi mai semeaţă.

Binecuvîntată este muierea ce-şi cinsteşte soţul, îşi zicea în acelaşi timp în sine vistier al doilea Cristea Păr-Negru. Toţi o privesc pe Candachia, ştiind că este soţia unui bărbat ca domnia sa. E de văzut cum vor rîndui locurile la masa cea mare, cum vor sta boierii şi din ce loc îi va privi măria sa mirele. Dacă măria sa, întru bucuria în care se

află, îl va vedea pe jupîn Cristea, nu se poate să nu-și aducă aminte de vrednicia și înțelepciunea acestui boier care cunoaște toate cîte sînt pe lumea asta ; deasemeni, dacă măria sa va vedea obrazul slăvit al Candachiei, își va aduce aminte și de soțul ei. Nu se știe însă cum va fi făcut domnia sa marele logofăt Toma orînduirea meselor. Se zice că o parte a ospățului va avea loc în palatul cel mare domnesc din Tîrg. Măria sa Voievodul se va arăta numaidecît între străini, cu Împărătița sa, dar nu va sta multă vreme. Va sta ca să guste cu Doamna dintr-un ou și să soarbă cîte o picătură de vin dintr-o cupă. Atunci își vor închina toți oaspeții cupele către măriile lor. După asta, Vodă se va duce la Cetate, unde este altă masă în palatul de acolo cu mătușa măriei sale Doamna Cătălina și cu Domnița Chiajna, cu Doamna Ana, cu unchiul și vărul măriei sale pîrcalabii de la Hotin, cu Birtoc-Voievod cuscrul său, cu Basarab-Voievod și alții puțini, neamuri ale măriei sale.

Dacă asta este rînduiala marelui logofăt, se gîndea cu supărare vistiernicul Cristea, apoi nu-i bună rînduială.

Cineva îl întrebă la ureche :

— Cum îți place nunta măriei sale ?

Jupîn Cristea tresări, întorcînd fruntea. Îi zîmbea Ionuț Jder în strai strălucit de curtean.

— Îmi place, răspunse jupînul vistiernic, dar aș vrea să cunosc cum va fi rînduiala mesei mari.

— Va fi o rînduială ca a tuturor meselor mari, răspunse Jderul cel mic. Nunii și mirii, și solii crailor, și dregătorii cei mari au loc deoparte, după izvodul pe care l-a poruncit însuși măria sa.

— Așa crezi tu, Ionuț ?

— Așa știu.

— Iar măria sa nu se mai duce la Cetate ?

— Ba se duce.

— Atunci noi ceilalți boieri ce ne facem într-o zi ca asta ?

— Bem și mîncăm, fiecare la mesele ce ne sînt hotărîte, — cinstiții boieri de o parte, și cinstitele jupînese de altă parte.

— S-auzea într-o vreme că măria sa aduce alt obicei la curte, amestecînd muierile cu soții lor, cum se face la

curtea de la Buda și la curtea de la Cracovia. Deasemeni se spunea c-au să vie muzici nemțești și leșești la curtea măriei sale după ce măria sa își va aduce Doamnă nouă.

— După cît știu eu, măria sa are să mai aducă oșteni. De muzici nemțești nu cred că are nevoie.

În această clipă jupîneasa Candachia zîmbi cu plăcere cumnatului său Ionuț. Auzise cele din urmă vorbe ale lui.

— Atuncea cum rămîne cu noi ? suspină ea, pe cînd ieșeau îmbulziți prin una din ușile pridvorului.

— De cine e vorba, cumnată Candachie ?

— De noi, jupînesele. De cele vechi nu spun nimica, deoarece acelea au apucat a se bucura la domniile care au fost. Vorbesc de noi cele tinere și de jupînițe. Încă nici de jupînițe, căci acestea au să se bucure la Alexăndrel-Vodă și la alții. Vorbesc de ceasul de acuma întru care ne-a înflorit Dumnezeu.

— S-așteptăm și să nădăjduim, cumnată Candachie.

— Pînă cînd s-așteptăm ?

— Pînă ce și-a bate măria sa războaiele.

— Iar războaie ? Domnii se gîndesc numai la asta. Să ne întrebe și pe noi jupînesele. Ori să întrebe pe copila asta care trece pe lîngă noi.

— Asta-i jupînița lui Iațco, cumnată Candachie.

— Asta-i ? Așa este, are dreptate cumnatul Ionuț, se răsuci ea, zîmbind dulce, către vistiernic. Aproape să n-o cunosc ; s-a împuținat și s-a făcut mai urîtă.

Ionuț se veseli.

— Să nu te audă postelnicul Simion, jupînească Candachie.

— Cum se poate ? Încă nu i-au trecut frigurile cele rele ? Ai ! Am știut eu că acest frate al nostru e slab de inimă și-l poate ademeni orice venetică de pe lume. Așa i s-a întîmplat cîndva cu o greacă, încît s-a pustiit de lume ; iar acuma, cum l-a scos măria sa la Domnie, și-a plecat grumazul la alt jug. Are dreptate soacră-mea să-l jelească. S-ar putea să fie adevărate și altele cîte s-aud...

— Dacă n-ar fi, nu s-ar povesti, hotărî cu înțelepciune vistier al doilea Cristea. Mama noastră jupîneasa Ilisafta le știe mai bine decît oricine, batîr că stă la Timiș și nu umblă ca noi la nunți domnești.

Candachia rîse subțire :

— A umblat și dumneaei destul în zilele sale. Se aud și altele decît cele pe care le spune domnia sa.

Ionuț se miră, trăgînd la o parte pe fratele său și pe jupîneasa Candachia, pe cînd lumea curgea în preajma lor fără întrerupere. Domnia nu ieșise încă din sfîntul lăcaș. Oștenii așteptau alaiul descălecați lîngă caii lor și stînd neclintiți ca un zid. Soarele amiezii le punea picături de foc în boldurile suliților. Postelnicul Simion veni asupra șiragurilor, fluturîndu-și pana cușmei. Avea un port falnic, către care privea acea copilă urîtă a lui Iațco întorcînd capul și rămînînd întruna în urma mamei sale. Jupîneasa Anca o smuncea din cînd în cînd ușor de mînă. Ea rîdea, urmînd să privească îndărăt. Avea plăcere și jupîn Iațco să vadă pe oștenii lui Vodă și pe mai-marii lor.

Înghesuite în zid și ridicate pe zid, priveau și mulțimile. Se învăluiau și boierii de rînd și unii dintre cei mari către aceeași ieșire a ogrăzii. Jitnicerul Niculăieș Albu se opri un răstimp înainte de a trece pe sub bolta porții, întăi ca să urmărească din ochi pe jupîn Iațco cu jupîneasa și jupînița lui, după aceea ca să facă un semn spre careva din înghesuiala norodului. Răspunse, la acel semn al stăpînului său, un slujitor bine îmbrăcat și armat. Era Drăghici, într-o stare destul de veselă. Lăsă în urmă cîteva vorbe către cineva care-i ținuse pînă atunci tovărășie, și grăbi spre jitnicer, făcîndu-și loc prin îmbulzeală.

Jderul cel mic văzuse mișcarea aceasta, dar n-o urmărea cu luare-aminte avînd a asculta ceea ce-i lămurea Candachia.

— Jupîneasa Ilisafta mi-a spus atîtea, rîdea el spre cumnată-sa, încît nu știu ce s-ar mai putea ști.

— S-ar mai putea ști unele care se spun mai puțin și care socotim noi că-s cele mai adevărate.

— Anume ce, dragă cumnată Candachie ? se linguși Jderul cel mic.

Jupîneasa Candachia se apără :

— Tinerii nu trebuie să afle prea multe, ca să nu îmbătrînească degrabă.

— Atuncea vei binevoi să-mi spui mie, porunci vistiernicul Cristea.

— Cinstite vistiernice, nu vreau să îmbătrînești nici domnia ta. Însă, dacă poftiți să știți numaidecît și altfel nu

se poate, aflați că jupîniţa aceea nu-i copila lui jupîn Iaţco Hudici.

— Asta se ştie.

— Ce ştii domnia ta, Ionuţ ?

— Asta se ştie de la comisoaie ; că jupîniţa Maruşca ar fi copila unui boier străin, care a pierit la turci, în închisoarea de la Şapte-Turnuri.

— Atuncea nu ştii nimica.

— Se ştie că jupîniţa e copilă numai a jupînesei Anca.

— Puţin ştiu comisoaiele şi feciorii lor. Aflaţi că nici a jupînesei Anca nu-i.

— Atunci va fi căzută din nouri în casa lui jupîn Iaţco ? zise Ionuţ.

— Într-adevăr.

— Ş-a ouat-o un balaur ?

— Întocmai precum spui. Nu te uita la mine aşa de holbat, ca să mă sparii şi să-mi muşc limba. Numele acelui balaur, cumnate Ionuţ, nu se poate rosti, căci e cu primejdie. Are cunună de domn, şi şi-a mai pus una de mire chiar acuma.

— Cum se poate ? se miră Jderul cel mic. De unde ştii ?

— Pe lumea asta, toate se află şi se ştiu.

Ionuţ îşi scutură fruntea :

— Eu nu cred nimica. Este însă altceva adevărat : că Vodă a hotărît lui jupîn Iaţco Hudici că-i va alege însuşi măria sa mire pentru jupîniţă. De zestre nu-i nevoie ; are jupîn Iaţco sodom de galbini, să cumpere cu ei Ţara Ungurească.

— Atuncea e ceea ce am spus eu şi spun şi alţii. Aşa că, dragă cumnate Ionuţ, poţi să dai ştire postelnicilor celor fără minte, că trebuie să-şi scurteze boala. Oricît e de urîtă, copila asta are o priveghere de sus ; şi cel care-i va fi fiind tată cu adevărat are să-i găsească mire după osul ei. Bine-i rînduit de la Dumnezeu că oasele sfinte n-au şi chip frumos, altfel norocul ar fi împărţit fără măsură.

După acest sfat, domnia sa a ieşit din sfînta mitropolie şi Ionuţ s-a strecurat repede la locul său, ca să încalece şi să se arate cu fudulie între rîndurile slujitorilor. Clopotele începură a bate pretutindeni în toate turnurile bi-

sericilor Sucevii, iar la Cetate trăsneau din răstimp în răstimp bombardele, cutremurînd dealul.

Alaiul se îndrumă spre palatul din tîrg.

În vremea asta, Niculăieș Albu mustra pe slujitorul său Drăghici. Înainte de a trece la gazda unde-i era rînduită și lui masă domnească, împreună cu soții săi boieri din aceeași treaptă, poftea să afle ce s-au făcut poruncile sale pe care le înșiruise una cîte una lui Drăghici, încă din ajun.

— Au plecat oamenii de la Cuejdiu ?

— Au plecat, măria ta. Toate sînt în bună stare la vadul Prutului. S-au înțeles cu boierinașul de acolo să plătească brudină zece zloți ; cîte doi zloți de car și, cum înserează, cum trec apa. Iar podul umblător rămîne de ceea parte pînă dimineață, și orice fel de oameni ar sosi și ar striga fie pentru treaba lor, fie pentru slujba Domniei, nimenea n-aude. Apoi, după o noapte, căruțele măriei tale nu se mai văd și au ajuns la locul lor, unde avem să le găsim noi.

— Ai vorbit tocmai așa cu logofătul Stîrcea ?

— Întocmai ; iar Stîrcea-i om care știe să lucreze întocmai. Dacă ți-a spune logofătul Stîrcea că-ți clădește biserică într-o noapte, să știi măria ta că ți-o clădește.

— Poftesc, meștere Drăghici, să vorbești mai puțin. Ai nasul prea îmbujorat.

— E îmbujorat, căci se bucură de slujba măriei tale. Mă aflu de ieri într-o cinstită crîșmă, cu călugărul meu, ca să ne bucurăm de nunta măriei sale.

— Nu bănuiește nimica ?

— Cum are să bănuiască, măria ta, cînd stă de vorbă cu Drăghici ? Drăghici știe să se apere : una la mînă ; ș-al doilea, Drăghici știe să-l tragă de limbă pe cuviosia sa.

— Ți-a mărturisit ceva ?

— Mi-a mărturisit că iese altă carte pentru jupîn Mihu. Nu se știe cine are s-o ducă în Țara Leșască. Poate s-o ducă singur părintele arhimandrit, s-o înfățișeze și luminăției sale Craiului, cerînd luminăției sale să-i sloboadă pe acel boier.

— I-ai spus că măria sa Craiul are să-l deie ?

— I-am spus că măria sa Craiul are să-l deie numaidecît. Dar monahul e destul de viclean : nu vrea să creadă.

Totuși, sol de la domnie se duce cu acea carte. Mai mult decît o săptămînă nu întîrzie.

— Atunci e bine, Drăghici. Într-o săptămînă avem vreme pentru toate dacă și Dumnezeu ne stă într-ajutor.

— Dumnezeu e puterea măriei tale și îndrăzneala noastră, se veseli Drăghici.

— Îndrăzneala cată să fie întovărășită de cumințenie, Drăghici. Cum spune și în cartea acelui retor : Viteazul ce se chiamă Îndrăzneală se cuvine să călărească pe un harmasar bătrîn căruia-i zice Cumințenie.

— Așa-i, întocmai, măria ta.

— Oamenii tăi sînt gata ?

— Gata. Meșteșugari vechi ; și-au curățit de rugină săbiile. În ziua de azi li s-au împuținat vadurile și le merg în scădere negoțurile.

— I-ai pus poate să aștepte la o crîșmă ?

— Nu se poate, măria ta ; eu nu uit ce mi s-a poruncit. Fiecare se află la o gazdă deosebită ; nici unul nu știe de ceilalți. Însă desară, cînd s-or aprinde ceaunele cu catran pe zidurile Cetății, ei ies și vin în dosul poștei Rădăuților. Acolo eu îi opresc și-i cercetez, să aibă armele și caii în bună stare, precum ne-a fost tocmeala. Am dat fiecăruia cîte un zlot ; desară le dăm al doilea zlot. Mai primesc cîte trei zloți după ce-or ajunge dincolo.

— Le-ai hotărît să fie treji ?

— Le-am hotărît ; prin urmare au să vie amețiți atîta cît trebuie.

— E bine așa.

— Atuncea măria ta nu mai ești supărat pe mine ?

— Nu. Du-te și fii cu luare-aminte.

— Doamne-ajută ! murmură vatavul Drăghici, făcîndu-și cruce și închinîndu-se după aceea către stăpînul său.

Jupîn Niculăieș Albu, de și se afla încă într-o treaptă de jos a dregătorilor domnești, avea neamuri suspuse și se bucura de ocrotire și de dragoste, cu toate nebuniile pe care le săvîrșea de o bucată de vreme. Ba încă unele fapte ale lui se bucurau de laudă între jupînese, căci patima dragostei și patima băuturii găsesc iertare și la Dumnezeu după cît știau domniile lor ; iar mai ales aceste patimi ale lui Niculăieș Albu jitnicer trebuiau iertate, fiind domnia

sa bărbat frumos și falnic. Muierilor moldovene le-au plăcut totdeauna necumpătarea și nebunia junilor.

Deci jitnicerul își căută soții în altă parte decît la gazdele treptei sale. Nimeri la casa domniei sale Dajbog, mare cupar al măriei sale și cîrmuitor al Cotnarilor. Domnia sa marele cupar era la palat, ca să dreagă cupa de aur măriei sale mirele și Împărătesei mirese ; dar neamurile erau adunate și începuseră ospățul. Jupînesele din acea casă îl primiră cu bucurie pe Niculăieș Albu jitnicer și unele dintre cele mai în vîrstă nu uitară să puie pe un lăutar țigan cu numele Costrăș și vestit atunci la Suceava, să cînte un cîntec pentru boierii iubitori de zurbale :

Am fost tînăr și brudiu ;
Pare-mi rău, dar e tîrziu...

Niculăieș Albu nu poposi mult la casa paharnicului. Avea în el ca o neliniște care-l mîna de colo-colo. Într-o vreme, descălecă în ograda domniei sale marelui logofăt Toma. Acolo găsi la masă bărbi cărunte. La dreapta lui Toma logofăt stătea însuși Iațco Hudici.

Jitnicerul se închină din prag cătră acele înalte obraze, zîmbi cu supunere uncheșului Toma logofăt și trecu după aceea la soborul jupîneselor. În acel sobor, după cît înțelegea el, se afla și jupînița Marușca. Poftea s-o vadă cu un obraz mai vesel decît îi arătase pînă atunci.

Într-adevăr, jupînița lui Iațco cronțăia aluat dulce și-și subție buzele cu mirare, arătîndu-și dințișorii.

— Pe cine cauți domnia ta, jitnicerule ?

— Aș putea să-ți spun, jupîniță Marușca, dar sînt prea multe urechi care ascultă.

— Atunci să ne dăm mai aproape de mama, ca s-audă numai ea.

— Ba aș vrea să m-asculte numai niște urechiuși cu cercei de smaragd.

Jupînița Marușca trecu pe lîngă oglinda de lîngă fereastră, ca să se uite cu coada ochiului să vadă cît de bine îi stau cerceii. După ce se încredință și de alte frumusețI, lăsă pe Niculăieș altor jupînese și jupînițe și părăsi soborul ca să cerceteze vremea de afară. Din cerdac, se lărgeau zări line, sub cerul curat ; însă trăgea o adiere subțire dinspre miazănoapte.

Se înfioră și se pregătea să intre iarăși în camera soborului, cînd veni către dînsa Niculăieș Albu, sunînd grăbit din pinteni.

— Jupîniță Maruşca, zise el deodată c-un glas plin de tulburare, vreau să-mi dai un răspuns la toate vorbele pe care ți le-am spus într-atîtea rînduri.

— Care vorbe, Niculăieș jitnicer ? Nu-mi aduc aminte.

— Atuncea vrei să ți le spun din nou ?

— Nu. N-ai să ai vreme ; vreau să mă întorc la mama.

— Totuși ai ieșit ca să pot veni să-ți vorbesc numai între patru ochi. De ce mă pedepsești ?

— Iarăși mă miră vorbele domniei tale, jupîn Niculăieș.

— Știi că-mi ești dragă. Ți-am spus.

— Știu. Tata zice că nu trebuie să te cred ; domnia sa are alte gînduri. E supărat și pentru ceea ce s-a întîmplat în pădure, lîngă Cracău.

— Au fost niște lotri.

— Ba au fost oameni ai domniei tale. Numai fetele prostimei se bucură de asemenea dragoste. Eu nu mă tem : pe mine nu mă poate fura nimeni.

— De ce-mi vorbești așa, ca să-mi rupi inima ?

— Îți vorbesc ca unuia care ai îndrăznit asemenea faptă. Să fii domnia ta mulțămit că tata nu s-a plîns măriei sale.

— Într-adevăr, nu înțeleg de ce nu s-a plîns ; ca să se dovedească nevinovăția mea.

— Nu s-a plîns, pentru că m-am împotrivit eu.

— Atuncea nu mă urăști.

— Nu te urăsc, jupîne Niculăieș.

— Aș putea avea bucuria să aud mai mult decît atît ?

— Nu, îi răspunse fata, privindu-l cu ochii ei verzi și neclintiți.

— Se poate asta ? aud bine ? Vrei să-mi răpun viața ?

— Nu, răspunse ea a doua oară, cu același glas și cu aceeași privire.

— Să fie adevărat ce spun mătușile mele, că ți-i drag altcineva ?

— N-am spus nimănui taina asta.

— Și îndrăznești să mi-o spui mie, acuma ?

Ea îi întoarse o privire în care nu era nici răutate, nici înfruntare, nici teamă. Trecu pe lîngă el și intră în

sobor. Îi rămăsese în minuța stîngă o bucățică de aluat dulce : începu iarăși să-l cronțăiască.

Jitnicerul se uită pe urma ei amețit și clătinîndu-se : parc-ar fi băut un vin tare. O clipă se născu în el hotărîrea să-și puie barba în piept și să intre pe urmele jupîniței, ca să-i spuie cîteva cuvinte. După aceea, întîmple-se ce s-a întîmpla ! După ce-i trecu această fierbințeală a mîniei, se simți cu mult mai împovărat de dragoste pentru cele două frunzuțe de leuștean și cei doi cercei de smaragd.

Înțeleptul nu se supără, își făcu el socoteală ; înțeleptul rîde și așteaptă. În același timp, înțeleptul cugetă cine poate să fie acel altcineva despre care i s-a vorbit. Pe acel altcineva nu-l tăgăduiește nici fata. Dacă nu-i din partea ei altă desmierdare și altă răutate, ca să-l vîre mai adînc pe el în focul nebuniei, atunci acel cineva trebuie aflat și judecat.

Jupîn Niculăieș Albu încălecă și porni înspre gazda unde trebuia să se afle credinciosul său Drăghici. Trecînd domol prin forfota de iarmaroc a norodului, făcea în gîndul său o numărătoare a boierilor tineri de la curtea măriei sale. S-ar putea să fie Mihail ? Ce frumuseță ar putea deosebi o femeie la un asemenea bărbat uscățiv și boldit ? Dintre ceilalți, cine ar putea fi ? Grigorașcu Jora nu se mai află la curte ; e trimes la stărostia de Putna, ca să privegheze alcătuirea cetății de deasupra Milcovului. Costea Sturza, al doilea cupar, e trimes de măria sa la Cetatea Nouă, la Roman, ca să fie aproape de Alexandru-Vodă. Nu cumva Alexăndrel-Vodă să fie gîndul acestei jupînițe ? Numai una ca dînsa putea îndrăzni să privească atît de sus dar aici ar fi cea mai mică primejdie. O singură încruntare de sprîncene a lui Vodă ar pune rînduială și într-o parte și în alta. Dacă ne întoarcem la Suceava și la curtea măriei sale, nu putem găsi nici un boier tînăr vrednic să se măsoare în fală și frumuseță cu jitnicerul Niculăieș. Dintre cei doi Jderi, care au venit de cîteva zile la Cetate, s-ar putea să fie cel mezin ; dar pe acela Niculăieș îl înlătură numai cu dosul palmei și trece mai departe. Simion Păr-Negru postelnicul e mai mult călugăr decît oștean. Cînd e treaz, nu rîde ; la beție, se posomorăște.

Unei copile ca jupîniţa Maruşca îi trebuie un bărbat cu strălucire de soare.

Jitnicerul oftă. Parcă poţi ceti în sufletul femeiesc ? În asemenea suflet se pot găsi întortocheri ciudate. E cu putinţă orice. E cu putinţă să-l iubească chiar pe el. S-a văzut de multe ori asta. Îl îndepărtează, ca să se întoarcă asupra ei cu mai multă suferinţă de dragoste. S-ar întoarce înapoi, ca să cunoască asta în ochii ei ; ori, mai ales, să ceară deslușiri jupîneselor soborului, care-i sînt lui neamuri : cine să fie acela despre care i s-a mai dat a înţelege ?

Dacă află şi se încredinţează de adevăr, atunci jupîn Niculăieş ştie ce are de făcut. Vai aceluia ! Mai fericiţi decît el se vor simţi, mîni, acești mișei care umblă lărmuind prin preajma sa ; căci mîni mișeii se vor mai putea bucura de lumină.

Jitnicerul simţea că naşte iar în el mînia.

Găsi la gazda lui Drăghici adunare de popor. La crîşma aceea a lui Antohi, în uliţa săidăcarilor, erau două odăi deosebite. În una, către partea tîrgului, aveau intrare numai oameni de soi cu slujitorii lor ; în cealaltă se adunau mișeii. Obișnuit, aici era tot cheful şi toată veselia. Cîteodată era chef şi veselie şi dincolo, cînd cinstitele obraze uitau dregătoriile şi măririle. Atuncea şi boierii aveau îngăduinţă să se bucure, întocmai ca şi prostimea.

În laturea odăii celei mari, unde se destrăbălau mișeii cu oale de vin, se afla o camară mai mică. Acolo de două zile avea sălaş logofătul Drăghici. Lăsîndu-şi calul în partea boierească în sama slujitorilor hanului, jupîn Niculăieş Albu îşi făcu loc prin mulţime. Erau acolo oameni de toată mîna. Unora le cîntau lăutari la ureche. Alţii închinau oalele pline întru lauda măriei sale şi nu le lăsau de la gură pînă ce nu suflau în fundul lor. Se aflau, între acești băutori, şi gospodari îndîrjiţi, care, după ce deşertau oalele, le spărgeau îndată de pămînt.

Toţi se bucurară văzînd boier fudul în mijlocul lor şi-i făcură loc. Antohi hangiul, cel mai gros şi mai spătos om din Suceava, se ploconi de la taraba lui cu oale.

Boierul găsi pe slujitorul său în bună tovărăşie pe de o parte şi în slabă tovărăşie pe de alta. Tovărăşia cea bună era un bărbat nalt şi voinic, încins cu sabie şi cu pinteni

la ciubote. Își lepădase pe pardoseală cușma cu pană de păun și era obosit la obraz de truda acelei zile. Tovărășia slabă era cuviosia sa părintele Stratonic. De două zile sta strîmb în acel loc. Îi crescuseră ochii în cap ca de o spaimă ; însă se ținea neînduplecat și fără somn. Cînd ceilalți doi înghițeau din oale, gusta și el plescăind din limbă. Din vreme în vreme, cînd simțea nevoie de băutură proaspătă, cuviosul zvîrlea pe fereastră ce-i mai rămăsese, după care umplea iarăși oala, din ulcior.

În după-amiaza acelei zile, de mare mirare erau cuviosului monah niște meșteșuguri pe care le săvîrșise logofătul Drăghici. Întăi și întăi, logofătul sorbea trei înghițituri de vin ; după asta scotea din tașca de la șold un taler de argint. Acel taler îl punea pe limbă și-l înghițea numaidecît. După ce-l mistuia în sine, îl chema cu degetul, de jos în sus ; ducea mîna dreaptă către tîmplă și scotea talerul din ureche. Îl vîra înapoi în urechea dreaptă, și-l scotea din urechea stîngă. Îl vîra iar în ureche, după care îl stupea pe masă. De pe masă îl lua și-l vîra la locul dintăi, în tașcă.

Mai făcea una. Trîntea cușma pe masa goală. Cînd o ridica, apucînd-o de vîrf, rămîneau pe masă trei taleri. Înainte de a întinde părintele Stratonic ghiara, Drăghici lăsa cușma asupra arginților, apoi îngăduia cuviosului monah să-și ia talerii. De două ori cuviosul Stratonic a dat cușma și a rămas cu gura căscată. Pe masă nu se mai afla nimic.

— De mirare mi se pare mie mai ales, glăsui într-o vreme cuviosia sa, de mirare mi se pare mai ales că ai atîția taleri.

— Totuși, cum se vede, nu este nici unul. Și chiar dacă sînt acuma, n-au să mai fie după aceea.

— Ce fel de ghicitoare-i asta, frate Drăghici ?

— Nu-i ghicitoare, e taler, răspunse vesel logofătul Drăghici, punînd iar banul pe limbă și înghițindu-l.

— Ce fel de taler ?

— După cum se vede cînd îl scot din ureche, e taler leșesc. Însă, cînd îl stupesc în cușmă, e nemțesc.

— Și domnia ta spui că sînt, de și nu sînt ?

— Nu. Eu spun că de și sînt, n-au să mai fie.

Slujitorul cel mare cu pinteni și sabie rîdea. Scoase și el un taler pe palmă.

— Și domnia ta poți săvîrși minunea asta ? se uimi Stratonic.

— Minunea mea-i alta : că pînă desară talerul meu se preface în doi taleri.

Monahul stătu un timp cugetînd și ciugulindu-și barba. Se răsuci spre logofăt, aplecă ulciorul și-i umplu cănățuia.

— Văd, frate Drăghici, vorbi el, că toate le știi și le faci : însă nu le spui toate. De ieri poftesc să știu care-i acea faptă neauzită pe care vrea s-o săvîrșească stăpînul domniei tale jitnicerul, și dumneata m-ai amînat pe astăzi.

— Am amînat pînă ce mă îmbăt ; numai atuncea pot mărturisi.

— Încă nu te-ai îmbătat ?

— Încă nu m-am îmbătat destul. Văd numai doi călugări. Se chiamă că m-am îmbătat destul, cînd oi vedea trei.

— Vra să zică acuma eu sînt doi ?

— Acuma cuviosia ta ești unul, și părintele Stratonic e al doilea.

— Fiind așa, atuncea nu-mi spune numaidecît mie ; spune celuilalt.

— Îi spun dacă poftești, dar cuviosia ta să n-asculți.

— Bine, n-ascult.

— Să n-asculți. Și chiar dacă-i asculta, să nu care cumva să spui cuiva — fie mirean, fie monah de rînd, fie arhimandrit.

— Nu spun nici arhimandritului... rîse strîmb Stratonic.

— Nici cuviosia ta să nu spui ; nici celalalt să nu spuie.

— Bine ; așa să fie : amin. Binecuvîntată fie limba care rostește adevărul.

— Sărut dreapta cuviosiei tale și mărturisesc, grăi meșterul Drăghici, stînd într-o parte ca și călugărul pe scaunul său. Tu ce zici, Toader Calistrat, — să spun ori să nu spun ?

— Să spui, dar să știi că nu faci bine, îngîna slujitorul cel mare. Părinte Stratonic, desleagă-l, să nu spuie, căci e primejdie.

— Primejdie pentru cine ?

— Pentru grumazurile noastre.

— Ba eu am să spun ! se smunci cu putere meșteru! Drăghici. Află, părinte Stratonic, că stăpînul meu jitnicerul s-a pus rămășag cu alți nebuni să iasă într-o zi în Suceava calare, nici gol, nici îmbrăcat. Întăi bea trei zile, după aceea face isprava asta. Coboară de la livezi, trece în goana mare, ajunge la biserica Mirăuților, se suie în clopotniță, trage clopotul cel mare și chiuie că au intrat tatarii în pradă.

Cuviosul Stratonic stătu un timp gîndindu-se. Zîmbi.

— Trebuie să fie altceva.

— Vra să zică nu mă crezi cuvioșia ta ? se tîngui Drăghici.

— Ba da ; însă trebuie să fie altceva. Asta nu-i nebunie. Aș putea zice chiar că-i o înțelepciune. Slujitorii măriei sale îl prind și-l vîră la beci, ca să se răcorească. Potrivit ar fi să făptuiască ceva nu ca să se coboare în beci, ci să se suie sus.

— Ba stăpînul meu e boier și nu se suie în spînzurătoare ca orice mișel, hotărî Drăghici. Iar de prins îți spun eu că nu-l prinde nimeni. Cuvioșia ta crezi că-i aici și domnia sa e în altă parte.

Cu toate acestea jitnicerul era acolo. Stătea în prag și privea la petrecerea celor trei, ascultînd și sfatul lor. După înfățișarea ce avea, se vedea că nu-i displac vorbele slujitorului său. Cuviosul Stratonic se ridică din loc și se închină cuviincios, cu mîinile pe piept. Slujitorii se sculară în picioare, schimbînd o căutătură repede.

— Dacă a venit cinstitul boier, stăpînul domniilor voastre, vorbi monahul, atuncea eu mă pot duce. Mă închin cu sănătate la luminata domniei tale față, jupîne Niculăieș, și m-am dus.

Jitnicerul rîse ușor, numai într-un dinte :

— Întristat ar fi sufletul meu, cuvioase părinte, dacă ai săvîrși asemenea faptă. Pînă mîni mai este vreme.

— Atunci cine să îndeplinească slujba paraclisului, jupîne Niculăieș ? Starețul meu are să mă mustre cu asprime.

— Are să te mustre și are să te ierte, cuvioase părinte. Dacă vrei să-mi fie plăcerea deplină, fii pe potriva treimei.

Stratonic privi în juru-i cu neliniște. Fereastra avea zăbrele.

Fără să-și schimbe înfățișarea binevoitoare a obrazului, jitnicerul chemă la prag pe logofătul Drăghici. Îl trase în tindă și închise ușa.

— Drăghici, vorbi el repede, să știi că am o supărare.

— O cunosc, stăpîne, răspunse cu supunere slujitorul. Nu mai departe decît desară, supărarea asta se alină. Să știi, măria ta, că eu îs gata, precum ne-am înțeles și am jurat. Poate ți-ai schimbat măria ta gîndul ?

— Nu mi l-am schimbat, Drăghici. Aș putea spune că acel gînd s-a întărit. Dar mai este ceva. Am văzut acuma un ceas pe jupîniţa Marușca. Am avut cu domnia sa niște vorbe, care au pus în mine o tulburare nouă. Venind într-acoace, ca să mă sfătuiesc cu tine, m-am oprit la curtea lui Iurie cupar al doilea. Jupîneasa domniei sale, Ruxanda, îmi este mie mătușă dreaptă, soră cu mama. Aflînd nacazul meu de dragoste, nu s-a mirat ; ba chiar mi-a dat îndată o dezlegare pe care nu nădăjduiam s-o aflu așa de curînd. Cunosc acuma cine i-i drag jupîniței Marușca și, înainte de-a ieși din Suceava, trebuie să-l străpung.

— Nu crede vorbelor, măria ta. Eu am părere că nu se poate să-i fie drag jupîniței altcineva decît măria ta. Se alintă ca să-ți simtă puterea. De aceea-i bună rînduiala din vechi ca să furi pe fată ; după aceea-i pare bine.

Jitnicerul ascultă neguros aceste cuvinte. Își scutură pletele.

— Nu se poate să lăs. Jupîneasa Ruxanda i-a spus numele. Macar că postelnicul mi-e prietin, nu am altceva de făcut.

— Care postelnic ?

— Postelnicul al doilea, Simion Păr-Negru.

Drăghici își scărpină vîrful nasului cu degetul arătător și-și înălță sprîncenele cu îngrijorare.

— Măria ta, asta nu-mi place.

— Ce nu-ți place ? Ești slujitorul meu ; mă urmezi.

— Unde ? cînd ? Noi avem oameni năimiți pentru astă sară și nu-i putem întrebuința la altceva decît la lucrul pentru care i-am tocmit. E adevărat că-l putem găsi pe dumnealui postelnicul Simion între slujitorii săi, la palatul domnesc ; dar cum îndrăznim ceva, sîntem ca

într-o capcană a primejdiei. Să zicem că l-aș pofti eu pe postelnic într-un loc și că l-aș hotărî, ori ar fi norocul nostru să vie singur. Să-mi îngădui măria ta să nu mă socot în putere față de el. Nici noi doi nu sîntem destui împotriva lui.

— Să-l luăm și pe Calistrat.

— Calistrat are învoială cu noi pentru alta ; afară de asta, Calistrat păzește pe călugăr. Cum l-a lăsat slobod, călugărul se duce unde trebuie, ca să-și ascută limba. Îl port cu mine de mai multe zile, de cum am simțit c-ar fi oblicit ceva. Chiar acuma să-l las să iasă din stăpînirea mea ?

— Ai dreptate, Drăghici, scrîșni jupînul jitnicer ; dar și eu știu, precum scrie într-o carte pe care am învățat-o la Cracovia, că, dacă nu săvîrșesc ce se cuvine și nu-mi sărez inima, apoi am să am calare lîngă mine amărîtă grijă. Pun mîna la oblînc să m-adăp : beau venin. Dacă nu-l putem înjunghia noi pe acel blăstămat prietin, să punem oameni. Vreau să am din partea asta o liniște. Pînă acuma toate s-au făcut bine și acuma aflu ceva care nu-i bun.

— Într-adevăr, măria ta, cugetă Drăghici, este ceva care nu-i bun și care n-am știut nici eu. N-ar fi nimic dacă jupînița s-ar uita la el ; e barbat cum puțini sînt. Nu vorbesc de măria ta, care nu suferi asămănare. Eu vorbesc de alții. Între aceia sînt puțini ca postelnicul. N-ar fi nimic dacă jupînița Marușca s-ar uita la dînsul, — ca o jupîniță de boier ce se află. Ar fi rău dacă postelnicul știe și dacă s-a prins și el. Atuncea vine după noi.

Jitnicerul zîmbi.

— Ești tu încredințat de asta, meștere Drăghici ?

— Nu sînt încredințat, numai mă tem. Mai sînt și altele amestecate, de care grăiesc unii și alții. Așa că eu spun, măria ta, să nu întîrziem la fapte necugetate. Lucrul de azi să nu-l lăsăm pe mîne, și pe urmă, ce-a da Dumnezeu !

Niculăieș Albu urmă a zîmbi, privind într-o parte cu ochii micșorați.

— Sfatul tău e bun, meștere Drăghici, zise el ; dar teama ta e o prostie. Postelnicul nici n-ar ști unde să ne caute ; și dacă ne-ar căuta unde ne ducem, în primejdie e

viața lui, nu a mea. Aș avea chiar părere de bine să-l văd în Țara Leșască.

Drăghici își scărpină iarăși nasul rumân, clătinînd din cap.

— Stăpîne, înțelepciunea măriei tale e desăvîrșită. N-am să îndrăznesc eu, Drăghici, să mă împotrivesc la cele ce hotărăști și cugeți măria ta.

— Foarte bine faci, meștere Drăghici.

— Aș cuteza totuși să spun stăpînului meu că pînă mîne sară nu mai este taină. Știe toată țara cine a furat pe copila lui Iațco. Să zicem că am omorî pe călugăr : nu-i de folos ; s-ar ști că măria ta ai trecut în Lehia.

— Cine ar putea ști ? Aș fi tare doritor să aflu cine poate ceti vîntul și pulberile.

— Cer iertare măriei tale. Să știi că este un arhimandrit la Cetate, care cetește vîntul și pulberile. Am aflat asta mai cu samă de la călugărul nostru. Îmi închipuiesc că știi și măria ta ; acel arhimandrit a cetit altădată așa de bine, încît au căzut capetele unor dregători mari, și s-a aflat unul, tatăl stăpînului meu, care a murit de inimă rea tot din pricina acelor cetiri. Iată cum cetește el și cum zice : Jupîn Niculăieș Albu jitnicer e nepot de pe soră lui Mihu logofăt, pribeag la leși. Niculăieș jitnicer duce cu el pradă pe jupînița lui Iațco. Unde ar putea fi înduplecat jupîn Iațco să binecuvînteze acest furtișag ? În Țara Moldovei n-ar putea fi înduplecat ; aici măria sa ar putea trimete pe făptași la ocnă, ori la Dimcea gîdele. Dar în Lehia poate fi înduplecat de Mihu logofăt și de luminăția sa Craiul, căci unele moșii și unele case de negoț ale lui jupîn Iațco se află în Lehia, sub mîna Craiului.

— Mie mi se pare ciudat alta, se miră Niculăieș jitnicer. Cum ai putut ceti tu toate acestea, meștere Drăghici ?

— Am cetit și eu cum am putut, măria ta, se umili slujitorul. N-am fost la învățătură la Cracovia, dar cîte ceva cunosc și înțeleg. Altminteri nici n-ar fi fost bună treaba noastră. Rămînînd zestrea în Țara Moldovei, mireasa ne-ar fi fost de puțin folos. Am fi călărit nu numai cu grija ci și cu o povară primejdioasă. Așa că îngăduie, măria ta, să-ți duc la capăt treaba pentru care ne-am tocmit. Ce zici, măria ta, bun cuvînt ?

— Bun cuvînt ; numai mie mi se pare că ai ridicat prea des oala și pe de o parte ți s-a ostenit mîna, iar pe de alta ți s-a întărit îndrăzneala limbii. Poftesc ca sluga mea să grăiască mai puțin și să făptuiască mai mult. Nu lipsi să fii în ceasul hotărît, cu soții tăi, la vama Rădăuților.

— Am înțeles, măria ta, se închină cu umilință meșterul Drăghici.

În curgerea acestui sfat șoptit, tulburarea boierului se potolise deplin. Mai mult decît atît : unele cetiri prea agere ale lui Drăghici îi deslușeau lui însuși că cele folositoare se află mai bine orînduite decît își închipuise în cea dintăi clipă. Așa era : nunta și zestrea se găseau mai cu samă dincolo de hotar. Deci pornirile năprasnice trebuiesc lepădate.

Logofătul Drăghici îi cetise și această schimbare pe obrazul bucălat și mai cu samă în ochii negri, luminați de alt foc decît cel al agerimii. Îl lăsă să se ducă ; își mîngîie nasul ofilit și intră iar la soții săi.

Cuviosul Stratonic părea mîhnit. Își rezemase tîmpla dreaptă în palmă și privea spre lucirea tot mai împuținată a ferestrei. Soarele asfințise și se apropia sara.

— Amară-i pînea boierească, vorbi Drăghici așezîndu-se la locul său, pe scaun. De aceea, adaose el rîzînd silit, trebuie s-o îndulcim cu vin.

Apucă pe monah de braț și-l trase spre sine.

— Părinte Stratonic, vrei cuviosia ta să binecuvintezi vinul ? Oala asta o beau și mă ridic, ca să mă duc la slujba mea. Dumnezeu știe dacă mai găsim asemenea vin unde mă duc eu.

Părintele Stratonic ieși din mîhnirea sa și binecuvîntă vinul. Gustă și cuviosia sa.

— Te duci undeva ?

— Mă duc, părinte.

— Te duci departe ?

— Mă duc departe.

— Nu s-ar putea ști anume unde, iubite frate Drăghici ?

— Anume unde, nu se poate ști acuma. Se va putea ști mai tîrziu, cînd călugării cei nebuni vor ajunge la cei înțelepți.

Cuviosul Stratonic holbă mai tare ochii, cumpănindu-se pe scaunul său. Cunoscînd deodată ceva în privirea precum și în rîsul crud și rînjit al slujitorului, se trase îndărăt, ghemuindu-se și încîrligîndu-se ca un vierme. Voi să strige și n-avu glas. Drăghici trăsese de la coapsa dreaptă jungherul.

— Frate Toader Calistrat, vorbi slujitorul boierului cu un glas care păru dintrodată altul : ridică-te și-ți strînge brîul. Ți l-ai strîns ?

— Mi l-am strîns, răspunse gros și liniștit slujitorul cel mare.

— Acuma primește această naframă și acest căluș. Vîră călușul în gura cuviosului părinte Stratonic și leagă cu naframa strîns pe după ceafă. Primește și aceste curele, ca să cetluim cu ele de mîni și de picioare pe cuvioșia sa. Să știi tu, frate Toader Calistrat, că au plîns multe muieri și mulți copii după ce s-au mărturisit acestui cuvios. Porunca noastră este să nu-i ridicăm viața ci să-l scrijelăm, ca să-l cunoască Domnul Dumnezeu la judecata cea de-apoi.

Monahul se zbătea strîmb, numai în partea unde îi era umărul mai înalt. Răcnetul îi ieșea înfricoșat din ochi și din spaima obrazului. Drăghici îl smunci în sus și-l crestă la frunte. Îl lepădă la pămînt și-i trecu jungherul sub foale, înțepîndu-l.

— Nu te zbate, ca să nu intre prea adînc.

Stratonic avea un fel de freamăt în cărnuri. Stătu liniștit, primind înjunghietura. După ce slujitorul trase cuțitul, trupul se zgîrci și se destinse. Chinuitul își pufni pe nări sîngele scurs de pe frunte și închise ochii plini de lacrimi, încredințîndu-și sfîntului său trupul bolnav și sufletul înfricoșat.

Cei doi slujitori îl împinseră sub laiță și prăvăliră lîngă el masa, ca să-l țărcuiască acolo. Ieșiră, punînd zăvor și încuind cu lacată.

— Păzește să nu intre nimeni în camară, porunci Drăghici hangiului. Ne întoarcem tîrziu la noapte.

După ce își căutară caii și încălecară, Drăghici zvîrli cheia în stogul de fîn. Apoi își puseră caii în trap spre cîmp, prin adierea rece a serii.

CAPITOLUL XI

CÎND S-A AFLAT CĂ A FOST FURATĂ JUPÎNIȚA LUI IAȚCO HUDICI

În tîrg, întîmplarea se vestise mai din vreme, fără ca să se știe bine despre ce anume e vorba. La al șaptelea ceas al nopții dormeau toți nuntașii domnești și boierii, unii la casele lor, alții la gazde ; Cetatea era închisă de cu sară, ca de obicei, și străjerii dădeau glas din cînd în cînd pe ziduri. Un om singur a nimerit prin întuneric, la dumnealui Ștefan Cernat, jude al tîrgului. S-a pălit cu capu-n poartă, a stîrnit cînii și a dat către slugi răcnet de primejdie. Să fie lăsat să intre ; s-a întîmplat o faptă nemaipomenită : de ani de zile nu s-au mai arătat hoți în preajma tîrgului de scaun și, în noaptea asta, iată, au lovit pe unul dintre cei mai mari boieri ai lui Vodă. Domnia sa Iațco Hudici se ducea acasă, în carîtă, cu jupîneasa și cu copila măriilor lor, avînd două slugi cu făchii și două cu suliți. Vizitiul era cam băut, ca unul ce stătuse la petrecere de nuntă. Era chiar acesta care venise și izbise cu fruntea în poarta lui jupîn Ștefan Cernat. Dincolo de Fîntîna lui Miron, după ce carîta coborîse în șes, s-au ridicat de după un hindichi oameni înarmați, au dat năvală, au apucat cei patru cai răsturnîndu-i pe unii asupra altora și încurcîndu-i în hamuri ; în același timp, alții loveau cu săbiile pe slugi. Dintre oamenii înarmați ai boierului numai unul a avut îndrăzneala să lepede sulița și să tragă jungherul ; pe acela l-au pălit foarte tare în cap ; încît acuma Roman Spătărelu se află în stare nu tocmai bună, cu țeasta ruptă, în latura drumului. Dumnealui Iațco Hudici s-a zvîrcolit ca să iasă cît mai repede din carîtă, printr-o parte. Și tocmai cînd ieșea domnia sa în silă, din pricina grosimii măriei sale, s-a răsturnat și carîta, apucîndu-i un picior sub roată. I s-a rupt piciorul măriei sale. Atuncea acel vizitiu rob, cu numele Haralambie, a auzit și țipetele înfricoșate ale cneaghinelor. Prin partea cealaltă a carîtei răsturnate, lotrii le scociorau trăgîndu-le în sus de cîte o aripă, una după alta.

Le-au luat și s-au dus, după feleșagul meșterilor de drumul mare. Acuma boierul trebuie să le răscumpere. Cînd te gîndești cîți zloți are să scoată domnia sa Iațco Hudici, ca să-i trimeată acelor voinici, te-apucă groaza. Ce socoți dumneata ? Boieroaicele sînt o marfă scumpă, care nu se mai află !

Înștiințarea asta a avut-o domnia sa judele tîrgului de scaun, la un ceas după miezul-nopții. Pe loc a repezit poruncă la slujitori, să se scoale, să încalece și să se ducă fără întîrziere cu vizitiul Haralambie, să vadă ce este ; să ridice pe boier și să caute pe hoți.

— Ce să-i caute pe hoți ? se miră Haralambie Țiganul, scărpinîndu-se la tîmplă și rînjind. Unde să-i caute ? Ei au luat ce le trebuie și s-au dus.

După o zi de bucurie a întregii oștimi a Sucevii, capetele slujitorilor se aflau îngreuiate. Însuși cinstitul jude, după ce dăduse porunca, își cufundase iarăși fruntea în perină. Atunci i-a venit o îngrijorare, că poate are să trebuiască să deie cel dintăi domnia sa răspuns măriei sale, îndată ce se face ziuă ; și a ieșit numaidecît de sub pocladă, umblînd prin iatac ca o stafie în cămașa cea lungă de noapte, căutîndu-și straiele. Cînd a ieșit afară să întrebe dacă a venit răspuns dinspre Fîntîna lui Miron, a aflat că slujitorii nici nu-și încinseseră săbiile.

La Cetate, vestea a ajuns în ceasul întăi al dimineții. La porți erau de rînd slujitorii cei noi, feciorii lui Căliman starostele. Un om călare pe deșelate și cu capul gol a suit la deal, pe potecă, dinspre tîrg, a ocolit spre poartă, a văzut puntea ridicată și s-a oprit lîngă șanț zbătînd în sus brațul drept.

— Mă rog domniilor voastre, oștenilor, dați înștiințare.

Onofrei Căliman s-a uitat la el de sus și a văzut că-i nebun.

— Du-te, omule, l-a sfătuit el cu blîndeță ; aici nu-i voie să intri.

— Mă rog domniilor voastre, nu mă lasați, că pe urmă domnia sa Iațco, stăpînul meu, mă jupuiește de viu.

— Ce este ?

— Dați înștiințare că l-au pălit hoții pe jupîn Iațco.

— Cui să dăm înștiințare ?

— Dați înștiințare lui Vodă.

— Fugi de-acolo, măi nebunule, s-a zbîrlit Onofrei. Cum am să mă duc eu să scol din somn pe măria sa ? Pe lîngă asta, noi nici nu ne putem clinti de-aici.

— Chemați pe căpitanul de străji, să mă jăluiesc lui. Cum să nu afle măria sa despre o întîmplare ca asta, în care jupîn Iațco era să-și piardă viața ? Abia l-au putut purta slugile pînă acasă. Cum a ajuns, s-a pus în pat, cu piciorul rupt, și țipă că de-acuma nu mai ajunge să-și vadă copila.

— Apoi tot nebun ești tu, măi creștine ! Care picior rupt ?

— Al stăpînului nostru.

— Și care copilă ?

— Tot a dumnisale. Asta mi-a poruncit să vin să spun. Că l-au lovit pe cale dușmani ș-au vrut să-l omoare.

Cei doi frați s-au uitat unul la altul, nedumeriți, pe urmă și-au întors privirile iar spre mișelul de jos, care aștepta frămîntîndu-se, cu ochii holbați și părul vîlvoi.

— Nu mă lăsați, fraților creștini. Dați o înștiințare ; altfel mă jupește de piele. N-am văzut pe stăpînul nostru într-așa tulburare de cînd îl slujesc.

— Ce înștiințare să dăm ?

— Dați o înștiințare. Cum a afla asta căpitanul străjilor, știe domnia sa ce să facă. Deasemenea să deie de știre căpitanul străjilor că vine din urmă jupîneasa Anca. Să se deschidă porțile și să-i fie lăsată intrare la Vodă.

Feciorii lui Căliman încă se sfătuiau, întrebîndu-se care vor fi fiind rînduielile la porțile Împărăției. Cine poate îndrăzni să tulbure chiar în această dimineață pe măria sa ? Căci jupîn Ionuț Jder, căpitanul străjilor din noaptea asta, a hotărît cu strășnicie închiderea Cetății pînă la al treilea ceas. Iar de la al treilea ceas pînă la al cincilea nu pot intra în Cetate și ieși din Cetate decît slujitorii de rînd. Astăzi, pînă la prînzul măriei sale, este o zi de hodină cum n-a avut măria sa de ani de zile. La prînz au să intre la măria sa boierii din dregătoriile cele mari. Știind asta, slujitorii de la poartă se țineau neînduplecați.

De jos sună o poruncă. Toți străjerii, pe podinele lor, se înturnară cu fața la palat. Flamura domnească suia în catarg. Ei o priveau, stînd neclintiți. Trîmbițașii dădură un singur sunet. C-un semn, căpitanul le poruncise tăcere.

Vîntul se umflă și se zbătu în steag de la miazănoapte înspre miazăzi.

Ionuț Păr-Negru trecu pe pod, ca să cerceteze slujitorii. Găsi pe Călimani făcînd semne unui om călare pe deșelate și cu capul gol, să se ferească într-o parte, căci vine o primejdie. Acel om își începu iar tînguirile, rugîndu-se cu mare glas să fie ascultat și să se deie o înștiințare la cei mari ai Cetății. Ionuț prinse două vorbe și puse o întrebare :

— Cînd și cine a furat pe jupînița lui Iațco ?

— Nu se știe ! strigă omul. Vine jupîneasa noastră să spuie.

— Dați drumul ! porunci Jder. Lasați și pe jupîneasa Anca a lui jupîn Iațco să intre, îndată ce se înfățișează. Intră, omule, strigă el mișelului de jos, și vină după mine.

Puntea scrîșni pe lanțuri. Omul își lepădă calul și dădu năvală în deschizătura porții. Se luă după Jder, gîfîind și dînd răspunsuri încîlcite. După socotința lui, cel mai mare năcaz între toate era piciorul rupt al lui jupîn Iațco Hudici. Cînd a afla măria sa, are de ce să fie supărat.

Jder îl opri.

— Stăi aici, în pridvor. Nu mai rosti nimănui nici un cuvînt.

— Stau, dar dați domnia voastră înștiințare ?

— Îți poruncesc să stai aici și să nu te clintești, nici să vorbești, hotărî a doua oară Ionuț, cu mînie.

Intră la fratele său smuncind ușa și închizînd-o repede.

Simion se întoarse.

— Ce este ? Mă întreabă cineva ?

— Bădiță Simioane, răspunse Jderul cel mic, șovăind numai o clipă : este afară un om din partea lui jupîn Iațco Hudici.

Postelnicul tresări, stăpînindu-și o bucurie :

— Mă chiamă cineva ?

— Așteptai un răspuns ? Trebuia să te poftească jupîn Iațco ?

— Așteptam un răspuns, însă nu de la el. Ce caută omul ?

— S-a întîmplat ceva în noaptea asta, răspunse destul de liniştit Ionuţ Jder. Jupîn Hudici a fost lovit pe cale, cînd se întorcea acasă. A fost furată jupîniţa Maruşca.

Simion îşi simţi sîngele grămădit în inimă şi obrazul îi păli. Privi rătăcit la mezinul său. Apoi clipi din ochi, căutînd un sprijin mai mult în lăuntru decît în afară. Totuşi avea nevoie de sprijin şi în afară, căci trecu pe lîngă fereastră şi se rezemă de privaz.

— Unde-i omul ? întrebă el încet.

— Aici în pridvor. Nu poate să-ţi dea altă deslușire. Vine jupîneasa lui Iaţco să se jăluiască măriei sale. Atîta se ştie.

Simion făcuse asupra sa însuşi o silinţă crîncenă, stăpînindu-se.

— Cine a săvîrşit fapta asta ?

— Avem să aflăm. Domnia ta crezi, bădiţă Simioane, că furtişagul s-a făcut în silă, şi fără ştirea jupîniţei ? Nu te supăra, bădiţă Simioane. Eu nu ştiu nimic ; întreb.

Ochii postelnicului îl fulgerară, cu mînie.

— Am încredinţare desăvîrşită, răspunse el, că e o faptă silnică. Am văzut, ieri, pe jupîniţă. I-am spus cîteva cuvinte şi mi-a răspuns aşa, încît, în noaptea asta, am avut cel mai frumos vis. Nu m-ar putea nimeni încredinţa că s-ar putea să fie altfel. De unde ai înţeles tu că asta va fi spaima mea cea dintăi ? Am avut-o numai o clipă şi mi-a trecut. Mulţămesc lui Dumnezeu. Doresc numai să aflu cine-s acei îndrăzneţi, ca să rog pe măria sa să nu le hotărască nici o pedeapsă ; să-mi dea învoire să-i caut şi să-i judec eu.

Ionuţ clătină din cap, îngrijorat încă. Deschise uşa şi chemă pe om.

Acesta privi pe cei doi oşteni şi i se păru că nu vede în ochii lor nici o milă pentru năcazul său.

— Spune ce ştii ; spune repede ! porunci postelnicul.

Sluga mărturisi tot, dintr-o singură răsuflare şi încîlcit.

— Întăi s-a crezut că a fost furată şi jupîneasa Anca, adause el. Dar pe dumneaei au lăsat-o, fiind o povară mai grea. Dar dac-o puteau aburca pe-un cal, o puteau duce.

— Tu crezi deci, omule, că au fost nişte hoţi de rînd, urmărind de la jupîn Iaţco o răscumpărare a prăzii ?

— Așa spun și unii și alții, jupîne. Însă jupîneasa noastră strigă că-i altfel. De aceea vine să se jăluiască măriei sale.

Postelnicul Simion umblă împrejurul cămării, cugetînd încruntat și cu buzele strînse.

— Vină după mine, porunci el slugii.

Ionuț Jder îl întrebă numai din ochi ce vrea să facă.

— Deocamdată nu pot face alta, răspunse Simion, descleștînd un zîmbet rău în partea stîngă a gurii ; nu pot face alta decît să apropii mărturia asta de ușa lui Vodă. Găsesc în paraclis pe sfințitul Amfilohie. Numai sfinția sa poate cuteza să dea mai departe știre.

Postelnicul ieși, cu omul după el. Mezinul îi urmări de aproape. Ograda Cetății era încă goală. Poarta rămăsese deschisă pentru trecerea poruncită. Se auzeau dintr-acolo schimburi repezite de glasuri. Cineva cerea intrare și străjerii încrucișau sulițile, oprind.

Ionuț se repezi în fugă într-acolo. Nu era jupîneasa lui Iațco. Erau tîrgoveți de devale, care aduceau în părîngă o mogîldeață neagră. Căpitanul străjilor găsi numaidecît în acea mogîldeață neagră, înfășurată strîns peste foale c-un brîu roș, pe cuviosul Stratonic. Călugărul se tînguia și gemea, ținîndu-și obrazul acoperit cu palmele. Se ruga să fie dus numaidecît la starețul său părintele Amfilohie Șendrea.

Într-o clipă, fără vreo pregătire anume și fără o cercetare de mai înainte, mezinul avu în el înțelegere că lipsa lui Stratonic din Cetate și ivirea lui, la asemenea ceas și în așa stare, pot să aibă o legătură cu întîmplarea ce se vestise.

Lăsă slobodă și intrarea nebunului. Călăuzind pe tîrgoveți în urma postelnicului, Ionuț îi cerceta.

Acei tîrgoveți, slugi la hanul lui Antohi, aflaseră și ei despre întîmplarea cu hoții, căci în tîrg se stîrnise zvoană despre asta încă din vremea nopții ; însă cu acest monah era altceva. Îl cetluiseră și-l scrijelaseră niște soți ai săi, lepădîndu-l subt o laiță, la han. Cu acei soți benchetuiește cuviosia sa de două zile și acuma iată în ce stare l-au lăsat. Cuviosia sa zice că nu-s soți ai săi, ci-s tot lotrii care au lovit pe Hudici ; dar cine poate da crezare unor asemenea vorbe ?

— Tot aceiași sînt ! strigă ascuțit Stratonic, printre palmele care-i acopereau obrazul și holbîndu-se numai c-un ochi spre Jder. Mărturisesc eu că sînt tot aceiași. Duceți-mă numaidecît la părintele arhimandrit ; altfel, unde vă stă căpățîna au să vă steie picioarele !

Auzind asemenea amenințare neașteptată, slugile lui Antohi au lepădat de pe umeri prăjina de care era atîrnat leagănul de lăvicere al monahului, au dat la o parte mogîldeața încinsă cu brîu roș și au lăsat-o să se tîrîie strîmb spre pridvorul paraclisului. Cînd a intrat postelnicul, a fost pe urma lui și Stratonic, cu aceleași gemete și tînguiri neîntrerupte.

— M-au omorît ! țipa cuviosia sa, înăbușit.

Simion Jder îl privea cu mirare. Cînd călugărul năzui să treacă înainte, îl opri. Aprozii din gangul unde răspundea paraclisul grăbiră întru întîmpinare, ca să cunoască cine tulbură liniștea măriei sale, căci măria sa nu s-a arătat și poate hodinește încă. Sfințitul arhimandrit Amfilohie veni pînă la ușa paraclisului, tulburat și el de acele țipete neomenești.

Sfinția sa dădu un pas înapoi cînd văzu pe Stratonic în așa stare ; cînd îl văzu mai ales încins cu brîu roș.

— O, ticăloasă ființă ! rosti sfinția sa, c-un glas în care era mai mult milă decît amenințare.

— Stăpîne, strigă Stratonic, îngenunchind și bătînd metanie, pedepsește-mă și dă-mi canon, căci sînt cel din urmă dintre viermii pămîntului.

— Ce s-a întîmplat, Stratonic ?

Călugărul înalță obrazul. Cele două crestături piezișe închegate pe frunte către rădăcina nasului păreau al doilea rînd de sprîncene.

Arhimandritul fu într-adevăr cutremurat ca de o vedenie a Demonului.

— M-au scrijelat și m-au înjunghiat, sfințite stăpîne.

— Intră după mine ; vorbește deslușit.

Stratonic se tîrî în genunchi peste pragul paraclisului, bolborosind o istorisire încîlcită pe care mai cu samă Ionuț Jder o urmărea cu deosebită luare-aminte. De la o vreme, lăsînd la o parte pe sluga lui jupîn Hudici, se apropiase, ascultînd mirat, și postelnicul Simion.

De două săptămîni — mărturisea cu lacrimi Stratonic — apăruse în laturea tîrgului un vînat nou, pe care cuviosia sa îl adulmeca, jucîndu-se cu el, deslegîndu-i prefăcătoriile și așteptînd ceasul să-l găbjească în cotlon și să-l prindă. La început n-a deslușit bine despre ce-i vorba ; a socotit că-i ceva tot în legătură cu uneltirile unora dintre boieri ; deci iar va fi nevoie să-și ascută paloșul Dimcea Tatarul, gîdea. Pe urmă i-a venit în înțelegere altfel de înștiințare, mai puțin primejdioasă pentru măria sa. Cînd a înțeles bine, i se părea că mai are vreme să dea înștiințare. Chiar stătea la îndoială dacă trebuie ori nu să dea înștiințare, căci nebuniile de dragoste se pot risipi într-o noapte ca niște fumuri ; din amenințări nu mai rămîne nimic. Însă n-a fost numai o nebunie de dragoste ci a fost mai cu samă o îndîrjire a lui Niculăieș Albu jitnicer împotriva lui jupîn Iațco Hudici, ca să-l rușineze. Întîmplarea de care s-a zvonit e tocmai această faptă a jitnicerului. Stratonic poate da încredințare că făptașul, cu soții săi și cu prada, va să treacă hotarul în Țara Leșască. Acolo are neamuri.

— Într-adevăr Niculăieș Albu e nepot lui Mihu logofăt, încuviință sfințitul Amfilohie. Cum ai putut tăcea ? Cum n-ai dat înștiințare din vreme ?

— Mărturisesc cu umilință pacatul îngîmfării, urmă a se tîngui monahul, rămînînd îngenunchiat la picioarele starețului său. Căci am vrut, sfințite părinte, să cetesc și eu. Am vrut să am nu numai ochi și urechi, ci și înțelegere. Deci am împresurat vînatul, ca să-l aduc eu singur la cuhnia domnească. Am greșit și am avut numaidecît pedeapsa cuvenită. Dă-mi canon, sfințite părinte, ca să-mi aduc aminte în toate zilele vieții mele și să nu mai păcătuiesc.

— Pasă în chilia ta și mă așteaptă ! porunci cu tulburare sfințitul arhimandrit. Eu trebuie numaidecît să înștiințez pe măria sa.

Stratonic se ridică strîmb și șchiopătă către chilia lui, stăpînindu-și c-o mînă, pe sub brîu, deșertul străpuns. Din cînd în cînd se oprea, ca să se tînguie.

După ce se depărtă și arhimandritul, Jder cel mic se alătură, curios, de fratele său. Căuta în sine o înțelegere, ca să descurce înfățișarea oarecum bucuroasă pe care o

avea acum postelnicul Simion. Însă subt acea bucurie stătea gata să detune și o mînie înfricoșată, care se vădea într-un tremur al nărilor și într-o măcinare necontenită a măselelor.

— Te-ai liniștit, bădiță ? întrebă el încet, zîmbind alintat.

Simion răsări, ieșind din adîncul său la lume.

— Cum vrei să mă liniștesc ? Nu vezi ce se întîmplă ?

— Ai să te liniștești deplin, bădiță Simioane, cînd vei dobîndi învoire de la măria sa să te duci să urmărești pe lotri și s-aduci înapoi prada.

Simion bătu pe umeri pe mezinul său. Cuprins apoi de-o frămîntare năvalnică, făcu prin gang cîțiva pași repezi. Jder cel mic îl cuprinse de braț.

— Stăi, bădiță Simioane ; așteaptă să te cheme măria sa ; căci domnia ta ai și altă solie la Craiul. Cînd va înțelege măria sa că și domnia ta ai pricină să cauți acea pradă, are să-ți dea toate împuternicirile și deslegările.

Postelnicul se domoli în mișcări și-și făcu o înfățișare de liniște înșelătoare.

Arhimandritul Amfilohie se întorcea frămîntîndu-și mînile.

— De mirare este cum pătrund veștile rele prin uși închise, zicea sfinția sa cu o voce șoptită și întărîtată. Am socotit că am să spun eu întîi, măriei sale ; și au fost alții care au îndrăznit să-i spuie, înaintea mea. A intrat în camara măriei sale, nu cu mult înaintea mea, și jupîneasa Anca a lui jupîn Hudici. Și această venire a fost deasemeni vestită măriei sale. Iată ce pot făptui slujitorii cei răi și monahii necumpătați. Canonul lor nu poate fi decît la bolnița de unde au fost aduși.

Se răsuci aprig către cei doi frați.

— Să nu vă clintiți de-aici. Măria sa are să aibă numaidecît nevoie de domniile voastre. Ciudat este să aflați cum pricini mici stîrnesc nacazuri mari. Așa s-a întîmplat cu războiul Troiei. Cel puțin acolo a fost la mijloc o muiere frumoasă.

Postelnicul Simion își întoarse privirile într-o parte, ca să nu-i vadă ochii sfințitul arhimandrit. Trecu pînă la o firidă și se rezemă acolo, hotărît să aștepte pînă la sfîrșitul timpului. După o clipă își schimbă locul și trecu la altă

firidă. Apoi privi printre zăbrele afară. Mișcarea Cetății începea să se înteţească.

De cum sosise, gîfîind şi aburită la faţă, jupîneasa Anca primise poruncă prin Ciornei, starostele copiilor de casă, să intre numaidecît în camara măriei sale.

Domnul intrase cu o clipă mai înainte şi avusese răgaz să se închine la sfintele icoane, făcîndu-şi semnul crucii şi murmurînd laudă Luminii ce ne călăuzeşte. Copiii de casă ciocăniră în stejar şi deschiseră uşa. Jupîneasa Anca intră sunîndu-şi foile largi ; îşi desfăcu de pe ochi vălul de matasă cernită, izbucni dintrodată în lacrimi şi se revărsă la genunchii măriei sale.

— Milostiveşte-te asupra mea, stăpîne, şi nu mă lasa. Mi s-a furat astă-noapte copila. Acuma se ştie cine e furul şi unde o duce. Toată noaptea m-am zbătut, întru neştiinţă. Eram şi prea tulburată, din pricină că soţul meu s-a ales cu piciorul stîng stricat, din acea învălmăşeală. Au trebuit să aducă slugile pe sus pe baba Sofronia Doftoroaia, ca să potrivească oasele şi să lege în lopăţele glezna. Iar jupîn Iaţco gemea întruna cerînd moartea, pe cînd eu mă băteam cu gîndurile şi mă frămîntam : cine să fie ? Cum m-am întors la Suceava ş-am trecut pe la dumneaei logofeteasa şi pe la dumnealui judele tîrgului, am înţeles că nu se putea să săvîrşească asemenea faptă altcineva decît jitnicerul Niculăieş. Ne-a mai năcăjit domnia sa şi-n alte rînduri cu peţiri ; acuma socoate că poate să ne înfrunte pe noi şi pe măria ta.

Domnul asculta neclintit, în picioare, cu sprînceana încamară.

Jupîneasa Anca îşi ridică iar asupra măriei sale ochii şi şi-i coborî îndată, cuprinzîndu-şi tîmplele.

— Luminate stăpîne, plîngea ea cu glas aproape stîns, temîndu-se să nu fie auzită de cei din gang ; ai fost cîndva oaspete la noi şi ai binevoit să mă chemi, într-un ceas cînd îţi era urît. Mi-ai dăruit o bucurie pe care n-o puteam avea de la soţul meu. Pînă acuma n-am îndrăznit să-ţi aduc aminte ; acuma îndrăznesc, din amărăciunea în care mă aflu. Dacă-s vinovată că am cutezat a veni să cerşesc milă de la stăpînul meu, atunci să fiu pedepsită ; dar rog în acelaşi timp pe măria ta să deie poruncă : acolo unde

se va fi aflînd, hoțul să fie ajuns și apucat de grumaz. Știu că puterea măriei tale bate și cetățile crailor.

— Bine, bine, zise Vodă cu îngăduință, fără a zîmbi; liniștește-te, jupîneasă Ancă.

Dar jupîneasa lui Hudici nu se putea liniști. Vodă îi aruncă o privire repede, o lăsă îngenunchiată, trecu spre ușă și bătu din palme. Aprozii deschiseră numaidecît.

— Să vie la mine părintele arhimandrit, porunci Domnul.

Părintele arhimandrit Amfilohie era acolo; își căuta un loc tihnit și nu putea să-l găsească; așteptase această poruncă a măriei sale, însă, înainte de-a intra, pregetase o clipă, căci cunoscuse ceva deosebit în mlădierea glasului stăpînului său. Acel glas pătrunsese pînă în capătul gangului, unde așteptau copiii de casă. Cum îl auziră, aceștia dădură îndărăt, parcă i-ar fi măturat un vînt. Părintele Amfilohie cercetă o clipă, în urma sa, pe Jderi, care rămăseseră în ușa paraclisului. Îi opri din ochi, în locul unde stăteau. C-o mișcare de braț, porunci aprozilor să se depărteze înspre ceilalți copii de casă. Își rezemă barba-n piept și făcu față măriei sale, ferind ușa numai atît cît trebuia, și închizînd-o numaidecît după ce răzbătu în camară.

Domnul îl întîmpină c-un zîmbet înghețat. Jupîneasa lui Hudici se ridicase într-un colț. Nici Voievodul, nici monahul nu păreau s-o bage în samă.

— Ascult porunca măriei tale... se închină părintele arhimandrit Amfilohie cu glas de mare blîndeță.

Vodă se răsuci, întorcînd spatele. În aceeași clipă se întoarse, arătîndu-și dinții ascuțiți și mărunți.

— Văd că naravurile rele n-au contenit.

— Măria ta, cei care păcătuiesc să-și primească osînda.

— Despre cine vorbești, părinte arhimandrit?

— Despre jitnicerul Niculăieș Albu. Am descusut fapta lui; am înțeles de ce-a săvîrșit-o, știu unde se duce; să poruncească măria ta să fie urmărit; să rînduiești măria ta pe postelnicul Simion.

— Într-adevăr, pe postelnicul Simion trebuie să-l trimeți măria ta, se amestecă jupîneasa lui Hudici, cu mare însuflețire.

— De ce?

— Avem noi știință, măria ta, că postelnicul așteaptă să i se dea poruncă numaidecît, urmă jupîneasa, rîzînd dintrodată, — apoi întristîndu-se iarăși.

Domnul o fulgeră cu ochii și se întoarse la arhimandrit. «Tocmai această căutătură o are uneori Maruşca», se bucura în sine jupîneasa lui Iațco.

— Sfințite părinte, naravurile rele de care vorbesc eu sînt mai cu samă altele, grăi Voievodul. De cincisprezece ani de cînd m-a învrednicit Domnul Dumnezeu să mă întorc în moștenirea mea părintească, n-am arătat decît prietinie și supunere lui Cazimir-Crai, ca unui frate al nostru mai mare. Am primit cuviincios soliile măriei sale ; i-am trimes solii noștri ; m-am milostivit către neguțătorii care veneau cu cărți de la măria sa. Iar în acești cincisprezece ani măria sa Cazimir-Crai a ocrotit în hotarele sale și în cetățile sale pe dușmanul domniei mele și ucigașul părintelui meu. A ocrotit de asemeni pe boierii pribegi ; pe unii chiar îi ține în cinste în apropierea sa. Va primi oare acuma și pe cei care fură pe copilele boierilor mei ?

— Pe cît înțeleg, îi va primi, slăvite stăpîne, se smeri părintele arhimandrit, căci sînt rude cu cei pe care măria sa Craiul îi are în cinste.

— Atuncea nu atît nebunia jitnicerului Albu urmează să fie lovită, cît vicleșugul neprietinilor mei !

Glasul măriei sale se ridicase deodată cu mare asprime.

Bătu din picior. Clopoțelul pintenului rămase singur sunînd în tăcerea cămării.

— Din hotarul Craiului a pornit și uneltirea aceea împotriva coconului nostru, încît s-ar fi putut să-l pierdem pe Alexandru-Vodă, urmă domnul. Neguțătorii noștri sînt asupriți în acel hotar și jalobele noastre nu găsesc ascultare. Dregătorii noștri au fost iarăși înlăturați din olatul Pocuției.

Cu mînile la spate și cu fruntea plecată, măria sa trecu de la ușă la iconostas și înapoi. Se opri.

— Pînă cînd ?

Arhimandritul tăcu, înmărmurit.

— Pînă cînd ? întreb : pînă cînd ?

— Nu știu, slăvite stăpîne, suspină arhimandritul : poate pînă cînd te vei hotărî măria ta să pui rînduială.

— Sfințite părinte, poruncește numaidecît să vie grămătiții cu toate cele de trebuință, ca să scriem cărți boierilor

leşi. Adă-mi numaidecît aici pe postelnicul Simion. Să poftească deasemenea jupîn Petrea, hatmanul nostru. Ia pe această cinstită jupînească şi o trimete boierului său.

— Jupînească Anca, urmă cu glas îmblînzit măria sa, să-i spui lui jupîn Iaţco multă sănătate din partea domniei mele ; şi să-i împleteşti o pereche de colţuni de iarnă, pînă ţi se întoarce copila.

Jupîneasa Anca începu a plînge iar cu lacrimi bogate, îndrăznind să se apropie şi să sărute dreapta măriei sale. Ieşi, foşnind cu foile-i multe. Uşa rămase un răstimp deschisă. Simion Jder sosi cu grabă. După dînsul, întru aceeaşi smerenie, se întoarse şi părintele arhimandrit.

Domnul primi pe postelnic în tăcere, măsurîndu-l de sus pînă jos. Îl lăsă şi se întoarse iar, privindu-l acuma pieziş :

— Ce s-a întîmplat, postelnice Simioane ?

Ochii postelnicului se umbriră.

— Cartea pe care diacii noştri au scris-o, pentru întoarcerea slobodă a boierului nostru Mihu, e gata, cu peceţile puse. Poruncesc îndată să se mai scrie una, pentru alt boier al nostru care se află fugar spre Ţara Leşască, de astă-noaptea. Pe cel bătrîn poţi să-l leşi ; are grijă de el şi Dumnezeu ; la vîrsta în care se află, miroase a pămînt ; însă te poftesc să găseşti pe cel tînăr.

— Îl găsesc, măria ta.

— Şi să cauţi şi pe una din copilele noastre, care ne-a fost răpită.

— O caut, slăvite stăpîne, şi o aduc, răspunse încet Simion Jder.

— Ştii cine-i ? O cunoşti ?

— O cunosc. Dacă-mi dai voie măria ta, mă duc numaidecît ; viaţa mea nu mai are nici un preţ.

Vodă privi stăruitor pe postelnicul său.

— Ascultă, Simion Jder, rosti cu hotărîre şi încet măria sa. Mînia nu trebuie să stea în domnia ta ca o otravă înghеţată, ci trebuie să-ţi deie agerime şi tărie. Ai să te duci ; dar să lepezi aici în clipă arşiţa şi nebunia. Eu nu vreau să cunosc dragostea pe care-o ai ; agoniseşte-ţi-o, dacă eşti vrednic ; însă ia aminte şi-ţi păstrează capul, căci viaţa domniei tale ne face nouă trebuinţă. Deci te vei duce să

căuți pe fur. Ai să-l găsești pe cale ; ori la Liov ; ori la Cracovia ; pune pe un slujitor să-l lovească ; n-avem nevoie să ni-l aduci aici ; e boierul nostru și avem asupra lui drept de viață și moarte. Află unde-i jupînița lui Hudici și ridic-o. Însă nu-ți închipui că amîndouă aceste isprăvi le vei săvîrși cu frații domniei tale, cum e naravul vostru, al Jderilor, și cu slujitorii ce veți lua. Craiul are oșteni mai mulți decît mine, cazaci sprinteni, castelani cu mare iscusință. Lucrarea pe care o întocmim trebuie săvîrșită cu rînduială de ceasornic. Cum umblă soarele pe clipe și ceasuri, așa trebuie să umbli domnia ta, cunoscînd toate cîte voi pune la cale, și avînd sprijin necontenit de la cele văzute și nevăzute. Așa îți poruncesc să fii, căci astfel este slujba la domnia mea. Iar cînd vei afla pe acea copilă, pune pe altcineva s-o poarte, ca și cum ar fi moartă, ori n-ai fi auzit de ea niciodată. Dacă faci așa, te întorci cu izbîndă. Altfel, mă îndoiesc.

— Măria ta, răspunse postelnicul, punînd un genunchi în pămînt, nu te îndoi de mine ; așa voi face.

În el era cutremur și vifor ; și le stăpînea scrîșnindu-și măselele, încît simțea durerea lor pînă în tîmple.

Vodă îi puse mîna pe umăr :

— Stăi aici, pînă ce vine hatmanul. Avem s-avem cu el și cu sfinția sa arhimandritul un sfat de taină.

— Am înțeles, slăvite stăpîne, se supuse Jder, gemînd în adîncul lui.

— Așa-i că acuma vrei să fii calare, sub furtună ? Îl străbătu cu privirea Domnul.

— Într-adevăr, stăpîne, aș vrea ; însă rămîn aici, cum mi se poruncește. În vremea asta lotrul își duce prada nestingherit ; trece ape, cîmpii, sate, și se pune la adăpost în altă țară.

— Așa crezi, pentru că vii de la hergheliile de la Timiș, zîmbi Vodă. Acolo ai trăit întru schivnicie și neștiință ; de aceea te-am îndemnat să mă urmezi, cum a îndemnat Hristos pe Filip. Întreabă pe sfințitul arhimandrit dacă n-au purces pe urma acelui hoț alergătorii domnești. Și n-au purces numai spre hotarul leșesc. Cînd s-a dat semn, s-au desfăcut în patru zări ; din poștă în poștă schimbă caii și întreabă. Domnia ta pleci numai dacă nu mi-l aduc pe fur

pînă mîne sară. Răspunde, sfinţite părinte Amfilohie, dacă s-a făcut aşa, ori nu s-a făcut aşa.

— Asta-i rînduiala măriei tale, suspină cu aceeaşi smerenie arhimandritul. Măria ta binevoiai să te hodineşti cînd a aflat de faptă judele Sucevii, iar la ziuă slujitorii lui au şi fost repeziţi, căci dacă slujitorii dumnisale judele s-ar afla şi acuma la odăi, atuncea ar fi oarecare primejdie pentru capul domniei sale judele.

Măria ta, au sosit grămăticii.

— Să intre ; să se aşeze.

Pe cînd scriitorii îşi rostogoleau şi-şi aşezau măsuţele rotunde şi-şi potriveau sculele şi hîrtia, Vodă urma să-şi cheltuiască neliniştea în acea plimbare necontenită de la iconostas la uşă. Intră şi bătrînul logofăt Toma, închinîndu-şi în faţa măriei sale uscăciunea înaltă şi fuiorul bărbii.

Domnul îi răspunse cu bunăvoinţă, privindu-l lung, — pînă ce domnia sa logofătul se simţi stînjenit, începînd a-şi pipăi hainele. Dar Voievodul nu-l privea pe el ci se căuta pe sine însuşi, — deplin liniştit înlăuntrul său.

— Întăi să ne întoarcem către Stăpînul vieţii şi al morţii, zise măria sa c-un glas cumpănit, şi să-i închinăm sfinţiei sale cuvenitele daruri, pentru sufletul nostru, al copiilor noştri şi al Doamnei noastre. Să se scrie o sută de zloţi sfîntului schit de la Bisericani, unde a stat vieţuind un timp maica noastră. Să se închine sfintei mănăstiri Probota moşiile noastre Roşcani şi Fîntînele de la apa Siretului şi două sute de zloţi, pentru că acolo e locul de veşnică hodină a Doamnei maicii noastre. Întru odihna sfînt răposatului părintelui nostru, cu inimă curată şi luminată şi din toată voia noastră, dăruim cinci sute de galbini pe fiecare an sfintei mănăstiri Zografu de la Aton, şi să se dea hrisovul în mîna părintelui Varlaam egumenul.

Toate aceste închinări s-au scris scîrţîit cu pene de hultan, în vreme ce măria sa îşi găsea înseninare deplină pentru cele ce aveau să urmeze.

Măria sa se opri dinaintea măsuţelor.

— Acuma să scrieţi aşa.

Grămăticii înălţară nasurile cu mare luare-aminte.

— Scrieţi aşa : «Cartea măriei sale Ştefan-Vodă către boierii Ţării Leşeşti, domnia sa castelanul de la Colomeea şi domnia sa castelanul de la Halici şi domnia sa Voievodul

Podoliei. Noi Ștefan-Vodă domnul Țării Moldovei vă facem cu aceasta cunoscut și vă rugăm pe domniile voastre să opriți pe boierul nostru fugar Albu jitnicer, care s-a făcut vinovat către domnia noastră, și să binevoiți a-l da în mîna slujitorilor noștri. Iar cu această carte a noastră se înfățișează domnia sa părintele arhimandrit Amfilohie, duhovnicul nostru.»

— S-a scris întocmai, măria ta, se închină logofătul.

Domnul își jucă o clipă degetele în giuvaerul sfînt ce-i strălucea pe piept.

— Mai adăugiți aceste cuvinte, porunci măria sa. «Vă poftesc să nu faceți altfel.»

— Asta e o amenințare de război, suspină părintele Amfilohie.

Vodă se uită în juru-i. Hatmanul încă nu sosise.

— Domnia sa hatmanul Petrea sosește acuma... vestiră cu grabă aprozii.

Măria sa pofti să rămîie numai cu aceia cu care avea a ține sfat tainic.

CAPITOLUL XII

JDERII S-AU DUS ÎN ȚARA LEȘASCĂ

Sfințitul arhimandrit și postelnicul Simion plecaseră, cu cărțile lui Vodă, către Țara Leșască într-o luni. Abia după o săptămînă cuviosul Stratonic se înfățișă la curtea lui jupîn Iațco Hudici, ca să deie înștiințare. Jupîneasa Anca se învălui îndată spre camara unde zăcea bolnavul; iar boierul se bucură și pofti să audă chiar cu urechile sale această bună vestire. Ticăitul monah își venise în ori de spaima ce îndurase; semnele spaimei, însă, îi stăteau încă pe frunte în scrijelături roșe. Intră cu umilință la jupîn Iațco și-l întrebă de sănătate.

Baba doftoroaie Sofronia era de față și privi pieziș pe călugăr, trăgîndu-și broboada mohorîtă peste clonțul gurii.

— Mulțămim lui Dumnezeu, părinte, zise jupîneasa Anca ; descîntecele și irurile au făcut bună lucrare.

— Descîntecele și irurile, dar mai ales voia Celui-preaînalt, se răsuci monahul întâi către jupîneasa Anca, apoi către bolnav. Așa alcătuiesc eu scrisorile de friguri ori de lungoare ; îi scriu lui Dumnezeu și-l rog, iar demonul boalei fuge de amenințarea scrisorii. Fără asta, cu doftoria nu faci nimica. Am cunoscut noi, cinstite jupîne Iațco, un vraci leah care se lăuda cu dresurile lui ; și avînd un boier al nostru Ștefan Calomfir o boală de-i tot pocneau încheieturile cînd se mișca, i-a dat acel vraci să beie o doftorie amară, cîte un pahar în fiecare zi. Așa că peste zece zile boierul nostru Calomfir nu-și mai auzea încheieturile pocnind, căci surzise.

Baba Sofronia mormăia singură la gura sobei ascultînd asemenea vorbe ale călugărului celui nebun și stupea în cotruță, ocrotind acolo ulcelele cu unsori. Descîntînd și îndepărtînd pe Necuratul, fulgera cînd și cînd spre Stratonic. Înfățișarea ei strîmbă și ciolănoasă avea oarecare asemănare cu a monahului. Hotărîndu-se dintrodată să se puie cu desăvîrșire la adăpost de orice răutate și viclenie a acelui dușman, își luă în poală ulcelele și se duse.

Iațco rîdea, săltîndu-și pîntecele sub pocladă. Cu toată suferința, domnia sa nu se dezumflase. Har Domnului : putea mînca și bea bine.

— Fuge baba de popă, zîmbi el. Dar să știi, părinte Stratonic, că Sofronia aceasta are bun meșteșug de pus și potrivit lopățelele.

— Cînd vrea Domnul Dumnezeu, cinstite jupîne, vin lopățelele singure și se așează la locul unde trebuie.

Boierul gemu înturnîndu-se pe o coastă și așezîndu-și mai bine piciorul bolnav.

— Spune-mi, părinte Stratonic, cum a fost plecarea sfințitului Amfilohie. Eu socoteam că să pornească mai curînd ; așa am avut răspuns de la înălțimea sa.

— A plecat cînd a sosit vremea, răspunse călugărul. Mai întâi, măria sa a mai repezit un rînd de porunci la toți căpitanii de hotar. După aceea a trimes pe Jder cel mititel la mănăstirea Neamțu și la Timiș. Acolo dumneaei

comisoaia Ilisafta iar s-a tînguit că rămîne singură ca o cuculeasă, căci i se duc și feciorii și i se duce și soțul domniei sale într-o altă nebunie.

— Care nebunie ? Asta nu-i nebunie, părinte. Asta-i suferința noastră, asta-i copila noastră ; noi sîntem gata să ne dăm viața ca s-o dobîndim îndărăt.

— Nu-i nevoie de viață, cinstite jupîne, rînji monahul ; mai degrabă să fii gata domnia ta să înjunghii sipetele și să scoți galbinii și zloții.

Iațco oftă :

— Om face și asta, dacă așa-i porunca înălțimii sale.

— Apoi are să-ți vie porunca, să n-ai grijă. Iar viața și-o pun unii oșteni, tineri. Saraci fiind, ei n-au de dat altceva.

— De cine vorbești cuviosia ta ?

— Vorbesc de oarecare postelnic, cu numele Simion Păr-Negru.

— Precît știu, domnia sa postelnicul împlinește porunca înălțimii sale. Îi doresc să se întoarcă sănătos și cu izbîndă. Înțelegem noi ce vrei să spui cuviosia ta ; dar află că eu și jupîneasa mea avem gînduri mari pentru copila noastră. Oricît om înjunghia sipetele, tot ne mai rămîne pentru ea destulă zestre, ca să vie să ne-o ceară Voievodul Litvaniei ori Voievodul Ardealului.

— Vai și of ! se tîngui jupîneasa Anca. Domnia ta visezi la nunți domnești și copila noastră poate-i moartă.

— Ba nu grăi așa, jupînească Ancă. Dau eu încredințare, dau și zapis scris, că unei asemenea copile nu i se poate întîmpla nimic. Fiecare fir de păr al ei are preț. Cine-a fi, unde va fi, are s-o împresure cà pe un odor, să n-o ajungă nici vîntul. Iar cînd o afla Craiul, din cărțile măriei sale Ștefan-Vodă, cum stă pricina, numai un cuvînt are să strige și are să se cutremure Țara Leșască. Pe lîngă mila Craiului asupra noastră, avem noi acolo și neguțătorii noștri cu care sîntem în bună prietinie ; le-am trimes tuturor răspuns și se vor ridica punînd pungi de matasă cu cele de trebuință pe mesele juzilor și boierilor. Ș-atunci acel îndrăzneț care a cutezat să se ridice asupra noastră își va primi plata cuvenită, într-o creangă de copac, cu juvățul de gît.

— Doamne, soţul meu, cum vorbeşti domnia ta... se miră jupîneasa Anca. Eu, dacă mi-oi dobîndi îndărăt fără stricăciune copila, nu mai am nici o supărare împotriva lui Niculăieş Albu. Aşa-s obiceiurile şi nebuniile tinerilor, din care ei se trezesc cu mare amărăciune. Aşa el nu poate face nimic, căci copilei i-i drag altcineva.

— Asta ţi se pare domniei tale, jupîneasă Ancă; vom hotărî noi, la vremea anumită, cine trebuie să-i fie drag. Dar domnia ta nu spui nimic şi uiţi de piciorul acesta care mi-a fost stricat. Ce iertare mai pot dobîndi lotrii, cînd săvîrşesc asemenea fapte? În juvăţ şi într-o creangă de copac! Îţi spun eu că altă judecată nu poate fi pentru Niculăieş Albu, macar că-i rudă cu casele boiereşti cele mai mari. În juvăţ şi într-o creangă!

— Ba să mă ierţi domnia ta, jupîne Iaţco, se amestecă monahul Stratonic: eu socot că măria sa are să-l ierte şi are să-l deie lui Dimcea. Numai mişeii pier în ştreang; boierilor li se taie capul.

— Ba eu vreau să fie suit într-o creangă de copac! hotărî cu mare mînie jupîn Iaţco.

Stratonic făcu spre boier un semn tainic din ochi, pe care, fără să pară, îl văzu foarte lămurit şi jupîneasa Anca.

— Am ca o arşiţă, se tîngui deodată boierul, aducîndu-şi aminte de suferinţa întru care zăcea. Te rog, jupîneasă Ancă, să-mi aduci domnia ta singură o cupă de vin. Lîngă cupa mea, pune una şi pentru cuviosul părinte Stratonic.

— Numaidecît, soţul meu, se grăbi jupîneasa Anca. Ieşi repede închizînd uşa. După doi paşi se întoarse, lipind cu luare-aminte o ureche de ţîţînă.

— Jupîne Iaţco! strigă înăbuşit călugărul, aplecîndu-se spre boier; să ştii domnia ta că măria sa Ştefan-Vodă a rînduit război în Ţara Leşască.

— Foarte bine face măria sa Vodă, se învoi Iaţco Hudici cu linişte.

— A poruncit hatmanului să împingă spre hotar în anumit loc care nu se ştie, călăreţi din trei ţinuturi. De două zile a plecat jupîn Petrea Hărman. Spun curtenii că s-ar fi dus la Cotnari; dar noi ştim că s-a dus să ia în

stăpînire călărimea. Mai este ceva, jupîne Iaţco, de care trebuie să te bucuri.

— Ascult ; văd că Dumnezeu şi măria sa mi-au auzit strigarea.

— Jupîn Ionuţ Jder, urmă Stratonic, va să se înfăţişeze astăzi, ori cel mult mîni, aici la curtea domniei tale, din porunca lui Vodă. Şi trebuie domnia ta să-i dai în samă tamazlîcurile de boi graşi ce ai pregătit pentru Ţara Nemţască. Domnia sa are să-i călăuzească prin Lehia.

— Nu-i nevoie ; am oamenii mei aici ; cînd trec boii dincolo, am alţi oameni ; iar de la Liov iau marfa neguţătorii nemţi. Am primit jumătate din bani ; la Liov credinciosul meu primeşte cealaltă jumătate.

— Cîţi boi ai ?

— Trei cîrduri de cîte cincizeci. Iar la Sfinţii Arhangheli trebuie să mai trimet pe atîta.

— Să lăsăm deoparte pe cei de la Arhangheli. Aceste tamazlîcuri de acum ai să faci bine să le dai în sama lui jupîn Ionuţ. Nu-ţi poruncesc eu : are să-ţi poruncească măria sa. Pe lîngă asta, ai să pui pe masă toţi banii de cheltuială pentru oşteni.

— Care oşteni ?

— Cei care au să călăuzească tamazlîcurile.

— Nu-ţi spun că am oamenii mei ?

— Ba îţi spun eu că şi Vodă îşi are oştenii măriei sale. Aceşti oşteni se îmbracă în straie de rînd şi se duc prin Ţară Leşască, pe trei drumuri, către Liov. Să mai ştii domnia ta, cinstite jupîne, că mai sînt şi alţi mulţi oşteni şi neguţători ai măriei sale, care, la vremea asta, încep a umbla în Pocuţia şi Podolia, cercetînd şi întrebînd felurite lucruri.

— Acuma am înţeles, se supuse Iaţco. Să vie jupîn Ionuţ Păr-Negru şi-i dau pe samă tamazlîcurile. De bani îmi vine mai greu, că nu mă pot scula, ca să deschid sipetul. Ce fac eu dacă nu mă pot scula ? se tîngui boierul. Nu pot da banii şi pace ! Ce fac eu ? ce fac eu ? Iaca, a început să mă doară iar piciorul.

Jupîneasa Anca se întorcea grăbită, aşa cum plecase, purtînd pe tabla trei cupe. Aşează tablaua cu grijă la căpătăiul bolnavului.

— Precum a arătat cuviosia sa părintele Stratonic, dădu ea lămurire, chiar în clipa asta a descălicat jupîn Ionuț. Așteptați să între și domnia sa. Vine cu poruncile. Să n-ai nici o grijă, soțul meu, decît să te faci sănătos, rîse ea cu șiretenie ; îți deschid eu sipetele.

Se auzea pasul îndesat și repede, cu sunet de pinteni, al Jderului celui mic. Ușa se deschise. De și părea neliniștit, boierul întoarse către oaspetele domnesc un obraz plin de voie bună ș-un glas destul de vesel :

— Laudă Domnului !

— În vecii vecilor, amin, binecuvîntă monahul.

Jder se închină :

— Aduc sănătate de la măria sa, și poruncă.

— Mulțămesc, suspină Hudici. S-auzim porunca.

— Am venit cu treizeci de slujitori, lămuri Ionuț ; și chiar în acesta ceas trebuie să pornim către vadul Prutului, la Simionești, cu tamazlîcurile domniei tale, dacă le ai gata. Le luăm căci ne fac trebuință, și n-am să-ți mai dau samă domniei tale de ele.

Hudici oftă, tînguindu-se și netezind poclada în locul unde era durerea.

— Pe lîngă aceasta, cinstite jupîne Iațco, binevoiește a porunci să se sloboadă de la cămările și de la chilerul domniei tale treizeci de ocă de slănină afumată și patru sute de ocă de făină de malai și zece burdufuri de brînză — tain pentru slujitorii mei. Deasemeni să-mi pui în mînă simbria lor pe două săptămîni : cincisprezece zloți. Să nu te superi și să nu-ți pară prea mult : e simbrie pentru țară străină. Deasemeni șaizeci de taleri pentru alte cheltuieli care vor fi de trebuință, căci noi ne ducem cale lungă și încîlcită. Să deie Dumnezeu s-avem noroc, să-ți aducem bucuria pe care o căutăm.

Jupîneasa Anca se plecă smerită către icoane :

— Maica Domnului are să vă fie ajutor. Au să se deie toate cîte se cer.

— Mai este ceva ? întrebă jupîn Iațco, întorcînd ochii cu sfială.

— Mai este. Sfătuindu-se măria sa cu sfințitul arhimandrit Amfilohie, au stat și s-au gîndit asupra vremii. Deci m-au trimes pe mine la sfînta mănăstire Neamțu, să cercetez pe părintele Nicodim fratele meu, și pentru

asta și pentru alte lucruri. Deasemenea am avut poruncă să cercetez pe starostele Nechifor : pentru asta și pentru alte lucruri — fiind noi deprinși unii cu alții în treburi ca aceea cătră care mergem ; avînd noi vîrît în primejdia asta și pe un frate al nostru.

— Care primejdie ? Eu știu că e vorba de copila noastră.

— Întocmai așa spunem și noi, zîmbi Jder cătră jupîneasa Anca.

Ea îl amenință cu o încruntare de sprîncene și rîse la el cu toți dinții. Hudici se ridică într-un cot, gemînd, și se holbă la el cu uimire :

— Despre ce-i vorba ?

— Liniștește-te, urmă a rîde jupîneasa ; despre fata domniei tale e vorba.

— Nu, se împotrivi Jder. E vorba despre vreme... S-a aflat de la starostele Nechifor și de la alți vînători vechi că cerbii au boncăluit mai devreme în ist an. Cocoarele au plecat înainte de Ziua Crucii. Șoarecii de cîmp și-au făcut cuiburile sus în spinării, la două palme de la pămînt. Deasemenea splina porcilor înjunghiați și desfăcuți se arată mai plină unde începe. Căutînd oamenii vechi să-și aducă aminte cum a fost ș-acum optsprezece ani cînd a căzut Țarigradul, — s-au gîndit că iarna are să înceapă foarte devreme ș-acuma. Deci am pus la căruțele noastre, după porunca domniei sale hatmanului, straie de pănură, cojoace și căciuli. Iar măria sa a poruncit să nu uităm potcoavele cailor, pe care noi, în graba noastră, le-am uitat. Deci să poruncești domnia ta faurilor să bată degrabă o sută douăzeci de potcoave, cîte două de fiecare cal, — fiind numărul cailor noștri șaizeci, cîte doi de fiecare slujitor. Cum dă un îngheț, cum țintuim potcoave la copitele de dinainte. Învățătura asta a scornit-o măria sa și noi ne-am mirat. Văzînd asta, am luat și eu înțelepciune, adică zece perechi de tălpi de sanie, pentru care măria sa m-a lăudat, bătîndu-mă pe umăr.

Ascultînd, jupîn Iațco Hudici se bucura și se lumina încet-încet, scurmînd sub perină cheia și întinzînd-o pe furiș jupînesei sale. După ce primi cheia, înainte de a ieși ca să deie și toate celelalte porunci, jupîneasa Anca luă pe rînd cupele de pe tabla, gustă cîte o picătură din fie-

care și le trecu celor de față, îndemnîndu-i să cinstească pentru izbînda măriei sale.

— Mai este ceva, grăi Jder, după ce deșertă cupa. Fratele meu părintele Nicodim a cercetat zodiile și a găsit întocmai precum arată sfințitul Amfilohie, — ceea ce dovedește neștiința dascalului nostru Pamfil de la Timiș. Scrie la zodie că, sub stăpînirea Soarelui, întru care ne-am aflat în ziua de 30 august, — «de va fi cutremur spre miazăzi, împărații și domnii se vor tulbura». Ceea ce se adeverește și se va mai adeveri. Iar acuma noi fiind sub semnul planetei Vinerea, se spune că, «de va tuna în numărul racului, va fi tulburare pentru o domniță, și în laturea despre apus va fi pace și friguri multe ; și în legume va fi scădere ; și iarna va fi grea și devreme». Ceea ce adeverește celelalte semne despre care am pomenit.

Ce să spun jupîniței domniilor voastre ?

Îndată ce a rostit Jder întrebarea asta, jupîneasa Anca a prins a-și frămînta mînile și a plînge cu mare jale. S-au încețoșat de lacrimi și ochii lui jupîn Iațco. Din plînsetele ei, jupîneasa conteni fără să mai aștepte mîngîieri ; își șterse roua de pe obraji cu dosul palmei și se duse să deie cele mai strașnice porunci slugilor.

Cînd își isprăvi Jder toate socotelile de bani și primi de la cămări toate cîte ceruse, își strînse în cătărămi chimirul pe straiul lui de șiac, pofti rămas bun celor de față, ieși și încălecă strigînd la slujitorii săi. La covălia din capătul celălalt al ogrăzilor boierești, faurii băteau pe nicovale fierul încovoiat ; slugile umblau forfota de la cămări ; slujitorii cei mai de căpetenie ai lui Ionuț, adică feciorii lui Căliman, primeau sacii și-i lepădau în căruțe ca pe niște mărunțișuri de nimic. La ocoale se adunaseră tamazlîcurile, cu mugete.

Cînd soarele se sui la amiază, toate se aflau gata de drum. De la căruța cu coviltir a Călimanilor, unde își avea Jder hodina, cîntă un cucoș de trei ori în șir.

— Acesta-i privighetorul pe care mi l-a dăruit comisoaia, rîse el către jupîneasa Anca. Ne arată că nu mai putem întîrzia și că va fi schimbare de vreme. Mărturisesc eu că nu este pe lumea asta învățătură mai mare decît aceea ce se află în cărțile părintelui Amfilohie și a părintelui Nicodim. Cît m-am năcăjit eu în doi ani, tot

n-am putut să le desleg. De la cucoşul muţei înţeleg mai lesne.

Pornirea se făcu dintrodată. Jupîn Iaţco Hudici sprijinindu-se puţin într-un cot, putu vedea pe fereastră pe Jder şi pe slujitori încălecînd. Apoi, după ce căzură zăvoarele de la ocoale, unii dintre slujitori îşi îndemnară caii într-acolo, cu răcnete, învîrtind harapnicele. Mugind şi boncăluind, vitele se îmbulziră la drum. Jder trecu săltînd în şa pe departe, prin lumina ferestrei ; un nour de pulberi ascunse acea privelişte vederii boierului. «Nu se află nicăirea lupi care să facă dintrodată atîta pagubă», cugetă domnia sa, lăsîndu-se să cadă cu ceafa pe perină. După această pagubă, au să urmeze altele şi altele, fără sfîrşit. Toate se trag dintr-o tinereţă înflorită, pe care a avut-o domnia sa odată. Căci numai tineri fiind, oamenii se însoară ; mai tîrziu, nu mai săvîrşesc asemenea prostie. Cîte parale, cîte vite, cîţi saci cu pîne se duc în apă, în cer şi-n pămînt !

— Of şi iar of ! care-i răsplata mea în lumea asta, pentru toate ? Nu se ştie nici dacă mi-oi putea dobîndi copila !

— Cinstite jupîne, îl mîngîia părintele Stratonic rînjind, răsplata noastră a tuturor celor năcăjiţi nu-i pe lumea asta. Răsplata domniei tale va fi în altă lume, la judecata de pe urmă, cînd toate au să-ţi fie înfăţişate şi întoarse îndărăt — bani, boi şi slănină. Deci, bucură-te.

În vremea asta tamazlîcurile de vite suiau din valea Siretului pe-o coastă lină, umblînd domol subt un nour uşor de pulbere spre miazănoapte. Înaintea acestor îmbulzeli se înşirau căruţele cu tainuri şi straie, avînd şi arme subt aşternuturile şi paiele cele mai dedesubt. Lîngă căruţa din frunte călărea Jder, făcîndu-şi socotelile pentru toate cîte le mai avea de îndeplinit, după poruncile ce i se dăduseră. Nu prea era împăcat în sine cu slujba aceasta de vornic de turme, nici cu încetineala de melc la care era supus. Îşi rodea frîul şi n-avea ce face ; aştepta întîmplările şi se îndoia că s-ar putea să iasă ceva din asemenea lîncezeli.

Cătră sară porunci popas pe nişte întinderi goale în care, cît bătea ochiul, nu se zărea nici o aşezare de sat.

Tamazlîcurile se împărțiseră în trei, cu cîte zece slujitori; și vitele fură lăsate la pășune în ierburile arse de brumele toamnei. La căruțe se aprinse foc din tufărișuri și spini uscați. După ce se întunecă, rămase sub stele numai tăcerea întinderilor, în care picurau lin din cînd în cînd tălăngi. Într-un tîrziu privighetorul de la căruța lui Jder dădu semn. Găinușa se urcase în crucea bolții și vitele se alinară la hodină.

A treia zi, cu asemenea popasuri și înaintări, Jder văzu vadurile Prutului. Pînă a nu ajunge acolo, tamazlîcurile străbătură printre bălți și stufuri. Apoi la locul care se chiamă Simionești găsiră pod umblător. Ionuț Păr-Negru chemă la sine pe podar și-i puse în palmă de mai înainte brudina, poruncindu-i să înceapă trecerea îndată după miezul nopții, așa ca să fie vitele dincolo înainte de ziuă.

— Se poate face așa?

— Se poate, frate creștine, răspunse moșneagul podar, numai dac-a răsări luna, ca să nu ne batem în capete și să nu se năruiască vitele în baltă, și dacă nu mi-a fi prea somn la acel ceas.

— Te deștept eu, cînd cîntă cucoșul.

— Așa este, frate creștine și vrednice meștere, însă chiar la miezul nopții să știi că nu-i bine să lucrăm. La acel ceas să știi domnia ta că amorțește și glasul cucoșului o vreme, cît ai număra trei sute. Deasemenea la acel ceas putem fi în primejdie, căci uneori începe a sufla vîntul cel rău. Se întîmplă cîteodată, în crucile nopții, de curg neguri pe Prut și din acele neguri se arată știma. Umblă într-un strai alburiu și se uită cu ochi de pucioasă aprinsă.

Jder privea departe spre afundul zării, unde i se părea lui că se întinde țara străină.

— Ascultă, brudnice, zise el cu liniște. Eu am dat poruncă și dumneata s-asculți. După ce cîntă cucoșul meu a doua strajă, iese un sfert de lună și se zărește bine la fața apei.

— Atuncea-i mai dulce somnul omului, rînji podarul.

Jder se veseli și el.

— De cîți ani ești dumneata?

— D-apoi dă, frate creştine şi vrednice meştere, eu banii de brudină îi număr, căci se poate să mi-i fure cineva, dar anii vîrstei nu-i mai socotesc, căci nu-i fură nimeni. Aş pofti eu să mi-i împuţineze cineva, dar nu se poate. De ce mă întrebi domnia ta ?

— Vei fi avînd şaptezeci ?

— Oi fi avînd.

— Ţi s-a întîmplat, în şaptezeci de ani, vreun nacaz ? Să te împungă cineva cu suliţa, să te deie cu capu-n jos în Prut, orï să te înalţe într-un copac ?

— Nu mi s-a întîmplat. De ce să păcătuiesc şi să spun că mi s-a întîmplat ?

— Ei, apoi atunci află dumneata că-n noaptea asta are să ţi se întîmple.

Podarul conteni dintrodată din rîs, înfricoşat de privirea aţintită a Jderului. Clătină din cap şi se duse să cerceteze pripoanele podului. Se întoarse iarăşi la loc, pîndind din vreme în vreme, cînd pe acel neguţător tînăr şi mînios, cînd pe unii din soţii lui, între care se aflau doi cu deosebire de nalţi. Jder le făcuse numai un semn c-un deget şi ei se şi apropiaseră de vatră.

— Care-i porunca domniei tale, jupîn Ionuţ ? întrebă Onofrei.

— Porunca mea n-are putere destulă la podarii de la Prut, răspunse Jder, deşi li s-au pus mai nainte paralele în palmă.

— Atuncea cum să facem ? întrebă cu blîndeţă Onofrei. Tu ce zici, Samoilă ?

— Eu zic să-l pălim în numele tatălui şi să luăm noi în stăpînire podul.

Podarul începu a se tîngui trăgîndu-se la o parte :

— Înduraţi-vă, fraţilor creştini.

— Bine, hotărî Jder, treci lîngă foc şi aşteaptă ceasul pe care ţi l-am poruncit.

— Eu tot socot că ar trebui să-l apuc de grumaz... era de părere Onofrei.

Pe cînd se întindea pe ape şi-n bălţi amurgul, începu a spori suflarea vîntului. Într-o vreme se arătară sub cer neguri despletite, care fugeau cu grabă spre miazăzi. În urma negurilor sosiră stoluri de gîşte sălbatice, din soiul

acelora sprintene și ascuțite la viers care se chiamă gîrliți. Se năpustiră asupra bălților acoperindu-le și asupra stufurilor, dărîmîndu-le. Mulțimea lor era așa de mare și zvoana așa de întinsă, încît se întunecă de istov împrejurimea și turmele de vite se neliniștiră căutînd să iasă la o lărgime. Încet-încet, la poruncile și harapnicele slujitorilor, boii se alinară pe cînd, prin întunericul nopții, chemările gîrliților și zbucnirile lor de aripi se prelungeau în lungul Prutului pînă la mare depărtare.

Către miezul nopții, asupra zvonului de jos, se lăsă alt zvon al înălțimilor. Erau alte paseri străine, de felurite neamuri, care alungau unul după altul stoluri repezi, fugind de o spaimă pe care oamenii încă nici n-o bănuiau.

Podarul veni prin întuneric la Jder.

— Nu știu dacă domnia ta, frate creștine, simțești în nări miros de omăt, pe vînt. Eu simțesc, ca și-n alți ani cînd vine iarna năprasnic. Ai avut dreptate să te grăbești. Mă duc să cercetez pripoanele de dincolo și îndată după aceea trecem vitele. Oamenii domniei tale or aprinde făchii, luminînd balta.

Bătrînul se grăbi, încingîndu-și dulama cu frînghioară și îndesîndu-și căciula pe cap. Ca și cum l-ar fi biciuit spaimele sosite pe vînt ale pustietăților de la miazănoapte, coborî pe pod și scripetele începu să scîrțîie către țărmul dimpotrivă.

I se păru lui Jder că bătrînul întîrzie prea mult și puse pe Onofrei să-l chiuie de două ori. Nu răspunse nimeni. Poate nu se auzea dincolo din pricina vîntului sporit, ori de larma gîrliților.

Însfîrșit, la ceasul al treilea al nopții, podarul se întoarse și slujitorii aprinseră făchiile de rășină. Trecură pe pod rînd pe rînd căruțele și caii de schimb. Aduseră după aceea pe podină boii bătrîni cu tălăngi ; și, în patru soroace, mînară în baltă părți din tamazlîcuri. Cum se urnea podul și sunau tălăngile, vitele împinse se duceau după ele înotînd cu ușurință. Astfel după miezul nopții lucrarea era săvîrșită. Cucoșul cîntă la celălalt mal și patrarul de lună se arătă printre nourii sfîrtecați. Se arătă numai cîteva clipe, căci negurile îl acoperiră. Atuncea se zăriră în vîlvătăile focului cei dintîi fluturi de zloată.

— Rămîneţi cu bine, fraţilor şi creştinilor, se închină podarul. De acuma se chiamă că iarna a scos din grajd iepele cele albe, la împăratul din Miezul-nopţii. Vă poftesc cale bună pînă la moara lui Onisifor. Acolo, dac-a fi viscol, să staţi şi să vă hodiniţi.

Oameni şi dobitoace au stătut sub lapoviţă pînă în zori de ziuă. Atuncea au pornit prin mîzgă, alunecînd şi adunînd gloduri. Tavanul de nouri se coborîse şi stropea întruna umezeală rece. Nu se zărea nicăieri nici casă, nici pădure. Înaintau cu anevoie împotriva biciuirilor vîntului. Vitele, mai simţitoare de ameninţarea timpului, se buluciseră în şiraguri, strînse una în alta şi una după alta, grăbind spre zarea necunoscută care se trăgea întruna din calea lor.

Către amiază trecură un pîrău al lutăriilor printre rovine de pămînt galben şi, lîngă o iezătură, văzură moara. Acolo era stăpîn alt moşneag, care semăna cu cel de la pod. Avea aceeaşi înfăţişare ferită, stînd mai mult într-o lature, şi aceiaşi ochi iscoditori. Lîngă moară se înşirau şoproane. Sub rîpa unui mal, săivanuri pentru oi. Gospodari nu se aflau în bătătură, fiind zi de sărbătoare a Sfîntului Apostol Toma.

Un slujitor al morarului încăleca chiar atunci cînd intrau pe iezătură tamazlîcurile.

Morarul ieşise cu capul gol şi-şi scutura pletele spre el făcîndu-i semn c-o mînă să se ducă în treaba lui, să nu mai întîrzie căscînd gura la oameni străini. După aceea rămase în zloată, privind lung la şiragurile de vite porumbe. Cînd veni Jder asupra lui cu calul, el se feri şi aşteptă să vadă ce este.

— Noroc bun. Dumneata eşti moş Onisifor ?

— Mulţămim domniilor voastre. Eu sînt. Care vi-i voia ? Pe cît se vede, vă întîlniţi la moara noastră cu zăbava, căci pînă în sară se pune vreme tare. Ia uitaţi-vă domniile voastre cum se învăluiesc pe vînt cîrdurile de ciori.

— Ba după ce facem popasul care se cuvine, ne ridicăm şi purcedem mai departe.

— Să iertaţi domniile voastre, dar mie nu-mi vine a crede una ca asta. Iaca, aveţi săivanurile pentru vite ; căci oile noastre nu-s acasă ; se află sub munte.

— Mulţămesc de bunătate, dar noi om sta numai cît trebuie.

— Bine. După ce-or rîndui slujitorii domniei tale vitele şi căruţele, să vie în moară la foc.

Jder descălecă, cu fruntea încreţită, mai cercetînd o dată zările. De şi era ceas de amiază, lumina se mai împuţinase şi vîntul îşi sporise asprimea. Dulama de pe el era scorţoasă şi pătrunsă de umezeală. Cu privirile întunecoase, slujitorii mînau vitele la adăposturi.

Ionuţ intră sub şandramaua morii, în miros de făină şi fum rece. Morarul Onisifor veni după el şi deşteptă focul din mijlocul încăperii, cu găteje. Sosiră de afară şi Călimanii ; după aceea, cîte unul, şi alţi slujitori. Se încălzeau şi se zbiceau în bătaia flacărilor. Îşi ştergeau cu dosurile cuşmelor obrazurile ude şi-şi uscau în faldurii de dedesubt ai straiurilor mînile pătrunse de zloată.

Onisifor morarul rîdea, ferindu-şi de fum barba şi închizînd într-o parte ochii :

— Iaca, să ştii domnia ta, cinstite neguţătorule, că, de cînd ţin eu minte, în opt rînduri am apucat asemenea iarnă devreme. Apoi după aceea omătul acesta al lui Sfîntu-Toma se duce la rîpă, ca să facă loc altuia. Dar se chiamă că ne cuprinde iarna şi trebuie să scoatem săniile. E mai greu de dumneavoastră cei cu căruţele.

— Ar fi fost greu dacă n-ar fi poruncile lui Ştefan-Vodă.

— Este vreo poruncă de la Ştefan-Vodă ?

— Este.

— Ce fel de poruncă ?

— Sînt mai multe, care nu se pot spune. Dar este una pe care trebuie s-o afle toţi drept-credincioşii. Măria sa se ridică la primăvară, ca să bată război cu ismailitenii.

— E-hei ! suspină morarul, frecîndu-şi cu palma barba încălzită ; e-hei, frate creştine şi cinstite neguţătorule, văd că se ridică voievozii pentru lege ; iar Craiul nostru stă şi doarme.

Să ştiţi domniile voastre c-a ieşit pe lume o poveste adevărată : cum că papistaşii s-au încuscrit cu păgînii, ca să piardă de pe faţa pămîntului pe pravoslavnici. Nu demult a stat aici unde stai domnia ta un monah de la Sfîntu

Munte, care avea într-o răcliță în sîn lemn sfînt de la crucea Mîntuitorului și un piron în care a fost bătut piciorul Domnului nostru Hristos. Acele odoare sînt fără preț și numai boierii cei mari care au sodom de bani pot să cumpere cîte o fărîmă. Dau o stamboală de bani și călugărul le pune pe vîrful unghiei o aşchiuță... Zice acel călugăr : Să știți că Litovit-Craiul de la franțuji a avut numai o fată. A pus pe acea fecioară a lui cu toată zestrea într-o corabie și a trimes-o la Mehmet Împăratul turcilor ; să fie Mehmet fiicei lui soț, iar măriei sale prietin. Iaca ce zile am ajuns noi creștinii. Asta s-a întîmplat în ziua de Sfîntu-Ion. De aceea s-a cutremurat pămîntul. Nu se poate să nu se fi auzit și în Țara Moldovei de asta.

— S-a auzit, cum nu ?

— Ei, apoi de asta se vede că se scoală Ștefan-Voievod. S-a vestit de faptele măriei sale pînă la noi în Pocuția și în Podolia. A fost nuntă mare la Suceava ?

— Fost.

— C-o Impărătiță, care are moștenire Țarigradul ?

— Întocmai precum spui, moș Onisifor.

— Asta îmi place mie mai mult decît orișice. Se află la noi oameni care se gîndesc să treacă subt aripa măriei sale Ștefan-Vodă, cum au mai făcut și alții. Sînt și niște cazaci care vor să intre în leafă la măria sa ; dar se tem. Zice că-i mare strînsoare la Ștefan-Vodă. Dar tot ei se întorc și spun că, fără strășnicie, nu se poate oaste bună. D-apoi și cînd or ajunge la Sultan Mehmet ș-or dărîma zidurile, deschizînd comorile... Fiecare oștean își pune piatră de olmaz la frunte și surguci de aur. Dac-aș fi tînăr, m-aș vîrî și eu între acei cazaci. Dar, numărîndu-mi anii, văd că la altă împărăție nu mă pot duce decît la aceea unde nu-i durere, nici întristare. Bucurați-vă, cei tineri, zic.

Eu am trăit o zi-două
Și v-am lăsat lumea vouă.

Moș Onisifor rîdea fără veselie, privind cu luare-aminte la Ionuț și la slujitorii săi și iscodindu-i pe fiecare cu ochii.

— Ciudat mi se pare că n-aveți arme.

— N-avem, nu ne trebuiesc, răspunse Ionuț. Noi avem carte de la Domnie. Și toți dregătorii Craiului trebuie s-o cunoască lăsînd slobodă trecerea. Am plătit vămile măriei sale la Moldova ; plătim cu dreptate vămile Craiului, — cine ce are cu noi ? Sîntem creștini buni, nu facem nimănui nici un rău.

— Dă, mai știi domnia ta ce se întîmplă ? În Țara Leșască sînt și altfel de vameși decît ai Craiului.

— Cum se poate ? Apoi atuncea nu-i bine și încep să mă tem.

Morarul clătină din cap. I se părea că n-are destulă minte acest negustoraș de la Moldova.

Slujitorii aduseră sub șandramaua morii tăbultocul de făină, ceaunele și brînza, ca să gătească prînzul. Jder ieși în vîntul de afară. Subt un șopron, între căruțe, Călimanii aprinseseră un foc al lor. Îl potriviseră în adăpost bun, după porunca lui Ionuț, și-l așteptau numai pe el.

Subt învăluirile ciorilor, care se legănau în văzduh, se răsuceau în înălțime și se lăsau dintrodată asupra pămîntului, se deslușea abia un sat. Dinspre acel sat, pe drumul desfundat, venea un călăreț. Era tocmai vremea hotărîtă ; la amiază, în ziua de Sfîntul Toma, duminică 6 octomvrie. Acel călăreț era Gheorghe Botezatu Tatarul și venea cu viforul în spate și cu veste de la tîrgul Liovului.

Cum descălecă, lăsă calul în sama vînătorilor și veni către stăpînul său, închinîndu-se în tăcere, desfăcînd de pe el dulama și gluga și scuturînd în dreapta și în stînga lapovița. Se încălzi cîteva clipe la foc și tuși, dorind să vorbească.

— Aduci vești bune, Botezatule ? întrebă Ionuț.

— Aduc veste, măria ta ; încă nu se știe dacă-i bună ori nu. Părintele arhimandrit și cu jupîn postelnicul au umblat cu bine, pînă ce am ajuns la Colomeea. Acolo am așteptat o zi. Domnia sa castelanul era la vînătoare. După ce s-a întors de la vînătoare, fiind domnia sa castelanul prea vesel pentru doi cerbi pe care-i alungase cu cînii și-i prinsese, a poftit numaidecît la cina sa pe oaspeții străini. Deci ne-am dus la curtea măriei sale castelanului și stăpînii noștri au fost întîmpinați cu cinste. A ieșit domnia sa castelanul în straie roșe cum e cîrmîzul, cu lanțug la gît

și cu sabie cu strajă de aur. Jupîn postelnicul și părintele arhimandrit s-au închinat, dorindu-i înălțimii sale castelanului sănătate, iar domnia sa castelanul s-a bucurat, fiind doritor să afle starea bună a sănătății măriei sale Ștefan-Voievod.

— Măria sa Ștefan-Vodă e întru toată sănătatea și puterea sa, a dat răspuns părintele arhimandrit. Și îți trimete domniei tale, pan Tadeus, frățești închinăciuni, împreună cu această carte.

Domnul castelan a primit cartea și a poftit pe oaspeții săi într-o odaie împodobită cu arme de vînătoare și capete de cerbi și mistreți. A poruncit slugilor să aducă bere, ca să se răcorească domnia sa împreună cu oaspeții săi iubiți. Eu am stătut lîngă ușa deschisă, în gang, împreună cu alți slujitori.

Pînă ce nu s-a adus berea, în pocaluri mari, domnia sa castelanul n-a deschis cartea. După ce a luat în mînă pocalul, s-a sculat și a închinat în sănătatea Craiului și în sănătatea lui Vodă. După aceea s-a uitat de aproape, a cunoscut pecetea și a rupt-o. A poftit pe un popă papistaș, ce se chiamă capelan, s-o cetească.

Părintele capelan a cetit cartea. Pan Tadeus a rămas pe gînduri, cu fruntea încrețită. Apoi s-a întors cu mare dulceață spre oaspeții săi.

— Iubite al meu prietin părinte arhimandrit și iubite al meu prietin domnule postelnic, aș fi prea fericit să pot răspunde chiar în această clipă la cartea măriei sale Voievodul. Căci o dorință a măriei sale Voievodul este pentru mine poruncă. Însă trebuie să fac cunoscut frățiilor și domniilor voastre că în Republica noastră pribegii au ocrotire de la Craiul.

— Prea mărite castelan, aici e vorba de un furtișag.

— Într-adevăr, a răspuns pan Tadeus, din cartea măriei sale se vede că ar fi vorba de furtișag. Însă nu e un furtișag ca oricare altul ; e un furtișag de fecioară ; și furul e de neam. Deci numai luminăția sa Craiul ar putea să judece dacă vinovatul trebuie întors la urma sa. Sînt prea întristat că nu pot să fac numaidecît plăcere măriei sale Ștefan-Vodă.

Părintele arhimandrit a zîmbit :

— Pribeagul se află poate în ținutul domniei tale? Ai aflat vreo veste? Înainte de a trece la înălțimea sa Craiul, am fi doritori să știm unde ar putea fi găsit pribeagul, ca să putem da răspuns luminăției sale Craiului.

— Nu sînt în stare să spun nimica în privința asta, s-a apărat pan Tadeus. Se pare că s-ar fi vestit trecerea acestui boier tînăr cu numele Albu. Se zvonește că ar fi un nepot al logofătului Mihu. Ar fi vorba ca însuși domnia sa logofătul Mihu să iasă din Liov și să se ducă la înălțimea sa Craiul la Cracovia. Veștile umblă, dar nu le putem da crezare pînă ce nu le cercetăm noi singuri de aproape. Așa că ceva se știe, dar prea puțin. Nu mai poftiți un pocal de bere? Vă rog să nu fiți supărați pe mine, eu rămînînd prietinul domniilor voastre cel mai bun, pînă la cea din urmă a mea suflare.

Atît a fost, sfîrși Gheorghe Botezatu. Trebuie să spun că am gustat și eu bere din aceea și nu mi-a plăcut. Am rămas c-un gust sub limbă ca și acela pe care l-au avut stăpînii noștri cînd au ascultat răspunsul boierului leah. Slujitorul cel bătrîn al domnului castelan, care m-a cinstit cu bere, mi-a mărturisit că într-adevăr ar fi trecut pe la curtea de la Colomeea un boier tînăr cu slujitori frumos îmbrăcați și c-o carîtă în care spunea rîzînd că are o comoară.

În tot răstimpul cît s-au spus acele vorbe, jupîn Simion postelnicul n-a scos un singur cuvînt. L-am înțeles eu că mai degrabă ar fi poftit să tragă sabia decît să rostească o vorbă.

Cînd i-am dat vestea slujitorului celui bătrîn, s-a luminat. Deci — a zis domnia sa — Niculăieș Albu a trecut mai departe pe același drum pe care umblăm noi.

Ne-am ridicat noi de la Colomeea și am călătorit mai departe, după ce am lăsat unii oameni ai noștri ca să scurme vești.

Am umblat cu pace. Am ajuns cu bine la Halici. Acolo, castelan, un vlădică papistaș. Era bolnav în pat. A primit pe părintele arhimandrit; a deschis cartea măriei sale și a cetit-o de două ori. A rîs către părintele arhimandrit și a zis:

— Vrednică de luare-aminte e porunca ce ni se dă. Să nu îndrăznim a face altfel. Îți spun drept, sfințite pă-

rinte arhimandrit, mie vorba asta îmi place foarte mult. Scrisoarea, ca scrisoarea, arată un fapt. Dar poftirea de la urmă îmi place foarte mult. Îmi pare rău că nu sînt sănătos, ca să mă sui numaidecît în carîtă şi să mă duc la curtea înălţimii sale Craiului, ca să văd ce ochi face înălţimea sa auzind asemenea cuvinte.

— De ce par aşa de ciudate înalt prea sfinţiei tale asemenea vorbe ? a întrebat cu umilinţă părintele arhimandrit.

— Doreşti să-ţi spun de ce ?

— Doresc, înalt prea sfinţite.

— Dacă doreşti, am să-ţi spun. Eu de mult urmăresc vorbele şi faptele Voievodului domniei voastre de la Moldova. Acele vorbe sînt ale unui om înţelept ; iar faptele sînt ale unui bărbat care are de la Dumnezeu harul stăpînirii. Războaiele măriei sale cu Riga Matiaş şi cu Mamac-Han au fost scurte şi înfricoşate. Aflăm deasemeni, cei care credem cu adevărat în lumina lui Hristos, că Ştefan-Voievod găteşte în braţul său drept fulgere împotriva ismailitenilor. Sîntem întrucîtva mîhniţi că nu se învrednicesc craii să fie mai harnici, ridicînd sabia pentru credinţă. Deci cînd un asemenea barbat şi Domn scrie asemenea cuvinte, ele au o însemnare. Trebuie să fie la mijloc jigniri multe. Despre unele ştim şi noi. Trebuie să fie la mijloc multe jigniri şi ameninţarea nu-i deşartă.

— Măria sa Domnul nostru doreşte pace, a răspuns părintele arhimandrit.

— Ştiu ; şi noi dorim pace. De aceea am să trimet carte de sfat Craiului, la Cracovia, poftindu-l să lese balurile curţii şi să-şi întoarcă puţin urechea spre Ţara Moldovei.

— Înalt prea sfinţia ta nu poţi să ne dai pe pribeag ?

— Să ştii că l-aş da, părinte arhimandrit. Nu este însă sub braţul meu ; nici n-a trecut pe la Halici. Se află adăpostit în altă parte, poate la alţi pribegi de la Moldova. Doresc din inimă să cunoaşteţi locul ; ca să se îndeplinească mai curînd ceea ce bănuiesc eu. Astfel se vor trezi din somnie craii şi împăraţii. Te încredinţez, frate al meu

întru Hristos, dragă părinte arhimandrit, că aceştia nu sînt crai şi împăraţi, ci muieri.

Acel vlădică papistaş, balan, slab şi uscat, a tras către sine pe părintele arhimandrit şi l-a sărutat. După aceea a închis ochii, sfărîmînd între gene lacrimi.

Postelnicul Simion s-a mirat foarte mult aflînd cum a fost acel sfat. Şi eu încă nu pot să-l spun bine ; dar părintele arhimandrit îl rostea întocmai, cu acele vorbe îngînate moale. Deci părintele arhimandrit a poruncit să ne grăbim.

De la Halici, tot în sus pe apa Nistrului, ne-am mai oprit în două locuri cîte o zi, cercetînd ; după ce am trecut de Komarna, am pălit de-a dreptul la Liov. Acolo la Liov, am găsit pe fratele domniilor voastre jupîn Dămian, la casa sa şi în negoţurile sale. Pe cît mărturisesc slugile domniei sale, jupîn Dămian are atîtea dugheni şi atît bănet, încît nu-i mai trebuie nimic decît sănătate. Sănătos să fie, să mînînce galbenii cu lingura. Dar asta nu i-ar putea ţine de saţ — rîdeau ei — de aceea jupîn Dămian Păr-Negru s-a hotărît să-şi ia soţie.

Acum cîţiva ani fusese întăi vorba de o fată a unui neamţ, pîrgar la tîrgul Liovului. Era mare zestre, dar frumuseţă puţină. Deci jupîn Dămian s-a răzgîndit. Acuma iată că s-a întîmplat să moară de holeră, tocmai la Crîm, feciorul starostelui neguţătorilor din tîrgul Liovului. Văduva acelui fecior de staroste a plîns, care nu s-a mai auzit pe lumea asta cît a plîns văduva aceea. Îşi număra băneturile şi straiele şi plîngea. De tînără era tînără ; de frumoasă era frumoasă : aşa că ce poate hotărî o văduvă fără mîngîiere, decît să se ducă la o sfîntă mănăstire ? Fiind ea de neamul ei malorosiancă şi drept-credincioasă, a zis aşa că se duce să se călugărească la lavra sfintei Teodora de la Chiu, tocmai la apa Niprului. Pe cînd îşi gătea ea zestre de pustie, s-a înfăţişat acasă la dînsa, cu treburi de negoţ, domnia sa jupîn Dămian. A văzut-o că plînge, a întrebat-o de ce plînge, s-a uitat împrejur la toate cîte erau acolo ; şi a poftit-o el să nu mai plîngă, căci tinereţa-i scurtă şi nu înfloreşte decît o dată. Apoi de la aceste vorbe au stătut de istov lacrimile jupînesei Teodora ; şi acuma se găteşte de nuntă. Dar înainte de toate, cum e rînduiala, jupîn Dămian a poruncit

chervan să-şi ducă întâi mireasa la Ţara Moldovei, ca s-o înfăţişeze jupînesei Ilisafta. Odată cu această înfăţişare, s-a pregătit şi o căruţă cu daruri şi bunătăţi, ca să pară dulce jupînesei soacre vederea nurorii.

Cînd am ajuns noi acolo şi au stat în sfat fraţii amîndoi cu părintele arhimandrit, s-a sculat jupîn Dămian şi a zis :

— Bag de samă că domniile voastre vă grăbiţi ; iar eu nu pot întîrzia. Deshamaţi domniile voastre şi om porni odată la Ţara Moldovei. Cît or aştepta caii, să ne întoarcem şi să ne uităm în jurul nostru, să vedem ce este. Să vie numaidecît la mine credinciosul meu Iosip.

S-a înfăţişat numaidecît Iosip, bucuros că s-a putea abate pe la aşezarea părinţilor lui, la Nimirceni.

— Veste bună, Iosip, i-a spus jupîn Dămian. Află că nu plecăm azi, nici mîni, şi poate nu plecăm nici în zece zile. Dar tu nu te bate cu pumnii peste tîmple, nici nu te trage de cap. Dacă pofteşti să plecăm înainte de zece zile, desfundă-ţi urechea şi ascultă ce-am să-ţi poruncesc eu.

Să ştii că bădiţa meu Simion postelnic are o pagubă.

— Ce pagubă, stăpîne ?

— A prăpădit un ac într-un car cu fîn, şi trebuie numaidecît să-l găsim noi.

— Şi cum e acel ac, stăpîne ? Ce fel de ochi are ?

— Văd că eşti om înţelept, Iosip, precum ai fost totdeauna. Acel ac e jupîniţa Maruşca a lui jupîn Iaţco.

— Ac de aur, stăpîne. E mai uşor de găsit.

— Aşa este. Acel ac de aur e jupîniţa Maruşca a lui Iaţco Hudici. L-a furat şi l-a dus în Ţara Leşască un boier al măriei sale, cu numele Niculăieş Albu.

— Cu voie ori fără voie s-a făcut furătura asta ?

— Întrebarea asta, Iosipe, a răspuns jupîn Dămian, arată că nu eşti chiar aşa de cuminte precum te-am socotit eu. Dac-ar fi fost furătură cu voie, ce-ar fi căutat în ţară străină bădiţa Simion, fratele meu ? Că au strigat părinţii fetei, n-ar fi nimică. Dar înainte de furătură, a dat strigăt fata către postelnicul Simion. Acuma ascultă şi ia aminte. Se ştie că acest Niculăieş Albu e nepot a lui Mihu logofăt. Se mai ştie că Niculăieş Albu a făcut, cu carîtă şi cu slujitori, popas în tîrg la Colomeea. A trecut

de Colomeea ; dar alta nu s-a mai aflat, cu toate întrebările ce s-au făcut şi cu toate cercetările oamenilor postelnicului. Cu toate acestea carul cu fîn nu-i prăpădit şi trebuie să-i luăm urma începînd de aici din Liov — şi anume de la casa logofătului Mihu. Tu pune oamenii să iscodească, trimete şi după cazacii aceia de care se slujeşte Mihu logofăt cîteodată. Tu n-ai alta de făcut decît să afli unde-i popasul jitnicerului Niculăieş. Cum vei afla, înhămăm caii şi ne ducem la jupîneasa Ilisafta, luînd pe cale înc-o nuntă, cu ajutorul lui Dumnezeu. Ai deschis urechile ?

— Le-am deschis cît toartele cristelniţii.

— Ai băgat în cap ?

— Da, stăpîne.

— Atuncea, înainte de toate, treci prin Uliţa Crăiască şi vesteşte pe jupîneasa Teodora că mă înfăţişez la domnia sa numaidecît cu jupîn Simion fratele meu şi cu sfinţitul Arhimandrit Amfilohie. Să lepede caţaveica, deoarece nu plecăm la drum acuma. Mai întîrziem puţin. Şi să se bucure de oaspeţii pe care-i aduc dumnisale.

Aşa s-a făcut. Iosip de la Nimirceni s-a dus cît ai scapara ; şi-a căutat în zece locuri oamenii şi i-a mînat la felurite treburi şi a dat şi înştiinţarea poruncită. Apoi a încălicat şi nu s-a mai văzut două zile.

Jupîn Dămian a poftit pe părintele arhimandrit şi pe jupînul postelnic în Uliţa Crăiască.

Acolo, într-o casă cu două rînduri, au găsit o muiere frumoasă, naltă şi oacheşă. În puţine vorbe, jupîn Dămian a lămurit jupînesei Teodora de ce se întîmplă asemenea întîrziere, pentru care întîrziere inima lui e în grea suferinţă. Dar nu se poate să nu se steie pe loc, pînă ce s-a alina amărăciunea fratelui său bădiţa Simion.

— Vai de mine ! a strigat dumneaei jupîneasa Teodora. Dar nu plecăm pînă ce nu se găseşte logodnica domniei tale. Să-mi spui dacă ţi-i dragă tare.

— Mi-i dragă tare, a mărturisit postelnicul.

— De aceea eşti aşa de întunecat şi spui vorba asta fără bucurie ? Mă duc acuma pe loc la Trofim, în mahalaua jidovilor, ca să verse în apă chipuri de plumb topit, să descopere taina asta ; ori la părintele Policarp de la

Vovidenie, să găsească scris în Faptele Apostolilor acolo unde voi deschide la întîmplare, punînd degetul pe foaie. Să știu bine că fac și vrăji și cheltuiesc de la mine zece galbini, nu se poate să nu-ți stau într-ajutor.

Rostind aceste vorbe, jupîneasa Teodora a cuprins de după grumaz pe postelnicul Simion și l-a sărutat pe amîndoi obrajii.

Pot să-ți spuni jupîne Ionuț, că văduvă fratelui domniei tale are o inimă plină de milă și-i frumoasă cît se poate. Are să fie și mai frumoasă cînd s-a împlini, rotunjindu-se. Eu socot că are să-i placă jupînesei Ilisafta. Au să se îmbrățișeze rîzînd ; pe urmă au să plîngă amîndouă pentru fericirea lui jupîn Dămian.

«Mi se pare, cugeta Ionuț, că Dămian intră la grea ascultare.»

Porunci slujitorului :

— Leapădă vestea din urmă, cu care vii de la Liov.

— Vestea-i asta, stăpîne, răspunse cu jumătate de glas Botezatu, priveghind în juru-i să vadă dacă n-ascultă cineva. Domnia ta ai poruncă să nu mergi mai departe decît la un popas dincolo de tîrgul Colomeea. Acolo este un sat cu numele Slonim. Stați acolo. În cel mult trei zile, vine Iosip să vă aducă veste. Căci s-a aflat de oprirea lui Niculăieș ; dar nu se știe de ce, și nu se știe anume unde. A venit vestire la casa lui Mihu logofăt. Pînă acuma însă Mihu logofăt nu s-a mișcat. E vorba să trimeată un om al lui. Poate chiar să iasă el singur din Liov și să se ducă acolo. Deci noi trebuie să fim gata asupra lor. Eu de aici am poruncă să iau un om al domniei tale și să nu mă opresc pînă la locul știut, la Ceremuș, la Stejari, unde se găsește tabăra lui Petrea hatmanul. După ce dau știre acolo, iau cu mine pe omul domniei tale și venim către Slonim. Îndată ce-s toate gata și se știe locul unde stă jitnicerul, amîndoi ne întoarcem spre hatman. Unul din noi stă la jumătate de cale. Celalalt ajunge în cea mai mare grabă la Stejari. Asta-i porunca de la Liov. Acuma dă-mi învoire, stăpîne, să mă trag lîngă foc, să-mi usuc straiele și să dorm. Altceva nu-mi mai trebuie pe lumea asta : nici mîncare, nici vin.

CAPITOLUL XIII

ÎNTR-O NOAPTE S-A ÎNTÎMPLAT O MINUNE

Jder rămase pe gînduri, lîngă foc, un lung răstimp. Apoi simţi că trec pe lîngă el de două ori, încoace şi încolo, vînătorii săi, Onofrei şi Samoilă. Se frămîntau, aveau a-i spune ceva, dar nu îndrăzneau. După ştiinţa lor, cînd acest boiernaş era dus pe gînduri, apoi într-adevăr era dus şi cufundat pe alt tărîm, unde îşi avea vedeniile lui. Cînd îl chemi, tresare şi se uită cu mirare împrejur.

— Ce este ? întrebă Ionuţ.

— E gata de mult mîncarea, zise gros Onofrei. Poate n-ar fi rău să te întorci domnia ta în lumea noastră. Acolo unde eşti, nici mînînci, nici bei. Asemenea şi acest tatar. A căzut şi doarme lîngă foc.

Jder se întinse în sus, cu braţele înălţate deasupra capului. Simţi deodată în nări o suflare aspră şi pe obraz ţurţuri de ghiaţă.

— Vremea se îndîrjeşte, zise el, păşind de sub şopron în izbeliştea viforului.

— Ehei ! se fuduli Onofrei. Să fii domnia ta sănătos. Pînă mîni se schimbă lumea.

Din miazănoapte, vîntul zvîcnea şi detuna în volburi cenuşii, spulberînd cu repeziciune la faţa pămîntului trîmbe de ninsoare şi ace de sticlă. Pe tapşanurile cu iarbă uscată albea omătul nou.

— Asta nu-i bun, îngînă Jder.

Samoilă se miră.

— De ce să nu fie bun ? Asta-i puterea lui Dumnezeu. Omul se simte mai tare iarna, şi mînîncă mai vîrtos.

— Ai dreptate, ai dreptate, zîmbi Jderul. Dar după asta, în loc să ne culcăm în sumane şi sub şoproane trebuie să desfacem roţile şi să punem căruţele pe tălpi. Deasemena meşterii să bată cîte două potcoave la fiecare cal, căci după ce stă viscolul numaidecît înghiaţă,

iar noi nu putem sta pe loc ; avem poruncă să umblăm înainte.

Onofrei se zgrepţenă la tîmplă.

— Pînă unde şi cît ?

— Pînă într-un loc, unde voi porunci eu. Acolo stăm şi tragem de sub poclăzi săbiile.

— Atuncea se chiamă că ne batem cu cine-a fi, şi după aceea ne ducem acasă. Avem vînătorile de urs şi de mistreţ şi starostele nu mai poate face nimica acuma fără noi.

În mai puţin decît un ceas de vreme, cît dură prînzul sub şandramaua morii, împrejurimile îşi schimbară înfăţişarea. Iazul singur rămase negru, într-un cearcăn de albime. La dosuri, se grămădeau viscolituri. Nourii se grămădeau şi se zbăteau ca nişte site uriaşe sub care se învolbura vîntul cu şfichiuiri de ger, spulberînd puzderiile. În priveliştea îngustă, dintrodată apăruseră măcălendri şi stigleţi, ciugulind cu hărnicie canafurile scailor voiniceşti. De pe cîmpuri şi din frămîntarea stuhului ţupăiau umbre mari de iepuri, căutînd sălaş nou cătră o vălcică, în marginea unui sat. Lumina se împuţină şi moara păru că se strînge asupra ei însăşi, strecurînd prin pod plîngeri şi de pe roţi lacrimi de apă amestecate cu lapoviţă.

Slujitorii ieşiseră la căruţe şi faurii aprinseseră mangaluri ca să călească potcoavele. Onisifor morarul priveghea toate cu cea mai mare uimire. Căci nu numai o dată trecuseră pe acel drum cirezile de boi de la Ţara Moldovei către Ţara Nemţască şi nu numai o dată făcuseră popas lîngă moară. Neguţătorii se aşezau la taifas : haidamacii se culcau cu pletele în ochi pe sub şoproane ; şi cînd se întîmpla — cum sînt treburile pe lumea asta — să deie lupii într-o vreme de iarnă, ori să pălească lotri, toţi săreau bătîndu-se în cap şi nu se pricepeau ce au de făcut. Era mai lesnicios cu lupii decît cu lotrii ; căci vitele, fiind slobode, ieşeau la lărgime, făceau faţă dihăniilor scurmînd cu copitele şi cu coarnele în omăt, mugind, şi se apărau ele singure. Dar cînd năvăleau oamenii din pustie, cazaci înţelepţi şi obişnuiţi la asemenea treabă, — unii scoteau vitele cu strămurările din săivane, iar alţii veneau asupra neguţătorilor cu să-

biile. Pe loc păzitorii împungeau cu fruntea într-o parte și se tot duceau. Își puneau la adăpost viețile, ca și cum săracele lor vieți prețuiau mai mult decît trei parale. Atît prețuiește viața unui năcăjit. Și încă din cele trei parale una se plătește pentru naștere și alta pentru vama morții. Pentru viața lui îi rămîne una.

Iată că acest neguțătoraș și acești haidamaci au o rînduială care nu s-a mai văzut. Își pun căruțele pe tălpi de sanie și-și potcovesc caii. Pe lîngă asta, de unde au ieșit atît de mulți ? căci la început păreau mai puțini. Pentru trei tamazlîcuri de cîte cincizeci de boi fiecare, trebuiesc cel mult zece feciori. Trei de fiecare grămadă, — și al zecelea, căpitan. Dar aicea se văd de trei ori mai mulți. Pe lîngă asta nu par să fie oameni care să se înfricoșeze cu ușurință. Totuși, dacă s-ar întîmpla, cumva, să aibă înștiințare un oarecare Grigorie Gogolea, apoi cît par ei de tari, s-ar supune cu frică. Căci Grigore Gogolea este tata lotrilor și el are obicei să vămuiască cirezile, lepădînd, precum se cuvine, podarilor și fraților lor morarii, o bună folosință. Numaicît Gogolea nu-i totdeauna acasă, avînd și alte treburi prin alte părți din lume. Dacă nu-i Gogolea acasă, apoi să știți domniile voastre că degeaba se duce înștiințare în pustie ; altcineva se poate pune cu greu împotriva acestora.

Ionuț sosise în preajmă dintrodată, dînd ocol din trei părți lui Onisifor morarul. Cînd îi auzi glasul, bătrînul tresări. Era totuși un glas plin de blîndețe.

— Se vede că-ți place, moș Onisifor, ce vezi ; de acea te uiți cu așa luare-aminte.

— Îmi place, de ce să spun că nu-mi place ? Se cunoaște că sînteți oameni vrednici. Dar nu era nevoie să vă trudiți chiar azi ; vifornița asta ține trei zile.

— Poimîni ne strălucesc ochii în altă parte, moș Onisifor.

— Cum se poate una ca asta ? Domniile voastre nu sînteți creștini pravoslavnici și nu cunoașteți hodina ?

— Ba o cunoaștem ; și ne place. Și mărturisim și credință în Domnul Hristos.

— Atuncea binevoiți să ședeți la hodină, cît vremuiește. Este în sat și crîșmă.

— Apoi dacă este în sat crîșmă, nu ne urnim de-aici trei zile. Beţivi ca noi cei de la Moldova, n-aveţi domniile voastre în Ţara Leșască.

— Am auzit că băutura domniilor voastre e mai mult vinul.

— Nu te îngriji dumneata de asta, moș Onisifor ; noi bem de toate : chiar apă.

Morarul se înveseli deci de asemenea oaspeţi, care nu cunosc întrebuinţarea zilelor, după cum le-a alcătuit însuși Dumnezeu. Vara, omul leapădă tot de pe el și muncește pe cîmpuri. Iarna se vîră sub cojoc și doarme pe cuptor. Cînd și cînd se dă jos de pe cuptor, iese pe colţul prispei ca să miroasă de unde adie vîntul și se duce la moară, ori la crîșmă. Dacă așa-i rînduiala lui Dumnezeu, cum poţi face altfel ? Numai asemenea neguţători strică legea și umblă prin furtuna omătului ; de aceea le-a pus Dumnezeu împotrivă pe alţi înţelepţi.

Sara sosi cu grabă, ca o altă spaimă a stihiilor. Focurile rămaseră aprinse sub șopron și la săivane.

Unii din slujitori vegheau, grăind în șoaptă. Alţii se hodineau, pătrunși de somn și umezeală, în bătaia flăcărilor. Altă ciudăţenie a acestor străini, după cît băga de samă moș Onisifor, era că și-au pus străji. Care străji aveau suliţă. Erau doi străjeri. Cînd intrau unii la foc, ieșeau alţii.

Într-un tîrziu, după straja a doua, iată că se auzi cîntînd cu spaimă subt un coviltir, privighetorul lui Jder. Ionuţ, de lîngă foc, se trezi și ridică fruntea de pe șaua pe care o avea căpătăi. Cucoșul cîntă de șase ori și se miră el singur de glasul său ; după care, dintrodată, cîntă a șaptea oară, mai prelung, ca să se audă pe celalalt tărîm. Căci cucoșii de aici aud glasul cucoșilor de dincolo și dau semn aici după semnele de dincolo. Altfel, de unde ar cunoaște ceasurile ? Căci nu-s nici vraci, nici grămătici.

Jder ascultă a șaptea cîntare, zbucnită c-un fel de supărare. După aceea cucoșul amuţi și se ghemui la locul său, închinîndu-și creasta.

— Ce crezi dumneata, Onofrei, de-a șaptea chemare ? întrebă el în șoaptă.

— D-apoi ce să cred, jupîne Ionuț ? Nu cred nimica. Strigă ceilalți, răspunde el. Și noi știm că trebuie să ne ducem să vedem ce mai fac dobitoacele.

— N-ai auzit cît de supărat a răspuns ? Parc-ar fi spus : destul ! am auzit ! am înțeles !

— Ce poate el auzi și înțelege ? Dac-ar fi năzdrăvan, da ; dar acesta e un cucoș ca toți cucoșii.

Samoilă rîse de acest cuvînt. Rîse și Onofrei.

— De ce rîdeți, Strîmbă-Lemne și Sfarmă-Piatră ? Să știți voi că pe acest cucoș mi l-a dăruit comisoaia Ilisafta și nu-i un cucoș ca ceilalți. A strigat că-i destul și că a înțeles, deoarece, pe celalalt tărîm, la miazănoapte, s-a domolit viforul, în peștera lui de ghiață. Ascultați-l și deasupra, în văzduh, cum vine cu mai puțină putere. Cătră ziuă se alină ; și stă și ninsoarea. Iar dacă se înseninează, are să scapere gerul.

În zori-de-ziuă nu mai putea fi nici o îndoială că acel cucoș porumbac, cu creasta pieptene și cu coada secere, a dat dovadă de năzdrăvănie.

La răsărit se deschisese o poartă de rubin. Deasupra ei suia pe cerul verde ca ghiața flacăra care se chiamă Steaua Ciobanului. Vîntul contenise. Întinderile cătră zări erau albe. Peste baltă se durase pod de argint. Zvonurile căzuseră la pămînt și stăpînea peste toate numai puterea de cremene a gerului. Acest farmec se săvîrșise în răstimpul cît ține un somn. Ionuț ieși în larg și-și boldi ochii asupra acestei lumini nouă peste care fulguiau lin trandafiri de zori.

Porunci străjerilor :

— Dați glas să se ridice oamenii și să înhame. Alții să scoată boii din săivane.

În toate ale lui Dumnezeu se cetea, într-adevăr, poruncă fără întîrziere. Căci în Țara Moldovei, ca și în Ucraina, este o vreme în tot lungul anului, cînd puterea cea mai presus de fire o durează drumuri și punți, cum nu se află în nici o împărăție din lume. Cunoscînd pămîntenii asta, nu-și mai dau osteneală să săvîrșească ei asemenea lucrări. Așteaptă minunea, și fac bine, ca niște dreptcredincioși ce sînt. Asemenea zi a lui Dumnezeu vedea în jurul său Jder ; deci trebuia să purceadă pe drumul Colomeei, fără nici cea mai mică întîrziere.

Ridică în șa și pe Botezatu c-un slujitor tovărășie, mînîndu-l spre hotarul Ceremușului. Și lăsă pe moș Onisifor întru mare nedumerire și mirare.

Se afla, în acea vreme, în laturea Haliciului, la o zi de cale către asfințit, un tîrgușor cu numele Volcineț. Acest tîrgușor, împreună cu altele din alte părți, și cu moșii și castele, făcuse parte din zestrea Doamnei Maria, soră cu Regina Elisaveta, a Craiului Vladislav.

Această Doamnă Maria avusese soț pe Ilie-Vodă, fecior dintăi al lui Alexandru-Vodă Bătrînul. Pe Ilie-Vodă, cum se știe, l-a fost prins în Suceavă, arzîndu-i ochii, fratele său prea iubit Ștefan-Vodă. Deci Doamna Maria, după ce a rămas văduvă, s-a așezat la Volcineț și aici a primit ajutoare de la Crai și de la șleahticii cei mari ai Lehiei, ca să dobîndească iar Țara Moldovei pentru feciorii săi Alexăndrel-Vodă și Roman-Vodă. Apoi în împărecherile acelor timpuri, după ce a omorît Alexăndrel-Vodă pe Ștefan-Vodă și a fost omorît și el de altul ; și după ce a pierit și Roman-Vodă, — Doamna Maria a rămas să-i bocească pe toți aceia la Volcineț, după care s-a dus să-și isprăvească viața într-o sfîntă mănăstire. La curtea de la Volcineț a rămas numai icoana ei, în straie cernite, pe părețele dinspre răsărit al sălii celei mari de oaspeți. Pe părețele dinspre apus, în față, se arătau, în cadre aurite, imaginile lui Ilie-Vodă, iar de o parte și de alta a lui Ilie-Vodă, feciorii săi, Alexandru-Vodă și Roman-Vodă ; deci amărîta Doamnă îi privea de dincolo de moarte și în ochii portretului păreau că au înghețat lacrimile întristării celei de-a pururi.

Acest tîrgușor Volcineț fusese lăsat în dar de către Crai lui Petru Aron-Vodă, după ce acesta pribegise în Țara Leșască, la venirea lui Ștefan-Voievod. Fugind Petru Aron-Vodă în Țara Ardealului, îl ajunsese și acolo sabia lui Ștefan-Voievod, luîndu-i capul, plată pentru uciderea lui Bogdan-Vodă, tatăl lui Ștefan-Voievod. După această pieire, Craiul Cazimir lăsase lui Mihu logofăt folosința tîrgușorului.

Era vestit deci acest loc pentru toate cîte le spunem. Și mai avea faimă pentru un pojar din vremuri mai vechi, cînd l-au fost pîrjolit tatarii de Crîm ; și pentru un al doilea pojar, cînd au lovit călărețiî lui Ștefan-Voievod, cu zece ani în urmă, ca să prindă pe Petru Aron-Vodă. Atun-

cea au ars iară Volcineţul ; însă curtea n-au ars-o ; şi a scăpat călare, numai în cămaşa de noapte, spre Cetatea Peremisla şi Petru Aron-Vodă ; iar călăreţii lui Ştefan-Voievod s-au dus pînă la acea Cetate Peremisla şi au bătut cu buzduganul în poartă. Multă suferinţă au avut într-amîndouă rîndurile bieţii tîrgoveţi ; iar acuma jidovii neguţători îşi clădiseră iar dughenile şi se bucurau de mult folos de la ţăranii de prin împrejurime.

Vechil la curtea din Volcineţ rămăsese tot credinciosul de demult al Mariei-Doamna. Era un moldovan din ţinutul Cîrligăturii. Îl chema Gligore Mustea ; şi la vîrsta de şaptezeci şi doi de ani întru care se afla, surzise de istov.

Asculta cu foarte mare luare-aminte cele ce-i spunea Niculăieş Albu jitnicer, fără să înţeleagă bine despre ce-i vorba, şi răspundea, încet, aproape în şoaptă, jucînd întruna, între obrazul său şi al oaspetelui, degetul arătător de la mîna dreaptă.

— Ce spune, astăzi, cneaghina noastră ? întrebă jupîn Niculăieş Albu, părînd vesel de întrebarea pe care o punea.

— Care veste ? n-a venit încă nici o veste, şopti Mustea bătrînul, jucîndu-şi degetul.

— Te întreb de cneaghină ; ce spune cneaghina ? îşi îngrămădi din nou întrebarea jitnicerul, în urechea vechilului.

— Aha. Nu spune nimica.

— S-a mai domolit ?

— N-aud tocmai bine.

— Te întreb dacă s-a mai domolit.

— S-a domolit ; întăi era tare supărată ; acuma se uită la icoane şi grăieşte cu ele.

Jupîniţa Maruşca se aşezase în sala cu cele patru portrete. Nu suferea lîngă sine decît pe moaşa Irina Vorniceasa. Sta într-un jilţ lîngă Maria-Doamna şi jelea şi ea din cînd în cînd pe voievozii cei morţi ; după aceea, rîdea ascuţit şi scotea limba cătră domniile lor.

Moaşa Irina Vorniceasa o înconjura cu dragoste şi cu grijă şi mai cu samă cu vorbe multe.

Moaşa Vorniceasa fusese cel dintăi furtişag al lui Niculăieş Albu. Trecuse întăi pe la căsuţa dumnisale, în marginea tîrgului Sucevii, o ridicase şi o vîrîse în rădvan, poruncindu-i să tacă, sub pedeapsa morţii. Vorniceasa fusese

mai mult mirată decît înfricoşată, căci nu se aştepta ca, după ce fusese de patru ori văduvă, să mai rîvnească cineva soarta răposaţilor ei. Numai după ce s-au întîmplat cele ştiute, lîngă vama Rădăuţilor, cu mare învălmăşeală şi vărsare de sînge, dumneaei a înţeles că acea trăsură uşoară cu şase cai a fost gătită pentru altcineva. Jupîniţa Maruşca a lui Iaţco Hudici, cu mînuţele legate la spate cu frînghioară de matasă şi picioarele înfăşurate într-un sac, a fost lepădată alături de dumneaei Vorniceasa.

— Ce este ? a strigat cu spaimă la ea moaşa Irina. Jupîniţa Maruşca n-a putut răspunde, deoarece i se pusese şi căluş.

Numai cu moaşa şi cu jupîniţa, rădvanul a prins să alerge în goana cea mare. La dreapta şi la stînga călăreau bărbaţi înarmaţi. Unul din ei, vestit pentru semeţia şi frumuseţa lui, era Niculăieş jitnicer. Vorniceasa îl cunoştea. Niculăieş jitnicer călărea în partea jupîniţei. Din cînd în cînd se apleca adînc în şa, încercînd să străbată cu privirea în fundul rădvanului. Ghemuită şi strînsă asupra sa însăşi, jupîniţa Maruşca aproape nici nu se băga în samă în perinile rădvanului. Partea cea mai mare a locului era cuprinsă de moaşa Irina. Cînd se aşeza într-un loc, dumneaei avea o putere de a se revărsa în laturi.

Deci, după socotinţa Vornicesei, nu era vorba decît de o răpire de fecioară.

Întîmplări de acestea se vedeau prea ades la sate. Mai ales fetele mişeilor au asemenea plăcere, să fie răpite. Se zbat, plîng şi după aceea le pare bine, aşa fiind datina şi furtişagul fiind cu voia lor. Cîteodată se întîmplă de le fură şi unul cu care nu se au bine şi care nu li-i drag. Atuncea n-au ce face şi se supun celui vrednic, care a îndrăznit să puie stăpînire pe ele. Neamurile n-au alta de făcut decît să se adune şi să puie la cale tocmeala nunţii.

Mai rar se întîmplă să fie furate fete de neam. Altădată, în vremuri mai bune, se vedea şi în boierime destul de des asemenea obicei al pămîntului ; dar de cînd se statorniciseră boierii în putere, le plăcea să aleagă ei singuri soţ pentru fetele domniilor lor. Iar din vremea venirii lui Ştefan-Voievod era primejdie să încerce careva silnicie asupra unei cneaghine.

Mișeii plăteau gloabă ; boierii plăteau cu capul. Mai îngăduitoare se arăta Domnia înspre partea prostimii, — căci gloaba era drept domnesc și sporea veniturile vistieriei. Boierii, fiind scutiți de dări în bani, nu-și puteau răscumpăra fapta decît cu viața.

Socotind și cumpănind în sine, cît fugea rădvanul prin întunericul nopții, moașa Irina era bine încredințată că răpirea nu se putuse săvîrși decît cu voia cneaghinei, ca să fie înlăturată împotrivirea acelui boier căpătînos, Iațco Hudici. Acuma i-a venit vremea să-și deschidă lăzile. Cine are fată, are și năcaz. Împotriva unei fecioare viclene nu poate sta nici părintele mitropolit.

— Drăguța mea jupîniță, suspină cu dragoste moașa Irina Vorniceasa. Asta-i cea mai grabnică treabă. Și pe mine m-a furat soțul meu cel dintăi, Sandu Rintea, vornicel. Ia să-ți scoată mama călușul, ca să mai răsufli puțintel.

Cum i s-a scos călușul, jupînița a răsuflat de două ori pînă în adîncul plămînilor, ca să prindă putere, după aceea dintrodată a început să răcnească ascuțit, ca înjunghiată de moarte. A prins a i se zbate în legături și trupușorul.

Rădvanul s-a oprit îndată. Caii s-au bulucit unul lîngă altul. Jitnicerul Niculăieș Albu a sărit din șa, a venit și a vîrît fruntea în rădvan, căutînd să înțeleagă ce se petrece.

Jupînița slobozi al doilea rînd de strigăte, mai înfricoșate.

— Ce este ?

— I-am dat drumul la glas, mărturisi cu nevinovăție Vorniceasa, ca să aflu dacă-i pare bine de întîmplare. Eu, în vremea mea, nu pot spune că n-am fost bucuroasă. De ce țipă dumneaei așa de cumplit ?

Jitnicerul îi răspunse cu asprime :

— Vorniceasă, dumneata n-ai a întreba nimic.

— Atuncea de ce m-ai luat și pe mine ? se tîngui moașa. De ce mă vîri domnia ta și pe mine, jupîne Niculăieș, în asemenea bucluc ?

— Amestecul dumitale e cu folos, vornicească.

— Ba mă rog domniei tale, jupîne jitnicer, mai bine mă lăsai în sărăcia mea. Domnia ta săvîrșești faptă cu primejdie.

Jupîniţa Maruşca dădu al treilea rînd de strigăte.

— Degeaba strigi, jupîniţă, se aplecă asupra ei Niculăieş Albu, cu blîndeţă. Aici sîntem în locuri singuratice, nu te-aude nimeni. Îţi strici pieptul şi glasul, şi-mi pricinuieşti şi mie suferinţă.

— Fugi ! mişelule ! se încordă răguşit şi cu disperare jupîniţa.

— Atunci am să fiu nevoit să-ţi pun iar călusul, jupîniţă.

— Lasă-mă ! lasă-mă ! piei din ochii mei ! am să mă omor !

— Ba asta să nu faci, jupîniţă Maruşca. Atîta bun am eu pe lume. Sînt singur şi orfan ; nici prietini nu mai am ; numai dragostea ce am asupra domniei tale mă poate răscumpăra ; încolo, viaţa mea nu mai are rost. Să-ţi pun iar călusul ?

— Pune-mi-l.

— Ba am să te lăs slobodă, jupîniţă Maruşca, şi ai să fii cuminte, o mîngîia el ca pe un copil.

Ea clămpăni cu dinţişorii asupra degetelor lui. Jitnicerul îşi retrase mîna cu frică, apoi începu a rîde.

— Văd că ai să te domoleşti. Mergem înainte. Nu facem nici un popas ; am cai pregătiţi în trei locuri. Şi dincolo te schimb într-o carîtă leşască.

Jupîniţa Maruşca se răsuci asupra lui cu răutate :

— Au să te ajungă din urmă slujitorii tatălui meu.

— De asta n-am grijă ; noi fugim cu cai hodiniţi. Jupîn Iaţco nu mai are nici o putere asupra mea.

— Atuncea au să te ajungă oştenii măriei sale.

— Pînă ce-ajung ei la hotar, noi sîntem dincolo.

Jupîniţa Maruşca strigă iar cu mînie, zbătîndu-se. Stătu o clipă, gîfîind, apoi îşi înghiţi mînia :

— Au să te ajungă alţii ! N-au să mă lese în mîna dumnitale. Au să te găsească oriunde.

— N-am eu grijă de asta, se veseli Niculăieş Albu. Am mai multă grijă să te domoleşti şi să nu ţi se facă rău. De asta am pus eu aici pe moaşa Irina Vorniceasa. Să te sfătuiască. Să te stăpînească, dac-a fi nevoie. Dacă, Doamne fereşte, ţi-i rău, să te îmbrăţişeze ocrotindu-te. O femeie cuminte înţelege ce e viaţa şi ştie ce are de făcut. Ştie deasemeni că răsplata sa va fi în galbini buni, cu zimţi.

Albu se înturnă spre vizitiu :

— Mînă înainte, nu mai opri nicăieri. Dacă auziţi ţipînd în rădvan, dă tu chiot mai mare, ca să-l acoperi pe al măriei sale.

Mîni, trebuie să ajungem dincolo. Cum am făcut popas în pămîntul Craiului, faceţi-vă cruce şi scoateţi-vă cuşma, ca să v-o umplu cu taleri.

Vizitiul dădu îndemn : surugiii puseră pinteni şi pocniră din harapnice. Rădvanul se zgudui şi porni huruind şi clătinîndu-se în curelele lui.

— Vai, drăguţa mea jupîniţă, strigă Vorniceasa, pocnindu-şi palmele : de ce te zbaţi aşa ? să nu ţi se aplece ; ori să nu se rupă ceva în măria ta.

Cneaghina se zvîrcoli asupra moaşei cu ură :

— Cum cutezi să-mi vorbeşti astfel, cînd eşti în înţelegere şi în unire cu acest lotru ?

— Eu ! în unire şi în înţelegere cu lotrii ? Vai de mine şi de mine ! S-ar putea vreodată una ca asta ? Doar n-ai auzit măria ta singură, cu urechiuşele măriei tale, că Niculăieş Albu abia acuma mi-a spus de ce m-a ridicat din casa mea în puterea nopţii şi m-a trîntit ca pe un sac aici în rădvan ? Am crezut că mă fură pentru altceva, vai de păcatele mele. Socoteam şi eu, ca o muiere nebună, că nu mi-a trecut vremea şi pofteam să aflu cine va fi fiind acel Făt-Frumos, care să vîre întăi mîna şi să mă pipăie... Nu rîde, drăguţa mea jupîniţă...

— Nu rîd.

— Ba ţi-am văzut dinţişorii scînteind prin întuneric. Chiar ai de ce rîde, căci pentru alte frumuseţi suspină junii din ziua de azi. Of ! Of ! nurii mei au fost altădată, draga mea jupîniţă, şi acuma nu mai sînt. Află că eu am fost vestită frumuseţă şi am avut patru barbaţi. Stau şi mă uit la acest jitnicer şi văd că-i întocmai cum a fost vornicelul meu cel dintăi. Am trăit cu el doisprezece ani ; şi numai la picioarele mele a stat şi în ochii mei s-a uitat. Aş putea spune fără să mint că s-a topit de dragoste. S-a stîns şi s-a dus. După ce l-am plîns destul, am ieşit iar la lume şi s-a aflat pentru mine al doilea soţ : Cristea Mănăilă, vornicel. Am fost prea fericită şi cu acesta alţi doisprezece ani şi mă bătea din cînd în cînd, din dragoste, temîndu-mă pentru frumuseţile mele. Pe urmă s-au găsit alţi vornicei,

căci locul fericirii mele a fost la Dorohoi, unde ține scaun de judecată vornicul cel mare de Țara-de-Sus și unde au mare căutare vornicei de poartă ; s-au găsit alți vornicei, unul Iordache Buză și altul Stroïa Munteanu, cu care am petrecut paisprezece ani : cu fiecare câte șapte ani. A slăbit și s-a împuținat fiecare în timpul său, din dragostea cea mare ce au avut asupra mea ; și s-au dus ; a rămas din toate cele trecute ca un fum. Deci eu îi cunosc pe aceștia.

— Pe cine ?

— Pe aceștia. Adicătelea pe cei ca jitnicerul. Am știut să-i stăpînesc. Fă și domnia ta astfel, ca să-ți fie bine. Să-ți șterg ochișorii. Și nu mai striga, ca să nu ți se asprească glasul. Îmi place cum te împotrivești, chiar dacă ți-i drag.

— Nu mi-i drag ! strigă cu hotărîre și tăios jupînița.

— Cum s-ar putea una ca asta ? Atuncea de ce te-a furat ?

— M-a furat pentru că-i nebun. Ori pentru că a avut o pricină de ură împotriva tatălui meu. Ori pentru bogățiile pe care le are părintele meu, nu numai în Țara Moldovei ci și în Țara Leșască.

— Poate mai degrabă din pricina asta din urmă. Atuncea-i destul de cuminte și nu-i nebun, cum spui măria ta. Dacă are prietini și sprijin la leși, se poate face.

— Cum se poate face ?

— Se poate face, fiind la mijloc și voia măriei tale. Acuma îl îndepărtezi de la fața măriei tale. Dar mîni poate să fie schimbare, văzîndu-l cum se mistuie de dragoste. Care femeie poate sta multă vreme nesimțitoare ?

Jupînița tăcu. Moașa rîse singură.

Dintrodată, prin întuneric, copila întoarse asupra tovarășei sale un șuier de viperă.

— Vorniceasă nebună ! nu cuteza să-mi vorbești astfel. Află că mi-i drag altcineva.

— Vai, draga mea jupîniță, iartă-mă pentru vorbele mele proaste. Trebuia să-mi spui de la început asta. Atuncea de ce răcnești așa de tare către acest biet jitnicer ? Și de ce te zbuciumi așa de tare ? Să-ți spun eu o taină pe care niște copii ca măria ta n-o știu, iar barbații, ca niște proști, n-au s-o afle niciodată. Dacă nu ți-i drag,

și dacă nici nu-i chip să-ți fie milă de el, apoi degeaba se străduiește. Poartă în mînă o răcliță scumpă, la care n-are cheie. Dacă vrea s-o deschidă numaidecît, o sfarmă. Iar dacă se teme s-o sfarme, răcliţa rămîne închisă. Mi se pare că acest Niculăieș are să se teamă s-o sfarme, dacă gîndul lui e acela pe care mi l-ai spus. Eu, drăguța mea, ca una care am petrecut patru de-aceștia în curgere de treizeci și opt de ani, te sfătuiesc să nu-ți primejduiești viața zbătîndu-te și răcnind, ci să fii cuminte și mai ales vicleană. Ridicîndu-mă de la casa mea și de la liniștea mea, jitnicerul socoate că-i sînt slugă și-i stau într-ajutor. Domnia sa nu cunoaște cine-i Vorniceasa ; dar are să afle cît de degrabă.

De la acest sfat în fuga rădvanului, jupîniţa Maruşca a simţit în sine oarecare liniște și s-a rugat în gîndul său, cerînd sprijin de la prea curata Fecioară. N-a mai slobozit ţipete ascuţite, nici nu s-a mai zvîrcolit. A înțeles că rădvanul umblă cu mare repeziciune și că schimburile de cai se fac fără nici o greutate. A doua zi, către sară, se făcu oprirea. Niculăieș Albu descălecase între slujitori ai Craiului și își arătă îndreptările, cerînd să fie îndrumat către unchiul său jupîn Mihu mare logofăt, om cunoscut, prețuit și iubit de către strălucirea sa Regele Cazimir.

Cînd jupîniţa Maruşca a văzut că acei slujitori crăiești se închină către jitnicer și jitnicerul se închină către ei, și-a prăpădit iarăși firea și a ţipat din adîncul fiinţei sale cu strășnicie. Numaidecît vorniceasa Irina a cuprins-o pe după spate ș-a adus-o către sînul său, înăbușindu-i al doilea răcnet...

— Ce este ? au întrebat slujitorii.

Zîmbind, jitnicerul Niculăieș s-a plecat către ei și le-a șoptit o lămurire la ureche ; după care ei și-au mîngîiat mustăţile și s-au închinat din nou către jitnicer, rîzînd.

— Daţi drumul ! a strigat unul din ei către vizitiu poruncă în limba leșască.

— Ai auzit ? ai auzit ? șoptea Vorniceasa lîngă tîmpla jupîniţei Maruşca. De ce nu înțelegi, drăguța mea, să fii cuminte ?

— Ce să fac ! se tînguia cu desnădejde copila. De-acuma mă duce fără oprire înlăuntrul Împărăției. Pînă la hotar am nădăjduit să-l ajungă pe hoţ gonacii domnești.

Am mai nădăjduit să fi aflat și altcineva, acel care știu eu că trebuie să vie să mă caute. Dar iarăși acesta n-a putut să m-ajungă din urmă la vreme. De acuma, dacă nu se întîmplă o minune de la Dumnezeu, nu-mi rămîne decît să mor.

— Vai, nu grăi așa, puiu mamei. Minunile se pot întîmpla oricînd : puterea lui Dumnezeu e nesfîrșită și pretutindeni.

Așa, din înțelepciunea veche a Vornicesei au ieșit o judecată dreaptă și o întîmplare la care Niculăieș Albu jitnicerul nu se putea aștepta.

Dreapta judecată era asta. Dacă fata lui Iațco se supune, cum le vine de multe ori să se supuie unora dintre fete, chiar de boieri din cei mai mari, atunci ori aici, ori la Cracovia, e tot atîta. Nici fata n-a rămînea supărată, nici jitnicerul nemulțămit. Dacă fata nu se supune și dacă în răstimpul cît nu se supune îi poate veni un ajutor din urmă, atunci nu trebuie să se afle prea departe. A fost tălhar Niculăieș Albu : se vor găsi alți tălhari mai mari decît Niculăieș Albu. Acei tălhari mai mari pot veni din Țara Moldovei, ca niște vînători care au adulmecat vînatul și-l caută în pripă. Dar acei tălhari s-ar putea găsi și-n Țara Leșască printr-o sîrguință ascunsă, știindu-se că Iațco Hudici își poate desface jumătate din comoară pentru treaba asta. Deci aici ar fi mai bun cîștig decît la un tînăr boier nebun care e Niculăieș. După ce a ajunge el să-și împlinească gustul, are să-i rîdă în nas Vornicesei. Parcă Vornicească nu știe cum merg patimile și înflăcărările lumii ?

Deci după cîteva popasuri, fie la Sniantin, fie la Halici, fie în altă parte, moașa Irina Vorniceasa a tras într-un colț pe jitnicer și a stat cu el în sfat îndelungat de taină.

— Să știi dumneata, cinstite Niculăieș jitnicer, a zis Vorniceasa cu mare oțărîre, că jupînița se prăpădește.

— Spune repede ce este.

— Întăi să-ți spun alta, cinstite Niculăieș jitnicer. Un suflet am și o cruce ; mă jur și pe sufletul meu și pe legea ce mărturisesc, că jupînița asta se înduplecă. Mă știi că nu-s de ieri de alaltăieri și-s învățată cu de-acestea. Văd că începe să se aline. Oricîte nazuri ar face, oricît ar țipa și ar bate cu fruntea și cu cornițele încolo și încoace, nu

se poate să nu vadă în domnia ta bărbăția și frumusețea pe care le ai, căci nu-i oarbă : ba încă are niște priviri prea ascuțite. Deci văzînd eu la domnia ta atîta patimă și spunîndu-i și eu cele de cuviință, ai s-o vezi într-o zi desfăcînd brațele și întinzîndu-se în sus de mijloc. Cînd se întinde așa o femeie, domnia ta trebuie să înțelegi o bucurie la așternut pentru domniile voastre. Însă mai este ceva ce trebuie să-ți spun. Nici jupînița nu înțelege și nu știe, fiind o copilă. Dar eu, ca moașă, știu că, dacă vă duceți așa înainte, o prăpădești pe dînsa și vă prăpădiți amîndoi. De-atîtea zile umblă hurducată. A țipat, s-a zbătut. În cinci rînduri, și-a mușcat limba și i-au ieșit la colțurile gurii clăbuci de sînge...

— Dar bine, Vornicească Irina, a prins a se tîngui Niculăieș Albu ; de ce nu mi-ai spus din vreme ?

— Stăi, jupîne jitnicer. Asta, ce ți-am spus eu, nu-i nimica. Dar știi domnia ta și dacă domnia ta nu știi, îți spun eu, — că noi femeile avem suferinți și boli ale noastre. Ferească Dumnezeu, dacă nu-i atunci bagare de samă, putem fi apucate de ducă-se-pe-pustii, cînd se spune că intră în noi dracii, de nu-i mai pot scoate decît popii cu cetanii sfinte ; și mai putem fi cuprinse de așa slăbăciune, încît rămînem albe și slabe. Cum bate un fluture din aripi numai o dată, așa închidem ochii și ne-am dus... Așa-s rînduite de la Cel-de-sus slăbăciunile noastre. Cîteodată ne vine nebunie, parc-am fi băut zamă de mătrăgună. Să știi că dacă nu poposești undeva, pentru hodină de-o săptămînă, o prăpădești pe jupînița Marușca.

— Atuncea să ne oprim ; dar n-avem unde ne opri. Eu socoteam că să mergem întăi macar pînă la Liov. Doar am schimbat-o într-o carîtă ușoară.

— Fă cum știi domnia ta ; eu am spus ce-am avut de spus ; îmi spăl mînile ca Pilat din Pont.

— Stăi, stăi, Vornicească, nu grăi așa. Dacă trebuie să ne oprim, să ne oprim. Cîtă vreme ?

— Trei zile ; patru zile.

— Nu-i prea puțin ?

— Bine, fie și o săptămînă. Cu atît va fi mai bine.

— Atuncea n-avem alta decît să ocolim la Volcineț, la tîrgul unchiului meu Mihu logofăt. Dar mai poate răbda

jupîniţa Maruşca pînă acolo ? Sînt pînă la Volcineţ două poşte şi mai bine.

— Dă, ştiu eu ? Să încercăm. Dacă umblă carîta numai în pas, atuncea poate s-ajungem cu bine. Te-ai uitat să vezi cît e de albă şi de stînsă ?

— M-am uitat, scrîşni Niculăieş Albu. Să ştii, moaşă, că dacă se întîmplă ceva, te despic în două cu sabia. Istoria asta trebuia să mi-o spui mai din vreme, nu acuma.

Vorniceasa Irina s-a înspăimîntat nespus de asemenea ameninţare şi s-a suit în carîtă, cuprinzînd fruntea jupîniţei şi rezemînd-o de umărul său.

Astfel de cîteva zile fata lui Iaţco se găsea în popas la Volcineţ, în curţile cele vechi ale Doamnei Maria. Cîte-un răstimp de vreme stătea toropită pe un divan. Altă dată se aşeza în jilţul de lîngă portretul Doamnei şi privea cu ochii înlăcrimaţi spre imaginile acelor voievozi pieriţi de moarte cumplită.

Bătrînul credincios Gligore Mustea, slujitorii şi roabele umblau în vîrful degetelor pe la uşa cămării domneşti. Femeile îşi plecau urechile şi ascultau ce se întîmplă înlăuntru. Unele dintre slujitoare, la ceasul hotărît, băteau încetişor în uşă şi lăsau pe o măsuţă scundă mîncarea măriei sale. Gligore Mustea asculta şi el cu luare-aminte, fără să audă nimic. În ziua de sărbătoare a Sfîntului Toma, cînd a început vîntul de iarnă din miazănoapte, jupîn Niculăieş Albu s-a hotărît, după alt sfat cu jupîneasa Irina, să se înfăţişeze la uşă şi să bată încet, cerînd intrare.

Era la un ceas după masă, deci în vremea amiezii.

— Cine-i acolo ? a întrebat dinăuntru Vorniceasa. N-a răspuns nimeni. Jitnicerul a ciocănit a doua oară.

Vorniceasa Irina s-a dus domol pînă la uşa de stejar ; a tras zăvorul ; uşa s-a deschis făcînd loc lui Niculăieş Albu. Îndată ce l-a văzut, jupîniţa Maruşca şi-a şters repede lacrimile cu naframa de borangic pe care o ţinea în mîna stîngă şi şi-a descoperit dinţişorii, părînd că zîmbeşte. Apoi dintrodată s-a sculat, zbîrlindu-se oarecum şi desfăcîndu-şi în sus ghiarele. A început să scîrţîie aşa de înfricoşat, aşa de zguduitor şi cu atîta desnădejde, încît Niculăieş Albu s-a dat înapoi numaidecît, închizînd uşa. Odată cu ţipetele acelea fără nume, ca din strune amestecate, a venit asupra uşii o izbitură de talger. Talgerul a

căzut zingănind pe pardoseală. Strigătul fără nume a încetat.

— Ce este, nu s-aude nimic? a întrebat Gligore Mustea, cu glas moale, la urechea lui Albu.

— Ba s-aude.

— Cum spui domnia ta?

— S-aude.

— Ce s-aude?

— Încă nu știu bine. Dumnezeu știe! a răspuns pe gînduri jitnicerul.

CAPITOLUL XIV

UNDE S-ARATĂ ALȚI CUNOSCUȚI
AI NOȘTRI

Sub paza oamenilor lui Jder, tamazlîcurile de boi umblau cu destulă încetineală. Pătura subțire de omăt acoperise o zloată ce înghețase dintrodată în grunzuri. La locurile povîrnite boii alunecau învălmășindu-se. Cu toate harapnicele și răcnetele lor se vedea că slujitorii comisului celui mic erau deprinși cu alt meșteșug decît cel pe care-l îndeplineau. Totuși mergeau înainte, pe drumul Colomeei, poposind din cînd în cînd în marginea satelor.

Se aflau în unele locuri sate sărace, cu bordeie pe jumătate îngropate în pămînt. Ca și în multe părți din locurile descoperite ale Moldovei, băștinașii erau deprinși din veacuri să nu aibă așezare trainică, deoarece valurile și vînturile băteau necontenit asupra acestor hotare. Într-o mie de ani, de la huni pînă la tatari, aceste vînturi și valuri învățaseră pe năcăjiții oameni că nestatornicia este legea ce stă deasupra vieții și morții prin voia lui Dumnezeu. Casele de piatră, grădinile irigate, îngrămădirile de bogății aici n-aveau noimă: în orice clipă se puteau preface în fum și flacări. Aici omul se mulțămea cu înflorirea

fiecărei primăveri și cu rodul fiecărei toamne. Astăzi dormita tihnit la vatra lui ; mîni era nevoit să se bejănească în codri. Răpirea holdelor, pojarul bordeiului erau socotite o fericire dacă omul se putea astfel pune la adăpost în pustie ; căci deseori nomazii îi prindeau cu arcanele și-i grămădeau ca pe vite sub harapnic pe drumul robiei răsăritene, de unde nu se mai întoarce suflet viu. Cînd nu erau nomazii, îi asupreau domnii pămîntului fie cu biruri, fie cu podvezi, fie cu războaie ; și cînd se nimerea să fie și din partea acestora o milostivire a blîndeții ori a uitării, se ridicau sălașurile de lotri care veneau să-i vămuiască, prădîndu-le vitele. Munca, privegherea și cumințenia gospodarului, deci, nu prețuiau nimica în aceste părți de lume. Dacă avea mișelul noroc să-i cînte cucul în față, primăvara, putea să-și întărească în el o nădejde și să rîdă la soare ; dacă nu, se culca cu grija și se scula cu întristarea.

Cum sosise din miazănoapte iarna asta năprasnică, țăranii își vîrîseră vitele la ocoale și oile la perdele. Cînii sosiseră și ei odată cu vitele și cu oile, scurmîndu-și alte covruri în preajmă. Dacă năzuiau lupii, cînii dădeau bătălie ; oamenii chiuiau de pe prispe. Cînd dădeau lotrii, iarăși alegea norocul, ca și la lupi : unii gospodari aveau mai multă pagubă, alții mai puțină ; unii n-aveau nici o pagubă și uitau să închine lui sfîntu Neculai, în biserică, lumînările juruite.

În lungul zilelor se coceau mai mult pe lîngă jarul din vatră, mîncînd și dormitînd. Cînd și cînd ieșeau, ca să lepede nutreț la boturile animalelor. Sara, bătrînii istoriseau celor tineri acea poveste minunată a lui Făt-Frumos, care-i sortit din leagăn să ajungă la împărăție. N-are nevoie nici de înțelepciune, nici de vitejie prea mare. Cînd greșește, îi stau în ajutor fiarele și gîngăniile ; cînd se luptă, îl sprijină niște tovarăși cu mare vîrtute care îl urmează din bunătatea inimii lor și din porunca sfintei Vineri ; în toate ale lui îl urmărește norocul, fiind fudul și fără grijă, deoarece așa i-a fost scrisă în stele soarta. Pe același temei, omul poate găsi comori ; fericirea lui atîrnă de minunile întîmplării, nu de acele deșărtăciuni cărora filosofii le-au spus muncă și statornicie. Mai mult decît atît : se dovedește că acești boierași frumoși și fără

grijă, care se duc la împărăție, se bucură de o tinerețe fără sfîrșit, cu bencheturi și dragoste.

După ce ascultau poveștile, flăcăii lăsau pe bătrîni să se suie pe cuptor, iar ei ieșeau să vadă stelele nopții și să audă glasul depărtării, nădăjduind într-ascuns că va bate în preajma lor un vînt al întîmplării, care să-i scoată din valea lor ticăloasă și să-i ducă spre lumina de aur a altei vieți.

Printre aceste sate Jder umbla cu slujitorii săi și cu tamazlîcurile, făcînd din cînd în cînd popas și stîrnind pe gospodari din bordeie. Cum se ridicau aceștia din adîncime în albul iernii, vedeau o minune. Căci din promoroaca depărtării sosise un negustoraș tînăr care le poruncea să desfacă stogurile de fîn. Cum se supuneau poruncii, negustorașul le punea în palmă cîteva grivne. Fînul se împrăștia între cîrdurile de vite ; stogul nu mai era ; însă minunea celor cîțiva bani de aramă strălucea în palma gospodarului.

— Trece un negustor bogat de la Țara Moldovei, se auzea de la bordei la bordei și de la sat la sat. Cînd ajunse la un popas de Slonim, Ionuț Jder găsi un sătișor într-o gură de vale. Balta era oglindă lucie ; dincolo de baltă, pe coastă, începea o pădure. Pînă în zări, depărtările erau goale. Cerul deasupra era verde ca balta înghețată ; pădurea fumurie.

În gura văii, cîțiva gospodari așteptau pe negustoraș cu cușmele în mînă și cu pletele retezate deasupra sprîncenelor.

— Vă poftesc ziua bună, fraților creștini, îi întîmpină Ionuț cu glas vesel.

— Mulțămim dumilorvoastră, cinstite neguțătorule, răspunse cel mai în vîrstă dintre săteni.

Erau, de toți, șase gospodari.

— Unde călătoriți domnia voastră, cinstite neguțătorule ? Poate vă duceți la Cracovia, la Împărăție ?

— Din ce cunoști asta, moșnege ? rîse Ionuț. Mi-i scris în frunte ?

— Ba nu, cinstite neguțătorule, dar așa s-aude. Cum s-a pus iarna, umblă săniile și vorbele între sate. Să știți, zice un cumătru al nostru de la Perival, că vine un neguțător tînăr, care duce trei rînduri de vite de la Moldova

la curtea Craiului, la Cracovia. Așa neguțător nu s-a văzut de mult. Cum s-a oprit lîngă Colomeea, a plătit vama. N-a stat să se sfădească cu vameșii. S-a pus să numere boii, a tras punga și a plătit o grivnă de fiecare vită. Și a mai pus pe deasupra un ban în palma vameșului. Cum i-au ieșit slujbașii vămii la Halici, deasemeni, i-a chemat de departe cu degetul. A scos punga și a plătit. Deasemenea, mai spune ceva acel cumătru al nostru.

— Ce mai spune ?

— Acel cumătru al nostru spune că, îndată ce ajunge la un popas, neguțătorul face strigare pentru un stog de fîn. Și plătește numaidecît zece grivne.

— Ba nu plătește, moșule, decît șapte grivne.

— Cum se poate una ca asta ? Noi am auzit de zece.

— Însă neguțătorul nu dă decît șapte. Și dacă se face vorbă și sfadă, dă numai șase.

— Asta-i legea lui ?

— Întocmai, fraților creștini.

— Atuncea să ne deie șapte grivne, și noi desfacem stogul.

Ionuț Jder se scociorî la șold și trase punga. Era o împletitură de fir de matasă, pe care jucau două inele de argint, deosebind în două părți banii : într-o desăguță argint și în alta aramă.

Gospodarii se înălțară în vîrful degetelor, ca să vadă mai bine acea bogăție. Ionuț numără grivnele și le puse în palma întinsă a moșneagului. După aceea veni către sănii, unde îl așteptau Călimanii și alți cîțiva slujitori, — care nu erau încălărați, nefiind de rînd la vite.

— Apoi mai este ceva, cinstite neguțătorule, grăi moșneagul, venind după Jder.

— Ce mai este, moșule ?

— După obiceiul domniei tale, trebuie să-mi mai pui în palmă un ban. Precît am înțeles, și aceea-i lege.

— Ba aceea nu-i lege, moșule, ci buna mea plăcere.

— Atuncea să fie și pentru noi buna domniei tale plăcere ; ca să-ți spunem și alte vești, pe care le duc săniile de la sat la sat.

— Este vreo veste pentru noi ? se întoarse Ionuț.

— Este. Binevoiește a veni mai aproape de mine.

Moșneagul clipi tainic din ochi. Zîmbetul lui Ionuț pieri o clipă, apoi apăru iar. Se alătură de moșneag și trase iar punga de matasă.

— Despre ce-i vorba, moșule ?

— Să nu te superi domnia ta, cinstite negustorașule ; umblînd prin sate și prin tîrguri și tot scoțînd punga asta, oamenii au luat aminte că trebuie să fie ceva la mijloc, și unii cred că în săniile acestea domnia ta ai pungi mai mari și mai grele decît asta de matasă.

— Așa cred unii și alții ? se veseli Jder.

— Așa cred unii și mai cu samă alții. Domnia ta îmi dai banul pe care l-am cerut și eu îți dau sfatul.

— Dumneata mi-l dai, însă eu nu ți l-am cerut, moșule.

— Totuși eu ți-l dau și te poftesc să fii cu luare-aminte, ca un om bătrîn, nu ca unul tînăr.

— Bine, moșule, ți-oi da banul și-ți mulțămesc ; dar află că eu sînt un om care nu mă tem de nimica.

— Cum se poate ! Spui vorbă mare, cinstite negustorașule. Nu te temi nici de cazaci ? Se află la Pragurile Niprului barbați care-și cunosc bine meșteșugul.

— Nu mă tem, moșule, căci eu îs descîntat de comisoaia Ilisafta, și afumat cu păr de urs.

Moșneagul primi banul de aramă și rămase clătinînd din cap și mirîndu-se de prostiile tinerețelor.

— Tot am să-ți spun ceva, cinstite negustorașule.

— Cum văd eu, aici este mai multă vorbă decît fîn, se întoarse iarăși Ionuț. Stogul mi se pare mai mic decît în alte părți.

— Despre asta să nu-ți faci supărare : vor rămînea boii mai sprinteni la o vreme de nevoie. Află, cinstite negustorașule, că numele meu este Aloman și eu îs fugar de la Moldova încă din vremea cînd s-au prigonit și tăiat feciorii lui Alexandru-Vodă. Atunci am venit în Țara Leșască după Maria-Doamna.

— Să fii sănătos, moș Aloman. Poftești să-ți mai dau un ban cu chipul Craiului ?

— Dacă vrei, dă-mi. Dar nu mai este vorba despre ban ; ci fiind eu de-o lege și de-o limbă cu domnia ta și văzîndu-te isteț și fudul, nu mă îndur de tinerețele domniei tale. Dacă te întorci la Halici, scapi. Acolo sînt boierii

și slujitorii luminăției sale Craiului. Dai în sama lor plocoanele domnești pe care le duci Craiului și ceri slujitori împărătești ca să-ți apere tamazlîcurile, dacă trebuie numaidecît să le duci pînă la Cracovia.

— Ba eu, uncheșule, trebuie să ajung astăzi cu toate ale mele pînă la Slonim.

Moșneagul clăti iarăși din cap, mirîndu-se.

— Pînă la Slonim nu-i departe. Întîrziere nu poți avea domnia ta decît la un loc greu care se chiamă Rîpile Babei. Ia aminte la aceste vorbe ale mele, cinstite negustorașule. Să te ferească Dumnezeu de primejdie.

Cu toată înfățișarea lui de fecioraș fără grijă, Jderul fusese foarte băgător de samă la toate vorbele amestecate pe care i le rostise țăranul cel bătrîn și pe care el le plătise un bănuț. Fără îndoială că se punea la cale ceva care prețuia mai mult, căci, în vremea popasului, Ionuț îndemnă pe slujitorii săi să pipăie sub poclăzi armele.

Era soarele suit la amiază cînd convoiul porni iar.

După ce urcară din rîpa bălții pe lîngă pădure, lăsînd în urmă bordeiele sătișorului sub fumuri ușoare și sub pulberea de lumină, Ionuț Jder văzu deschizîndu-se înainte, spre Slonim, o așezătură dreaptă, un loc de miriști și de pășuni pînă într-o zare neagră. Totul era alb și curat în acea întindere. În fundul îndepărtat al priveliștii, sub ceață, se afla altă pădure, ca și cea pe care o aveau acum necontenit în mîna dreaptă.

Jder încălecase ocolind cu repeziciune cirezile și săniile, ca să le poruncească o altă alcătuire. Pîn-aici tamazlîcurile se înșiraseră unele după altele. În întinderea aceasta slujitorii aveau putința să le desfășure în larg — umblînd un tamazlîc la mijloc și două pe de laturi. Patru sănii țineau fruntea ; celelalte îndată în urmă. Afară de călăuzii săniilor, ceilalți slujitori primiseră poruncă să încalece. Feciorii lui Căliman erau sub coviltirele din urmă.

Asemenea alcătuire, mai mult ostășească decît negustorească, o mai întrebuințase Jder după ce intrase în hotar străin. Dar după ce au trecut de Halici, în preajma celui din urmă popas poruncit, după atîtea zile în care nu se petrecuse și nu i se întîmplase nimic deosebit și nimic supărător, grija i se împuținase.

Iată că-i ieşise în cale moş Aloman. Pentru un solz de aramă, moş Aloman îi dăduse o învăţătură, care de altminteri era rînduită din veci în soarta lui Jder.

Se afla în acel fund negru un loc de primejdie care, în zilele vechi, se chemase Rîpile lui Behadîr. Aici Subotai-Behadîr, vestitul urhan al lui Ghinghiz, prinsese armiile de la Lehia şi Litvania, înconjurîndu-le cu mongolii săi şi căsăpindu-le, la anul de la zidirea lumii 6748, luna noemvrie, pe o vreme de iarnă tare. Nici un filolog din aceste părţi de lume n-a putut da lămurire de ce numele acela de groază fusese schimbat şi de ce acuma malorosienii spuneau, rîzînd, acelui loc Rîpile Babei. Noi ştim, dar vom păstra taina. De altfel chiar dacă învăţaţii, chinuindu-se treizeci şi trei de ani, ar ajunge să arate cum şi de ce s-a săvîrşit prefacerea, nu s-ar schimba nimic din cîte sînt să fie sub cer şi sub vifor şi locul ar rămîne tot aşa de prăpăstios şi de înfricoşat. Mai degrabă a putut avea înrîurire asupra întîmplărilor solzişorul de aramă, aruncat de Ionuţ în palma uscată şi noduroasă a lui moş Aloman.

Singurătăţile pădurii din dreapta păreau încremenite într-o tăcere de ghiaţă. După ce ieşiră din preajma lor la o lărgime cu desăvîrşire albă, vînătorii din sania din urmă băgară de samă un lucru ciudat. Un cîrd de căprioare ieşise din umbra cafenie a pădurii, cu toate semnele de spaimă că sînt alungate. Într-adevăr, într-o după-amiază aşa de însorită şi de liniştită, fără ger prea mare, lupii au obicei să iasă la vînătoare. Unii se aţin la anume hăţaşuri ; alţii adulmecă şi alungă căprioarele. După ce cîrdişorul de sălbătăciuni dădu în cîmpie, Samoilă ridică fruntea de sub coviltir urmărind mişcarea lor cu luare-aminte şi aşteptînd să vadă şi pe lupi apărînd de sub streaşina pădurii. Însă lupii întîrziau să iasă. Caprele începură a sălta în copce înspre linia drumului. Curînd simţiră în partea aceasta convoiul de vite şi săniile. Atuncea se abătură iar în fugă în partea dimpotrivă. Acolo cîmpia se încovoia într-o rîpă — la marginea unde începea acel loc vestit între toate. La cealaltă pădure din zare, Rîpile Babei se închideau ca de un zid.

Curînd căprioarele nu se mai văzură. Coborîseră în rîpă. Dar nu mult după aceea, vînătorii le văzură iar izbucnind în şes din rîpă chiar în laturea tamazlîcurilor.

Deci lupii urmăreau din rîpă... Totuşi acei lupi nu apărură în lumina cîmpiei, de şi căprioarele îşi ţinură neîntrerupt înainte fuga, înspre pădurea cealaltă de la capătul rîpilor. Era fugă nu prea repezită ; nu era fugă de spaima unor vînători neînduplecaţi cum sînt lupii. Cunoscînd obiceiurile unor asemenea sălbătăciuni, Onofrei şi Samoilă judecau întîmplarea ca nişte vechi vînători şi se înţeleseră ei în de ei că n-au izgonit lupii caprele din pădure ; şi că sub rîpă nu umblă lupi vînători, căci acei lupi vînători s-ar fi arătat numaidecît. Fuga caprelor e pricinuită de oameni, iar acei oameni nu umblă după capre, ci după altfel de vînat.

Pe cînd cugetau aşa cu glas şi se descurcau ei în de ei Onofrei şi Samoilă, săniile dinainte începeau să încline spre strîmtoarea rîpilor. Caprele de mult se mistuiseră în pădurea cealaltă. Atunci apărură cu mare repeziciune în strîmtoare cîţiva călăreţi. Iar din coastă, de sub rovina din dreapta, săltară alţii. Dînd glas de năvală, şi unii şi alţii aplecară sulităile.

Cei din strîmtoarea rîpii ocoliră în stînga şi în urmă, cei din dreapta veniră de-a dreptul. Mişcarea lor tindea să împingă convoiul în rîpi, acolo unde odinioară mongolii lui Behadîr vărsaseră puhoi de sînge. Dar aceşti vînători de oameni, care se arătaseră atît de sprinteni şi cu asemenea repeziciune, erau creştini. Unul din ei se oprise o clipă şi striga cu străşnicie acea poruncă de război vestită la Pragurile Niprului, — după care fiecare frate întru Hristos, înţelegător al primejdiei, trebuie să-şi plece grumazul dînd tot ce are, ca să-şi păstreze viaţa.

— Supuneţi-vă ! strigase încă o dată acel crainic. Apoi îşi ridicase în două picioare calul şi trăsese o sabie încovoiată, pe cînd în mîna stîngă urmă să ţie înălţată sulita.

La cea dintăi arătare a lotrilor, săniile din frunte se opriseră. Jder îşi învăluise în fugă calul asupra slujitorilor săi, dîndu-le porunci. În acelaşi timp oamenii săi îi întindeau sabia, arcul şi cucura de săgeţi. Şi în acelaşi timp oamenii de la sănii săreau pe omăt, întru întîmpinarea lotrilor, cu armele sclipind în soare. Tamazlîcurile se opriră o clipă pe loc, îmbulzindu-se : apoi la chiotele înfricoşate ale lotrilor, care năvăleau din urmă,

prinseră a boncăluï împingîndu-se către rîpă. Oamenii lui Jder din acea parte, şi el însuşi, fură un timp strînşi de acel puhoi de animale speriate şi-şi făcură anevoie loc în lărgime. Slujitorii din săniile din urmă fuseseră mai slobozi ; însă mai cu samă asupra lor se îmbulzea stolul de cazaci.

Cea dintăi lovitură a celor de către rovină se îndreptă către sania Călimanilor. Onofrei şi Samoilă îşi încetaseră însfîrşit sfatul şi socotelile lor cu lupii. În clipa cînd înţelegeau ce fel de vînători pot fi în preajmă, acei vînători se şi ridicaseră şi veneau asupra lor.

Ca oameni mari şi greoi, feciorii starostelui puseseră oarecare timp ca să se desfacă de coviltire şi sănii şi să cotrobăiască sub poclăzi armele. Cînd traseră însfîrşit bucăţile de fier luciu, băgară de samă că ţin în pumnii lor nişte unelte prea uşoare şi prea subţirele. Onofrei înfipse în pămîntul îngheţat arma şi trase de sub covergă un par ascuţit, gătit după rînduiala vînătorii de mistreţ. Samoilă făcu în pripă aceleaşi mişcări. Înfipse sabia : trase ţăpuşa.

— Cum să facem, bădică ? întrebă rînjind Samoilă. La trîntă să ne luăm, ori în săbii să ne tăiem ? Ori să-i pălim tare ?

Cînd a spus Samoilă vorba asta, Onofrei a şi pălit cu ţăpuşa de stejar pe cel dintăi călăreţ care năvălea cu suliţa asupra sa. Din pălitură, i-a rupt şi suliţa şi l-a dat şi jos de pe cal. Cînd a pălit şi Samoilă, s-a întîmplat acelaşi lucru cu al doilea călăreţ cazac. Amîndoi fraţii au ridicat parii asupra celui de-al treilea. Acesta a ocolit în laturi, strigînd către soţii săi. Atunci au întors caii spre acel loc toţi cei de la rîpă năvălind în sprijinul celor bătuţi.

Erau zece ori doisprezece, îndemnîndu-se cu mare glas. Cînd se văzură într-asemenea stare de primejdie, feciorii starostelui începură să se mişte cu o hărnicie, al cărei argint viu nici nu se bănuia a fi în mădulările lor mari. Încordîndu-se cu străşnicie şi îndemnîndu-se cu glasuri groase, repeziră de la zece paşi asupra năvălitorilor ţepuşile lor grele. Vîjîind şi zbîrnîind stejarii intrară între lotri stricînd capetele şi mînile. Călimanii smulseră odată săbiile, dar le lepădară numaidecît. Întinzînd mînile înspre

coșurile săniilor răsturnate de cai, apucară roțile desfăcute. Cumpăniră cîte una în fiecare mînă ; se opintiră trimeţîndu-le ca pe niște ghiulele de balimezuri. După ce împroșcară cu una, pe urmă apucară în dreapta și pe cealaltă, făcîndu-i vînt ca dintr-un braț de moară.

Nu se mai aflau înaintea lor decît trei oameni călări. Ceilalți stăteau prăvăliți în omăt ; unii mai dădeau dintr-un picior ; alții nu mai mișcau. Căzuseră și unii cai ; alții fugeau pe cîmp cu scările zbătîndu-se. Harțul nu mergea în spor pentru lotri nici în altă parte, căci ori erau săgetați ori bătuți de săbii agere. Toată puterea lor fusese aici în urmă, lîngă sania Călimanilor, și aici se dovedise dintrodată a fi un fel de prăpăd al lui Dumnezeu.

— Pe care să te mai pălesc ? striga Samoilă holbat, învîrtindu-și roata.

Atunci a înălțat mare glas cazacul cel cu sabia și cu sulița :

— Stați ! stați, fraților și creștinilor ! cu asemenea putere noi nu ne punem. Cine sînteți domniile voastre ?

În clipa aceea, încordînd asupra lui arcul, Jder îl cunoscu pe cel care strigase. Era Grigorie Gogolea, lotrul, poreclit Rățoi, cel care cutezase cîndva să intre la Timiș, ca să fure ori să înjunghie harmasarul alb al măriei sale Ștefan-Vodă.

Desfăcu săgeata din coarda arcului și-și mînă calul înainte. Răcni poruncă spre Strîmbă-Lemne și Sfarmă-Piatră să steie pe loc și să lepede roțile. De jos din apropierea lui Gogolea, se ridică, cumpănindu-se cu mînile la frunte, un cazac bătrîn și chior de un ochi. Acesta era moș Ilia Alapin.

— Unde ești, atamane ? bîlbîia el, pipăind în jurul lui în vînt ca să se sprijine de ceva.

— Aici-s, moș Ilia ; am dat peste mare noroc.

— Oi, căpitane, norocul nostru e c-au să ne ia viețile și avem să scăpăm de orice nacaz pe astă lume.

— Încă nu-i vremea, moș Ilia. Aceștia nu-s neguțători. Am greșit. Noi n-am găsit ce căutăm ; iar domniile lor n-au ce face cu niște mișei ca noi.

Jder își opri calul. Încă se frămînta în el mînia. Își potrivi arcul la oblînc și-și căută sabia, ca să deschidă judecată.

Gogolea se uita la el cu mirare.

— Fac cruce, jupîne, și mă jur că eu te cunosc și am mai avut de la domnia ta pagubă. Moș Ilia, acesta-i feciorul cel îndrăcit de la Ionășeni.

— Aha ! mormăi moș Ilia, așezîndu-se cu trudă la pămînt.

— Fac cruce și mărturisesc, urmă Rățoi, că n-am știut cine sînteți. Iaca folosul nostru, se vede de jurîmprejur.

Unii dintre tovarășii lotrului se trăgeau pe brînci la o parte ca să-și oblojească rănile ; alții, încă teferi, fugeau pe șes, ca să prindă caii. Tamazlîcurile de boi se năruiseră în rîpă. Săniile începeau să fie adunate și puse în rînduială de slujitori. Omătul fusese frămîntat pretutindeni și pătat de sînge în multe locuri. Printre cai și oameni căzuți, Onofrei și Samoilă își căutau roțile și țăpușile, cu totul nepăsători de partea ce luaseră ei la bătălie. Părea chiar că li-i rușine de cele întîmplate și nici nu cutezau să întoarcă privirile spre Jder.

— Ascultă, Rățoi, vorbi Ionuț, zîmbind cu răutate. Dacă ar fi aici bădița Simion, poate ai scăpa iar, căci tu ai avut o tocmeală cu domnia sa. Eu însă trebuie să-ți ridic viața, ca să nu te mai poți întoarce la stăpînul tău.

— Care stăpîn al meu ? urmă să se mire Gogolea.

— Cel care te-a trimes împotriva noastră. Atunci însemnează că știe despre fratele meu și despre sfințitul arhimandrit Amfilohie și va fi pus și împotriva lor ceva la cale.

Jder încordă brațul pe sabie. Gogolea răcni cu cutremur :

— Pe legea mea, care-i una și sfîntă, nu înțeleg ce vrei să spui, jupîne Ionuț. Stăpîn, pe care-l slujesc din cînd în cînd, am într-adevăr. Dar asta a fost o treabă a mea, către care m-au chemat prietini ai mei de la un pod peste Prut și de la o moară. Nu știu de altceva nimica. Știu numai că aveam poruncă de la boierul meu să mă abat la curtea de la Volcineț, unde trebuie să vie însuși jupîn Mihu, azi ori mîni.

— Și jupîn Mihu nu știe nimic ?

— Ce să știe ?

— Te întreb dacă nu știe nimic; răspunde numaidecît, dacă vrei să-ți mai steie capul pe umeri.

Răţoi scrîșni, înghițindu-și veninul:

— Căpățîna asta proastă ți-o dau, jupîne Ionuț; nu mai am ce face cu dînsa și nu mai este bună de nimic. Nu înțeleg ce vrei să spui. Taie-mă; însă nu înțeleg.

Moș Ilia Chiorul stătuse toată vremea în loc, ascultînd cu luare-aminte. Abia acum își aținti ochiul cel sănătos asupra lui Jder.

— Să știți, fraților creștini, se tîngui el lăcrămînd, că aici este la mijloc un drac, adică o muiere. Va fi fiind fata cu care s-a oprit la curtea din Volcineț acel boier de la Moldova, către care ne-a trimes jupîn Mihu.

Jder se frămîntă dintrodată în șa la aceste vorbe. Gogolea îi ceti cu mare ușurință în ochi o bucurie aprigă, înțelegînd întrucîtva acea neguțătorie înarmată care umbla pe drumurile Lehiei.

— Tare mă tem că nu-i în primejdie numai căpățîna mea, rînji el.

Ionuț îl privi crunt...

— Da, da, urmă Gogolea, veselindu-se. Înțeleg eu acuma ce căutați domniile voastre. Eu v-am lăsat sănătos și m-am dus.

Cu aceste vorbe, își strînse năprasnic calul în pinteni, punîndu-l în două picioare. Dar Ilia Chiorul răcni asupra lui cu turbare:

— Stăi, nebunule.

Ionuț pusese iar săgeata în arc. Onofrei și Samoilă cumpăniră asupra lui Gogolea țăpușile.

— Stăi, nebunule, țipa moș Ilia cuprinzînd frîul calului lui Gogolea și atîrnîndu-se în el cu toată greutatea. Tu nu vezi că Dumnezeu rînduiește anume drumurile noastre? Întăi, cînd am fost la Timiș, Domnul Dumnezeu ne-a dat știință. Noi n-am luat aminte. Nici n-am dobîndit căușul de galbini care ni s-a juruit. Ne-am pus în primejdie viețile pentru gustul unui cneaz buiac. Acuma iar sîntem în slujba lui jupîn Mihu, și Dumnezeu iar ne dă de știre, bătîndu-ne peste fălci. Acu vine vremea să facem și noi o dreptate pe lumea asta, atamane Gogolea. Tot era vorba să zidim o sfîntă mănăstire și să ne facem în ea schivnici. Eu zic așa, să facem cu acești boieri care se află aici o ne-

guțătorie mai bună decît toate : dacă domniile lor vin pentru logofătul Mihu, să-i sprijinim ca să-l ieie și să-l ducă Domnului lor, precum s-a auzit că este dorința și porunca măriei sale Ștefan-Voievod. Numaidecît să ni se deie dreptul nostru, ca să zidim acea sfîntă chinovie despre care e vorba.

Ionuț asculta cu uimire vorbele lui moș Ilia Chiorul.

— N-am venit pentru asta, zise el. Dar este cu cine să faceți negustătorie și vă pot jurui și eu acel căuș de galbini de care aveți nevoie, și-l juruiesc de la jupîn Iațco, ori vă dau vouă aceste trei tamazlîcuri, pînă ce vine prea sfințitul Amfilohie.

— N-avem încă nevoie de prohod, mîrîi Rățoi. Și nici nu înțeleg nimica.

— Supune-te, Rățoi, se tîngui iar moș Ilia Alapin. În starea în care am ajuns nu-i nevoie să mai înțelegem nimica. Să ne plecăm capetele, rugîndu-ne Domnului Dumnezeu pentru ctitoria noastră.

Lotrul n-avea alta de făcut decît să se supuie. Era stropșit și ticălos. Și în preajma lui se aflau, pîndindu-l piezișe, feciorii lui Nechifor Căliman.

CAPITOLUL XV

ÎN CARE SE VEDE CĂ FEMEILE
AU TOTDEAUNA DREPTATE

După ce fură adunate tamazlîcurile risipite în Rîpile Babei, Ionuț Jder și slujitorii săi ieșiră la Slonim. Acolo, în margine de sat, la o cruce de drumuri, aștepta Iosip de la Nimirceni. Credinciosul lui Dămian Păr-Negru își alesese loc singuratic de popas, subt un plop străvechi, de mult uscat, care străjuia căile. Trunchiul, pe care abia îl puteau cuprinde în îmbrățișare patru oameni, înălța în albul iernii ramuri încîlcite, pînă într-o mare înălțime, unde, pe

un clomb subțire, cloncănea din cînd în cînd un corb, dînd veşti fără înțeles omului descălecat dedesubt. Acel om aprinsese foc în scorbură şi priponise calul alături, punîndu-i în cap traista cu grăunțe. Pe tarhatul calului se hodinea el, pîrjolindu-se la flacări cînd pe o parte, cînd pe alta.

Jder îşi duse oamenii şi vitele pînă în marginea satului, neguțînd stogul de fîn cum îi era rînduiala şi plătind şapte groşi din punga de matasă, după care venise singur la vatra lui Iosip. Apropiindu-se şi descălecînd, cerceta pe sol, încercînd să cetească pe obrazul lui vestea ce i se trimetea.

Iosip se închină şi aşteptă să fie întrebat.

— Veste bună, precît înțeleg, meştere Iosipe ?

— Ai spus singur ce este, jupîne Ionuț. Dumnezeu ne stă într-ajutor. După ce am fost trimes noi pe Botezatu cu înştiințare către domnia ta, n-a mai trecut decît o zi şi a venit la mine o slugă a lui Mihu logofăt. S-a aflat ceva de Niculăieş Albu : ar fi descălicat, noaptea, la odăi unul Drăghici, omul lui Albu, şi a cerut să intre chiar atunci la boier. Era, se vede, vreo vestire grabnică, deoarece, dimineața, logofătul Mihu a dat poruncă să i se grăbească plecarea. Cu toate acestea n-a plecat nici a doua zi, nici a treia zi, fiind acest boier prea mare şi prea greoi şi făcînd toate lucrările sale cu întîrziere. De cincisprezece ani stă să se întoarcă în Țara Moldovei şi pînă acuma nu s-a întors. Sfințitul Amfilohie zîmbeşte şi zice că poate i-a venit vremea să se întoarcă acuma. Cum s-a aflat încotro anume purcede boierul, omul meu a venit şi mi-a spus. Eu am luat poruncă de la jupînul postelnic Simion şi am încălicat. De aicea pînă la tîrgul Volcineț, unde am oblicit noi că s-ar fi oprit Niculăieş Albu, nu-i departe ; însă porunca lui jupîn Simion postelnic este să stai pe loc. Postelnicul zice că-ți cunoaşte nerăbdarea domniei tale : deci să nu te clinteşti pînă ce nu ajunge domnia sa. Îşi adună slujitorii pe care îi are risipiți şi trebuie să ajungă şi domnia sa aici, după miezul nopții, ori către ziuă. Sîntem înaintea lui jupîn Mihu logofăt ; avem vreme. Însă este pentru mine o poruncă mai strașnică ; de aceea mă vezi domnia ta pe mine, jupîne Ionuț, punînd şaua pe cal şi strîngînd chinga. Cum te văd şi cum îți spun ce am de spus, mă tot duc

înainte ca să dau de vestire la Ceremuș. Știu că pe cale, în anumit loc, la hanul cel mare al călugărilor franțuscani, în preajma Colomeei, am să-l găsesc pe Gheorghe Botezatu și pe un tovarăș al lui. Apoi de acolo se dă fără întîrziere vestire la Ceremuș. Așa-s poruncile. Eu m-am dus.

Ionuț a rămas singur. Cînd Iosip a purces dintrodată scăpărînd pe calea înghețată, corbul s-a spăriat filfiind pe deasupra plopului. A făcut un înconjur pe sus, s-a coborît într-o aripă și a strigat către Ionuț :

— Clonc-stronc !

Jder a rîs înălțînd fruntea :

— Dar dacă ți-aș trimite o săgeată, măi cloncane ?

Corbul și-a strigat iar vorbele lui și s-a așezat pe clomb, unde stătuse mai înainte. Își ciugulea penele și-și tot așeza aripele. O pană veni de sus învîrtejindu-se repede și căzu pe brațul lui Ionuț. Deci cloncanul îi da vestire să se astîmpere ca și el, ciugulindu-și gîndurile. Foarte cu greu îi venea acestui Jder tînăr, aflînd dintrodată că nu-i departe de Volcineț, să stea cu mînile subpuse.

O vreme, în jaraticul din scorbură, văzu felurite năluciri năprasnice, care fulgerau în el însuși. Apoi își luă calul de căpăstru și umblă pe jos pînă în marginea satului pe costișă, ca să vadă popasul vitelor și al oamenilor. Vitele mîncau stogul de fîn. Oamenii întocmiseră tabără de sănii în patru laturi și duraseră la mijloc un foc mare, la care își pregăteau cina. Stăteau jur-împrejur tăcuți. Unii mestecau mămăliga de mei. Alții frigeau slănină în vergi subțiri de alun. Grigorie Gogolea și moș Ilia erau și ei acolo, cu patru dintre oamenii lor, care rămăseseră nestricați. Cîțiva rămăseseră pe cîmp, deasupra rîpilor ; alții zăceau sub poclăzi în sănii : din cînd în cînd se tînguiau încet. Moș Ilia se scula în răstimpuri de la foc și le aducea doftorie dintr-o ulcică. Gusta și el și le dădea și lor. Mai mult din pricina acelei doftorii bătrînul se înveselise, pe cînd Gogolea clocea în el gînduri mîhnite, cu ochii ațintiți asupra jarului.

Jder trase dintr-o desagă pită și primi dintr-o frigare o bucată de slănină. Rupînd din pită, mușcînd din slănină, umbla fără astîmpăr de jur-împrejurul săniilor.

După ce isprăviră cina, oamenii se gătiră de hodină.

Multă vreme nu mai era pînă în sară. Asfinţitul se scrijela cu purpură şi aur.

Jder veni lîngă Gogolea şi-l bătu pe umăr, chemîndu-l după sine. Atamanul îl urmă fără de nici un cuvînt. Îndată ce ieşiră în afară de tabăra săniilor, Ionuţ se întoarse spre lotru.

— Atamane Grigorie, zise el, în noaptea asta să-ţi iei oamenii şi să te duci. Cu caii pe care îi ai şi cu haidamacii sănătoşi poţi ridica şi pe răniţi. Pînă ce ţi-a veni vremea să te duci la călugărie cu moş Ilia, ai mai putea cerca alt negoţ. Îţi vînd aceste trei tamazlîcuri de boi. Am purces de la Suceava cu o sută cincizeci ; n-am prăpădit pînă acuma decît opt. Ţi-i dau ieftin ; nu mai am nevoie de ei. Răţoi îl privi uimit însă cu băgare de samă.

— Cu ce preţ mi-i dai ? întrebă el.

— Ţi-i dau cu cît mă costă.

Atamanul îşi scutură fruntea :

— Am aflat de la slujitorii domniei tale cît te costă marfa asta. Nu înţeleg de ce vrei să mi-o dai degeaba. Nu mai ai nevoie de mine ? Am stat eu şi m-am gîndit şi m-am sfătuit cu moşneagul meu şi văd că trebuie să ne schimbăm stăpînul. Cu acesta de-acum n-am avut noroc. Şi poate chiar dacă aveam noroc, el ar fi fost tot aşa de zgîrcit cu noi, fiind el un boier mare cu trecere la Craiul şi fiind noi nişte mişei. Dacă am fi strigat împotriva lui, ce dreptate alta puteam găsi, decît să fim ridicaţi în furci ? Aşa că noi ne-am agonisit viaţa voinicind şi slujindu-l şi pe domnia sa cu prea slabă simbrie. Am auzit că Ştefan-Voievod găteşte oştiri împotriva ismailitenilor. Să mă primească şi pe mine, dîndu-mi bună leafă, ca unui om vrednic ce mă aflu. Ajungînd eu să tai numărul de necredincioşi care mi-i hotărît, mă răscumpăr către judeţul cel din veac. Iar în vremea asta, moş Ilia s-a ruga la o mănăstire din Sfîntu Munte pentru sufletele noastre. Văd că acest moşneag a slăbit ; i-a mai rămas puţin din vîrtutea de altădată. Dacă mai întîrzii pe aici, mîni-poimîni ajung şi eu ca dînsul.

Răţoi oftă, cu fruntea încreţită şi cu ochii înegurаţi de amărăciune.

— Atunci cum facem ? întrebă Jder. Eu boii ţi-i dăruiesc.

— Dacă-mi dai drumul, eu m-oi duce așa, luîndu-mi și oamenii, răspunse atamanul. Însă dacă mai îngădui, poate ți-aș fi de folos. Domnia ta vrei să te duci la Volcineț. Ai o nevoie : să găsești pe cineva acolo. Poate aștepți în noaptea asta pe jupîn Simion, fratele domniei tale. Nu te mira c-am înțeles care-i neguțătoria domniei tale ; eu sînt învățat să trag pe oameni de limbă. Pot să-i fac să vorbească nu numaidecît sub fier roș. Bine, dacă m-alungi, eu mă duc. Dar dacă m-ai ținut pînă acuma, însamnă că te-ai gîndit să-ți fiu de ajutor la ceva. Ce ajutor aș putea să vă dau ?

— N-am nevoie de nici un ajutor, atamane, zîmbi Jder.

— Știu, te simți în putere și ți-i ușor a grăi astfel. Dinspre Liov vine fratele domniei tale. Se spune c-ar fi fiind gata pe hotar, să vă deie sprijin, nu știu cîte sute de călăreți. Așa că luați fata ce se află în puterea lui Niculăieș Albu, și vă duceți. Dar să vedem dac-ați fi în stare să săvîrșiți ce pot săvîrși eu. Încalici, mergi cu mine și o luăm. Asta-i voinicie ! Însă e adevărat că, după aceea, te ajung slujitorii Craiului și te taie. Deci văd că tot mai tare-i judecata și puterea care te-au trimes aici. De aceea vreau eu să-mi schimb stăpînul. Poruncește-mi să-l prind pe jupîn Mihu și să ți-l aduc în sac.

— Măria sa Ștefan-Vodă n-are nevoie de el.

Rățoi oftă iar.

— De ce grăiești așa cu mine, jupîne Ionuț ? Văd că n-ai în mine nici o credință. Poate ai dreptate. Sînt un lotru de rînd. Dar să știi că am și eu o lege ș-un Dumnezeu. Să nu socotești domnia ta că noi ne ducem în pustie la Pragurile Niprului, ori în altă parte, pentru că huzurim în domnia Craiului Cazimir. Viața noastră a creștinilor, în aceste părți, e blăstămată să fie fără spor și fără județ. Pe mișel îl poartă stăpînul său în sfîrcul harapnicului ; dăbilarii îl secătuiesc ; neguțătorii îl înșală ; popa îl lasă neîngropat. Ni-i dor și nouă de o dreptate ; așa că mulți ne-am gîndit să ne ducem s-o căutăm la alt Domn. Dacă nu vrei să mergi cu mine acuma la Volcineț, să-mi cerci credința, lasă-mă să stau în tabăra domniei tale pînă ce vine jupîn Simion și arhimandritul. Vreau să mă supun lor.

Jder îl înlătură de la sine pe ataman :

— Nu mă ispiti, Răţoi. Du-te şi aşteaptă lîngă foc. Poate-i mai bine s-aştepţi pe părintele arhimandrit. Mai stai puţin.

— Ce mai este ? se întoarse zîmbind cazacul.

— Nu mai este nimic. Voiam să te întreb dacă ştii cum e calea pînă la Volcineţ. Dacă-i departe. Dacă este acolo cetate întărită.

— Toate le ştiu, jupîne Ionuţ, răspunse Răţoi, şi toate am să le spun lui Simion postelnic.

Viclean cazac ! se gîndea Jder, umblînd singur prim-prejurul săniilor şi privind de-aproape la străji. Focul urma să ardă cu putere în mijlocul taberii, împrăştiind scîntei. Atamanul se cinchise iar la locul lui şi grăia în şoaptă cu moş Ilia Chiorul.

Noaptea aceea Jder cel mic a petrecut-o cu mare nelinişte şi fără să simtă nevoie de somn. Avea în el şi ca o presimţire nedesluşită. Samoilă şi Onofrei se sculau din cînd în cînd de la foc şi veneau către el să vadă ce face. Îl auziră într-o vreme grăind singur.

După a treia cîntare a porumbacului, se auziră în depărtarea cîmpiilor zvonuri amestecate de zurgălăi şi clopote. Cînii din Slonim începură a zăpăi cu mare larmă.

Jder potrivi şi strînse şaua pe cal, încălecînd numaidecît. Porunci străjilor să fie cu mare luare-aminte mai ales spre lotri ; îşi luă un tovarăş şi ieşi înaintea zvonului.

Erau două sănii uşoare, împresurate de slujitori călări. În una se afla părintele arhimandrit. În cealaltă postelnicul Simion. Se făcu un răstimp oprire şi Jder îmbrăţişă pe fratele său şi sărută dreapta sfinţitului părinte Amfilohie, după care îndată dădu samă de tot ce ştia şi de tot ce se săvîrşise.

— Am nevoie numai de un ceas de odihnă, pînă ce se face ziuă, hotărî Simion. Pe urmă ridicăm tabăra şi pălim de-a dreptul la Volcineţ. În urma noastră trebuie să fi purces şi jupîn Mihu ; dar domnia sa umblă cu întîrziere, mîncînd îmbielşugat şi hodinindu-se îndelung. Poate unii dintre noi să-l aştepte şi pe dînsul. Deasemenea vine din urmă Dămian cu jupîneasa lui şi cu două sănii pline de daruri.

— Înainte de a ridica tabăra, dădu înștiințare mezinul, va trebui domnia-ta, bădiță Simioane, s-asculți niște povești pe care vrea să ți le spuie atamanul Rățoi.

La lucirile mai îmblînzite ale pojarului, Simion Jder găsi pe slujitori gata, în arme, așteptîndu-l. Domnia sa pofti întăi și întăi să vadă pe cei doi vînători, feciorii lui Căliman, pe care-i cercetă cu mirare, mustrîndu-i că au prăpădit roatele de la o căruță.

— Cine spune o minciună ca asta ? se apără Onofrei. N-am prăpădit nici o roată !

— Ei, dacă n-ați prăpădit nici una, răspunse postelnicul, măria sa are să fie destul de mulțămit.

Postelnicul Simion se înturnă deodată spre Rățoi, care se sculase din culcuș.

— Cu dumneata, atamane Grigorie, am eu o vorbă, zise el.

— Aștept de asară sosirea domniei tale, răspunse Gogolea. Dar înainte de a mă primi la asemenea cinste, îngăduie-mi să îngenunchez la sfințitul arhimandrit, cerînd binecuvîntare. Fiind eu și cu moș Ilia niște păcătoși, dorim să ne mărturisim și să ne poruncească sfinția sa canon.

Sfințitul arhimandrit Amfilohie ridică dreapta binecuvîntînd și se așeză pe o margine de leasă a unei sănii. Lucoarea focului îi fulgeră în luminile ochilor și-i lumină fața palidă. Slujitorii se traseră la o parte, punînd caii în hamuri și pregătind șăile.

— Sfințite părinte arhimandrite, se tînguia moș Ilia Chiorul, cu lacrimi, am păcătuit greu în zilele noastre. Și mai cu samă eu, năcăjitul și amărîtul Ilia, am păcătuit destrăbălîndu-mă în furtișag și sînge. N-am cruțat pe nimene și n-am cunoscut mila. După asemenea răutăți, se mai poate oare dobîndi o iertare, sfințite părinte ?

— Nu știu, să vedem, răspunse călugărul, privind de sus la mișeii îngenunchiați. Dacă ați dat lumînări și acatiste, poate să fie o îmblînzire.

— N-am dat nimica, sfințite părinte ; noi în satele noastre nici n-avem biserici ; căci lacașurile noastre sfinte, fiind zălogite la zarafi armeni și jidovi, stau închise și noi nu avem unde ne închina. Așa că mai ales eu, păcătosul Ilia, am săvîrșit numai răutăți.

— Și nu ți-a fost niciodată milă ?

— Ba da, sfinţite părinte. Milă mi-a fost, dar, cu toate acestea, răutăţile le săvîrşeam. Am găsit odată între oameni străpunşi de suliţi un prunc plîngînd. L-am ridicat şi l-am alinat, dîndu-i puţintel sabia să se joace cu ea, dar priveghindu-l să nu se taie. După ce s-a liniştit, i-am dat pită şi l-am lăsat.

— Acel prunc va mărturisi pentru dumneata la judeţul cel din urmă... dădu lămurire sfinţitul Amfilohie.

Moş Ilia se bucură de prunc şi zîmbi amintirii, privind-o în trecut cu ochiul său cel sănătos, apoi urmă a se mărturisi ; pe cînd Gogolea, cu fruntea adînc plecată, se gîndea cu ce vorbă să anine de spovedania sa pe jupîn Mihu, carele, după cît înţelesese el, face trebuinţă măriei sale Ştefan-Voievod.

După ce se făcu ziuă, ajunse la Slonim şi jupîn Dămian Jder cu văduva. Slugile lui luară în primire tamazlîcurile, îndrumîndu-le spre Liov, ca să rămîie negoţurile nepăgubite, — spre deosebire de celelalte treburi ale lumii.

Slujitorii înarmaţi părăsiră popasul de la Slonim şi se mişcară spre Volcineţ. Unii erau călări, alţii în sănii.

Atamanul Grigorie şi cu moş Ilia Alapin încălecară şi ei între oştenii domneşti.

Dis-de-dimineaţă răsărise soarele în neguri ; şi stătuseră pîclele asupra întinderilor pînă într-un tîrziu. Abia către al patrulea ceas fulgerară lumini pe întinderile de zăpadă şi negurile rămaseră numai pe văi.

La acest ceas, în curtea domnească de la Volcineţ, se zbătea plîngînd în jîlţ jupîniţa Maruşca, după cum îi era obiceiul. Asta îi era închinarea ei de dimineaţă şi mîncarea ei de la prînzişor. De două zile nu mai avea asupra sa însăşi nici o stăpînire şi slugile palatului clăteau capetele cu îngrijorare, umblînd prin ganguri şi ascultînd la uşă. Jupîniţa aceea străină se prăpădea. Şi de cînd nu mai avea domnia sa pace şi somn, se împuţinase şi sănătatea lui jupîn Niculăieş Albu jitnicer. Nu mai ştia jupîn Niculăieş Albu ce să facă, ce să spuie, cum să umble. Îşi luase asupra sa o povară şi o osîndă. Aştepta dintr-o zi într-alta să-i vie un sprijin de la Liov. Trimesese acolo a doua oară vestire, printr-un om iscusit. Drăghici plecase cu poruncă să nu se întoarcă fără jupîn Mihu. Şi acuma Niculăieş Albu îl aştepta pe unchiul său. Jitnicerul nu nădăjduia

de la jupîn Mihu atît o ușurare pentru bolnavă, cît un sfat pentru încurcătura lui. Intrase în casa subpămînteană a minotaurului din care nu mai putea ieși.

Moașa Irina Vorniceasa era singura putere și singurul sprijin în asemenea năcaz, atît pentru jupîn Niculăieș, cît și pentru jupînița lui Iațco. În dimineața aceasta văzînd-o pe jupîniță că se află iarăși sub puterea Demonului și se zbate, o cuprinsese la sînul său, potolind-o. Apoi îi udase tîmplele cu apă neîncepută, stupind ușor asupră-i și șoptindu-i descîntecul celor nouă răutăți și nouă șerpi.

— S-a trezit fecioară tînără, cu nouă răutăți în trupul ei ; și a trimes sfînta Duminică nouă șerpi buni în ajutorul nostru. A venit un șarpe și a înghițit o răutate și au rămas opt răutăți. Și a venit alt șarpe și a înghițit o răutate și au rămas șapte răutăți. A venit al treilea înghițind o răutate și au rămas șase răutăți. A venit al patrulea — și au rămas cinci răutăți. A venit al cincilea — și au rămas răutățile numai patru ; pe urmă au rămas trei și după aceea două. Și a venit cel din urmă șarpe al sfintei Duminici și a înghițit cea din urmă răutate a cneaghinei ; și rămîne cneaghina Marușca trup luminat și curat, ca un argint strecurat.

Jupîneasa Marușca se alinase prea puțin. Își strîngea în palme tîmplele. Era învăluită de o mare oboseală. Moașa Vorniceasa Irina se gîndi cu glas să dea înștiințare pentru un popă. Să vie un preot bătrîn, care are dar, să cetească bolnavei.

— Nu-mi trebuie nimic ! se zvîrcoli cu răutate jupînița Marușca. Nu-mi trebuie nici o cetanie.

— Cruce de aur cu noi... șopti Vorniceasa. Nu-i trebuie Demonului ; el țipă prin glasul măriei tale. Altfel cum s-ar putea suflet creștinat să nu primească pe un slujitor al lui Dumnezeu ?

La aceste vorbe ale Vornicesei, izbucniră deodată afară răcnete, ca și cum frămîntarea de furtună din bolnavă se strămutase într-o clipă dincolo de ziduri. Odată cu răcnetele, se zgudui palatul ca de cutremur.

— Vai ! vai ! răspunse cu înfricoșare Vorniceasa, înălțînd brațele-i scurte și lăsîndu-se într-o parte pe-un divan. Maică prea curată, pururea Fecioară, îndură-te și stai întru ajutorul nostru !

Cneaghina Maruşca ridicase fruntea şi încruntase sprînceana, stînd cu luare-aminte.

Erau afară strigăte de război. Oşteni spărgeau uşile.

Zvîrlită ca de o vargă de criţă, jupîniţa Maruşca se prăvăli într-o fereastră, căţărîndu-se de gratii şi grămădindu-se în firidă, ca să vadă cu o clipă mai curînd ce este. Era tocmai ce aştepta ea în nopţile-i nedormite şi chinuite de vedenii.

Glasul lui Niculăieş Albu sună cu străşnicie în gang. Uşa se deschise şi el însuşi intră cu sabia goală în mîna dreaptă, cu privirile spăriate şi rătăcite. După ce se încredinţă că bunul său şi dragostea sa erau acolo, se înturnă cu putere spre locul pe unde intrase, chemînd în jurul său slujitori. Dar o putere mult mai mare intrase în palat şi rostogolea întăi tot ce era slujitor al locului, măturînd apoi la o parte totul.

Cel dintăi slujitor al lui Simion care intră în sala Domnilor primi o lovitură tare de la jitnicer şi căzu îndărăt. Ceilalţi slujitori puseră înainte sulițile şi, deasupra suliților, scut. Intrară întăi doi ; pe urmă alţi doi ; împresurară pe boier, proţăpindu-l în bolduri.

Vorniceasa Irina se întinsese la pămînt în marginea divanului, leşinată. Cneaghina Maruşca avea, în firida ferestrei, o răsucire a întregii fiinţi, amestecînd plîns şi rîs cu o holbare de nebunie a ochilor.

Oştenii împinseră afară cu sulițile pe jitnicerul Niculăieş. Îl mînară din gang, la soare. Acolo ograda se afla în deplină stăpînire a slujitorilor domneşti. Slugile, bărbaţi şi femei, îngenunchiaseră în omăt.

Simion Jder era încă în şa.

— Daţi-i drumul, strigă el către slujitori. Lăsaţi-i sabia ; daţi-i cal să încalice.

— De ce ? răsări cu semeţie Niculăieş Albu, neînţelegînd deocamdată ce se petrece. Aha ! domnia ta eşti, postelnice Simion ? Ai venit să săvîrşeşti frumoasă faptă ; dar te vestesc că ai să dai samă judecătorilor luminăţiei sale Craiului.

Postelnicul Simion îl privi cu mînie.

— Îţi poruncesc să încalici, îi zise el c-un glas înăbuşit şi înfricoşător.

Jitnicerul Niculăieş înţelese şi încălecă.

Privi în juru-i. Slujitorii făcuseră cerc larg, lăsîndu-l slobod. Văzu în pridvor, nu departe, pe bătrînul Mustea, care-i zîmbea nu se știe din care pricină.

C-o hotărîre, fulgerată în el într-o clipă, Niculăieș Albu își făcu semnul crucii cu mîna dreaptă și sărută fierul pe care-l ținea în stînga. Trecîndu-și în pumnul drept sabia și apucînd frîul cu stînga, dădu pinteni și se zvîrli spre porți, ca să treacă. Însă sulițile slujitorilor îl opriră. Își răsuci năprasnic calul aducîndu-l în două picioare, și veni asupra postelnicului cu sabia închinată peste umărul stîng — repezind-o din stînga în dreapta. Simion Jder îi primi tăișul în straja fierului său, apoi îl lovi la greabăn, răsturnîndu-l. Slujitorii opriră calul. Postelnicul Simion descălecă și se aplecă asupra celui căzut.

— Postelnice Simioane, gîfîi Niculăieș Albu, răsucindu-se pe o coastă și lăsînd să-i curgă din colțul gurii o ață de sînge. Postelnice Simioane, nu mă omorî, căci sînt încă tînăr.

— Prietine Niculăieș, răspunse Simion Jder, domnia ta stai acuma subt o hotărîre mai tare decît a mea.

Cu aceste vorbe, postelnicul se îndreptă în picioare, și chemă lîngă sine pe sluga sa Niță Negoiță, om uscat și smead c-un ochi încrucișat.

— Treci și-i ia capul, dădu el poruncă.

Niță Negoiță lepădă dîrlogii calului și păși înainte, trăgînd jungherul. Punînd un genunchi în pămînt, își încleștă pumnul stîng în chica celui căzut și-l străpunse sub beregată, lăsînd să se deșarte sîngele. După aceea îi desfăcu de trunchi căpățîna, îndesînd-o grabnic în traistă, se ridică în picioare fără a privi împrejur și se duse să anine traista la oblîncul său.

Larma și frămîntarea stătuseră deodată ; numai niște muieri se tînguiau în fundul ogrăzii. Bătrînul Mustea își astupase obrazul cu palmele și-și rezemase fruntea într-un ungher de zid.

Simion Jder pătrunsese în gang. Găsi ușa de la sala Domnilor deschisă. Cînd intră, văzu pe Vorniceasa Irina lepădată moartă pe dușamea, pe partea dreaptă, cu fața întoarsă în sus. Ridicînd ochii de la Vorniceasă, găsi pe jupînița Marușca suită în firida ferestrei, cu spatele rezemat de zăbrele. Încerca să strige și n-avea glas ; voia

să sară de la locul ei și n-avea putere. Postelnicul păși pînă la dînsa și o cuprinse. Ea se cățără îndată de trupul lui, ca firul de volbură pe o steblă. Îi atîrnau foile rochiei într-o parte și i se vedeau vîrfurile roșii ale condurașilor.

Se auzi tînguirea Vornicesei de pe dușamea. Deschisese ochii ; căuta un sprijin.

— Maică prea curată ! Dar pe mine cine mă ridică de aici ? Nu mă lăsați !

Postelnicul se întoarse spre ea cu mirare, ținînd în brațe pe jupîniță. Îl tulburau zvîcnirea sînului ei și răsuflarea pripită.

— Cine-i ? întrebă el amețit. Apoi se stăpîni : Dacă vrei, jupînească, să ieși și domnia ta de aici, atunci grăbește-te și vină după noi ; n-avem cînd întîrzia.

— Asta-i Vorniceasa Irina, dădu lămurire jupînița lui Iațco. Nu mai am nevoie de dumneaei. Poate să rămîie la Mustea vechilul. Îi spune orice și cît poftește : el n-aude.

— Vai și amar ! țipă moașa Vorniceasa ridicîndu-se cu greutate în sus. Cum poți măria ta să mă lepezi astfel pe mine, care te-am slujit, te-am ocrotit și te-am mîngîiat ?

Jupînița își ascuți glasul rîzînd :

— Dacă nu-ți place Mustea, vină repede. Am să rog pe postelnic, ori pe măria sa Vodă, să-ți găsească al cincilea vornicel.

Deodată începu să se zbată, ca să sară din brațele lui Simion. Dăduse la soare și-n vederea slujitorilor. Postelnicul o stăpîni, păsind către sania lui Dămian, unde se afla jupîneasa Teodora.

— Lasă-mă, dă-mi drumul, gemea jupînița Marușca, sprijinindu-se cu palma în fruntea lui.

El îi înlătură mînuța încet, sfiindu-se de mînia ei. Cînd ajunse la sanie și voi s-o puie în brațele jupînesei Teodora, fata se strînse deodată în el cu disperare, străbătîndu-l ca o flacără pînă în fundul ființii.

Vorniceasa venea în urmă, aducînd blănița jupîniței și o horbotă începută. Avea o privire spăimîntată. Oricît umbla de grăbită, zărise trupul celui căzut. Acuma plîngea rezemată cu fruntea de coviltirul săniei. Apoi, fără noimă, prinse a rîde, ștergîndu-și lacrimile și ajutînd pe jupîniță să se așeze alături de jupîneasa Teodora. Văduva primise dintr-o dată pe fată ca pe o veche cunoștință, îmbrățișînd-o

și desmierdînd-o. Dar în clipa aceea pentru jupîniță nu era nici umbră, nici moarte, nici amenințare de primejdie. Ținea în degetele-i subțiri mîna grea a lui Simion. El nu îndrăznea să și-o sloboadă din strînsoare, deși trebuia să dea poruncă de plecare. Încercă să desfacă un deget. Era cu neputință ; avea de-a face cu o putere mult mai mare decît bănuise. Acea putere îl trase sub coviltir.

— Spune-mi ceva, îi porunci fata lui Iațco.

El se cutremură de uimire. Dar trebui să se supuie și să sărute pe copilă, căzînd într-o fîntînă fără fund, apoi vîslind către albastrul cerului.

Săniile porniră. Încălecă și el, priveghind ieșirea oștenilor. Era la al șaptelea ceas al zilei. Sfințitul părinte Amfilohie se afla în sania din frunte. Pe capra săniei sale, lîngă sluga care mîna, stătea umilit zălog Grigorie Rățoi. Celalalt cazac, moș Ilia Chiorul, cu tovarășii ce mai rămăseseră, se desfăcuse din poarta curții de la Volcineț, ca să iasă întru întîmpinarea lui Mihu logofăt, să-l apuce de grumaz și să-l aducă numaidecît din urmă.

Moș Ilia Alapin pusese numai o întrebare : dacă trebuie să-l aducă viu pe jupîn Mihu.

— Logofătul e subt apărarea măriei sale, răspunsese părintele arhimandrit Amfilohie. În cartea pe care ți-am dat-o și pe care o porți, se află scris un jurămînt al măriei sale. Deci pe logofătul Mihu trebuie să-l ducem întreg. Mă tem că Domnia va ocroti asemenea răutate îmbătrînită, pe cînd Niculăieș Albu a căzut dintr-o prostie a tinereții.

Sfîrșitul acestei isprăvi a lui Simion Jder și a Jderului celui mic a dovedit un alt ascuțiș tainic al întocmirilor măriei sale. De la curtea din Volcineț pînă la hotarul Țării Moldovei era cale destul de depărtată ; iar zvonurile umblă mai repede decît săniile. Deci castelani și căpitani ai Craiului, aflînd despre o asemenea lovitură necugetată în mijlocul puterilor Crăiei, au încălecat cu grabă luînd urma acelei cete ce fugea spre miazăzi. Cei dintăi cazaci ușori au ajuns pe Simion la două zile de umblet și s-au învăluit asupra lui, întîrziindu-l și pricinuindu-i oareșcare pagubă de oameni. Dincolo de Colomeea l-au ajuns și husarii lui pan Vladislav Komarovski, căpitan al Craiului, lîngă care se adăugase, în ceasul din urmă, și pan Tadeus, castelanul cu mazurii. Postelnicul a făcut numaidecît față, primind

harțul, ca să lese timp săniilor să fugă înainte. Dacă într-acel sfîrșit de zi nu s-ar fi arătat călărimea hatmanului Petrea, repezită grabnic de pe Ceremuș într-ajutor, ieșirea Jderilor din olatul Craiului ar fi fost îndoielnică, cu toate vredniciile despre care vorbesc și pe care le dovedesc poveștile.

Hatmanul Petrea a împins numaidecît îndărăt pe călăreții leși, punînd stăpînire în numele măriei sale Ștefan-Vodă pe șaizeci de sate și opt tîrguri din Pocuția veche, care fusese cîndva sub județul lui Alexandru-Vodă Bătrînul. În acest hotar nou au hălăduit și săniile cu prada cea ușoară și cu adaosurile de jupînese ceva mai grele. Tot acolo a hălăduit și moș Ilia Alapin, însă fără logofăt. Și au ținut sfat, la un foc de popas, comisul Manole Jder și starostele Nechifor cu părintele Nicodim de la sfînta mănăstire Neamțu.

Era într-o după-amiază cu soare strălucit. Vîntul începuse a sufla dinspre Moldova încă din ajun, iar acuma venea cald, topind deodată omăturile. Pîraiele curgeau prin toate rîpile. La focul de sub Halm, în vederea tîrgului Zăbrăuți, bătrînii închinau în sănătatea sfințitului Amfilohie vinars din ploscă, dorind să afle de la sfînția sa unele și altele.

— Am dori mai cu samă noi să știm, întrebă comisul Manole, care ar putea să fie răsplățile unor slujitori cu dreptate ai măriei sale ?

— Răsplățile măriei sale nu pot fi decît bune... zîmbi sfințitul arhimandrit.

— Așa socot și eu. Avem dintru-ntăi nunta feciorului nostru neguțătorul. Aicea are amestec mult jupîneasa Ilisafta ; dar avem să intrăm cu mare supărare și mînie la noi la Timiș și dumneaei n-are să aibă multă cutezare de vorbă. Este însă altă nuntă, la care are cuvînt hotărît numai luminăția sa Vodă. De aici chibzuiesc eu că poate ieși amărăciune pentru alt fiu al nostru.

— Într-adevăr, încuviință părintele Amfilohie, ar fi greu de crezut că măria sa dintrodată să se înduplece și să-și schimbe hotărîrile cele vechi în privința fetei lui Iațco. Totuși, uitîndu-mă eu de două zile la această jupîniță, cercetînd cum vorbește, cum se uită și cum se mișcă, socot că e în stare să bată din picior în fața măriei sale ;

iar măria sa ce-ar putea face, decît să zîmbească de nebunia ei și s-o mîngîie pe frunte? Să n-ai grijă, cinstite comise Manole, toate sînt scrise în stele, în lucruri și-n oameni.

— Poate fi și așa, oftă comisul. Unele sînt scrise și-n ceaslovul fiului nostru, părintele Nicodim.

Părintele Nicodim încuviință din cap, îndesîndu-și în piept barba și cugetînd că, în adevăr, pe foaia de la sfîrșitul ceaslovului său, deschis pe măsuță, în chilia de la Neamțu, mai are de însemnat una.

Mai întâi a scris de cutremur. Pe urmă, despre nunta domnească. Acuma vine alta la rînd :

«Cînd am fost în Țara Leșască, luna octomvrie, anul de la Hristos 1472.»

La căruțele slujitorilor era vorbă și haz. O clipă se arătă în soare, de subt un coviltir, obrazul balai al jupîniței Marușca. Atuncea găsi de cuviință să mormăiască starostele Nechifor :

— Ptiu, drace!

Minunea iernii fugea pretutindeni la vale, scînteind în lumină. Vîntul cald, vestind vara Sfinților Arhangheli, învăluia vîlvătăile focurilor. Un slujitor tînăr cînta, lucrînd la schimbul tălpilor de sănii și la așezarea roților :

Nistrule, pe malul tău
Crește-or iarbă și dudău...
Iarba crește și-nflorește,
Inimioara putrezește.

CUPRINS

IZVORUL ALB

I	Cînd a fost cutremurul cel mare	7
II	Aici se arată feciorii cei mari ai starostelui Nechifor	16
III	Vedeniile și istorisirile lui Stratonic cel nebun	29
IV	Mărturisirea măriei sale Ștefan-Voievod	51
V	Unde Onofrei Căliman și Samoilă Căliman duc o scrisoare la Cetatea Neamțului	61
VI	Unde se arată și vorbește iar cunoștința noastră veche, comisoaia Ilisafta	72
VII	Jderii se duc la Domnie	92
VIII	Ce au vorbit Jderii cu măria sa	103
IX	Vînătoare domnească și bourul cel tare de la Izvorul Alb	114
X	Despre nunta domnească și despre năcazurile lui Niculăieș Albu-jitnicer	131
XI	Cînd s-a aflat că a fost furată jupînița lui Iațco Hudici	158
XII	Jderii s-au dus în Țara Leșască	173
XIII	Într-o noapte s-a întîmplat o minune	196
XIV	Unde s-arată alți cunoscuți ai noștri	212
XV	În care se vede că femeile au totdeauna dreptate	224

Redactor : CONSTANTIN GHEORGHIU
Tehnoredactor : GHEORGHE CHIRU

Dat la cules 07.09.1968. Bun de tipar 24.01.1969. Apărut 1969. Comanda nr. 9341. Tiraj 60.160. Broșate 58.100 + legate 2060. Hîrtie Tipar înalt B de 63 g/m². Coli editoriale 4,25. Coli de tipar 15. A. 16 297. C.Z. pentru bibliotecile mici 8 R—31

Tiparul executat sub comanda nr. 80 680 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1. București — Republica Socialistă România